UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciones Sive Conceptvs Theologici, De Praecipvis Omnivm Sanctorum Festiuitatibus, ab omnium Sanctorum Festo ad Pascha vsque occurentibus

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1614

urn:nbn:de:hbz:466:1-54700

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 3183.

9. VI
10

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONCIONES
SIVE
CONCEPTVS
THEOLOGICI,

DE PRAECIPVIS OMNIVM SANCtorum Festiuitatibus, ab omnium Sanctorum Festo ad Pascha vsque occurrentibus.

AVTHORE

R. D. PETRO BESSEO SS. THEOlogiæ Doctore, & Regi Galliarum à Concionibus.

Nunc primùm Latinè è Gallico conuersi, studio M. M.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM KINCKIVM sub Monocerote.
ANNO M. DC. XIV.

APPROBATIO.

Hos sermones D. Petri Besei Doctoris Theologi per Aduentum & Festiuitates quasdam habitos, à duobus S. Th. Magistris Parisiensibus ante hac probatos, eorumque approbatione præuia impressos, vtiliter recudi posse censui. Duaci die 24. Ianuarij, 1607.

BARTHOLOMÆVS PETRVS,
S. Theol. Doct. & in Vniuers. Duac. Profes.

ADMODVM
REVERENDO
DOMINO,

D. GOSVVINO
SCHRICKIO,

SS. THEOLOGIÆ LICENTIATO,
Regalis Ecclesiæ B. MARIÆ VIRGINIS apud
Aquisgranenses Canonico Archipresbytero,
Domino suo honorando.

QVOD de Timotheo Alexandri M. historiæ referunt, admodum R. D. potuisse eum, ex arbitrio suo animum Alexandri vel rapere ad furorem, vel colligere ad quietem, pro vario tibiarum cantu: idem in scriptoribus experiũtur quotidie multi, vt ceræ instar talis siue ad virtutem siue ad vitia ab eis formetur lectorũ animus, qualem ipsi scriptis suis formam & imaginem voluerint imprimere. Multum enim in vtramlibet, siue honestatis, siue turpitudinis, partem valent, quæ, vt inquit ille, oculis subiecta fidelibus animos quasi stimulis quibusdam incitant, & ardore inflammant: ac proinde magno delectu examinari debet scriptoris argumentum,

priusquam publicæ luci & communi vsui permittatur: ne, dum sicut in morbis corporum; ita & in vitiis animorum male affecto sæpe placent nuxia, pro morbi remedio eiusdem augmenta nascantur. Curatoribus vero publicæ quietis & salutis sicuti proscriptio imcumbit, libri nocitum; sic tutela & patrocinium illius, qui honestatem non solum ideam, sed laudem simul proponit, & necessitatem: vt dum exhibita decenter honesti idea, quæ seipsam laudat, lectorem ad virtutes allicit, etiam proposita eius necessitate quasi impellat.

Aue o quantus in hoc genere, cuius hodie tibi admodum R. D. specimen offero, Petrus Bessæus,

Qui quid honestum sit, quid turpe; quid vtile, quid non;
Plenius & melius Chrysippo & Crantore dicit.

Neque hoc solum: sed tanta simul verborum sententiarumq; luce vestit, vt frigidum licet & torpentem adhuc, imo alienum à virtutis studio, lectoris animum immissis paulatim anteambulationibus quibusdam scintillis inflammet. Sensit hoc primis aliquot annis proprio sibi beneficio Gallia, (cui in magnis fidei obnubilationibus & honestioris vitæ neglectu ignem istum Deus concessit, vt sparsas ab hæreseos tenebras, oris suis radiis dispelleret, & iniectum à vitiorum frigore torpe-

torporem calore inflammaret) sensit deinde Christianitas omnis, cum doctissimas huius Viri conciones sinu aperto susceperit, & quatuor earum tomos quasi inexpugnatas totidem loricas (liceat enim diuersis ea quæ diuersas habent virtutes cõferre) pro vallo hominis ad omnem virtutem instructi, aduersus ingruentes omnium hostium insultus opposuit, sperans tam digna collati iam beneficii æstimatione noua se quotidie ab eorum Authore promerituram. Et vero bene est, quod spe sua nõ exciderit: ecce enim hodie Tibi admodum R.D. pro eo, quem & meo & fratris mei nomine R.Tuæ debeo amore ac obseruantia nouum, licet adhuc ab authore suo imperfectum opus nouumq; spiritualis belli offero instrumẽtum, quod tuo ductu optẽ prælo ad omnes excuti, vt eos qui nobiscum sunt ad prælium instruat, qui nos oppugnant, expugnet, Authorem ad operis sui absolutionem, & spe fructuum, & gaudio incitet, neque peregrinus hoc à præsenti nobis anni tempore (ea enim festa proponit, quorum vicinam paulatim festiuitatem celebrabimus) neque ab officio R.T. vel studio alienus, quia spiritualis belli Archi-strategus non milites tantum, sed & Centuriones ad prælium ducis: & quidem in populo qui, vt ille ait, à sanctis longe factus, multas ille Parochis suis, multas Tibi Parochorum Primati dignissimo, multas denique dilectissimo R.V. Fra-

tri (qui in tanto aduersitatum impetu diligentissimè simul & fortissimè laudatæ semper Soc. Iesu Collegiũ apud vos administrat) difficultates excitauit, aduersum quas statis omnes inter audaces duri ad molestiam, inter dubia certi ad laborem, inter animarum pericula sollïciti ad cõmissi gregis salutem: & perstabitis spero fortiter, vt dubij non cadant, lapsi resurgant. Ita vobis, & illis, & Ecclesiæ toti voueo, & libellum hunc ad R. T. thoũ, tanquam voti mei testẽ, atq; amoris indicem, suffigo. Coloniæ Vbiorum, pridie Festiuitatis S. Bartholomæi Apostoli, Anno salutis, M. D C. XIII.

Admodum R. V. D.
Obseruantissimus

IOANNES KINCKES
Ciuis & Bibliopol. Colon.

ARGV-

ARGVMENTA CONCIONVM DE FESTIS.

In festo omnium Sanctorum.

De mercede bonorum operum, De beatitudine, & ad eam viis agitur, De voluntaria paupertate, benigitate, patientia.

In commemoratione omnium fidelium defunctorum.

De morte, eiusq3 memoria. Orandum pro defunctis, & pro quibus deq3 purgatorio vbi sit, & eius pœnis. Filiorum ingratitudo in parentes. Hæreticorum crudelitas, qua Iudæos, Turcas Ethnicos, & omnium ætatum Christianos (qui pro defunctis orant) superant.

In festo S. Marcelli.

De boni Episcopi virtutibus, eorumq3 comparationibus. Laudes & encomia S. Marcelli.

In festo S. Martini.

De virtutibus Episcopo necessariis. De eximijs S. Martini dotibus, eiusq3 laudes.

In festo Natiuitatis Christi.

Incarnationem & natiuitatẽ Christi hominibus planè esse incomprehensibilem, Angelis autem stupendam. Circa eam hæreses. Duæ Christi natiuitates. Verbum incarnatum confertur costæ & ossi Adami. Figuræ variæ allegantur & explicantur.

In festo S. Stephani.

De martyrij dignitate & excellentia differit. Deinde de lapidationis supplicio, quo occubuit S. Stephanus, agit, & de S. Stephani præstantia, qui variis rebus comparatur. De cœlis apertis prolixè differit.

In festo

In festo S. Ioannis Apostoli & Euang.

De beneficiorum Dei memoria, & de S. Ioanne agitur, & deinde Euangelica lectio explicatur, in qua de caritate agitur, & vtrum S. Ioannes mortuus sit, disputatur.

In festo SS. Innocentium.

De bello Christi & diaboli edisserit deinde Euangelium exponitur. De dolore Iosephi & Mariæ in discessu in Aegyptum. De Herodis crudelitate. deq; innocentibus & eorum martyrio.

In festo Circumcisionis.

De Circumcisione veteris legis, & Christi, eiusq; nominibus. deq; nominis Iesu Maiestate, & contra blasphemos.

In festo Epiphaniæ.

De regum dignitate. Magi qui fuerint, & vnde venerint. De vocatione gentium, & quæ in his Magis imitanda.

In festo Purificationis B. Virg.

De humilitate agitur primum in genere, deinde particulatim in Euangelij explicatione de Christo & Mariæ submissione, & à peccatis immunitate.

In festo Annunciationis B. Virg. Mariæ.

Necessariam fuisse generi humano Christi incarnationem. Deinde in Euangel. explicatione agitur de Legato Dei Angelo Gabriele, & variæ figuræ adferuntur incarnationem Christi designantes.

IN

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM.

Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis. Matth. 5.

FIGVRA.

CVM fortissimus ille Hebræorum Princeps Dauid arcem Sion, arte & natura inter ceteras Israelis arces munitissimam, numerosa militum corona circumquaq; cinxisset, & Iebuzæi, qui eidem inclusi oppugnabantur, acriter & strenue sese defenderent; vt Principes Iuda & fortissimos Israel ad fortiter agendum ipsiusq; arcis expugnationem maturandam incitaret, præmium, acre ad victoriam & triumphum calcar, omnibus fortiter agentibus, ac summos honores, veros virtutis & fortitudinis stimulos, proposuit. Equidem cum egregium hocce Dauidis facinus animo reuoluo accuratius, in eo ad oculum expressum videre videor, quod Deum inter & hominẽm, quoad cœlorum expugnationem quotidie transigitur. Deus quippe, Dominus ille dominantium, ac totius vniuersi Imperator, vt nobis in obsidio arcis illius validissimæ, totius inquam mundi valli ac velut armamentarij, sed arcis, quæ non nisi à violentis & à strenue pugnantibus, teste Euangelista, expugnatur, quæq; vndiq; à Diabolis, tartareis illis Iebuzæis, aditum quoquo modo prohibentibus, propugnatur, vt nobis inquam omnibus, qui naturâ milites eius sumus, atq; inter vniuersas creaturas nobilissimi; animum adderet, quo fortiter & generose nos gereremus, & ad arcis huius

2. *Reg.* 5.

huius expugnationem accingeremur ; Christiani nominis honorem ac dignitatem, qua ad agendū & ferendum fortia nos potissimum incitari par est, Sanctorum item omnium exemplum, eorumq; gloriam & felicitatem, qua in cœlestibus habitaculis perfruuntur, hodie nobis velut rei præclare gestæ præmium, ob oculos ponit, ac certantibus demonstrat. O præmium valoris & pretij infinuli ô mercedem incredibilem ! Sed ô diem vere admirabilem, in quo tot victorum ac triumphantiū solennis agitur memoria ! diem, inquam, omnium dierum ac solennitatum principem, in quo omnes nobis sancti, vno simul tempore spectandi, proponuntur ! O diem iucundum ac festiuum, qui eodē modulamine eademq; voce, Angelorum felicitatem, Patriarcharum fidem, Prophetarum zelum, Apostolorum miracula, Martyrum tolerantiam, Confessorum virtutes, Doctorum merita, Virginum castitatem, omniumq; deniq; Beatorum ac cœlestium triumphos victoriasq; decantat. Postremo diem sanctum, omnium nobis Sanctorum festiuitates sub vna celebritate repræsentantem ! diem adhæc festum, omnia simul anni festa in se complectentem; diem qui non nisi coronas, serta, aureolas, gloriam, beatitudinem, mercedem deniq; continebit. Quę omnia vt pro dignitate vobis exponere queam Auditores, Paracliti spiritus auxiliū in primis inuocandum est, eiusq; benedictio & gratia enixius postulanda ? glorioſa deinde cœli Regina, ac Sanctorum omniū Sancta ac Domina, Maria, veluti Patrona & Mediatrix adhibenda : quamobrē vnanimes communi eam prece, Angelica nempe salutatione, compellemus. *Aue Maria.*

Cum pleraq; fidei Christianæ mysteria sacris nobis literis tradita, & diuinis testimonijs confir-

gnata

gnata sint Auditores, tũ nullum in ijsdem litteris aut notius, aut magis stabilitum est, quã iustorum pieq; viuentium merces, & amplissima bonorum operum hic olim factorum in cœlesti habitaculo remuneratio. Sexcenta vtroq; è Testamento quibus id effici queat, producere queã testimonia, vt in primis illa Apostoli verba: *Qui reddet vnicuique secundum opera sua.* &, *Apud Dominum est merces eorum*, multis ante sæculis scripserat Sapiens; vt & alibi: *Reddes iustis mercedem laborum suorum.* Hieremias vero, *Erit merces operi tuo*, aliaque & numero infinita & auctoritate prægnantia. Sed non postremum mihi inter cætera vindicare locum videtur quod in Prouerbijs legimus, *Impius facit opus instabile, seruanti autem iustitiam, merces fidelis.*

Bonorum operum merces in sacris literis euidenter demonstratur.

Rom. 2. *Sap.* 5. *Sap.* 10. *Ierem.* 31. *Prou.* 11.

Vbi notare vos velim Christiani, Spiritum Sanctum hæc verba, *Merces fidelis*, non in cassum aut sine ratione adhibuisse: sed vt hinc omnes euidenter colligerent, Deum esse iustissimum, nec quemquam velle fallere, neu in laboribus, ærumnis, aduersitatibusq; eius nomine toleratis, remuerandis vmquam deesse. Neque enim perfidum illum Laban imitatur, de quo fidelis ille gener Iacob apud vxores suas conquestus est dicens; *Et ipsæ nostis, quod totis viribus meis seruierim patri vestro; sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Non est mihi credite, eius naturæ Deus noster, sed è contra *fidelis omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*: tam nimirum fidelis in promittendo, quam largus & profusus in elargiendo.

Gen. 31.

Deus promissis fidelis est.

Psal. 14.

Crudelis ille Ægyptiorũ Rex Pharao ingentem reuera ingratitudinem, crudelitatemq; erga Hebræos qui in Ægypto captiui grauissimo seruitutis iugo premebantur, ostendit; nã eos postquã gra-

Exod. 3. & 5.

uibus ac duris per totum diem laboribus exhausti erant, circa vesperam, persoluto penso, à præfectis operum flagellari adhuc iubebat. Non est hæc summi illius Dei qui naturâ vniuersi Dominus est, quiq; iustitiam diligit, agendi ratio, sed exactissime & perfectissime quicquid ei vnquâ obsequij impensum est, agnoscit, ac vel minimam eius nomine susceptam molestiam & difficultatem inimita mercede & præmio compensat. Docet nos parabola illa de operarijs in vinea, quibus cũ vesperiam aduenissent aduocatis mercedem ex conducto persolui iussit.

Matt. 20.

Magnã haud dubie tribunus ille Amalecitarum, de quo in libris Regũ, erga seruum suũ inhumanitatem declarauit, quando, visa eiusdem inualetudine, sine vllo eũ commiserationis affectu, sine vllo obsequiorũ, quæ Domino fideliter aliquãdo præstiterat, aut vllo discriminũ, quæ toties eius nomine subierat, intuitu, ægrotantẽ in agris deseruit, & omni destitutũ auxilio, hostibus licet tergo iam iã imminentibus, dereliquit. Audiamus obsecro, vt suũ ipse miles casum deploret; *Puer Aegyptius ego sũ, seruus viri Amalecitæ: dereliquit autẽ me Dominus meus, qui ægrotare cœpi nudiustertius.* O iniquam crudelitatem, & crudelem iniquitatem! summus ille exercituum Deus hunc agendi modũ ignorat, nec quẽquã ex omnibus omnino mortalibus reperire dabitur, quẽ ille sub signis suis militantẽ vnquã deseruerit, aut quẽ strenue laborantem post vitæ huius diẽ peractum, non persoluta mercede, eaq; amplissima, domũ dimiserit. Testem huiusce rei habeo Dauidem Regem, qui ait, *Iunior fui, etenim senui & non vidi iustum* & fidelem militẽ à Deo duce suo *derelictum, nec semen eius quærens panem.*

1. *Reg.* 30.

1. *Reg.* 30.

Dicere vult, Deũ, non sine præclaro ingentis æquitatis

quitatis testimonio, omnia quã iustissime remunerari, & magna liberalitate vicissim præmia sua & dona in eos refundere, qui sincere & ex animo eius voluntati morem gesserint, eiusq; legem ex tota mente & corde perfecto obseruarint.

Omnes Prophetæ bonis operibus mercedẽ assignarunt.

Et sane omnia Prophetarum oracula certissime hoc & magno consensu tradiderunt; quin & ipse Sapiens, hinc occasione arrepta, Dominum commonefacit, vt fidem seruet, promissis stet, liberalitatis ac munificẽtiæ thesauros reseret, ne ipsa Prophetarum miracula alicuius forte mendacij coarguantur: *Da mercedem*, inquit, *sustinentibus te, vt Prophetæ tui fideles inueniantur*; qui nempe toties iustitiam tuam deprędicarunt, teq; ęquissimum ac largissimum in dando descripserunt. *Eccles.* 36.

Iniustus Deus audiret, si bonis operibus mercedẽ denegaret. *Hebr.* 1.

Vlterius quin etiam progressus est Apostolus Paulus, qui Hebræos docet, Deum si dignâ bona opera mercede non compensaret, iniustitiæ culpandum; dicens, *Non est iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* perinde ac si dicere vellet, fidele fideli Deo obsequium exhibete; eiusq; præceptis pro virili satisfacere contendite, legem eius seruate, præsertim cum certum sit & indubitatum, eum haud esse iniustum, aut bonorum vestrorum operum obliuisci, perpetuo eadem memoriæ insculpta gerere. Ita vt idem Apostolus de se ipso loquens ad Timotheum, scribere non erubuerit, *Bonum certamen certaui, cursum consummaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus Iudex.* 2. *Tim.* 4. vbi notare vos velim, vt operum nostrorum remunerationem *coronam iustitiæ* appellare non dubitarit.

Sed, hẽ! vtriusq; Iuris Doctor Paule, quanti iustitiã hanc facis? vnde quæso hanc conclusionem Theologicã depromis? q. obsecro homo, etiã præ-

Luc. 17. ſtitis omnibus,quæ & voluerit,& potuerit,coram Deo promeretur? An ignoras in Euangelio à veritate dictũ eſſe, *Cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis dicite:Serui inutiles ſumus,quæ debuimus facere,fecimus.* Apoſtolus autem vt quid innuere vellet,melius intelligendum daret, Scholaſticis Doctoribus anſam dedit,meritũ in duo genera diſtinguendi: vnũ namq; meriti genus eſt,q̃ *de condigno*,alterum quod *de congruo* appellarunt. adeo vt opera omnia ex cõdigno pure ſimpliciter, & in ſe ſe conſiderata nihil omnino mereantur, nullaq; remuneratione digna cẽſenda ſint:ita quippe Paulus ad Romanos

Duo genera meriti.

Rom. 8. ait:*Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam,quæ reuelabitur in nobis.* Verum opera noſtra de congruo,præter id quod plurimis aliis promiſsionib.quas ipſe Deus nobis pollicitus eſt, innitantur; (vt in primis verbis illis S. Scripturæ, *Erit merces operi tuo.*)in quo ita nobiſcum conuenit, quemadmodũ ex verbis illis parabolæ Euangelicæ.*Numquid ex denario conueniſti mecũ*,colligitur;vt ſeipſum etiam ad mercedem reddendam obligarit, quæ ſi bene attendantur, ingentem ſine dubio remunerationem conſequentur:*dignus eſt enim operarius mercede ſua.* Ita vt non mediocre in Deo iniuſtitiæ ſignum foret,mercedem eorum fruſtrari,ac remunerationem,non impedientibus tot promiſſis,contractibus,conuentis,obligationibus,pactis quæ pro eâdẽ faciunt,fallere, vt taceamus hic interim,q̃ ipſis Ieſu Chriſti meritis, quæ infinita ſunt, innitantur, quæ ijſdẽ robur & vires ſubminiſtrãt.

*Ierem.*31.

*Matth.*20.

Luc. 10.

1. *Tim.* 5.

Statim vt Elizæus Propheta ſalem in aquas Ierichuntis,quę natura inſipidæ erant & amariores, coniecit, ſubito mutatæ ſunt, & ex amaris potui ſuaues,ex ſterilibus fertiles,atq; ex virulentis ſalubres redditæ.Certum porro eſt, aquarum nomine

in

in scripturis Sanctis hominum opera designari. Ita vt dicere liceat, opera nostra instar aquarum insipidarum esse, origine & scaturigine fœtentium, ac meritis sterilium: verum si Christi passionis sal in easdem conijciatur, dulces eas reddi, alium saporem induere, Deo, hominibusq; gratissimas reddi, indeq; merito fœcundari.

Cum Angelus ille exterminator omnes Ægyptiorũ primogenitos interficeret, ijs solum domibus pepercit, quarũ postes ac superliminaria agni Paschalis sanguine cruẽtata cernebat, cæteris omnibus internecione deletis. Est hoc veluti quoddã præsagiũ, Christiani, omnia nostra, quæ in mundi huius Ægypto opera edimus, sine sanguine ac cruenta Domini Saluatoris passione emortua, & exsanguia quodãmodo esse, atq; omnis prorsus meriti expertia: sed si eadem Agni illius immaculati cruore tingantur, vitam nobis æternã & immortalẽ elargiri, prout ad Romanos testatur Apostolus: *Qui reddet vnicuiq; secundum opera eius: ijs quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam.* *Exod. 10.* *Rom. 2.*

Omnes quoq; olim neci eripiebantur, quorum frontes signo Tau, velut stigmate quodam inustæ cõspiciebantur, cum qui eodẽ carerent signo, vindice gladio interimerentur. Hinc colligo, omnia quæ à nobis hic bona fiunt opera, quę signo crucis, cuius Hieroglyphicũ Hebraicum Tau erat, signata non sunt, ad tantũ sigillo & nota naturæ nostræ, morti esse destinata, neu vitã ac salutẽ promereri posse; è cõtra vero, quæ regiã hanc epigraphen frõti insculptã gerunt, ab omni esse prorsus discrimine secura, vitamq; semper duraturam mereri. *Ezech. 2.*

Ipsa Moysis manꝰ, si nudata ac sine velamine videbatur, leprã præferebat, sed vestibus cooperta, *Exod. 4.*

& ad sinũ iussa referri, ab omni prorsus lepræ macula libera erat, & integerrima. Scitum est in sacris voluminibus, manus operũ ipsorũ figurã ac symbolũ esse, adeo vt, si actiones nostræ nudæ penitus & in sua ipsæ natura, extraq; gratiam constitutæ conspiciantur, nihil aliud præter leprã quamdam teterrimã, meras sordes & colluuiem esse videantur; at si eædẽ in sacratissimæ Passionis sinũ ingerantur, ac pretiosis meritorum Iesu Christi vestibus circumuestiantur, mundissimæ coram diuinæ maiestatis oculis, ac pulcherrimę compareant.

Num. 21. Aeneus ille serpens, quãdiu humi iacebat, Israelitas veneno ac tabo quodammodo inficiebat, & conspicientibus horrorem incutiebat, sed in altũ stipitẽ, in deserto Sinai, sublatus, intuentibus vitã ac sanitatem conferebat, prodigia operabatur, & percussos à serpentibus cæteris omni prorsus contagione liberabat. Hic rursus docemur opera nostra cũ in naturæ suæ terra conspiciuntur, virulenta esse & contagiosa & diuinæ maiestatis oculis ingratissima; sed in deserto Caluariæ in arborem crucis Dominicæ sublata, virtutes admirabiles operari, ac merita superexcellentis producere.

4. Reg. 5. Princeps ille Syrus Naaman licet opib⁹ ac diuitijs afflueret, lepra tamen turpissima toto corpore coopertus erat; hinc factum est, vt nullum durante lepra Propheta Elizæus ab eo munus vel minimũ recipere voluerit, sed quã primum vt Iordanis se se aquis, abluit, & lepra abijt, at caro eius sicut caro pueri paruuli restituta est, suã ei ipse Propheta nõ rogatus benedictionẽ impertijt, muneraq; eidẽ obtulit. Hic iterũ demonstratur, hominem, qui in mundi huius aula instar reguli cuiusdã, dominatur, si in natura spectatus, insignia quædam pretiosa ac p̃clara opera edit, lepra tamen turpissima esse

esse coopertum: Vnde bene apud Prophetam legi- *Isa.64.*
mus, *Et facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ.* atq; eadem opera, quamquam propter vitam æternam promerendam eidem offerãtur, grata neutiquam existere, at si eadem semel rubicundis ac limpidis sacri Iordanis, id est, Dominicæ passionis aquis immergi contigerit, venustatem quandam & noui splendoris imaginem assumptura, adeò vt gratissima ac iucundissima ei futura sint, atq; ipse Deus è contra leproso huic benedictionum suarum & gratiarum cœlestium thesaurum quam amplissime reseraturus. Desuntne igitur nobis figuræ, & bonis operibus merita?

Simile.

Nam quemadmodum globi, quibus baliſtæ ac tormẽta bellica infarciuntur, pondere suo graues sunt, & nonnisi magno labore & contentione in altum librari queunt; si vero tormenti angustijs atq; orificio, igne nimirum & puluere tormentario accedentibus, egrediantur, horrendi cuiusdam fulminis in morem per aëra librarunt, ac muros, valla validissima concutiunt ac perfringunt. Non secus quoq; opera nostra, quæ velut pilæ quædam bellicæ sunt: adeo namq; ea naturâ suâ grauia & ponderosa sunt, vt semper ad terram trahantur, nulla vero ratione in altum, ad æternam beatitudinem acquirẽdam sustolli valeant: Si eadem corde cuiuspiam caritatis incendio succensi, gratiaq; onerati, velut orificio tormenti, egredi contigerit, mirum, vt in altum sustollantur, adeo vt ad vsque cœleste domicilium volitent, vitæq; æternæ repagula quodammodo perfringant.

Aegyptiorum aurum & argentum, atq; omnes *Exo. 36. 37.*
eorum opes nulli alij rei, quam sacrificijs idolorũ destinatæ erant, sed statim eædẽ Hebræis cessêre,

in sacros easdem vsus conflarunt, atq; in primis in tabernaculum, quod auro mundissimo intus & foris coopertum fuit. Opera nostra, Christiani, velut opes Ægyptiorum sunt, quæ si in seipsis considerẽtur, meræ sordes sunt, & idololatrica superstitione fœdata, atq; ante oculos Dei velut immunditiæ sordescunt, sed statim vt charitatis fornax ac diuini amoris incendium eadem excoquit ac sublimat, pulcherrimum quoddam æternæ gloriæ tabernaculum constituunt, luculentamq; mercedem promerentur. Docet hoc ipsum nos hodiernæ festiuitatis Euangelium, quod ab Ecclesia inter reliqua omnia hodie institutum est, vt præmia & remunerationem laborum, ærumnarumq; quas Sancti hoc in mundo iam olim subierunt, nobis in mentem reuocaret, noscq; ad eorum imitationem potissimum accenderet, dicens, *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Vt porro apte & methodice verba hæc valeam exponere, primo mercedis ipsius magnitudinem, ac deinde media, quibus ad eandem peruenitur, explicabo: ac duobus hisce punctis totam concionis meæ ferẽ, atq; omnem Sanctorum triumphum animarumque beatarum gloriam circumscribam.

Matth. 5. Luc. 6.

Quid sit beatitudo.

Principio igitur ipsa beatitudo ac cœlestis gloria, Electorum inquam merces, quã Sancti omnes quorũ hodie festiuitatem celebramus, in remunerationẽ acceperunt, adeo sublimis, augusta & magna est, vt eam aliquatenus quidem admirari, verbis autẽ consequi, aut pro dignitate explicare nullus queat: quippe quæ nec sensu cognosci, nec ratione percipi, neue ipsa potest cogitatione comprehendi. Testem hic habeo Apostolum Paulum, qui post raptũ in tertium cœlum ad se reuersus, eiusdem magnitudinẽ demiratus exclamat. *Nec oculus vidit,*

1. *Cor. 2.*

vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

Cyprianus, magnum illud Africæ sidus, & Carthaginensis Episcopus, qui sub Valeriano Imper. Martyrio coronatus est, atque anno post Christi natiuitatem ducentesimo quinquagesimo in Ecclesia floruit, cum beatitudinis huius mentio incidisset, hoc iam elogio deprædicat: *Quæ erit gloria & quanta lætitia admitti, vt Deum videas, honorari, vt cum Christo Domino Deo tuo salutis ac lucis æternæ gaudium capias? Abraham, & Isaac, & Iacob, & Patriarchas omnes, & Prophetas, & Apostolos, & Martyres salutare? cum iustis ac Dei amicis in regno cœlorum datæ immortalitatis voluptate gaudere, sumere illic quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit?* Quibus verbis insinuare vult, nihil esse omnino aut reperiri, quod cum sempiterna hac felicitate, quæ Electorum omnium & cœlitum merces est, sit comparandum. *Epist. 58.* 1. *Cor.*

Angelicus ille Doctor Thomas, Theologorũ omnium Coryphæus ac Princeps, Sorbonæ nostræ Phœnix, cũ quæreret, Nũ Deus opt. Max. ea quæ olim condidit meliora iam reddere queat & perfectiora, q̃ in ipso rerum primordio condita erant, tandẽ hoc modo concludit, Omnipotentem hunc artificẽ posse quidem eorum aliqua iam perficere, atque emendatiora reddere; esse tamen quædam tanta pfectione & artificio ab eo condita, atq; ita numeris omnib. absoluta, vt summus ille naturæ opifex. nihil perfectius aut absolutius cõdere valeret. Atq; horum in numero ponendam esse gloriã & beatitudinem Cœlestium, quæ tantæ nimirum magnitudinis est, nihil vt maius fieri, aut mẽte cõprehẽdi queat. Et firmissimo quidẽ ipse nititur fũdamẽto. Cum n. omnis, vt ait, sanctorũ beatitudo & mer- *1 Par. q. 25. art. 6. ad 4.*

& merces ipse sit Deus, & Deus nihil se ipso maius aut perfectius possit effingere, sequitur hinc etiam Deum nihil aut melius aut diuinius, tum nec quidquam præstantius, Electorum gloria ac Beatorum gaudio posse efficere.

Beatitudo definitur.

Christianus ille Sophus Torquatus Boëtius cum suum huc etiã symbolum conferre vellet, optime mihi rem visus est tetigisse, ita namq; eandem definit: *Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Cum ait *omnium*, generalitatem quandam includit. si enim vel vnum, quamuis minimum desit, omnis eiusdem perfectio concidat necesse est, ac fœlix ille status, qui nonnisi perfectione absoluta constat, si vel minimum quid defuerit, consistere non valebit.

Quod summus ille Metaphysicus terminis Philosophicis declarauit, Deus ipse Theologicis, multis ante sæculis exposuit, quando nimirum Moysi loquens omnis ei boni visionẽ, ac perfectam omnis voluptatis fruitionẽ, in remunerationẽ & beatitudinem daturũ se pollicitus est, dicens, *Ostendam tibi omne bonũ.* quasi diceret, Noli animum contrahere Moses, aut diuersitatib. ærumnisq; nimium quantũ deijci: Nam tametsi labores tui & molestię quas sustines, graues sint & permolestę, merces tua tamen multo, mihi crede, maior erit. Videbunt quippe oculi tui, quod hactenus minime viderũt, ostendã quippe eis omne quod bonum est, & quidquid summũ ad bonũ referri potest. Non enim vidisti in mundi huius officina, nisi vmbraticã quãdam boni imaginẽ, sed ipse te deducam in officinam, in qua omnia bonorũ genera recondita sint. Illic videbis corpora glorioſa, nõ qualia videre olim Daniel & Ioannes in Reuelationibus, quæ fulguris aut solis instar resplendebãt, sed quę transluceant,

Exod. 33.

Dan. 10.
Apoc. 1.

ceant, ac non nisi lumen sint & splendor, immortalia adhæc & pati nescia. Videbis illic Cherubinos, non quidem in ænigmate, vti in propitiatorio apparebant, & Seraphinos, non quales Isaias vidit, admirabili nimirū schemate, pennis circumuestitos, alatos, sed vt spirit⁹ purissimos, subtilissimos, & substantias ab omni prorsus materia secretas. Videbis Angelos, nō iam in figura & velamine humanaḿq; formam indutos, vt eos vidêre Abrahã, Loth, Iacob, alijq́; veteris testamenti Patriarchæ, sed ad viuum, prout sunt, sine corpore, non iam figuratos, non iam occupantes locū, sed omni prorsus dimensione quantitatis carentes. Meipsum deniq; videbis, qualis sum è natura, non iam in rubo ardenti, vt in deserto Sinai olim visus sum; non in specie turbinis, sicut tempore Eliæ apparui; sed facie ad faciem, & in propria natura: meq; ipsum cū videas, omne simul bonum videbis; & meipsum cum tibi ostendam, *ostendam tibi omne bonum*.

Exod. 25. *Isai.* 6. *Gen.* 19. 22. 28. *Exod.* 3. 3. *Reg.* 18. *Exod.* 33.

O sublimem Theologiam! sed penitius mihi eadem examinanda est, eiusq; promissi geminus sensus inuestigandus, qui hic esse videtur: Ostendam tibi quidquid honestum est, quidquid vtile, quidquid iucundum est. Infernus enim omne malum ostendit, mundus autem bonū malo permixtum, at in cœlo non nisi omne bonum tibi ostendam. Exploratores quidem quos Iosue olim emisit, vuas & botros terræ Chanaan in castris, velut euidens fertilitatis eiusdem specimen ostenderunt; Ezechias Rex legatis Babylonijs diuitias & thesauros suos, Assuerus Satrapis & Principib. regni sui magnificentiam & splendorem; Satanas Christo omnia mundi regna ac gloriam eorum; ast ipse maius, quid & excellentius tibi demonstrabo, ostendam tibi scilicet omne bonum.

Num. 13. 4. *Reg.* 20. *Esth.* 1. *Matth.* 4.

Quod-

Quodnam vestrum de hac propositione iudicium est ô Philosophi? quid inde effici putatis? quid inde concluditis? scilicet Deum, cum verbis & reipsa Mosi, & post eum omnibus omnino fidelibus promittit, ostensurum se illis, idq; in laborum ac molestiarum remunerationem, *omne bonum*, eâdem quoq; operâ promittere, ostensurum se illis omne *ens*, & consequenter quoq; Omne verũ. Ens enim, Bonum & verum ad se inuicem reciproca sunt, & à se mutuo disiungi nequeunt, & vt Metaphysici loquuntur, conuertuntur. Adeo vt ipsa felicitas & gloria Beatorum sit, ipsius Boni, Veri & Entis visio, & in his tribus virtutis ipsius merces atque actionum nostrarum honorarium consistat.

Mundus inops est & vanitatibus plenus.

Ostendit quidem mundus ipse Ens aliquod, sed transitorium & labile, ac nonnisi per transennam aliquod quidem bonũ, sed fucatum & fallax; aliquod quidem Verum, sed falsum & tantũ specie tenus. Quid enim ipse aliud est, q̃ vilis quidam veteramentarius ac scrutarius. qui non nisi decẽ categorias habet, velut indicẽ omnium opũ suarum vafer quidam mango est, cuius omnes merces vitiũ continent, & fucum olent; falsarius est & impostor, qui inani quadã rerum imagine nos ludit, & mendacijs aures & oculos hominũ opplet. Vnde Rex ille Dauid fraudes eiusdẽ detegens & versutias, omnes omnino mortales alloquitur, sibi vt caueant, & mundanorum aurib. eiusdem technas instillat dicens, *Filij hominum, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* vt quid cœlum & cœlestia negligitis, vbi tamen Omne ens, Omne bonũ, & Omne verum Beatorum animabus ostendit Deus? ô præmiũ inæstimabile? Quamobrem gaudete animæ, quę in hoc mundo pœnitentiã agitis, atq; omnem vitam vestrã summi illius Principis obse-

Psal. 4.

obsequijs impenditis, *gaudete inquam, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.* Matth 5. Luc.6.

Copiosa inquam, ac tanta, vt omnes Sancti Patres luculentum de ea testimonium perhibuerint, quorum omnium verba, vt ex ijs quanti eandē fecerint, colligatis, in medium proferam. Primus in scenam prodeat Basilius, Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, Magni illius Gregorij, cognomento Theologi, discipulus, Arianorum terror, atq; omnium Græcorum, meo quidem iudicio & doctissimus & eloquentissimus, qui circa annū Dom. CCCLXX. floruit. hic cum plurib. cœlestem hanc gloriā verbis assertum iuisset, eiusdemq; felicitatem dignissimis encomijs deprędicasset, tandem concludens ait. *Ibi Angelorum millia, primorum parentum conuentus, Apostolorum sedes, tribunalia Prophetarum, Patriarcharum sceptra, Martyrum coronæ, Iustorum laudes cumulatissime spectabuntur.* Exhort. ad Baptismū.

Quinquaginta deinde interiectis annis post hunc Orientis solem, nouum in Africa effulgens iubar Augustinus, verbis tum grauib. tum egregijs hanc Sanctorum beatitudinem cumulatissime descripsit: *Quanta erit illa fœlicitas, vbi nullum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus?* Lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 30.

Prosper Aquitanicus (qui post quinquaginta & quod excurrit, annos, Augustinum excepit, quiq; anno potissimum CCCCLX. & vitæ sanctitate & doctrina in Ecclesia viguit, quam proxime quoq; eum in scribendo secutus est) cum animā contemplatiuam ad cœlestis gloriæ Bēatorumq; felicitatis consideration em incitaret: his eam verbis allocutus est: *Futura vita creditur beate sempiterna, & sempiterne beata: vbi est certa securitas: & secura tranquillitas, & tranquilla iucunditas, felix æternitas, æterna* De vita contemp. l. 1. c. 3.

terna fœlicitas; vbi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus. ô verba aurea, & quibus collatum aurum, non ita carum! Ecce & alia.

Prodeat de hinc Carthagine itidem natus Fulgentius, qui tempore Vandalico circa annum Domini quingentesimum floruit, summus Episcopus & scriptor non postremus: qui cum de cœlesti gloria mentionem faceret, sic orationem exorsus est.

Epist. 6. c. 4. *Quis non illius vitæ desiderio præsentem vitam despiciat? quis non illius abundantiæ delectamento diuitias temporis labentis exhorreat? quis non illius regni dilectione omnia terrena regna contemnat?*

Magnus autē Doctor & Pontifex Gregorius ante mille circiter annos, tam ample & digne eandē descripsit, itaque laudes eius decantauit, vt dicere non erubuerit, tam ingentem mercedem illā esse, quæ Beatis in regno cœlorum promissa est, vt si vel scintillam eiusdem animis nostris inseremus, omnis subito rerum temporalium amor eiusdem ardore in nobis extingueretur. Verba eius audiam⁹:

Hom. 37. in Euang. *Si consideremus, fratres charissimi, quæ & quanta sint, quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo quæ habentur in terris.* nam quidquid quatuor hæc elementa, & orbis inferior continet, nihil omnino est, atque indignum prorsus, vt cum eo, quod in cœlesti nobis domicilio paratum est, conferatur.

Hos omnes vero multis sęculis antecedēs Martialis, Apostolorum discipulus, ciuium meorū decus & columen, magnus Aquitanię Apostolus, primusq; per hāc nostrā Galliam Euangelij pręco, ad

Epist. ad Tholosanos cap. 12. Tholosanos scribēs, vt eos ad fortiter in vitæ huius prælio certandum animaret, & ad virtutis iter capessendū incitaret, aliud profecto calcar non adhibuit, quam vt semper mercedem gloriæ cœlestis ante oculos haberent: *mementote vero sermonis mei, quem*

quem sæpe dicebam vobis, quanta & qualia in cœlo praparata sunt Sanctis, & timentibus Deum, Omnis enim potentia & gloria in regno Dei indesinenter permanent, quæ nec augeri nec minui possunt.

Sed nimis iam diu veterum Patrum sententijs inhæsimus. Sacræ Scripturæ hortum quoq; ingrediamur, atq; ex eo qui ad hanc corollam facere videbuntur, flosculos decerpamus. prodeat itaq; in medium generosa illa Amazon ac Virago, Machabæorum mater, quæ impij & efferati Antiochi tyrannidem crudelitatemq; haud verita, filiosq; ad fortiter agendum exhortans, infinitam illam iustorum mercedem, & immarcescibilem legitime pugnantium coronam ipsis in mentem reuocauit: ita namq; septimum & natu minimum, in medijs constitutum supplicijs, sex priorib. Martyrio iam consumptis, ad perseuerantiam constantiamque adhortata est; *Peto nate, vt aspicias ad cœlum, & ad terram, & ad omnia quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus; ita fiet, vt non timeas carnificem istum,* mortem rideas, inq; medijs supplicijs animum sumas. 2. *Mach.* 7.

Deinde, quod multo magis admirandum est, ipsemet Dominus ac Redemptor noster Iesus, nudus in cruce pendens, omni humano destitutus auxilio, spineo serto redimitus, toto corpore vulneratus, ac viribus exhaustis; spem gloriæ & mercedis immensæ, quę ipsi post passionem parata erat, velut vnicum solamen ac dolorum lenimen, habeat: proposito enim sibi gaudio, quod ex gloriæ illius fruitione oriebatur, clauos non sentiebat, in flagris velut in epulis versabatur, & hastam militis delicias existimabat. ita namque ad Hebræos testatur Doctor Gentium Paulus, *Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem.* Sumite igitur animos, Au- *Hebr.* 12.

ditores, atq; luculenta hac gloriæ spe ad fortiter agendum excitamini, & *gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.*

Matth. 5.
Luc. 6.

Gloria Beatorum verbis exprimi nequit.

Iterum inquam *copiosa*, ac tanta, vt voluptas, quam eiusdem perfecta ac plena fruitio generat, nullis exprimi verbis, nullis scripturæ testimoniis valeat demonstrari. Amans illa mulier, quæ sub sponsæ imagine in Canticis describitur, cum dilectum suũ per vicos & plateas indageret, & filiæ Sion ab ea peterent, *Qualis est dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum?* eiusdem statim virtutes, proprietates, perfectiones, dotes & merita graphice & ad viuum depinxit: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus. oculi eius sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ & residentiuxta fluenta plenissima. Genæ eius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.* Mirari satis non possum hanc sponsam, quæ, cum omnia dilecti membra similitudinibus depingat, auro caput, palmæ cæsariem, columbis oculos, gemmis manus, myrrhæ os comparans; nihil tamen reperire potuerit, cui guttur eius compararet, id solum iucundissimum ac suauissimum nuncupans. Et sane id mysterio non vacat; sed declaratur hic, multa quidem ac plurima hoc in mundo reperiri, quæ diuinæ maiestatis attributa ad viuum exprimant, & eius Sapientiam, Prouidentiam, Iustitiam, Misericordiam, aliaq; plurima quæ per hæc membra designantur, sed nihil omnino à Deo creatum esse, cui sponsi guttur, id est gaudium, quo Electi in cœlo perfruuntur, pro dignitate conferatur, sed sufficere, si sponsæ verbis dicatur, *Guttur illius suauissimum.*

Cant. 5.

Ibidem.

Sancta

Sancta porro Scriptura, vt idipsum gaudium aliquo modo exprimeret, nobisque quadam tenus repræsentaret, *Gaudium Domini* id appellat, ita namque in S. Matthæi Euangelio id expressum lego, *Intra in gaudium Domini tui*: quasi dicere voluisset, gaudium quo cælicolæ & Iusti aliquando in cœlis perfundentur, simile fore gaudio, quo ipse Christus Dei filius fruitur. Ita namque ipse id in Euangelio S. Ioannis expressit; *Si quis mihi ministrat, me sequatur; & vbi sum ego, illic & minister meus erit.* Quin & amplius, quid in verbis illis: *Intra in gaudium*, intueor; videtur enim illa loquendi ratio immensam huius gaudij magnitudinem appositissime declarare, quæ nimirum adeo copiosa & infinita existet, vt ipsa non in Iustorum animas, sed in ipsam animæ intraturæ sint: deficiente quippe sinu, quo illam contineant & complectantur, in profundissimis illius abyssis penitus absorbebuntur. Exclamem igitur merito, O gaudium! ô mercedem! ô ter & quater beatas animas! & *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.*

Ibidem.

Matt. 25.

Ioan. 12.

Matt. 5. *Luc.* 6.

Vere *copiosa*, tum propter perpetuitatem, quoniam in æternum permansura est; tum propter eiusdem eminentiam ac perfectionem, quia finis eius diuina essentia est, quæ omnis gaudij oceanus, in qua omnes thesauri reconditi sunt, & è qua velut è fonte quidquid habemus, aut videmus, deriuatur; quæ proinde obiectum infinitum est: Cuius eminentiam, magnitudinem, amplitudinem ac maiestatem vt melius perspectam habeatis, aperta vobis eam similitudine declarabo. Si per plateas transiens sordes è domo foras proijci videres, quæ tamen reuera non sordes, sed pyropi, adamantes,

Ostenditur diuersimode magituoo Gloriæ Sanctorũ, idq; per similitudines.

1.

tes,gemmæ atq; aurum essent;an non obstupesce-
res, oculisq; & cogitationibus in altum sublatis,
tecum ipse admirans diceres: Hem quam pretio-
sos in domo illa thesauros,quas diuitias,quasnam
opes latitare existimandum est! hem quam felices
ac beati illi sunt domestici, qui in opulentam hanc
familiam adoptati sunt! O vos omnes, qui per
mundi huius plateas inceditis, attollite, paulisper
oculos; & vobiscum quęso perpendite,omnia quę
in mundo,cœlis,pelago,elemẽtis,bestijs,gemmis,
ac vobismetipsis deniq; conspicitis, & quidquid
demum in rerum natura precioſum exstat,è diui-
næ huius essentiæ fundo profecta esse,& potentiæ
illius scopis per creationis fenestras in hunc mun-
dum velut quasdam quisquilias,purgamenta,ref-
que superfluas, quæ inexhausto diuinæ huius es-
sentiæ reconditorio superabũdant,eiecta:ac mille
nouos mundos, & multo etiã perfectiores, eodem
adhuc egredi posse, si vt eosdẽ creare potest,ita &
velles. Hic igitur sistite, oculisq; & animis in altũ
erectis vobiscum perpendite, quales thesauri,quæ
diuitiæ, ecquæ gaudia in profundis Deitatis ipsius
abyssis delitescant; quantaq; eorum felicitas sit &
beatitudo, quorum ante oculos infinitus ille the-
saurus semper versatur,quorum ipse merces est &
omnia,quiq; in atrijs illius semper commorantur:
quam felicitatem cum Psalmographus considera-
ret,exclamat: *Beati qui habitant in domo tua Domine;*
in sæcula sæculorum laudabunt te. & ipse verbis Euan-
gelicis eidem succino dicens, *Gaudete & exultate,*
quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.

Psal. 83.

Matth. 5.
Luc. 6.

Copiosa reuera ac quodammodo infinita; præ-
sertim cum eiusdem obiectum ipse sit Deus,idq; in
sæculorum sæcula: Deus inquã, cuius vel solus in-
tuitus homines simul & Angelos in admirationẽ
rapit

rapit: cuius maiestatem atq; amplitudinem quoniã nullis exprimere verbis possum, similitudine quadam quantum potero demonstrare contendã. Non esset sane mirũ, si Rege per regni sui terminos incedente agricolæ, coloni, ac promiscua multitudo, quibus regiam intueri maiestatem insolitum foret, in admirationem & stuporem raperentur, tanta maiestate perculsi: at si ipsi aulici & regni Principes, qui regem quotidie viderẽt & alloquerentur, quiq; à primis annis aulam frequentassent, cum Rege ipso quodammodo educati, si illi inquã, quotiescunq; eiusdem amplitudinem, magnificẽtiam & maiestatem intuentur, præ admiratione toties in mentis stuporem raperentur, an non dicendũ foret, summũ hunc ac diuinũ quodammodo Regẽ esse? Hinc vlterius cogitatione progredere Christiane, ac tecũ cogita regẽ illum regũ summum quendam Deum esse, ac maiestatem quandã infinitam, cum non modo ipsos Sanctos, qui mundi huius olim incolæ fuerunt, sed ipsos etiã Angelos aulæ cœlestis inquilinos, qui iam à quinq; annorum millib. ei obsequuntur, seruiunt, ministrãt, in admirationẽ & stuporẽ rapiat: ipsas etiam Virtutes, Dominationes, Potestates, ipsam sc. regni ei⁹ nobilitatẽ; ipsos Thronos, Cherubinos, Seraphinos deniq;, Principes ei loco proximos, & ad coronam pertinentes. Atq; ex his omnib. tecum statue, num magnæ sit mercedis loco habendũ, ac plurimi faciendum, summũ hunc regẽ quotidie intueri, eiusq; visione, in perpetuum frui; & num iterũ iure meritoq; mihi liceat dicere, *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Luc. 6.

Tertium mihi, ad hanc mercedẽ magis magisq; exaltandam, Cœlestium q; felicitatem sublimius adhuc extollendam, conceptum suggessit D. Ioannes 3.

Epist. 5. ad Theodor. lapsum.

annes Chrysost. Dic obsecro, inquit, Christiane, si quis te in theatrum induceret, in quod magna virorum præstantium multitudo conuenisset, splendide ac regifice indutorum, magna seruorum caterua stipatorum, summoq; ab vniuersis honore affectorum: in eorum vero medio potentissimus quidã Monarcha sederet, auro gemmisq; effulgẽs, qui suo te lateri assidere cuperet, teq; in amplissimum illum virorũ illustrium consessum adoptare; an non te totũ libens ac merito eiusdem obsequio dedicares? an non te mortalium felicissimum existimares? Hac subnixus deinde cogitatione in cœlos euola, ad illud amplissimũ theatrum oculos intende, quod non ex huiusmodi viris, sed ex purissimis spiritibus virtutibusque mundissimis coijt, quorũ species, pulchritudo, diuitiæq; , gemmas atq; aurum longe antecellunt, quorũ splendor solis radios superat; ne solum ex hominibus, sed ex ijs qui hominibus infinitis partibus dignitate & conditione præstant, Angelis inquam, Archangelis, Thronis, Dominationibus, & Principatibus: in eorum vero medio potens ille Rex sedet, maiestatis infinitæ, cuius magnitudinis & amplitudinis vnicus splendor omniũ creaturarum oculos præstringit. Adeo vt, si mille mortis genera essent subeunda, quo tantæ felicitatis participes reddi possimus, promptissime ea ac libentissime ferenda forent, & ab ambabus vlnis vltroq; amplectenda. Ita vt hac Chrysost. similitudine permotus rursum plena voce clamare cogar: *Gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cœlo.* *Matth. 5.*

Sunt nimirũ animæ illæ Sanctæ ac Beatæ, quas hic exultare volumus, quibus sc. hodierna die panegyrim hanc offerimus, & quarum lætam hodie festiuitatẽ celebramus; cũ ipsæ sint; quæ hanc pro labo-

laboribus ſuis gloriã, hanc ob certamina coronã, hancq; pro ſudore mercedem adeptæ ſint. Animæ Sanctę, quę vere in cœleſti habitaculo commorantur; nõ autẽ in aliquo mundi angulo, donec vltimꝰ iudicij dies aduenerit, deliteſcunt, vt abſurde olim aſſerebat Tertullian. quæ Dei modo viſione pfruuntur, non vero eadẽ vſq; ad generalis iudicij diẽ priuatæ ſunt, vt credebãt Armenij teſte Guidone, & Græci teſte D. Thoma & Concilio Florentino: quę in cęleſti paradiſo iã exultant & lætantur, non vero eodẽ excluſæ manebunt, donec Chriſtus ad iudiciũ venturus ſit, vt docebat Vigilãtius, Petrus Abaillardus, Petrobruſiani, & Fraticelli teſtãtibus id Hieron. contra Vigilantium, Gabr. Prateolo de hæreſibus, & Platina in vitis Pontificũ: quæ mundo huic mortuæ in cœlo viuunt, omnium quę hic geruntur cõſcię, nõ vero perpetuo ſomno ſepultæ iacent rerũ mortaliũ prorſus ignaræ, vt ſacrilego ore calumniatur † Lutherus, vel, vt † Corn. Agrippa, nondũ cœlo receptæ, vel, vti impius & nefarius Caluinus; qui mera commẽta ac nugas exiſtimauit, aſſerere eaſdem iã gloria donatas: quæ mendacia ac deliramenta vno hoc ambone ex Euangelio Ioannis deprompto retundo: *Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum; vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi.* & loco illo Paulino, *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.*

lib. 4. contra Marcion. c. 34.

D. Thom. de erroribus Græcor. Concil. Flor. ſeſſ. 1.

† *ad ca. 25. Geneſ.*

† *lib. 3. de occulta Philoſop.*

† *lib. 3. inſt. c. 25. ſeſſ. 6. Ioan. 17. Philip. 1.*

Animæ inquam ſanctæ, ac terq; quaterq; beatæ, quæ nobis coram diuino tribunali patrocinantur, rem noſtram agunt, ac pro nobis apud ſupremum illum Iudicẽ intercedunt, vt in Baruch Propheta legimus, *Domine omnipotens Deus Iſrael, audi nunc orationem mortuorum Iſrael, & filiorum ipſorum, qui peccauerunt ante te.* Et ſecundo Machabæorũ legimꝰ ſummum Iudæorum Pontificem Oniam, qui du-

cap. 3.

2. Mach. 15.

dum antea defunct⁹ erat, à fortiſsimo populi vindice, ac patriarum legum æmulatore Iuda Machabæo viſum, qui iunctis Deo manib. pro Iudaici populi ſalute ſupplicabat. Si diues ille Epulo, de quo in Euangelio, in medio flammarũ infernaliũ conſtitutus pro fratrũ ſalute Abrahamum deprecatus eſt, eorumq; memor exſtitit; an non id potiore iure de Sanctis exiſtimandum eſt? vt nimirum Vigilantij impietas refellatur, qui, teſte Hieronymo Sanctorũ interceſsionem ſuſtulit, vt Conſtantini Copronymi temeritas cõuincatur, qui etiam edicto publico Sanctorũ inuocationem euertere conatus eſt, dicens Sanctos de nobis rebuſq; noſtris non eſſe ſollicitos, nobiſq; nulla poſſe ratione opitulari: cuius dementiæ aſſertores & teſtes habeo † Theocteriſtũ, † Suidam, & Michaëlem Glycam, vt refutentur hæreticæ aſſertiones Vualdenſium, teſtib. Guidone & S. Antonino; Vicleſitarum, Thaborenſium in Bohemia, vt refert Æneas Sylu. Lutheri quoq; & Zuinglij, qui omnes nefarie crediderunt, & ſuos verbis & ſcriptis docuerunt, Sanctorum inuocationem fruſtra eſſe inſtitutam, eoſdem carere auribus, quib. noſtras preces excipiant, eiſq; nulla ſuppetere media, quib. nobis ſuccurrat, aut hominum poſtulatis vlla ratione poſſe morẽ gerere. Similis omnino error eſt Mahumetanorum, qui Sanctorum interceſsionem, iuxta Alcorani ſui doctrinam penitus negant, quod vnum è præcipuis nefandę eorum ſuperſtitionis capitibus eſt ac veluti fundamentum.

Luc. 16.

contra Vigilant. c. 3.

† *orat. funebri. in S. Nicetam.*

† *in verbo Conſtantinus.*

† *part. 4. annal.*

Mahumetus Azoara. 49.

Animæ beatæ ac felices, quæ ex varijs nationib. omnibuſque orbis gentibus congregatæ ſunt. ita namq; eaſdem nobis Sanctus Ioannes hodie in Epiſtola deſcribit, qui ſuis eas oculis præſens aſpexit: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat,*

Apoc. 7.

rat, ex omnibus gentibus, tribubus & linguis, stantes ante thronum Dei. ait, *vidi turbam magnam*, non vt hinc temerè præsumeremus, nos certò certiùs de numero eorum futuros, sed ne fortasse visa electorũ, ac saluandorum paucitate, in desperationis voraginem prolaberemur, quasi æterna gloria excludendi, at vt hinc animos potiùs sumeremus, eò nos aliquando peruenturos, quo tot generosi athletæ, tot strenui milites, & tanto quidem numero peruenerunt. Hæc porro gentium & tribuum cõmixtio, linguarumq; diuersitas aliud nihil denotat, quam ex omnibus mundi populis & nationibus aliquos, in cœlesti habitaculo iucunda ac beata Dei visione perfrui. Atque in huiusce rei confirmationem, insignis illa ciuitas, de qua in Apocalypsi, quæ Ierusalem cœlestis figura & typus erat, duodecim habebat portas amplas & latepatentes, quæ versus omnia mundi climata respiciebant: vt hinc ad oculum pateat, ex omnibus terrę partibus & insulis maris ad ciuitatem illam cœlestem aditum patere.

Ex omnibus mundi angulis ad cœlum aditur. *Apoc. 21.*

Animæ quinetiam glorioſæ, quarũ tamen gloria & beatitudo inæqualis est, licet singulæ vsq; ad satietatem reficiantur, & plena voluptate perfundantur, docuêre me id duo magni nominis & sanctitatis scriptores: Eucherius nimirum Lugdunẽsis, qui anno Domini CCCCL. in nostra hac Gallia floruit, Prosper Aquitanicus Eucherio per omnia æqualis. Prioris verba sunt hæc: *Qui plus laborauerit plus mercedis accipiet: stella enim, vt Apostolus ait, differt à stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum: quamuis igitur omnes beati erunt, non tamen omnes æquales erunt.* Posterioris verò hæc: *Propterea quicunque ibi erunt, etsi differentibus meritis abinuicem distabunt omnes tamen vna perfectione beati erunt, quia singulis*

Homil. in Natali vnius Confes.

Lib. de vita contemp. cap. 4.

gulis sua præmia sufficientia erunt, & capere amplius præmijs suis iam perfecti non poterunt: sicut enim corporalis saturitas omnes saturos æqualiter habet, quamuis singuli cibum non æqualiter, sed pro possibilitate perceperint; ita omnes Sancti etsi fuerint aliqua graduum suorum diuersitate distincti, vna beatitudine perfecti erunt, quia & vna perfectione beati sunt. Adnectamus hisce testimonijs figuras è sacra Scriptura depromptas.

Exod. 16. Figuræ quibus demonstratur, non esse gloriã Sanctorũ æqualẽ. 1.

Traditum est, filios Israël, cum in deserto Sinai hærerent, & manna de cœlis prestito nutrirentur, quamuis alij plus alijs colligerent & comederent, eandem tamen omnes ex eo voluptatem percepisse, & saturatos fuisse, adeo vt tam satur esset, qui minus collegerat, quam is, qui amplius. Textus verba audiamus: *Et mensi sunt ad mensuram Gomor, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregauerunt.* Manna in sacris litteris beatitudinem designat, vt ex eo ipso Apocalypsis loco manifestum redditur, *Vincẽti dabo manna absconditum.* & iucundissimum ea profecto manna est, qua Beatorum animæ reficiuntur, sed eo discrimine, quod reuera mirandũ est, vt quamuis omnes non æqualiter de eadẽ participent, omnes tamen iucundissime reficiantur, & sufficientissime saturentur, tã ij qui minori gloria potiuntur, quam qui maiori.

Apoc. 2.

Gen 43. 2.

Ioseph Patriarcha cum totius Ægypti habenas moderaretur, & fratres qui in Æpyptum venerãt conuiuio excepisset, ordine ætatis singulos mensæ iussit accumbere, in suprema scilicet mensa priores natu, in ima vero natu minores. *Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta ætatem suam:* & quamuis loco inter se differrent, omnes tamen iucundissime, & ad satietatem epulati

lati sunt: eodem namq; loco scriptum est, *Biberunt- Gen. 43.*
que & inebriati sunt cum eo. Quis est obsecro, qui negare audeat, hoc Ioseph epulum, epuli cœlestis figuram fuisse, beatitudinis inquam æternæ, in qua Iesus Christus verus Ioseph omnes Cœlites & Sanctos, qui fratres eius secundum carnem sunt, lautissimo conuiuio excipit; sed ita, vt tamen veluti quendam, non quidem ætatis, sed meritorum vniuscuiusq; ordinem seruet: adeo vt maiores natu velut in capite mensę sedeant, maioriq; gloria perfruantur, qui vero inferiores sint meritis, inferiores sint etiam gloria, omnes tamen sine vlla exceptione saturentur, & deliciarum vbertate inebrientur. Vnde Propheta, *Inebriabuntur ab vbertate do- Psal. 35.*
mus tuæ.

Magnus ille Balthasar, magni Nabuchodonosoris filius, Babyloniorum Rex, splendidum ac regale optimatibus suis, purpuratis, ac regnorum præfectis conuiuium parauit, in quo *vnusquisque secundum suam bibebat ætatem.* 2. *Daniel. 5.*

Quidam, quorum est omnia cauillari, ac sacra verba sannis excipere, aiunt, quæ eorũ ignorantia est hæc verba *secundum suam ætatem*, ita intelligenda, vt tot quisq; scyphos exhauriret, quot esset annorum: ita vt qui viginti annorum esset, viginti; qui triginta, triginta, qui quinquaginta, quinquaginta pateras euacuaret; vt nimirum crescentibus annis, crescerent & haustus, atque ita qui cæteros superaret ætate, superaret & numero paterarum, maioriq; vinum biberet abundantia. Alij vero, quorum & mens sanior, ac doctrina maior, aiunt per *ætatem* hic dignitatem honorum meritorumq; grad⁹ designari: quorũ opinioni equidẽ accedens, dico, hoc epulũ Regis solemnis Beatitudinis epuli, & ab omni æternitate electis suis Deus præparauit

rauit, typum existere, sed epuli exquisitissimi, in quo vnusquisq; Sanctorum secundum ætatem, ut est, secundum merita virtutesq; bibit. Docuit id olim Propheta Isaias, idq; egregia quadam metaphora, *Pascentur agni iuxta ordinem suum*: & figura quadam non inferiori Psalmista, *Torrente voluptatis tuæ potabit eos.*

Psalm.5.
Psalm.35.
Luc.19.
3.

Ad nouum iam testamentum veniamus; in quo legitur, *homo quidã nobilis* in aliud regnum expectionẽ adornasse, suasq; facultates inter seruos distribuisse: qui cum parta victoria domum rediisset, & seruos singulos ad se vocasset, vt nimirũ discaret, quantum quisq; negotiatus esset, laudauit eos, qui se absente gnauiter in negotiando se gesserant, dominiq; diuitias cum fœnore impenderant, quorum aliquos decẽ ciuitatibus, aliquos vero quinq; præficiendos curauit. in qua parabola liquido apparet, omnes quidem remunerationẽ accepisse, licet non æqualem. Hæc quidẽ, fateor, parabola est, sed Eucherius Lugdunens. cuius verba paulo ante adduximus, ait eam vt veram intelligendam esse, atq; eadem denotari, Deũ, qui in crucis certamine regnũ sibi cœlorum acquisiuit, Electos suos achideles ministros, post rigidã de traditis talentis rationẽ exactam, in cœlesti habitaculo amplissima mercede ac remuneratione donare, sed non per omnia æquali: hos enim decẽ ciuitatibus; illos vero nonnisi quinq; præfici, id est, hos maiori, illos autem minori in cœlo gloria donari. Fixum igitur sit & penitus indubitatum, Electorum mercedẽ immensitã esse & copiosam: in qua hic iam finio, vt ad alterũ tandem aliquando concionis membrum descendam, simulq; edoceam, qua via, quaue ratione ad tam immensam gloriam perueniatur.

Octo olim Dominus vias esse docuit, quibus ad Beati-

Beatitudinem pertingatur, quas hodiernum nobis Euangelium etiam describit, Paupertatem scil. spiritus, Humilitatem animi, Dolorem & luctū vna cum lacrymis, Sitim & ardens quoddā desiderium iustitiæ, Benignitatem & misericordiā erga egenos, Munditiem & puritatem cordis, Mansuetudinem & dulcedinem morum, & singularem in ærumnis ac persecutionibus tolerantiam. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* &c. Sunt hæ velut totidem viæ quibus ad salutem peruenitur, ac veluti semitæ, quas omnes sancti, qui modo cœlesti gloria potantur, calcarunt, vt ad beatitudinem peruenirent. Porro has octo vias in sacris legimus voluminibus expressas.

Octo ad beatitudinem vitæ.

Matth. 5.

Vidit olim Ezechiel templum amplum ac magnificum, quadrangulare, in quo varia prodigia videbat, ad quod per octo gradus ascendebatur, splendidum illud ac superbum ędificium typus fuit ac figura templi illius cœlestis, & octo illi gradus, graduum per quos ad gloriam & felicitatem æternam conscenditur, ac viarum, per quas ad cœlum iter patet.

Ezech. 40.

Iacob Patriarcha cum Bersabee (qui Iudææ vicus erat, in limitibus terræ Chanaan, qui in terræ diuisione Simeonitis obtigit) egrederetur, vt in Harā pergeret, somno grauatus in saxū caput reclinauit, cumq; altum dormiret, vidit scalā quandam prodigiosam, cuius vna extremitas cœlū, altera terram tangebat, per quā Angeli descendebāt & ascendebant. Qui verā somni huius interpretationem habere desiderat, sibi ille persuadeat, scalā hanc figuram illius esse scalę, quam hodie in Euangelio nostro erectam cernimus, quæ octo grad⁹ habet, & cuius vna extremitas terram tangit, cum dicitur,

Gen. 28.

Matth. 5. dicitur, *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Al-
Ibidem. tera vero cœlum cum in fine sequatur, *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Scala inquam, non Iacob, sed Iesu Christi, per quam nimirum Patriarchæ, Prophetæ, Reges, Apostoli, Martyres, Confessores, Doctores, Virgines deniq; ad cœlestem gloriã peruenerunt, sempiternęq; felicitatis consortes effecti sunt. Quotnam igitur, Deus bone, semitæ sunt & vię, quib. ad salutem perueniatur! quot portus e quibus ad beatitudinẽ enauigare possimus; quotnam media quib. ęterna felicitas acquiratur! Quãobrem nolite iam amplius ô mundani præanimi angustia ac pusillanimitate dicere, ipsum iter cœlum versus angustum esse, & varijs periculis & casibus aditum eius intercluſum. Nam proponit ecce nobis octo Dominus vias, vt ex ijs vnam deligamus, quam ingrediamur; Certissimeq; nobis affirmat, quacumq; tandem incedamus, per eam ad ęternam nos beatitudinẽ perducendos. In quã rem egregiam è profanorum libris historiam proferã.

Præclara Athenien-sium consuetudo.

Solemne erat Athenienſibus, quo liberorũ ſuorum indolẽ melius perſpectam haberent, eoſque à teneris ad omnem probitatem vitæq; honestatem erudirent, eoſdem certis quibuſdã diebus, omniũ artificum patentib. officinis, adhuc iuniores, per omnes vrbis plateas deducere. In hac deductione diligenter notabant, in quam potiſsimum officinam oculos conijcerent, quos artifices attentius & curioſius intuerentur, & quorũ artificio maxime caperentur: nam & fixo & accurato illo intuitu propenſiones liberorũ, & primos naturæ inſtinctus facile colligebant. Quando igitur eos polionis officinã attentius inſpicientes viderent, ac ſingula arma non ſine ingẽti animi voluptate geſtiẽ-

tiſq;

tisq; vultus indicio contemplantes, hanc nimirū loricam bene compactam, huius hastilis leuitatē, hūius gladij aciem illius galeæ temperatam mixturā demirantes; præsagiebant patres, eos ad bellum natos, ac Martijs proinde exercitijs & certaminib. exercendos, colligebant, itaq; eos veluti secundos Hercules, Philippos quasi nouos Alexandros, patriam armis & dextrâ defensuros. Si vero ijdem liberi ante bibliopolæ cuiusdam fores sisterent, & operib. Platonis, Euclidis inspiciendis, Homeri versibus, aut orationib. Demosthenis legendis caperentur; augurabantur eosdem ad studia & artes humaniores editos, atq; ideo studijs & scholis applicandos: atq; eos aliquādo vel in rostris declamando, vel philosophicas disciplinas perdiscēdo, sibi parentibusq; honorem & gloriā immortalem allaturos. Quod si illos mechanici alicuius artificio delectari cernerent, cōiectabant eos non ad sublimia, sed ad triuialia natos. atq; ita è diuersarū rerum intuitu, in quas liberorum oculi & tenelli animi ferebantur, veluti præsagiebant, quo quisq; animo foret, & ad quid natura sua propenderet.

Idipsum omnino hodie nobiscū Iesum Christū, benignū illum Patrem & Dominum agere video: cupiens enim à primis incunabulis ad virtutē honestamq; cōuersationē nos exstimulare, adq; beatitudinē accendere, omnib. amarissimę vitę huius diebus, ac præsertim hodierna die, per omnia nos Euangelij sui loca deducit, ac per varias semitas & vias, quibus ad gloriam peruenitur, quo naturam nostram propensionemq; naturalem exploret, & videat nū occulto naturæ instinctu ad æternā beatitudinē feramur. Modo namq; ostēdit nobis officinā pauperū, q voluntate sua paupertatē amplexi sunt, & si videat nos hac eorū paupertate delectari

& af-

& affici, certo sibi persuadet, ad regnum cœlorum nos aliquando peruenturos. Modo nos deducit ad lacrymãtes, gemebundos, ad beatos illos Heraclitos, qui sic ad mortẽ vsq; peccata singultibus, suspirijs, gemitib. inenarrabilibus, pœnitentia, & lacrymis eluere conantur; & si cernat horum nos gemendi, plorandiq; cõsuetudine capi, continuo refert, gaudiorum nos sempiternorũ participes futuros. Deinde, pponit nobis mansuetos, benignos, mites, placidos, eos inquã, qui humilitatem consectantur, passiones & lasciuiẽtes animi motus edomuêre, eos quorum cor mũdum est, atq; ab omni prorsus labe vacuũ; etsi hic sentiat nos rapi & affici, auguratur & conijcit nos Deum aliquando visuros, atq; iucunda diuinæ eiusdem essentię visione aliquando recreandos. Deniq; per rubicunda persecutionum theatra nos exspatiatum deducit, per officinas nimirũ afflictionũ, per Martyriorum ac tribulationũ pædagogia, quorum omniũ aspectu si nos videt recreari, ac defixis oculis magna cum animi voluptate contemplari, hinc Petrũ in cruce, Paulum sub ense, Stephanũ sub lapidibus, Laurentium in craticula, Iosephũ in carcere, Danielẽ inter leones, tres pueros in camino ignis ardentis: si conspiciat inquã, nos non sine aliquo lætitiæ gestu videre, Dauidem à filio bello petitum, Tobiam oculorum lumine orbatum, Iob vlcerib. plenum, ac sanie coopertum, populum Israel tam diuturno tempore in captiuitate cõstitutum; hoc ei velut certissimum præsagium erit ac signum rectissima nos ad cœlũ grassari via, & ad regni sempiterni fruitionem nos esse destinatos. Atq; ita ex plurimis alijs considerationib. de intentione nostra & affectu, qui & de internis cogitationib. dijudicare potest: ideoq; varias hasce vias nobis aperit,

aliquam

aliquam vt ex illis quam calcemus nobis seligamus, vt iter ad æternam felicitatem obtinendam hac ratione facile nobis & expeditum reddamus.

Magnus ille Israelitarum dux Iosue, vrbem Iericho, quæ in primo terræ Chanaan limine sita erat, quæq; à sexcentis hominum millibus cingebatur, expugnaturus, suos ad fortiter agendum cohortatus, præmonebat, ad tubarum sacerdotaliū clangorem muros eiusdem ad terram quidē prosternendos: sed cauerent etiam atq; etiam, ne, patentibus iam muris & ad terram deiectis, omnes, vno simul impetu per principem portam intrarēt, ne sibi mutuo impedimento forent, sed singuli è regione loci in quo stabant. Erit hæc nobis historia instar allegoriæ, dicemusq; regnum cœlorū, quod toties in Euangelijs ciuitati comparatur, violenter rapi, ac vim quodammodo pati, in primis autem prædicationis buccina, quæ omnia valla demolitur, omnia etiam validissima propugnacula deijcit, omnes muros quos dæmones ad se se defendendos obijcere queant, ad terram prosternit, vinci & expugnari. *Iosue 6.* *Matt. 11.*

Quæ omnia ad terram cum deiecta fuerint, & iter ad cœlum iam complanatum, ingensq; ad trās eundum patuerit hiatus, non vult summus ille regum rex Deus eadē nos intrare porta, eumdemq; calcare callem; sed plures nobis demonstrat vias, vt quæ visa fuerit facillima & expeditissima, eam nobis ad calcandum seligamus. Vult quodammodo, vt sine vllo nostro dispēdio, magnaq; commoditate cœlum ingrediamur, & facile ad salutē pertingamus: audite obsecro quot nobis ostia referet, quot aditus patefaciat: ait enim, *Beati pauperes spiritu, Beati mites, Beati qui lugent, Beati misericordes, Beati mundo corde, Beati pacifici, Beati qui sitiunt iustitiam,* *Matt. 5.*

Beati qui persecutionem patiuntur: Aperit ecce iter paupertatis, lachrymarum, misericordiæ, humilitatis, ac tolerantiæ semitam, aliasq; varias, quarum vnam nobis deligamus, per quam in cœlestem patriam proficiscì, & in Beatitudinis portum secure pertingere valeamus.

Vetus Hebræorũ traditio est, Israelitis mare Rubrum transeuntibus, duodecim id locis mirabili quadã ratione diuisum fuisse; vt vnaquæq; tribus sine vllo impedimẽto, libere pertransiret. ita náq; Origenes, Tostatus, & Genebrard⁹ in Psalmos tradidêre, illis Psalmographi verbis potissimũ innixi, Psal. 135. *qui diuisit mare rubrum in diuisiones.* Voluit nimirum Deus, dilecto sibi populo duodecim transitus parare, vt tanto facilius & citius terram promissam per tribus ingrederetur. Discite hinc Auditores, euudẽ ipsum Deum, vt nos vitæ humanæ Ægypto & Satanæ tyrannide eductos in paradisum, qui vere terra est, quam nobis toties & tam sancte promisit, deduceret, rubrum mundi huius mare, quod nobis prius transeundum est, in plures partes diuidere, dilatare quodammodo & coplanare diuersis locis, vt tanto nobis trãsitus facilior foret & expeditior. Hinc transitur per paupertatẽ, illinc per humilitatẽ; hac itur per misericordiam, illac per patientiã. Sed octo nobis vias hodiernum Euangeliũ, velut regias demonstrat, & eas penitus è se mutuo differentes, quas Beati & iusti calcando, diuersis amfractibus ad cœlestem patriam peruenêre, & in gaudium Domini admissi sunt. Quarum aliquas accuratius iam persequar, & enucleatius explicabo. Prima itaq; sit paupertatis.

14. *Exod.*

Paupertas voluntaria prima

Ipsa namq; est prima omniũ via, eaq; certissima & compendiosissima, quâ ad cœlũ & salutis portu perueniatur. hanc namque Christus primo loco nuncu-

nuncupauit, ceterisq; omnibus præposuit, *Beati*, inquit *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*: quo loco non paupertatem quæ necessario, etiã ab inuitis, ferenda venit, intelligit, sed voluntariam; deq; ijs solum pauperibus agit qui vltro & spõtanee, sancto quodam ac religioso proposito, Deiq; amore succensi, eamdẽ amplexi sunt, atque omnia quæ in mundo possidebãt, vel aliquãdo etiam possidere poterãt, deseruere. Non possum veroquin hoc loco eorũ impudentiã & ineptam cauillandi pruriginem coarguã, qui honore & dignitate beatitudinis huius abutẽtes; per pauperes hos spiritu, fatuos, stolidos, idiotas, Bardos, & emotæ mentis & imminuti cerebri homunciones denotari volunt. Sed Glossam Ordinariam; quæ è cœlo profecta est, hîc sequimur, quæ per pauperes hos spiritu, intelligit eos, qui vltro, nullius persuasu propria voluntate ac consensu, omni se rerũ mundanarũ affectu exuerunt, & heroico quodam mentis proposito diuitijs & delicijs sæculi huius valedixêre, Deoq; Religiosæ paupertatis votum obtulêre. Atq; in hunc modũ humilis illa Dauidis Regis oratio capienda est, *Inclina Domine aurem tuã, quia inops & pauper sum ego*. quæ verba Augustin. explanãs ait, *Pauper non erat Dauid, cũ Rex esset, sed interius pauper erat: multi enim exterius pauperes sunt, qui intus diuites sunt desiderio*, & Sanctum Pauli præceptũ transgrediuntur, *Tamquam nihil habentes & omnia possidentes*. Quare hic non nisi de paupertate voluntaria sit sermo, cui & hoc Euangelicum elogium accino, *Beati pauperes spiritu*.

ad beatitudinẽ via est. *Matth.* 3.

Psalm. 85.

2. *Cor.* 6.

Hẽ quã securus paupertas ipsa portus est, è quo recta, sine vllo discrimine aut piratarum metu per infames naufragij voragines ac mundi huius charybdes in patriam viuentium enauigamus. Quam

Paupertas securus quidam portus est.

Ion. 1. multos sanctos viros sidus hoc à tẽpestate, procellis ac fluctibus eripuit! Testis nobis sit Ionas Propheta; hic enim cũ mare pernauigaret, non meliorem & seruandæ nauis & vitæ nauarchi, suiq; à tempestate liberandi rationẽ inuenire valuit, quã mercibus nauim exonerare, easq; in mare deijcere. Vita nostra, Auditores, mera quædam nauigatio est, idque in mari mundi huius, variis tempestatibus & procellis agitata: in qua nauigatione vt vitam nostram conseruemus animamq; in tuto collocem⁹, & damnationis perpetuæ naufragium euadamus, nullũ, meo quidẽ iudicio, aut aptius aut conuenientius remedium reperire datur, quam inordinatis erga mundi huius res affectibus seipsum exonerare; diuitias velut res quasdam superfluas eijcere, atq; sub vndis paupertatis omnia concupiscentiæ desideria, quæ nonnunquam offerre sese gestiunt, animoq; periculum accersunt, submergere.

4. Reg. 4. Vasa, quæ Elizæ⁹ in domo Sunamitidis miraculosa quadã ratione oleo replebat, vacua prius fuisse constat. Vt autẽ nostro hoc proposito tropologice adaptem, dico, animæ nostræ vasa non prius oleo gloriæ patriæ cælestis, in domo Dei, i. cæli adimplenda, quam ab omni penitus concupiscẽtia, atq; omni terreno desiderio, in mũdi huius domo, eadẽ vacua reddantur. Nam mihi credatis velim, eũ qui in hoc mundo pauper & inops est, hac tibi paupertate diuitias in altero comparaturum.

Non est motus in vacuo. Docent Philosophi, atq; in primis Aristoteles, nullum in vacuo motũ dari: adeo vt quamuis omni in re aliquis semper naturę motus existat, in vacuo tamen nullus omnino reperiri possit. Dogma hoc quidẽ Philosophicum est: quid ni & Theologicum? aio nempe in anima paupere atq; ab omni inordinato affectu rerum q; fragiliũ desiderio vacua

cua, nullum omnino motum corruptibilem existere, eamq; velut in tuto, ne ab vllis vitiosis motibus, impeti possit, esse collocatam: adeo vt cum diuites & opibus pleni, ventis, tentationibus, & casibus variis obnoxij sint, pauperes velut in tuto & apriço loco constituti, ab omnibus procellis tempestatibusq; immunes existant.

Luna noctis illa domina numquam defectũ patitur, nisi dum plena est; quãdiu enim dimidiata est & in cornua curuata, ab huiusmodi deliquo tuta existit; quin etiam tum cum plena est, à sole omnis luminis principio & fonte quam maxime distat. Idipsum qd impedit quo minus de gratia dicam⁹, Peccata sc. quæ obscurissima quædam deliquia nominari queunt; in anima paupere, egena, rebusque necessarijs destituta (quę hoc in mũdo instar lunæ crescẽtis & decrescẽtis est) rarissime locũ habere: sed tum potissimũ eamdem deliquiũ & Eclipsim experiri, ac longissime à Deo, qui sol iustitiæ est, remotã esse, cũ diuitijs & opibus turget. Exclamem igitur merito, O infelices diuitias, atq; omniũ irritamenta malorũ! & è contra, *Beati pauperes spiritu.* *Matt. 8.*

Luna nõquam deliquium patitur nisi dum plena est.

Vere inquã beati qui propria sua voluntate, ac sponte vniuersos mũdi thesauros dereliquere, seq; ex omnibus sæculi huius pedicis & insidijs eripuêre. Horũ felicitatem olim quoq; demiratus est Sapiens, dũ ait, *Beatus vir qui inuentus est sine macula, qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? fecit.n.mirabilia in vita sua.* Mirabilia inquam, ac mera miracula, ipsaq; miracula multis quin etiam partibus superantia. Asserit enim Chrysost. atq; aperte confitetur, rerum temporalium & omnis lætioris fortunæ contemptum, omnium miraculorum esse maximum. in omnibus enim qui præter & supra communem *Eccl. 31.* *Hom. 27. in 2. ad Cor.*

naturę curſum, ac nō ſine diuina cooperatione fieri videmus, Deus ipſe præcipuus operator eſt, homo vero nō niſi inſtrumentū eſt, ac veluti quoddā zero in numerandi arte, q̄ ipſum quidem nullum ex ſe efficit numerū, ſed alijs adiūctū notis ad millenariū vſq; & etiā amplius extēditur: Verū in ſingulari hoc miraculo, q̄ in paupertate voluntaria ac rerū mundanarū contemptu fitū eſt, homo præcipuus opifex eſt; hic n. ille voluntatē ſuam refrenat, hic prauos & inordinatos affectus compeſcit, eosq; à fluxis & perituris diuitijs auocat: Deus autē non niſi cooperator eſt, Creator velut perſona ſecundaria impellit, at creatura opus ipſum perficit & conſummat. *Beati* igitur *pauperes ſpiritu.*

Laudatur in ſacris literis ſingularis illa patientia ac magnanimitas Iob Prophetæ, quod nimirū, cum ignem, fulmina, elementa, homines etiam ac Diabolos, & totā vniuerſi machinā in ſuā coniuraſſe perniciē videret, aliud nihil, vnus iā & nudus ad extremum inopiæ & paupertatis redactus, heroica quadā & maſcula animi magnitudine dixerit, quā, *Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee, & nudus reuertar illuc. Dominus dedit, Dominus abſtulit; ſit nomen Domini benedictum.* Dicere voluit expoſtulās, Quid eſt q̄ me hic affligam? cur animo excrucier? quippe qui nihil perdiderim; cum nihil huc intulerim, dū pedem in hunc mundum inferrem; & nihil quoq; hinc mecum ablaturus ſim, dum mihi ad ſepulchrū abeundū erit? Si Deus mihi facultates ſit elargitus, & eaſdē iam abſtulerit, ſolum repetijt q̄ ad ſe pertinebat: quare in æternum & in ſæculū ſæculi nomen eius maneat benedictū. Cū hanc Prophetæ Stoicā magnanimitatem, ac ſimul voluntariā Religioſi paupertatem & in abdicandis opib. conſtantiā accuratius mecū perpendo, exiſtimo

Iob 2.

Pauperes voluntarii cum Iobo cōparati.

xistimo sane hanc maioribus dignã esse encomijs magisq; deprædicandã. hic. n. sine vlla vanitate & inanis gloriæ metu dicere põt: Dederas Domine tã amplas facultates & opes seruo tuo Iob, & eas idẽ ipse, in oẽs illius possessiones sæuiendo, repetijsti; in quo ipsa tibi elemẽta famulata sunt, Diaboli vero volũtatis tuę executores exstitere: Ego vero mihi ipsi futurus sum carnifex & tortor: neq; .n. exspectabo, donec ignis, latrones, Diaboli quoq; in me crudelitatẽ suã exerceant, violenterq; mihi auferant quæ benignissime mihi aliquãdo indulsisti: at ego ipse amore tui ijsdẽ me denudabo, atq; omnibus omnino rebus motu ꝓprio cedere, paupertatẽq; voluntariam ambabus vlnis amplecti paratus sum. Iterum igitur dico, *Beati pauperes ſpiritu.*

Beati inquam ac terq; quaterq; felices, qui disruptis captiuitatis suæ vinculis, seq; ipsos mũdi huius catenis exsoluentes ad egregiã quamdã libertatẽ & vere aureã aspirant. Hinc Augu. *Quem delectat vera libertas, ab amore mutabilium liber esse appetit.* & apud Lucilium suũ Seneca hanc suã libertatem extulit, ad eãq; eũdẽ inuitauit dicẽs: *Vaco, mi Lucili, vaco; & vbicũq; sum, meus sum; rebus. n. non me trado, sed commodo.* quasi diceret, Non meã ego libertatẽ vẽdo, nec ipsis me rebus penitus submitto, sed horas tantũ aliquot ex otio meo illis elargior, nec nõnullas tãtũ animi cogitationes. Singula hic verba põd9 & energiã habẽt. *nõ me trado*: rebus. n. se tradere est de iure suo decedere, libertatẽ perdere, vincula quædã pedib. inijcere, seq; mãcipiũ cõfiteri, *sed commodo.* neq; n. affect9 reb9 hisce fluxis, nisi in quantũ ad vitã necessarijs, affigendi sunt: sed post aliquot occupationes deinde ad desideratam libertatẽ exoptatumq; asylum redeundum. Atqui hanc Senecæ agendi consuetudinem imitantur pauperes hi

beati, quos hoc beatitudinis nomine ipsa Patris Veritas donauit, dicens, *Beati pauperes spiritu.*

Ion. 4. Luculentus hic mihi conceptus in mentem venit. Ionas Propheta è Niniue reuersus cũ die media sub vmbra virentis hederæ defatigatus & laboribus exhaustus iucundissime dormiret, vidit ecce subito ad radicẽ eius vermem, qui eamdẽ depascebat, quo facto omnis statim viror eiusdẽ exaruit. Scripturæ verba sunt hæc: *Et præparauit Dominus Deus hederã, & ascendit super caput Ionæ, vt esset vmbra super caput eius, & protegeret eum: Laborauerat enim, & lætatus est Ionas super hedera lætitia magna; & paravit Deus vermem, & percussit hederam & exaruit.* Per semper virentem hanc hederã bona temporalia intelligo. & merito: quemadmodum. n. hedera parieti aut maceriæ alicui adhærescens in sublime excrescit & caput inter nubila condit; sola autẽ, & sine sustentaculo, sine vigore & flore per terram serpit: ad eumdem modum & diuitiæ, si bonis hæc & pijs operib. adhęrẽt, si eleemosynis innituntur, captiuorũ videlicet redẽptioni, ęgrorũ curationi, alijsq; exercitijs misericordię mirũ quã sublime excrescãt, quãq; late meritorũ ramos extẽdãt: sin minus, facile apparet, quam euanidæ & emortuæ ac quodammodo exsuccæ ad terrã delapsæ iaceãt. Huius aũt sub hederæ vmbra quã suauiter mundani dormiũt cũ nimirũ diuitijs terræ huius gaudentes ingentem ex ijsdem voluptatem percipiunt? Sed, hẽ breuem ac fugacem voluptatem dum minime credunt vel exspectant, vermiculus quidã terra egrediens, viridẽ hanc arborem exedit & eiusdẽ radice depasta omni eã penitus virore despoliat. Vermis hic Auditores, ipse Christus est qui & hoc seipsũ nomine appellare non dubitauit (*Ego sum vermis & non homo*), superbiẽs & arrogãs, atq; instar aliorum

Temporalia bona hederæ comparata.

liorū puerſus & iniquꝰ) vermis hic arbuſculi huius radices depaſtus eſt, cū ſacroſancto ſuo ore pauperes ſpiritu felices ac beatos pronunciauit. Hinc porro factū eſt, vt omnes deinde viri ſancti elogio hoc potiſsimum incitati opes & diuitias ſæculi huius velut mortuas, aridas & exſuccas exiſtimarint.

Benignitas ſecunda ad gloriam via eſt.

Poſt opulentam hanc paupertatem altera ad cœlos ſemita ipſa eſt benignitas & iniuriarū placida perpeſsio. ita namq; id docuit olim magnus ille artium Magiſter Chriſtus Dominus, dum ait, *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde*, diſcite inquā non mundos de nouo condere, mortuos ad vitam reuocare, manna de cœlo pluere, rupes in fontes aquarum conuertere, ſed benignitatem; diſcite rācorem & omnem animi amaritudinem exuere, & humilitatē cordis veſtri tabulis inſculpere. Hinc inter maxima Moſis Prophetæ encomia ſcriptum de eo legimus, *Erat enim Moſes vir mitiſsimus*. & Pſaltes inter cæteras Dei optimi maximi proprietates hanc non poſtremam arbitratur, *Tu Domine ſuauis & mitis*. Quin & ipſe Deus beatitudines ſuas exponens, & eos qui beati ſunt enumerans, ſecundo loco benignitatem & manſuetudinem poſuit, atque eos qui mites ſunt & benigni: ab omni videlicet felle & animi virulentia alieni.

Matt. 11. *Num.* 12. *Pſal.* 85.

Maledicta ſit igitur iracundia, & rabies, ac nimiū vos infelices, qui ira & effrenata vindictæ vos cupiditate tranſuorſum rapi ſinitis. neq; enim cœlū vlla ad vos ratione ſpectat: Certum namq; eſt furias ac quidquid ad rabiem ſpectat tartara incolere, benignitatem vero ac manſuetudinem cœlorū inquilinas eſſe. Quantum porro malum ſit cholera, quantumq; animam commoueat, non exiſtimo hic neceſſarium pluribus exponere, præſertim cum ex verbis Prophetæ Iob, *De naribus eius aſcendit* *Iob.* 4.

dit fumus ollæ ſuccenſæ, ſatis id manifeſtum redditur, quib. iratum ollæ feruenti comparat, cum enim olla propter ſubiectum ignem feruet, quidquid in imo eſt ſurſum aſcendit: calor quippe ſubtus operatur, fæces, ſordes, & quidquid in fundo latebat exſerit, quod aqua æſtuante minime videri poterat. Ira quoq; dum animus ira & furore efferuescit, igniq; ebullientis choleræ ſuperimpoſitus eſt, omnia interiora concitantur & altum petunt, blaſphemiæ ore euaporãt, iniurię prodeunt, & quidquid fæcis, ſpumæ, ſordiũ in animo delitescit foras geſtit erumpere: adeo vt quando aliquem furere & cholera ſuccenſum videmus, illud Ieremiæ merito dicere poſsimus: *Ollam ſuccenſam ego video.*

Ollæ feruenti cholera comparata eſt.

Ierem. 1.

Alij vehementem hunc furorẽ grandini aſſimilant: quemadmodũ n. grando impreſsio quædam meteorologica eſt, quæ in aëris regione naſcitur, & dum in terram delabitur, tanto impetu decidit, vt

Sternat agros, ſternat ſata læta, boumq; labores:

non ſecus quoq; ira; quæ impreſsio quædam animę eſt, in parte irascibili efformata, dum in terram conſcientiæ alicuius ingruit, omnia deſtruit, diſsipat, ſtragemq; illic non exiguam edit; adeo vt de cholericis illa ſcripturę verba vſurpare liceat, *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum pars calicum eorum*, ac veluti in temperata quadam regione rariſsima eſt grando; ita & in anima ſuaui ac benigna cholera rariſsime locum habet.

Cholera grandini comparata.

Pſal. 148.

Docent rerũ naturalium inueſtigatores Olympum montẽ, qui omniũ montiũ facile princeps eſt à fulmine, turbinibus, procellis, & grandine non impeti. Docemur occulto hoc naturæ arcano ſublimes & heroicos animos, quales mites ſunt & pacifici, fulminantib. illis paſsionibus iræ obnoxios non eſſe, à procellis iracundiæ remotiſsimos, & à

Olympus mons grãdinem nõ experitur.

gran-

grandine æstuantis furoris nimium quantum alienos; ac proinde mites & benignos ex Euangelij sententia vere mites pronunciari, in quam rem figuras producam.

Grando illa Ægyptia, qua nulla maior vnq; aut vehementior fuit, omnia in Ægypto cõminuit & euertit, pecora & armẽta interemit & segetes per vniuersum regnũ pessũ dedit. at in terra Gessen, in qua Israelitæ habitabãt, nulla prorsus grando apparuit, & cũ ones circũquaq; vicini tristi hoc casu affligerẽtur, minima hęc terrę portio ĩmunis mãsit. Peregregia sane allegoria. Per Ægyptũ hãc iracũdos intellige, qui densis nebulis & spissis vaporibus oppleti, facillimè se à cholera extra animę statũ abripi sinũt, q̃ instar grandinis omnes partes illas vitales, quæ in irascibili & concupiscibili sunt, euertit ac destruit, & eâdẽ simul opera ones virtutes & merita, quę in animæ agro reperiuntur, quæ eiusdẽ quodãmodo segetes & messis sunt, demolitur; at in terra Gessen, per q̃ pacifici anima, benignitati assueta denotatur, nullã vel minimã perniciem causat: ita vt vniuerso iracundorũ horũ Ægyptiorũ regno grandine hac vastato, solus angul⁹ Gessen, qui mansuetorum ac placidorum typus est, ab eadem tutus sit & immunis. Hinc non iniuria iuxta Euangelium dicimus, *Beati mites.* *Exod. 9.*

Atquoniã similitudines magnã apud omnes vim habere solẽt, aliã adhuc domi meæ natã ꝓducam. Dico itaq; irã & furorẽ similẽ esse turbini cuidam vehementi, quantũ è verbis Ezech. colligi potest, *Ecce ventus turbinis venit ab aquilone*; at turbini qui hocipsum in anima Christiani, q̃ olim domui Iob factũ est, operari cõsueuit. Tradit namq; scriptura, ventum quendã è deserto repente excitatũ, tanto impetu ac vehemẽtia domũ viri sancti concussisse vt qua- *Matth. 5.* Ita turbini confertur. *Ezech. 1.* *Iob. 1.*

vt quatuor angulis eiusdem loco motis ipsa ad terram conciderit, miseraq; ruina cunctos eius liberos oppresserit. Per infelicem hanc domum, hominis animã designari autumo, quæ quatuor columnis innixa, quatuor inquã virtutibus cardinalibus à violento illo iræ turbine, qui ex infernali abysso repente consurgit, tanto nonnumquã impetu vndequaq; concutitur, vt ad terram concidat necesse sit, suoq; casu omnia simul bona & liberos eius, virtutes sc. pia opera, ac merita inuoluat. Vbi enim vehemens hæc dominatur passio, & iracundia sæuitiam & tyrannidem exercet, omnia concidant & pereant necesse est. Cogitate igitur vobiscum, an non ira vere scelesta quædam sit rabies, & num mansuetudo heroica quædã virtus sit, & an merito inter octo beatitudines à Domino constituatur: atq; num vna è vijs sit, per quas dum eas animæ insistunt, recta cœlestem Patriam & iucundissimam Sanctorum societatem perueniunt.

Patientia in tribulationibus via est per quam ad gloriam peruenitur cœlestem.

Ad priores hasce vias tertia accedit Patientia & afflictionum æquanimis tolerantia, quæ vere via quædam regia est, per quam compendiosissime simul & expeditissime ad regnum cœlorũ tenditur, & quam insistere adeo necessarium est, nulla vt ad gloriam peruenerit anima, quæ hanc viam non prius calcarit. Ita namq; id Apostoli auctoritate sua tradiderunt, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorũ*: & deinde singillatim Paulus, *Hoc leue tribulationis nostræ immensum gloriæ pondus operatur in nobis*. Idipsum & Angelus Ioanni in Apocalypsi viuo exemplo demonstrauit, cum ei plurimas bellatorum turmas, victoriis nobiles, ac palmas manibus gestantes, & vestibus agni immaculati sanguine tinctis indutas ostenderet, quas hoc elogio condecorauit: *Hi sunt qui venerunt de tribulatio-*

Actor. 14.
2. *Cor.* 4.
Apocal. 7.

de tribulatione magna. Quin & ante hos omnes publice Saluator noſter docuerat, *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* *Matt. 5.*

O igitur omnibus votis exoptandæ perſecutiones, quas tã ampla mercede compenſat Omnipotens! ô auro redimendæ afflictiones, quæ cœleſtẽ gloriã in præmium recipietis! Docuit id me Doctor gentiũ Paulus, qui in nulla re alia præterquam in cruce Domini, quæ Chriſtianarũ tribulationũ ſymbolũ eſt, gloriatur & triumphat, *Abſit mihi*, inquit, *gloriari niſi in cruce Domini noſtri* perinde ac ſi diceret, Glorientur mundani in diuitijs, in omniſcia rerũ cognitione Philoſophi, Reges in ſceptris & diadematis: equidẽ aliud non quærã aut ambiã, quam crucem Domini mei: illa futura eſt mihi honos, voluptas, vnica mea gloria ac triumphus. Perſpectum nãmq; habeo, quid ſit crux, & quantum boni contineant tribulationes, noui, præſertim cum per eaſdem ad gloriam perueniatur. *Gal. 6.*

Magnus ille Patriarcha Iacob quamdiu caput in lapidem reclinatum habebat, mirabilem illam ac prodigioſam ſcalam conſpexit, per quam Angeli è cœlo deorſum & è terra ſurſum aſcendebant, cuiuſq; extremitates cœlum cum terra copulabant. Denotabat hoc nos, quamdiu tribulationum lapides capitibus noſtris ſubiecti ſunt, quamdiu ſuper nudam membra extendimus, quamdiu perſecutiones ſuſtinemus propter iuſtitiam, Angelorũ viſione recreari, cœlitum conſpectum & ſcalam, per quam ad gloriam aſcendimus, promereri. Merito igitur in Euangelio Dominus, *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* *Gen. 28.*

Iterum igitur exclamo, ô perſecutiones ſuper au- *Matt. 5.*

rum

rum & topazion diligendæ, quæ beatitudinem æquanimiter vos ferentib. affertis, & cœlestẽ mercedem promeremini! quib. solis, vti & voluntariæ paupertati regnum cœlorum promisit Dominus. Pacificis quidem & mitibus terræ possessio, lugentibus solatium, misericordib. & benignis in pauperes reciproca misericordia, esurientib. iustitiæ saturitas promittitur, sed parentib. & pauperibus spiritu gloria nullo vnq̃ tempore finienda. Beati *pauperes spiritu, quoniã ipsorum est regnũ cælorũ*, ac deinde, *Beati qui persecutionẽ patiuntur propter iustitiam, quoniã ipsorum est regnũ cælorũ*, vtrinq; legim⁹ cœlos, vtrinq; coronas, vtrinq; regna eaq; afflictis parata & pauperib. Anne scire vultis curiosi rerũ inuestigatores, cur his duab. potissimũ beatitudinib. tam magnificum tamq; amplũ Deus præmium proposuerit? dicam. Prudentẽ hic Christus patremfamilias videtur imitatus, plures habentem filias, quarum non æqualis omniũ sit pulchritudo, qui cum æquo singulas amore prosequatur, deformioribus tamen maiorem & ampliorẽ dotem assignat, quã ijs quib. pulchritudinem natura contulit, quo illæ citiũ⁹ honesto matrimonio copulẽtur. Testis huiusce rei sit Laban, qui cũ duas haberet filias, lippientem vnã nomine Liam, & alteram venultate insignem, cui nomen Rachel, turpiori lautiorem dotẽ dedit; ita vt quæ impares forma, essent & dote. Idipsum penitus Pater facit cœlestis: cum enim octo habeat filias, cœlestes inquam filias, octo nimirum beatitudines, easq; hominib. matrimonio velit iũgere. Paupertati & tribulationum tolerantiæ, quæ mundanorũ oculis cęteris videntur deformiores, cœlestẽ gloriam velut in dotem constituit; cuius matrimonij tabulas ipsaq; contractus verba huc adducam: *Beati pauperes spiritu, & beati qui persecutionem*

Matth. 5. Luc. 6.

Insignis cõceptus.

Gen. 29.

tionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Supra.

Laudabilis Maſſagetarum conſuetudo.

Maſſagetis gentib. immanitate barbaris ſolenne erat, omnes quotannis filias nubiles, & ſimul etiã adoleſcentes, qui eaſdẽ ducerent, vnũ in locũ congregare: tum adoleſcentes, qui alicui⁹ puellæ pulchritudine capti erant, eandẽ magna auri vi ſibi in vxorem redimebant, q; ipſum deinde deformib. in dotẽ dabatur, vt & illę hac ſibi ratione maritos cõpararẽt, adeò vt pulchris pulchritudo, deformib. aurũ maritos cõciliaret. Idẽ omnino hic in beatitudinũ ſuarũ enumeratione facit Chriſt⁹, deformes nẽpe filias, hominumq; oculis diſplicẽtes perſecutionũ patiẽtiã ac paupertatẽ volũtariã ducẽtib. ampliſsimã mercedẽ pollicetur. Hęc autẽ eiuſdem pollicitatio eſt: *Beati pauperes ſpiritu, & beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiã, quoniã ipſorum eſt regnum cœlorum.* Audiſtis iã vias triſtiſsimas, Auditores, per quas ad ſalutẽ peruenitur, vidiſtis planas illas ſemitas, quas omnes Sancti, quorũ omniũ vnã & generalẽ memoriã agimus, calcãdo, ad ętернam tandẽ beatitudinẽ pertigerũt: veſtrũ vero eſt eoſdem q̃ proxime ſequi. Currite igitur in odorem tot ſtrenuorũ athletarum, virtutes eorum & facta heroica imitamini, eorũ vos vitę cõformes ac meritorũ capaces reddite: hac namq; p̃ſertim de cauſa eorũ nobis feſtiuitatẽ Eccleſia ꝓponit, cuius rei varias ſacrę nobis litteræ figuras ſubminiſtrant.

Diaz in feſto SS. omnium & de Vega in ſer. de S. Sebaſt. Supra.

Fuſile illud mare, q̃ fecit olim in Dei honorem Moſes, ſingulare inter cætera hoc habebat, q̃ duplex in eo ſculptarum ſtriatarũ ordo appareret, & ipſe quidẽ fuſilis. Ingẽs illud vas in maris ſimilitudinẽ efformatũ Eccleſiã denotabat; illę porro ſculpturę SS. exẽpla & imagies q̃ ad imitãdũ potiſsimũ nobis ꝓpoſiti sũt, vt quib. illi vijs q̃busq; rationib. ad tan-

3. Reg.

ad tantam gloriã peruenerint, hinc colligeremus. erat porro sculpturarum harum ordo duplex, quo Sanctos & veteris & noui simul testamenti mebus nobis ostenderet, eorum imagines vt intuendo, virtutes etiam Sanctaq; opera imitaremur.

Num. 13. Moses Dux vt Hebræos, qui Ægypti ollas numquam non spirabant, ad terram promissionis amis sibi parandam magis accenderet; exploratores aliquot in totius populi conspectum produxit, qui varia fructuum genera, velut quoddam inauditæ fertilitatis specimen populo demonstrarent. Magnus ille regum Rex Christus, & Ecclesia sancta, quæ eiusdem hic vices supplet, non imprudenter mihi videntur fecisse, cum vt hominibus ad mundi huius Ægyptum semper anhelantibus, veræ promissionis terræ desiderium excitarent, omnes illis hodie Sanctos producit, qui omnes regnũ cœleste explorarunt; variasque virtutes, qui veri quidam regni illius fructus, euidentia gloriæ indicia, & luculenta numquam visæ vel auditæ fertilitatis argumenta sunt, secum deferunt. Tertiam adhæc post duas hasce sacras è gentium monimentis producam historiam.

Lacedæmoniorũ mos in iuuentute ad virtutem excitanda. De Vega in Paradiso Sanctor.

Lacedæmonij vt iuuentutẽ ad maiorum suorũ imitationem accenderent, omnes omnium fortissimorum virorum heroumq;, tam eorum qui domi, quam qui bello claruerant, imagines in senatum in ære, vel marmore ad viuum expressérant, hoc adiuncto epigrammate, *si fueritis sicut isti, eritis sicut isti.* Laudabile hoc Spartanorum factum sanctius interpretatus dico, Ecclesiã hodiernã die id ipsum prorsus facere: omnes enim Christianos excitare dum satagit, vt vitam adinstar maiorũ suorum agant, eorumq; vestigijs gnauiter insistant, diuersa ijs Sanctorũ genera, Apostolos nimirum, Marty-

Martyres, Confessores, Virgines, antiquos illos dico heroes & heroinas, qui fortitudine sua & rebus strenue gestis immortalis gloriæ coronam adepti sunt, ob oculos ponit, & ijsdem nos verbis alloquitur; Si tales fueritis meritis, quales Sancti hi fuêre, quorum iam diem colitis, eritis & tales gloria, quales modo illi. Apostolus vero Paulus idipsum nobis proponit, sed alijs plane verbis: *Si compatimur, & conregnabimus.* Atq; in hunc sensum & hodiernum Euangelium, & præsens hæc concio finem accipient; *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.*

2. Tim. 2.

Matth. 5.

In hoc porro gratiam tuam nobis elargire, ô omnium Sanctorum Sancte: vosq; eamdem vestris ab illo precibus obtinete ô Sancti cœli incolæ, Angelorum socij, ac summi Dei amici; vos inquam, quorum hodie festiuitatem facimus, quos inuocamus, imploramus adoramus, non quidem vt aliquos Deos, sed vt fideles summi Patris ministros. Hoc obsecro nobis ab æterna illa maiestate exorate, in hoc preces vestras interponite; votis nostris & desiderijs annuite; & orationib. nostris benignas aures accommodate. Nolite vero imitari ingratum illum Pharaonis pincernam qui ergastulo solutus & è Rege suo in pristinum dignitatis locũ sublimatus, captiui Ioseph oblitus est, qui eidem tamen cum illo carceri inclusus fuerat. Vos autem Sancti glorioſi, qui nostri olim in pœnis & afflictionibus socij exstitistis, qui eodem, quo nos modo, carcere clausi fuistis, hanc ingratitudinem & inhumanitatem nolite imitari. O ter beati Sancti, qui felici Zephyro afflati, optatum in terra viuentium portum intrastis, nostri quæso nolite obliuisci, qui in procelloso hocce mari plurimis obnoxij casibus adhuc fluctuamus, quiq; ad eundẽ portum

Gen. 40.

tum aſpiramus; curſum noſtrum dirigite, vt pertiſsimi nautæ in tempeſtatibus nobis affulgete, exoptatæ cynoſuræ, lumen nauigantibus præbent & lucidiſsimæ lampades, felices Viatores, qui post tot confecta itinera in patriam tandem peruenſtis; cum nos miſeri hic etiamnum peregrinemur licet interea dum in terra hac exilij verſamur, ad perpetuæ hoc quietis domicilium aſpiremus; conducite nos, dirigite iter noſtrum, vias nos edocete per quas ambulantes peregrinationem noſtram peragamus. Sed ô Sancti feliciſsimi iterum nobis mementote, ꝓ nobis intercedite & quoniam animæ, in Purgatorio adhuc detinẽtur, & oculos ſuos in vos & nos etiã conijciunt, veſtraq; ſuffragia, & ſimul noſtra efflagitant; noſtra veſtris vota coniungimus, proq; ijs vnanimi oratione, veſtræ gloriæ valedicentes, dicimus, *Requieſcant in pace.*

IN FESTO COMMEMORATIONIS OMNIVM FIDELIVM Defunctorum.

Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.

FIGVRA.

2. *Reg.* 1. FElix ille Princeps Dauid, qui ex humili ouium paſtore ad ſceptra Iudææ euectus eſt, audito fortiſsimos Iſrael vna cum Saule & Ionatha in montibus Gelboe occubuiſſe, lachrymabundus, ac ſuſpirans, ſuos omnes ad ieiunia, ſuſpiria, & lamenta inuitabat, ſingultuq; verba interrumpere huiuſmodi leſſo defunctorum miſerias deplorabat; *Conſidera Iſrael pro his qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati: Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos interfecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes? Quomodo ceciderunt*

fortes

fortes in prælio? Ionathas in excelsis tuis occisus est? Quomodo ceciderunt robusti & perierunt arma bellica! Ipsum mihi hodierna die facere videor. Audiens enim, acerbo omnes Pontifices, Reges, Principes, tot viros illustres & nobiles qui mundo vnquam vixêre, fato occubuisse; plorans & ingemiscens, fideles omnes, ad plorandum, ieiunandum, & orandum inuito, omniumq; auribus voce intensa inclamo: Considerate obsecro Christiani pro his, qui ferali mortis iaculo sauciati in cœmeterijs vestris sepulti requiescunt. Respicite tot nobilitatis insignibus illustres, diuitijs affluentes, doctrina & scientia celebres, qui in tumulis modo iacentes in putredinem & vermes conuersi sunt. Intuemini quot Monarchæ potentissimi, quot mulieres speciosissimæ, quot nymphæ, quot Helenæ, quot Lucretiæ in pulueres & sordes redactæ, in sepulchris vermes, Bufones, & viperas saginent? Horum mecum casum deplorate, ieiunia pro animabus eorũ vobis indicite; preces pro ijs ad Deũ fundite, sacrificia offerri curate, vestrisq; suffragijs eisdem succurrite. atque hoc potissimum die qui omnium fidelium defunctorũ exequijs obsequijsq; ab Ecclesia destinatus est: die, quo commune pro omnibus mortuis funus indicitur, quo templorum parietes lugubrem amictum præferunt, campanæ tristem sonum edunt, & quo ipse funebrem pro ijsdem orationem facturus huc ascendi. Paracletus Spiritus sua nobis gratia ac Deipara Virgo suis apud Filium precibus adesse dignentur; quam Angelica proinde salutatione compellemus *Aue Maria*.

Salomon ille Regũ & mortalium omniũ sapientissimus cũ probe teneret, quantum homini mortis memoria vtilitatis afferret, quamq; ei ad salutem necessaria foret, omnibus omnino hominib⁹ *Eccles.* 14.

ait: *Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quoniam monstratum est tibi.* quasi dixisset, Noli perpetuam tibi vitam polliceri ô homo, aut annos spondere Nestoreos, sed mortis tuæ numquam non memor viue, & cogita iã à fascibus esse fores tuas pulsari; ac proinde dispone domui tuæ testamentũ conde, deq; sepulchro tuo quid fieri velis constitue. In horum verborũ sensu Iansenij interpretationem sequor, qui pro ea qua præditus fuit literarũ sacrarum cognitione per verbũ *Inferorũ* sepulchrum dixit significari, ita vt sensus sit: Memento quicumq; demum sis ô homo, & quocumq; in loco degas, mortem tibi nocte dieq; instare, astare, citatoq; gressu te insequi, vt te semel comprehendat.

Apoc. 6. Egregium nobis in hanc rem emblema in Apocalypsi sua suppeditat Ioannes, quo loco vidisse se testatur equum pallidum, & equitem eidem insidentem, cui nomen mors, cui super quatuor terræ partes & orbis cardines potestas data erat, omnia vt vindice gladio interimeret, & ipsas quin etiam bestias necaret. Mortem sc. equo vehentem vidit, vt eius celeritatem, quamq; citatis eadem gressibus ad humanum effundendum sanguinem, diuina iussa implenda, vitamq; hominibus eripiendam, feratur, exprimeret.

In mundi exordio nonnisi pedibus mors incedebat, iam vero equo insidet.

In ipso quidẽ rerũ creationis primordio mors nõ nisi pedibus incedebat, ac quodãmodo claudicans in longũ mortalibus tempus vitam prorogabat, dudumq; morabatur antequã in noxios animaduerteret. Nongentos enim ac triginta Adamo ad pœnitentiã annos concessit. Noachũ nongentis quinquaginta, ac multo etiam post diluuiũ ipsum tempore, persecuta est; nongentis & vnde septuaginta nouẽ cucurrit annis antequam Mathusalem com-

comprehenderet. At iam insidet equo atq; ita ad cursum edocta est, nihil vt eâdē sit celerius, nosque statim, interdū post annum, nonnumquā post decem, viginti, triginta, comprehendat; ac longissimū quo eam fugere possimus tempus octoginta, ad summū centum sint anni: quibus euolutis tandē inuitis etiam manus inijcit, atq; ad supplicium rapit etiam reluctantes. Vnde bene ac vere dixit olim Sapiens, *Memor esto quoniam mors non tardat.* 14. *Eccles.*

Babylonijs, vt mortis celeritatē & instantiā ad oculum exprimerent, mos erat, ipsa qua Rex eorū inaugurabatur die, quatuor regio throno auiculas appendere, quæ cōtinua alarū agitatione ac volatu ante Regis triumphantis ac gloria tumētis oculos exspirarent. Hoc illi Regem facto edocere volebāt, vitā hanc nostram fragilē ac nimis heu! fugacē esse, eamq; adinstar auis per aëra celerrime præteruolantis pertransire, & mortē eidem perpetuo insidiari ac de loco in locum assidue insequi; vtpote quæ & regibus aut orbis Imperatoribus parcere nesciat. De huius porro veritate historiæ vsq; adeo mihi nō constat, & quāuis Alexander ab Alexādro eandē litteris consignarit, dubito tamen num ille sua eā auctoritate valeat astruere. Sed hoc scio de Ecclesiæ Romanæ esse consuetudine, in solenni Principis eius, ideſt, summi Pōtificis, inauguratione, vt mortis memoriā vitæq; fragilitatē in mentē ei reuocaret, Spiritus S. vt credendū est instinctu, stuppam accendere, & hæc ei verba repetere: *Pater Sancte sic transit gloria mundi*: quasi diceretnr, Noli Sanctissime Pater, noli inordinatè erga hanc vitam affici, mortē semper ob oculos habe, & cogita mundi huius gloriam instar stuppæ in momento trāsire, & similitudinem fumi in auras euanescere.

Alexander ab Alexan. Babyloniorum mos in regum inauguratione.

Pia quædam consuetudo in Rom. Pōtificis coronatione.

Cum Ionathas Mathathiæ filiꝰ dolo Tryphonis 1. *Matt.* 13.

circũuent⁹ interfectus esset, Simon frater eius, qui in illius locũ dux cõstitut⁹ erat, corpus eius in patrũ suorũ sepulchrum, qꝫ in ciuitate Modin visebatur, intulit; vtq; nomẽ ei⁹ æternũ foret, & famã ad posteros trãsferret, superbũ illi ac magnificũ monumentũ erigi iussit, septẽ pyramidibus inniti, qbus ingentes colũnas circũposuit, columnis vero arma & gentilitiæ nobilitatis addidit insignia, armis autẽ naues sculptas adiunxit, quæ ab ijs qui mare nauigarent, cõspicerentur: quæ omnia magno artificio singulariq; elegãtia pfecit. Cur porro naues huic monumẽta appositi? vt æterno hoc opere posteritatẽ cõmonefaceret vitã hominis hoc in mundo similẽ esse cursui nauis medio in mari nauigãtis, atq; omnes illos qui tantã sibi in hoc mundo gloriã pepererũt, & tã celebre nomẽ adposteros trãsmisere, eãdẽ omnino celeritate mare hoc percurrisse. Huc visus est allusisse Iob cũ diceret, *Pertransierunt quasi naues*, neq; enim tanta celeritate naues ab aquilonibus & flantibus Austris agitatę ferũtur, quam fugiant improborum dies in hoc mundo, quorum vita instar fumi euanuit.

Sepulchrũ Ionathæ ducis.

Iob 9.

Vita hominis instar fumi.

Regiam hanc cogitationem menti semper insculptã gerebat regius vates, & numquam non ingemiscebat dicens, *Defecerunt sicut fumus dies mei*. Filius & succesor eius Salomon idem pene semper animo voluebat, aitq; impios apud inferos hanc vitæ breuitatem semper deplorare, atq; his querimonijs vti: *Quoniam spes impij tanquam fumus, qui a vento diffusus est, & tamquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis*, cuius memoria, quamprimum vt diuersorio egressus est, euanescit.

Psal. 101.

Sap. 5.

Appositę sane Videmus namq; quotidie quantũ hospites viatoribus hospitium intrantibus honorem exhibeant, quam diligenter eis omnia necessaria

Mundus diuersorio comparatus.

cessaria subministrẽt, & quã sedulo illis obsequantur, interea dũ apud eos diuertunt; sed statim vt profectionẽ illi adornare incipiunt, & expensarum rationes subducuntur, quã care omnia æstimant, quã exacte singula cõputant? mox vero vt domo egressi sunt, nulla amplius apud eos horũ viget memoria; adeo vt multum se illis honoris exhibuisse existimẽt, si vel affixa parieti exteriori tabella eorũ memoriã conseruent, hac addita epigraphe, Tali mensis die atq; tali anno ille hîc nobilis, ille Princeps diuertit, tali die talis hoc hospitio Dux exceptꝰ est. Mundus hic, Aũditores, verissimum diuersorium est, qui nos interea dum hic peregrinamur, in introitu & exordio humaniter admodũ habet, & dũ vitæ moras in eo trahere oportet, magna voluptate perfundit: sed in vitæ exitu tyrannum se illis exhibet, nudos & vdos in sepulchrũ velut in pistrinũ cõpingens; adeo vt postquã semel pedem hinc eos extulisse contigerit, maiorẽ eorũ memoriã nõ habeat, q̃ si vnica tantũ hora apud eũ diuertissent: vt magnũ quid se fecisse arbitretur, si aliquod interdum eorum monumentum templorũ columnis affixum videatur, & sane ipsa Epitaphia, bases, obelisci, pyramides, quæ in sublime erectę superbiunt, aliud nihil sunt, quam inscriptiones funebres, & tituli hospitiorum, vt ex ijs transeuntes colligere possint, talem hîc Præsidem, talem Episcopum, talem Principem hospitio exceptum esse. Dicite ergo, num iure meritoq; dixerit Sapiens, *Memor esto quod mors non tardat.* *Eccles.* 14.

Ingenij ac doctrinæ Princeps Plato dicere solebat, prudentes ac sapientes sibi scholam quamdam cõstituere, in qua aliud præter vitæ breuitatem, & mortis celeritatem non doceretur; eiusque meditationem veræ, ac germanæ quoddam Philoso- Platonis Apophth.

phiæ genus esse; stolidos vero ac fatuos academi obliuionis, quod numquam mortis ac nouissimorum recordarentur, semperq; de vita prorogan cogitarent. Est enim vero verius, probos, ac virtutem colentes viuendo sensim mori; improbos vero & nefarios moriendo viuere, vitamq; semper sibi proponendo mortem pedibus conculcan quibus nimirum displiceat, vultus eius furore minas intueri: aduersus quos exclamat Propha

Psal.54. Dauid, mortē illis interminatus, *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes.* id est, Impet tandem aliquando Domine superbis illis & effr natis peccatoribus mors; & quoniam ipsi eandem pedibus substrauerunt, fac obsecro, vt ipsa illos tandem etiam substernat; & quoniam numquam eius in vita memores fuêre, iure aç merito idcirco ad inferos descendant viuentes. Irascitur ecc peccatoribus pius ille Rex, quod mortis nullam memoriam haberent: Deus autem grauiter propter hoc ipsum nonnumquam exacerbatur.

Cant.1. Amans ille sponsus in Canticis colloquiū cum dilecta sua instituens, subiratus in ipso exordio videtur, & acerbioribus eā verbis allocutus: *Si ignoras te: ô pulcherrima inter mulieres, egredere & abi.* Referri possunt tropologice verba hæc ad Deum, qui dilectam sibi sponsam animam sc. illis interdum alloquitur, quorum sensus & medulla hæc est: O anima quę inter creaturas omnes pulcherrima es, si inani te cogitatione abripi finis, nec tuam fragilitatem agnoscis, & quæ sis vel vnde, aut quam vilis, ignoras, nec vmquam mortis aut Dei tui reminiscaris; *egredere* è domo mea, *& abi* procul à consortio sodalium meorum, à quo te, ni te cognoris, posthac excludo: *Dura & aspera*, inquit in hæc verba Bernardus, *increpatio hoc quippe verbum seruiendi*

Bern. sup. 30. sup. Cantic.

dire ſolent à valde iraſcentib. & indignantibus dominis: vel ancillæ à dominabus ſuis cum grauiter illas offenderint: Exi hinc, exi à me, egredere à conſpectu meo, & à domo iſta. Hoc ergo verbo aſpero & amaro ſatis nimiumq; increpatorio vtitur modo ſponſus contra dilectam, ſub conditione tamen ſi ſeipſam ignorauerit.

Cum Dominus apud Ierem. calamitates & infortunia, quæ Ioachim regi peruerſiſsimo & idololatræ impendebant, prænuntiaret inter cęteras minas intentauit ſepultura aſini eum ſepeliendũ; dicere vult, inter Monumentũ regis huius, qui adeo ſuperbijt, & ceruices tã ſublime erexit, ac ſepulcrũ aſini, quo nullum animal, aut vilius, aut abiectius, nullũ omnino diſcrimẽ futurũ. Quid hoc ſibi vult? quis audiuit vnquam aſinos fuiſſe ſepultos? Referunt quidẽ hiſtoriæ Bucephalum Alexandri equũ regio mãdato terræ mandatũ eſſe, at de ſepulto aſino nulla vſquã apud ſcriptores fit mẽtio. Et nihilominus Deꝰ, q̃ mentiri non poteſt Ioachim regi aſini ſepulturã cõminatur. Dũ omnes loci huius cõſulo interpretes, nullus eſt, q̃ melius meo guſtui ſatisfaciat, quam Gloſſa interlinearis, quæ hoc ſenſu verba hæc exponit: *Sepultura aſini, ſunt ſtomachi canum & ferociũ beſtiarum, & aues rapaces.* Per hanc igitur cõminationem ſignare voluit Deus, Inſolentẽ, & arrogantẽ hũc regẽ terræ in viſcerib. nõ ſepeliẽdum, q̃ terrenę ſuæ originis ſemper immemor exſtitiſſet, ſed quoniã inſtar beſtię & inſtar aſini vixit, aſini quoq; ritu ſepulturæ mandandũ: qui quoniã terrã nunq̃, vt matrẽ voluit agnoſcere, nec lutũ, vt principiũ ortꝰ ſui intueri; ideo terrã eũ loco filij nõ habiturã, nec lutũ ſepulturæ locũ ei cõceſſurũ, ſed canũ, leonũ, aut alteriꝰ cruẽtę, cut carniuorę beſtię ſtomachũ loco tumuli ei futurũ. O mĩas horrẽdas?

Ierem. 22.

Gen. 28.

Magnus ille Patriarcha Abraham, ne hanc à Deo

cõminationẽ audiret, mortis memoriã animo iugiter inscriptã gesit. Primũ namq; quẽ possedit agrũ in sepulturã suam & Sarę vxoris destinauit, vt nobis ostenderet, primã animę curã & intentionẽ esse debere, mortis perpetuo reminisci, ac sepulchrũ suũ ob oculos nunq̃ non habere. Placet prior ille conceptus, vti & hic quem mox subnecto.

Leuit. 1. Voluit in Leuitico Deus, locum cinerum, in quẽ & immolatarũ auium plumæ congregabantur, ad orientalem non a. ad occidentalẽ plagã vergere. Is *plumas proïciet prope altare ad orientalem plagam in locum in quo cineres effundi solent.* Quid vobis locus hic cinerum aliud denotare, q̃ sepulchrum videtur, in q̃ omnes penitus diuitię, honores, voluptates, cũctę q̃ vitæ nostrę delicię, q̃ ad instar plumarũ sunt, quib. homines supbiẽdo in altũ efferũtur, cõijciũtur? homines nãq; veræ quædã aues sunt ad mortẽ destinatæ, quæ q̃ omni momẽto & hora crudeli illi vltrici & carnifici in sacrificiũ immolantur, sed mysterio carere non existimo, q̃ cinerum ille locus ad orientẽ situs sit: docemur n. cineres & putredinẽ semper nobis ob oculos, quos designat Oriens, non verò à tergo, cuius imago est occidens, versari debere, ac mortis memoriã menti penitus insculpendam esse, & nunquam animo deponendam.

Atq; hinc est, q̃ Sancta mater Ecclesia quæ omniũ fideliũ defunctorũ hodie cõmemorationẽ celebrat, vt mortẽ nobis in mẽtẽ reuocaret, nosq; ad preces p̃ defunctis effundendas cohortaretur, hãc nobis formulam p̃ponat; *Requiẽ æternã dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.* Libera eos purgatorij ergastulo pœnas eorum minue, aut potius penitus rescinde, vt in lucis regione constituti, te, qui verum lumen es, videre mereantur. De lugubri hac materia hodierna die ad vos verba faciã. Et quoniam

niam dies hic nonnisi mortuis & defunctis sacer est, & nos mortales sumus, de nulla re alia, quam de morte, deq; suffragijs pro defunctis hic loquar.

Principio igitur ipsa mortis memoria Christianis omnib. in primis necessaria est ac perutilis, quæ nobis idcirco toties tãq; diuersis rationib. inculcatur. Hæc n. vna præ plurimis alijs cogitatio, modo cũ vtilitate ac debita raõe adhibeatur, omnẽ vitæ nostræ furiẽ dirigere potest ac moderari. Verum a. me dicere ipsæ docebunt historiæ. Plut. enim cum Traianum Imp. qui eius olim discipulus extiterat, missa quadam epistola docuisset, quas virtutes sectari, quænã vitia fugere, & quib. eum rationibus laudabilis ac boni Principis officiũ implere oporteret, post varia quib. id confirmat præcepta, facile eũ omnia impleturũ dixit, si vnica mortis ad hæc omnia accesserit memoria: *Ego scio*, inquit, *quod hæc omnia feceris, si tui nunquã oblitus fueris*, i. conditionis & originis tuæ, & si memineris q̃ fragilis hæc vita sit, quãq; cito splendor eius ac pulchritudo euanescat. Et sane quis nõ miretur, aliud à tanto Philosopho p̃ceptũ tanto Imperatori ad tam vastũ & late patens imperiũ prudẽter ac sapiẽter administrandum, datũ non esse, q̃ vnicã mortis meditationẽ.

Mortis memoria hominib. perutilis est. Plutarchi Epist. ad Traian.

Accedit adhæc q̃ superbos & insolentes animos intra moderationis limites cogat, & quodãmodo retundat, verãq; animi demissionẽ hominib. inserat. Hinc in Machabæor. historia legimus, superbũ illũ & arrogantẽ Antiochũ cum à vermib. se depascivideret, & à morte instante vrgeri, in hæc verba q̃ candido signanda sunt lapide prorupisse. *Iustum est subditũ esse Deo & mortalẽ non paria Deo sentire*, suamq; fortunã cũ diuina nõ cõparare. Quãtã igitur vtilitatẽ affert mortis & nouissimorũ meminisse?

Memoria mortis vnicum aduersus superbiam remediũ.

2. *Mach.* 9.

Salomon quoq; rex, quo nullus vnquam exstitit sapien-

Sap. 7.

ſapientior, quoties eũ vanitas & mẽtis elatio extra humilitatis terminos abriperent, vt earũ impetu retardaret, hoc ipſo fræno vſus eſt, atque his ſeſe medijs prælijs verbis allocutus, *ſum quidem: & ego mortalis, homo ſimilis omnibus*; quid enim eſt, quod me à vanitate aliorſum abripi ſinã, cum mihi quoque moriendũ ſit & impiæ huic parcæ & carnifici non ſecus ac reliqui mortales obnoxius ſim, & ad ſepulchrũ vna cum ipſis condemnatus. quantum igitur prodeſt mortis memoriã ante oculos habere!

Actor. 14. Barnabas & Paulus Salomone Rege in hoc non inferiores fuêre: cum enim eſſent Lyſtris (quę ciuitas Lycaonię, ac S. Timothei patria eſt) & ciues eos propter miracula, q̃ virtute & cooperatione Dei ediderant, vti deos quoſdam ſuſpicerent, colerent, adorarẽt; ad inanes has laudes reprimẽdas, & popularis glorię fauſtus procul à ſe reijciendos, mortis memoriã, velut ſingulare quoddã antipharmacum adhibuêre, diſciſsis tunicis eorum inſolentiã increpantes, *Viri quid hæc facitis, & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines.* Ad eundem modum & tu ô homo, vt omnia in tuã vtilitatem interpreteris, cur mundũ quando diuinis te mactat honoribus, teq; ad inanem gloriam ſollicitat, à te non reijcis, aut compeſcis dicens, Quid facis munde? quid cogitas? an ignoras mihi propediem hinc eſſe diſcedendum? neſcis me iam à multis annis, ab ipſa etiam natiuitate, ſepulcro viuere deſtinatum.

Gregor. Turonenſ. Carolus, qui rerum geſtarum gloria inclytus, ac multis victorijs nobilis Magni cognomentum meruenit, cum in extremo vitæ articulo conſtitutus à ſuis rogaretur, ecquæ inſignia, quænam arma, aut quorũ trophæorum imagines, in tot victoriarũ, ac luculentorũ facinorum memoriam, ſepulchro affigi vellet; reſpondit, referente Turonenſi Gregorio

rio, sola se mortis insignia cupere: quę nimirum omnes illius victorias in nihilum redegisset, conculcasset, deq; se victore triumphum egisset. Non petijt Ægypti pyramides, non quæsiuit Mausolæa Carię, non ambiuit regalia insignia, non signa bello parta, victrices Rom. Imperij aquilas, non sceptra, non diademata, non denique perennaturam rerum gestarum gloriam, qua apud posteros immortalis haberetur; sed vnicã mortis memoriam. Sola ecce mors deijcit & debellat eum, qui totum, qua patet, orbem nominis sui fama compleuerat, & armorum terrore concusserat. O factum vere regium! & Epitaphium penitus diuinum. *Gen. 4.*

Impius ac sceleratus Cain ex quo parricidali fratrem peremit manu, toto tremuit corpore, ac nũquam non timuit; putabat enim se ab omnib. quicunq; se inuenissent occidendum: sed ait ad eum Dominus. *Nequaquam ita fiet, nam omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur.* Posuit n. in eo signum, quo viso nemo in eum manus auderet mittere. Hic sudant interpretes, & magnopere laborant, in signo hoc inuestigando. Hieronym. sane, & Ambrosius, & Tostatus optime mihi hic ad gustũ faciunt, in quorum trium virũm sententiã equidem libens cõcedo, aiunt enim signũ hoc tristem mortis memoriam fuisse, quæ mirum adeo eum consternabat, ac terrefaciebat, toto vt corpore tremeret, atq; ita quicumq; eum viderent, manus ab eo continerent. Hæc cũ auditis, cogitate Auditores, omnes nos esse velut quosdã nefarios ac scelestos Cainos eiusdẽq; q̃ille parricidij reos: toties quippe fratrẽ nostrum, id est proximum innocuum verbis, facto, tamq; varijs modis occidimus, vt sane mirũ sit, si omnes in nos creaturæ ad vindictã sumendã nõ insurgãt, & ipsi quin etiã dęmones nos è medio

Hieron. ad Damasum Ambr. l. 1. de Cain. Gen. 4.

medio non auferant. Sed benignus ille parens [illegible] signum quoddam ad noſtri cõſeruationem ad[illegible] uenit, ipſam ſc. mortis memoriam, quæ iuſtos [illegible] ſeruantiſsimos æqui tremere & exalbeſcere [illegible] cogat: vt hâc visâ, dæmones, ne quod nobis [illegible] mentum afferant, atq; ipſa inprimis ſuperbiã [illegible] ſolentia, cæteraq; peccata omnia ſeſe contine[illegible] Inprimis namq; diuina illa mortis recordatio [illegible] ſolentiam comprimit, faſtum mentib. euellit, [illegible] phum minuit, veram cordis humilitatẽ gener[illegible] ipſoq; facto animas penitus mortificat. Lepidum

Lepida hiſtoria.

vobis quoad hanc materiam exemplum ex vita [illegible] Gregor. Nyſſeni referam. Hic n. cum quodã tem-

Luc. 9.

pore verba illa Euangelij, *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam* exponeret, [illegible] terrogaretur q; deinde à quodam ſuo diſcipulo, q[illegible] eſſet ſui ipſius abnegatio, & propriæ voluntat[illegible] abdicatio, ad cœmeteriũ eum miſit, in quo varia defunctorũ caluariæ, cranià, oſſa membraq; ſparſa erant, præcepitq; vt varias in eadem calumnias eo-oneraret, quo facto ad ſe reuerteretur. Adoleſcens tanti Patris verbis morẽ gerens, ad cœmeterium [illegible] pperat, ac mille iniuriarũ & cõuitiorum plauſtra in oſſa illa cõijcit, dicens, Vah oſſa putida, putrida, à vermibus exeſa, carne nudata, viperis ſcatentia; vah informia cadauera, vermium receptacula, ac bufonũ domicilia: vah oſſa latronum, ſicariorum, ſacrilegorum. Poſt varias deniq; contumelias nullo accepto reſponſo ad S. Præſulem cum reuerti-ſet, eôdem ab illo rurſus deſtinatus eſt: ſed vt iam mutata voce varijs eadem oſſa encomijs exornaret, & laudib. cœlo tenus efferret. Obſequitur adoleſcens, & ad cœmeterium reuerſus, commutatis vocib. plurima in eadẽ effundere præconia, varijſque ea laudib. extollere incepit. Hem oſſa inſigni

& ve-

& vere illustria! hem pectora vere regia! hẽ capita Monarcharum, corpora generosa Principum! hem ossa inuicta, ossa militũ ac ducũ! atq; infinita alia laudũ genera ingeminans; nullo accepto responso ad Gregoriũ reuersus est. Petebat deinde Præsul, qd ad hæc vituperia vel encomia, defuncta alia & semiputrida ossa respondissẽt: Nihil õnino, inquit ille, subintulit Greg. Vade & tu quoq; fac similiter: quacunq; demũ iniuria, cõtumelia & opprobrio accepto, vel quibuscunq; auditis p̃conijs permoueri noli, dissimules, teq; velut insensibilẽ geras: atq; ita fiet, vt vere mortificatus appellari, & teipsum; propriamq; voluntatem abnegasse dici possis: actum perfecte didiceris, quid Euangelica sui sit abnegatio.

Idipsum vos hodierna die facere vellẽ Auditores: vellem inquam vos cœmiteria adire, ac mortuorum ossa curiosius intueri. Ingredimini igitur funesta illa mortis palatia, accedite ad illa cadauerũ receptacula, inspicite brachia illa carne nudata, membra illa à vermib. exesa, ossa illa semiputrida ac fœtentia, atq; ex ijs, vos alloquor, qui tam iniquo iniurias animo accipitis, & laudib. vestris auditis in tantum insolescitis, Christianam mortificationem discetis. Osium namq; horũ inspectio ac mortis recordatio singulare aduersus superbiã remedium est, quo nimirum anima aduersus omnes mundi ac Satanæ impugnationes inexpugnabilis redditur: quod veteres nobis sub fabulæ cuiusdam inuolucris liquido satis demonstrarunt.

Antæus ille, Terræ filius, de gigantum stirpe progenitus, dum cum Hercule lactatus in terram procumberet, & matrem illam exoscularetur, vires ei & robur restaurabatur: sed statim vbi in altum caput efferebat, imminutis iterum viribus ab Hercule prosternebatur. Sed fabulæ re- *Eustat.6.*

licto cortice, veritatis quæ in eo latet nucleum
periamus. Dico igitur idem omnino accidere h
mini, qui animos gerit giganteos, & de singul
quadam fortitudine præsumit: dum enim terra
intuetur, oculosq; in Esse suum conijcit, simul
considerat quid sit, vnde venerit, & in quid re
gendus nullus omnino reperiri potest hostis, a
tentatio, quæ eum vincat, expugnet, aut profli
nat: at si inani quadam præsumptione in elatu
se abripi patitur, & nubes & inania captat, se
sumq; sese contendit erigere, deniq; si ignoret qu
nam sua sit origo, & vnde venerit, neu mortē an
oculos habet, vincitur, superatur, iugulatur. O
gitur sanctam mortis memoriam!

Mortis memoria aliarum rerum obliuionem generat.

Verè dixit Sanctam: nam præterquam quod el
tos & superbientes retundat, omniū omnino rer
contemptum & obliuionē etiam inducit. Docu
id me magnus ille Doctor Hieron. qui inter cæter
quæ ad bene laudabiliterq; vitam instituēdam
ad matronam quandam Romanam scribit, hoc
habet, *Facile contēnit omnia, qui se semper cogitat, esse*
*morituru*m: in quam materiam & sacræ mihi litte
ræ egregium suggerunt conceptum. Pilosus ille E
sau cum de venatione rediens fame propemodum
enecaretur, propter vile quoddam lenticulæ edu
liū primogenita sua vendidit: Cogitabat enim se
cum, satius esse eisdē cedere & viure, quā ipsdem
conseruatis fame emori; dicēs, *En morior, quid mihi*
proderunt primogenita. Sola itaq; mortis cogitatio
& apprehensio ad tam iniquam venditionem E
sau compulit. O Christiane, ni Esau ipso deterior
audire velis. dic interdum, mortem in medio ho
norum cursu ob oculos versans: Inter paucos eccu
dies mihi è vita abeūdum est, quid ergo mihi pro
derunt diuitiæ, dignitates, ac tot beneficia? Hos
scili-

Gen. 25.

ſcilicet ſæpius animo voluebat pius ille Rex, cum diceret interdum; *Dives cum interierit, non ſumet omnia, neq; deſcendet cum eo gloria eius.* Hactenus quidem quæ de hac mortis memoria dicta ſunt è ſacris codicibus deprompta ſunt, profanas iam tempus erit proferre hiſtorias. *Pſalm. 48.*

Philippus Macedonum Rex cum tempore quodam, referente Plutarcho, palæſtram, in qua Græci luctabantur, ingreſſus eſſet, & inter luctandum ad terram proſterneretur; iacentis ſui imaginem ſcite in arena expreſſam videns, quamq; parū loci occuparet cōſiderans, iocando cœpit dicere: *O quā minimam terræ partem natura ſortiti, orbem appetimus vniuerſum!* Audite, audite inquam, cupidi mortales, quibus totus qua patet orbis non ſufficit, quorumq; æſtuans deſiderium vniuerſus mundus minime implet, regia illa verba; ac vobis exiguū illū locū, quem tandem poſt laborum veſtrorū finem hæreditate acquiretis, ſepulchrum ſc. ſeptenûm pedum ob oculos ponite. Huc quidam Prophetarum veterum reſpiciens ait, *Vide vias tuas in conualle:* quæ verba LXX. noſtro propoſito aptius tranſtulerunt, *Vide vias tuas in ſepulchro.* id eſt, cogita tecum ô homo, quam exiguum tibi poſt mortem paratum ſit domicilium, vt non niſi ſeptem tibi pedum ſpatium ad ambulandum concedendū ſit. *Plutar. in Apophth.* *Ierem. 2.*

Iulius Cæſar cū Magni Pompeij, quē cane peius & angue hactenus oderat, cuiusq; auidiſsime ſanguinem & mortem ſitierat, caput, quod Ptolomæi Aegyptiorum Regis Eunuchi ad eum deferebant, coram eſſet intuitus, fortunæ vices demirans, illacrymatus eſt: tacite namq; ſecū cogitabat, ad quātam calamitatem exitiumq; deueniſſet ille, quem tā lætis paulo prius flabris fortuna afflauerat, qui omnes mundi limites armorū ſuorū terrore con- *Plutar. in Apophth.*

cusserat, & nominis sui fama compleuerat, & cuius vnius imperium ac vocem omnes Africæ Asiæ Reges, & maxima senatus pars sequebantur. Quis vestrum adeo ferreus & adamantinus fuerit, cuius adeo durum erit pectus, cuius oculus adeo austeri & infracti, qui, cum hodie tot Regum, tot Principum, Ducum, militum, capita vermibus oppleta, situ obsita, putredine fœtentia, & in cinerem redacta videat, lachrymas contineat?

Principes Israel cum Iezabelem Reginã, quæ prius ita superbam & insolentem conspexerant, in terra vt informe quoddam cadauer prostratam, & à canib. dilaniatã viderent; triste hoc spectaculi fortunæ variantis ludibrium, & horrenda Dei iudicia demirati, ad inuicem dixêre: *Hæccine est illa Iezabel*: Illa inquam Iezabel, quæ omnes nominis sui terrore & auctoritate consternebat, quæ Prophetas Dei vindice gladio ad mortem prosequebatur, quæ potentiæ suæ cornua in immensum tollebat? vbinã modo illa corona; vbinam nunc aulæ & Regius comitatus? vbi oẽs priores honores? vbi oẽs quas prius habuit diuitię & opes? An nõ & nos hodie, cum tot ossa, tot mortuorum crania, tot brachia, tot tibias per cœmeteria hinc inde sparsa, sub saxis gementes, in sepulchris latitantes, quæ tamẽ tristes quæda reliquię sunt pręstantiũ ac doctorũ virorũ, & formosarũ mulierũ, videamus, an non inquã, lugubri hoc viso spectaculo dicere præ admiratione poterimus: Illane sunt capita, quę aureis olim redimita diadematis vidimus? Illane cadauera corporum purpura, & cocco vestitorũ? illęne linguę tam disertorum oratorum? illine vultus nympharũ, quibus orientis gemmæ & omnia Arabiæ nemora ad ornatum non suffecêre? illæne genæ quæ tantum stibij, purpurissæ, & stactes consumpsêre?

4. Reg. 9.

Sed

Sed si mortui ipsi hodie loqui possent, si eorum ossa nostris responderent vocibus, dicerent profecto, & olim in medijs ærumnis casum suum deplorans Iob Propheta dicebat: *Ego ille quondã opulentus, repente contritus sum, tenuit ceruicẽ meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.* Ego sum prudens ille senator, qui tot olim sententias & decreta tuli, tot aliquando homines iudicaui: Ego sum ille Martis pullus, alter Annibal, secundus Hector, qui tot certaminib. interfui, toties cum hoste conflixi, tot victorias retuli: Ego sum disertus ille ac celebris Ecclesiastes, qui magno omnium applausu toties ad populũ verba habui, & ad cuius dicentis os cuncti ora obuertebant sua: Ego sum locuples ille mercator, qui tãtis partis opib⁹ honestã familiã instituí, & tã amplũ patrimonium liberis reliqui: Ego sum formosa illa Iuno, cuius pulchritudo omnes in admirationẽ & inuidiã traxit, quã tot proci ambierũt, quæq; semper gemmis cooperta auro fulgens, byssо & coccino induta fui. Sed proh dolor! vnico omnia hæc momento euanuerunt, fortuna nostra derepente mutauit, tristis nos omnes mors vsque ad ossa depasta est, ac feralis illa Parca irę suæ iacula in nos velut scopum aliquem, detorsit. Repente contriti sumus, & posuit nos mors quasi in signũ. Iob 16.

Hæ sunt igitur voces, quæ hodie sepulchris egrediuntur, querelę quibus cœmeteria resonant, clamores quibus tumuli concrepant, ac tristis oratio quã defuncti è bustarijs suis iã verminantes ad nos habent. atq; hæc vna è præcipuis rationibus est, cur Sancta Mater Ecclesia omniũ hodie defunctorum commemorationẽ instituerit, vt nimirũ de mortuis, cũ mortuis, in mortuorũ omniũ die verba faciẽtes, ipsi quoq; mortis recordaremur. altera vero eaq; õium potissima, vt illos ipsos defunctos

precibus & suffragiis nostris adiuuemus, idq; præsertim vulgari illa orandi, & bene precandi formula, *Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.* Hinc porro alteram concionis hodiernæ partem, vt initio proposueram, exordiar.

Non est pro iis orandum qui in cœlo gaudiis perfruuntur æternis.

Hoc igitur tristi & funesto die, p defunctis non orare oportet, nostrisq; suffragijs ijsdem opitulari: non quidem defunctis qui cœlesti iam beatitudine perfruuntur & gloriæ æternæ consortes facti sunt. neq; enim orationibus nostris indigent: nam teste Augustino, *iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* finis quippe precum & suffragiorũ is est, vt ijs pro quibus oratur, oratione nostra bonum aliquod accedat, vel malũ aliquod abscedat. cũ vero Martyres sempiternæ iã felicitatis cõpotes effecti sint, nullis omnino precibus opus habent. Quamobrem in vacuum omnis nostra cederet oratio, si pro ijsdem oraremus, iniuriamq; non modicã illis irrogaret, qui meliorem ac feliciorem illis sortem deprecaretur. Deinde pro dãnatis omnino non est orandũ: id enim qui ageret, næ ille oleum & operã perderet; cum nimirum in inferno nulla prorsus sit redemptio, aut ne minima quidẽ solatij spes, etiam vniuersis Sanctis pro ijsdem apud Deum intercedentibus, pœnarumq; minuendarum affulgere possit: atq; idem Augustinus scribere non dubitauit, se, si sciret animã Patris inferorũ supplicijs mancipatam esse, non amplius pro eadem quã pro Diaboli salute oraturũ. Quamobrem pro ijs solum orandum, qui adhuc in purgante illo igne emundantur, proq; ijs solum diuinæ Maiestati vota facienda, ac nullo non tempore, nulla non hora pro earum redemptione ingeminandum; *Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.*

Et sane ipsum Purgatoriũ, quoniã eius iã mentio

tio incidit, quoddã ſpirituũ receptaculũ eſt, & animarũ pro quibus hodie nobis ſupplicandũ, ergaſtulũ. Nõ eſt porro neceſſe pluribus vobis, Purgatoriũ aliquod eſſe, verbis aſtruere: ſufficit enim, ſi è ſacris litteris, idipſum cõfirmari, à Sanctorũ Patrũ auctoritatibus ſtabiliri, à totius Catholici orbis aſſenſu defendi, & è quinq; Generalium conciliorũ decretis aſtrui poſsit, Cõcilio nẽpe Carthaginenſi, Toletano XI. Lateranenſi ſub Innocentio Tertio, & Florẽt. in quo Græci omnes ſimul & Latini coadunati fuêre, & nouiſsime Tridentin: horũ quatuor vt Canones taceã, referã quæ in Conc. Cartha. Can. 95. ſcripta ſunt: *Qui oblationes defunctorum, aut negant Eccleſiis, aut cũ difficultate reddunt, tanquã egentium necatores excommunicantur.* quo loco ſi omnes ij excommunicantur, qui orationes & oblationes pro defunctis non perſoluant, ergo multo magis ij, qui ipſum Purgatoriũ negant; hæ namq; preces præſupponunt aliquod Purgatorium eſſe. Purgatorium aſſeritur.

Vnius vero Ioſephi Patriarchæ Conſtãtinopolitani, omniũ Græciæ Eccleſiarum primatis, teſtimoniũ hic puto ſufficere, q; ad inſtar mille teſtium omni exceptione maius habendum eſt: hic enim in mortis articulo cõſtitutus inter cæteros articulos fidei, quos moriẽs profitebatur, & Purgatoriũ ſe credere aſſeruit, ac manu propria ſignauit; cuius deinde profeſsio ad poſteritatem dimanauit. *Quoniam ad extremum vitæ meæ deueni, idcirco pro meo munere dilectis filiis benignitate Dei meam ſententiam his litteris palam facio: Beatiſsimum Patrem patrũ, ac ſummum Pontificem, Romæq; veteris Papam, Domini noſtri Ieſu Chriſti Vicarium eſſe concedo; atq; animarum purgatorium eſſe non inficior.* Quid hac fidei profeſsione reperiri queat, aut clarius, aut efficacius? cui ſi quinq; generalium Conciliorum acceſſerit auctoritas Aſſeritur Purgatorium auctoritate Patriarchæ Conſtantinop. morientis.

ritas atq; omnium quotquot vmquam vixerunt, Sanctorum Patrum, quis adeo impudens futurus est, qui Purgatorium audebit inficiari?

Non patitur temporis iã angustia, pluribus hic ostendere, pro defunctis orandũ esse: cum omnis id docuerit antiquitas, omnes Sancti Patres id tenuerint, atq; vniuersalis id Ecclesia inuiolate semper obseruârit. Quot obsecro elapsa sunt sæcula ex quo Iudaicæ gentis gloria Iudas Machabæus contra Gorgiam conserto prælio, & magna suorũ cæde accepta, duodecim argenteorum drachmarum millia, ad sanctam ciuitatem Ieruſalem misit, quæ sacerdotibus darentur, vt victimas pro defunctorum militum salute & animarum sospitate Deo offerrent? quod Iudæ factum latius scriptura deducens, hoc tandem Epiphonemate concludit; *Sancta ergo & salubris & cogitatio pro defunctis exorare vt à peccatis soluantur.* bis mille & amplius iam annis elapsi sunt ex quo hoc contigit. Sed aduersus hanc auctoritatem obijcere, libros Machabæorum non esse in Sacrorum librorum Canonem relatos, procul à vero est, mendacium spirat: neque enim aliis verbis Sanctus Augustinus vsus est, vt doceat pro mortuis orandum, quam his quæ modo ex hisce libris produximus. Et quamuis libri hi in canonem relati non essent, quod numquam concedemus, & non nisi historiales quidam libri forent; hinc tamen efficeretur, orationes, & suffragia pro vita functis iam à duorum annorum millibus, & quod excurrit, in vsu fuisse.

Mach. 12.

Ibidem.

lib. de cura pro mortuis.

Quantum etiam effluxit temporis, ex quo pius ille Senex Tobias, inter cætera quæ Tobiæ filio suo dabat præcepta, orandum pro defunctis docuit, cum ipso orationis limine his filium verbis admonuit: *Panem tuum & vinum super sepulturam iusti constitue*

Tob. 4.

stitue: quasi diceret, Nunquam mortuorum obliuiscere fili mi, sed pro eorum animarum salute Altissimum deprecare; cumq; iusti ex hac vita ad alteram decesserint, panem tuum & vinum tumulis eorum apponendo, animabus illorum succurre. Hinc notare vos velim, ab illo tum temporis sepulchris defunctorum panem & vinum appositum fuisse, vt pauperes, qui pro eorum salute Deum obsecrabant, hinc sustentarentur. Tradidit hoc Chrysostomus, qui in alium locum ita scripsit, *Cur post mortem tuorum pauperes vocas? cur presbyteros, vt pro eis velint orare, obsecras?* Chrysost. hom. 23. in Matth.

A quot sæculis Galaaditę Saule & fortissimis Israel interfectis, in eorum exequijs lacrymati sunt, pullas vestes induerunt, & septẽ sibi diebus ieiunia indixerunt? Cui rei seruiunt hæc pro mortuis ieiunia, nisi vt ijsdem placaretur Dominus, ieiuniorumq; merita defunctis applicarentur, & diuinam iustitiam, si forte ob delicta quædam occulta exacerbata esset, defunctis propitiam redderent, quo eosdem Purgatorij eriperet ergastulis. 3. *Reg. vlt.*

Iam mille sexcenti propemodũ præteriêre anni, ex quo Apostolus gentium Paulus orationem pro defunctis valide asseruit, Corinthiosq; edocuit. ait enim: *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt*: id est, si non sit mortuorum resurrectio, cur igitur pro mortuis oramus, sacrificia offerimus, ieiunia nobis indicimus? Et sane ipsum verbum *Baptizare* hoc sæpe modo in sacris litteris accipitur: & Apostolus resurrectionis mysterium per orationem pro defunctis probare contendit; & ostendere, quandoquidem pro mortuis vbiq; oretur, eos etiam resurrecturos. Si enim nunquam resurgent, frustra pro ijsdem suffragia nostra offeremus. 1. *Cor. 15.*

Purgatorium sub terra est.

Cum hoc igitur fixũ & indubitatum sit, & fir certo sit certius, Purgatorium locum quendã sub terraneũ esse, contra quam sentiant Richardus de S. Victore, Papa Gregorius, alijq; plures, qui idip sum modo in mari, modo in aëre, modo in cen quodã orbis angulo constituunt; dico, vniuersã hodie Ecclesiam orare, ac nos eius inuitatu ora debere pro defunctorũ animabus, quæ corpore his exuuijs solutæ, & hinc in Dei gratia decedẽs rationẽ corã seuero illo diuinæ iustitiæ tribuna reddere coactę, captiuę detinentur, & in purga riũ velut in carcerẽ aliquem compactæ manent quo nõ prius, quã quo ad vltimũ quadrantẽ sol uerint omniq; debito vacent, eximentur. Atque idipsum magni preces nostras põderis esse cõfir

Infignes cõceptus.

Animæ enim, eheu! sunt miseræ illę captiuę, qu in carcerẽ coniectæ, atq; ibidem grauissimis sup plicijs excruciatę, nõ ante egredi aut liberari que unt, quam nouissimũ quadrantẽ persoluerint; q

Matth. 5. in Matth. Euangelio adumbratum legimus. Sunt quoq; spiritus illi afflicti, qui in locis infernis con stituti, ad Sacratissimũ Iesu nomen genua flectũ manus & oculos in altũ tollunt, idipsum proni ve lut nomen Redẽptoris adorant, & ab eo liberatio nẽ enixissime efflagitant; de quib⁹ ad Philip. Pau

Philip. 2. lus, *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, ter restriũ & infernorũ.* Sunt adhæc miseræ illæ creatur quæ ad præfinitũ temporis spatiũ, procul à cœlo in purgatorij locis exulant, inq; ijsdem grauiter cas gantur & perpurgantur, licet nõ in æternũ, diuin tamen essentiæ visione interea priuatæ. Quod e gregia è sacris litteris figura manifestum reddam.

2. Reg. 14. Absalon licet patri post excitatos in vniuerso re gno tumult⁹ iã recõciliat⁹ esset, atq; omniũ priorũ delictorum veniam consecutus, vt tamen iustitiæ debitas

debite satisfaceret, & aliquam saltem pœnã propter concitatam multitudinẽ subiret, ad duos annos aula & dilectissimi patris vultu carere debuit. Actus hic iustitiæ temporalis reuocat mihi in memoriam ea quæ in cœlesti tribunali quotidie contingunt; vt certo mihi persuadeam, eodẽ prorsus modo cum defunctorũ animabus agi: quamuis enim è mũdo hoc Deo Patri recõciliatæ decedant, plenam & integram omnium delictorum veniam & indulgentiam consecutæ, vt tamen æternæ illi iustitiæ faciant satis, & pœnas aliquas temporales, à quib. nondũ penitus sunt liberæ, adhuc persoluant, ad præfixũ temporis terminũ cœlo carent, & in purgatorio velut in exilio quodam constitutæ sunt, iucundissima patris sui visione destitutæ.

Animæ in Purgatorio viuentes in opẽ implorãt.

Sunt deniq; incarceratæ illæ animæ, quæ in fideles Christianos oculos suos hodie cõijcientes, cum lacrymis, gemitu, & suspirijs inenarrabilibus, eorum aurib. lugubrẽ hanc næniam occinunt, & tristib. hisce verbis eorũ opem implorant. *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Inclamant se à manu diuina tantum tactas esse, & non nisi ab vnica manu; vt hic discrimen inter has animas, & eas quæ tartareis mancipatæ sunt supplicijs euidens fiat. hæ namque ab vtraq; Dei manu, & acriter quidem, etiam percutiuntur: adeo vt teste Apostolo, horrendum sit incidere in manus Dei viuentis. *Iob 19.*

Vos autem animæ quæ corpori huic adhuc viuitis inclusæ, clamorem hunc pauperũ attendite, & accommodate aures postulatis ac supplicarionib. earum quæ in tetro illo purgatorij carcere incluse sunt: atq; è verbis earum colligite, si vel vnicæ diuinæ iustitiæ manus adeo easdẽ excruciet, vt superos ipsos ac non mortales in sui auxiliũ aduocent, *Heb. 10.*

quid de damnatorum ſupplicijs dicendum ſit, q
ambab. Dei manib. percuſſa nocte dieq; aſsidue cl
mant & eiulant, vt præ cruciatuũ grauitate tem
poriſq; quo illis excruciandæ ſunt, diuturnitate
deſperationis abyſſum præcipites ruant? Ipſa a
tem quæ purgatorio continentur, clamant, & q
noſtram poſtulant, propter pœnarũ quas ferũ
grauitatem: idem enim carnifex, ignis ſc. illa
rens & caſtigans delicta, excruciat has & illas

Diſcrimẽ inter ſupplicia damnatorũ & electorum in Purgatorio.

Gregor. *Eodem igne purgatur electus, & crematur damnatus.* At vnum inter vtraſq; diſcrimen eſt, q
næ & ſupplicia earum, quæ infernalib. tormen
traditæ ſunt, æterna ſint; purgandarum vero
tempore præfixo terminentur. Illæ horribilib
monum intuitu ſemper deterrentur; hæ freq
ti Angelorum viſitatione recreantur, illæ fur
efferaſcunt, deſperant, & præ pœnarum grauit
impatientes ſunt: hæ quotidie exultant, q tormẽ
ta breui finienda ſperent, viuunt in ſpe & opera

Iob. 19. fidelib. implorant, dicentes: *Miſeremini mei, miſe
mini mei ſalutem vos amici mei*: vos in primis nr
des, quib. tot opes & facultates reliquimus; vos
lij, quos tot relictis opib. ditauimus: vos non
ſanguinei ſuccurrite & opitulamini nobis, nr
ærumnas inſpicite, orationes pro nobis effun
alijſq; effundendas indicite, ac viſcera miſeric
diæ nobis laxate. An non triſtes illæ querimon
cor veſtrum feriunt, ac quodammodo diſſec
Auditores? an non lugubres illi clamores vo
commiſerationẽ excitant? feralis illa ac lamen
bilis echo, an non veſtras aures verberat? Audi
ne filij eiulatum parentũ veſtrorum? auditiſne
redes querimonias benefactorũ ac Mecęnatũ? Au
ditiſne amici preces cariſsimorũ ſodalium? O in
grati, ô adamantini, ô perfidi, ô parũ antiquæ fi

& ami

& amicitiæ memores! sed non ita exigit. namque Christiana caritas, totus vt mundus in solamen & fauorem animarum dicat, *Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.*

Inter cætera Misericordiæ opera non postremũ locum meo iudicio obtinet, captiuorũ redemptio, incarceratorum solutio, vinculorum, captiuitatis disruptio. Nullorum autẽ captiuorum redemptio luculentior, aut prętantior habenda est, quam eorum, qui in alio orbe captiui detinentur: quos nostris precib. in libertatem asserere, ac flammis tormentisq; eripere possumus. Hoc autem pro dignitate facere magnæ atq; diuinæ cuiusdam virtutis actus est, cum religione coniunctus, & quem in sacris litteris expressum legimus. Animam precibus purgatorio eximere insigni misericordiæ actus est.

Voluit olim Deus, vt quicunq; bouẽ, aut asinam aut quodcunq; ꝓximi animal in foueam incidere animaduertisset, omni ratione eidẽ quamprimũ succurreret, ac luto educeret. Errat, q̃ putat hic de brutis solum animalib. sermonem esse. Audiat ille, quid dicat Apost. *Nunquid de bobus cura est Deo?* sed crediderim in hac ope animalib. impensa, curã & auxilium ꝙ animabus exhibẽdum est, exprimi: quas cũ in purgatorij ꝓfundum cecidisse hodie videam⁹, nostrũq; ab ijsdẽ auxiliũ efflagitari audiamus, nostrũ ꝓfecto erit, omni illis ratione succurrere & opitulari, atq; eleemosynis, sacrificijs, votis, precib. eas tormentis eripere, in earũq; auxiliũ dicere: *Requiẽ æternã dona eis Domine.* In hoc mihi cõceptu viã ꝑiuit magnus ille Doct. Aug. qui ad fratres in eremo degentes verba faciens ait: *Clamat porcus, & cũ eo clamare non cessant: cadit asinus, & oẽs eũ subleuare festinant: sed clamat in tormentis fidelis, & non est qui respondeat: ecce vestra humanitas, fratres.* ô rem deplorandam, ac crudelitatem inauditam! *Exod. 23. 1. Cor. 9.* *Ser. 44. ad fratr. in erem.*

Magna

Magna quidem fratrum Ioſephi crudelitas fuit, quando exaudito eius eiulatu, & lamentis è cisterna, in quam eum deiecerant, nullus illi ſuccurrere ſuſtinuit, ſed ſurdis clamores eius auribus excepere: Gen. 42. Ruben ijs deinde in mentem reuocans magno conſcientiæ remorſu illis exprobrauit: *Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrẽ noſtrum, videntes angustias animæ illius, dum deprecaretur nos, & noluimus audiuimus.* Sed maior multo mihi credite, fidelium eſt inhumanitas, qui viſo fratres ſuos germanos in purgatorij ciſternam deiectos, ac tantum non obpultos, opem illorum quam enixiſſime, poſtulare, non minus ad commiſerationem excitantur.

Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes.

Amos 6. Filiorum ingratitudo erga parentes defũctos.

Hunc porro mihi conceptum ſuggeſsit Propheta Amos, dicens: *Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, & nihil patiebantur ſuper contritionem Ioſeph.*

Quam merito autem noſtris hiſce temporibus tuas, ô Propheta, querimonias iterare poſſumus! quot enim hodie reperire eſt filios, qui defunctorum parentum opes & diuitias dilapidantes, genioq; quotidie indulgẽtes, de eorum ſuppliciis ne minimum quidem ſolliciti ſunt, ac vix vllam amplius eorum memoriam conſeruant: imo tantum abeſt ſæpe, vt Deo pro eorundem ſalute ſupplicent, vt teſtamẽta atq; vltimam voluntatem nonnunquam etiam complere negligant. O impietatem inauditam! ô barbaram crudelitatem! ô patres infelices, qui tam voracibus & immitibus lupis pes veſtras reliquiſtis!

Hæreticorum modernorum crudelitas.

Rabies porro & crudelitas noſtri temporis hæreticorum infinitis etiam partib. maior eſt omnẽque crudelitatis & inhumanitatis terminos excedit, defunctis enim bellum indicẽtes, corpora eorum

rum honore priuant sepulcrali, animas autem fidelium suffragijs: ô barbaros & sanguinarios, ô commentũ diabolicum! ô homines minime homines, sed inhumanos, brutos, stupidos, & ad gentilitios mores inclinantes! ô hęreticos, nostri temporis procellas, religionis fulmina, tartaro genitas furias! Quid, similesne esse vultis Parthis, quibus, vt refert Iustinus, solemne fuit mortuos canib. obijcere, caninoq; in ventre ijs sepulchrum condere? Imitari vultis Peones. qui mortuorum cadauera in minuta frusta concidebant, atq; ita in profluentem deijciebant, vt à piscib. & monstris marinis deuorarentur, vt scribit Laërtius? Sequeminine Colchios qui eadẽ culeo insuta ex arborib. suspendebant, vt vultures & aquilæ, & quidquid auium ad prędam natum est ea deuorarent, teste Æliano? An insistetis vestigijs Arabum, qui vt è Strabone discimus, defunctorum corpora, etiam Regum & Principum in fimo ac cœno componunt, cloacasq; ijs & foricas tumulorum loco assignant? An vero Massagetas æmulabimini, qui præ ea, qua erant barbarie & immanitate mortuorum carnes sibi in edulium parabant, paratasq; deuorabant vt ex opere Alexandri ab Alexandro colligere est.

Lib. 41. *Lib.* 9. *in vita Pyrrhi.* *Lib.* 4 *Var.* *Lib.* 16.

Et sane insensata hæc ingenia, inimici hi Dei & Sanctorum immanissimi, mortuorũ hostes, noui illi Euangelici, pseudoprophetæ Baalim, ac sacrificuli idoli, quod est ipsa Hæresis, de illorum sunt numero, de quibus olim locutus est Sapiens. *Et erunt post hæc decedentes sine honore; & in contumelia inter mortuos in perpetuum, & memoria illorum peribit*: nullum quippe relinquent Epitaphium, nullos honores sepulcrales, nullas fũdationes aut in pios vsus legata, quibus nomen eorum posteris innotescat, & pauperes atque alij occasionem habeant pro

Lib. 3 *c.* 2. *Sap.* 4.

pro eorum animabus Deo supplicandi.

Quid porro necesse est plurib. varietatem pro-
phetiæ huius ostendere, cum ipsa nos quotidiana
doceat experientia, rem ita, vt diximus, se habere
atq; ita per vniuersum orbē inualuisse constet, ut
præsertim ijs in locis, in quibus infelix illud hære-
seos lolium, & tristis errorū in religione Paliuri
inter bonam segetē iniussus excrescit? Hæreticorum
namq; sepultura infamis est, ac maximo cum
dedecore coniuncta: neq; n. maior apud eos mor-
tuo corpori, ꝙ animæ domicilium, ac receptaculum
est splendidum, ac magnificum, habetur reuerē-
tia, quam cadaueri bestiæ: nec maior animæ eius
status, aut periculi quod ei in altero orbe subeun-
dum est, habetur ratio, q̄ aut asini, aut putidi canis.
O pudor, ô infamia, ô dedecus intolerabile: Quid
videmus in hæretici exequijs, ac pompa funebri a-
liud, quam cohortes aliquot militum, integros cū
insignib. manipulos? & lictores securib. instructos?
vt magis maleficus quispiam ad supplicium duci,
quam defuncti corpus ad tumulum deferri videa-
Sap. 4. tur. Bene igitur dixit sapiens: *Et erunt post hæc dece-
dentes sine honore, & in contumelia inter mortuos.*

Quid? nonne in vrbib. nostris maritimis, si An-
glum quempiam, aut Belgam in portub. mori con-
tigant, bōbardæ & tormēta bellica horrēdo bon-
tu remugiunt? de precib. pro mortuo effundendis
nulla penitus fit mentio. Illæ nimirū sunt exequiæ
quas mortuis peragūt, illa sunt iusta, quæ persol-
uunt: hæc sunt apud illos officium defunctorum:
& sane fumo illo & strepitu animas, non dico ad
cœlos, sed ad inferos recta deducunt. An non igi-
tur sepultura hæc infamis est, & exequiæ quales
bestiarū, & quales Deus olim ꝑ Prophetā Ioachim
Ierem. 22. impio regi intentauit, *sepultura asini sepelietur*: &
quales

quales impiorum sepulturas fore auguratus est sapiens: *Et erunt post hæc decedentes sine honore, & in contumelia inter mortuos?* Sap. 4.

Lutherani vero & ministri Anglici cum pspicerent, quantã hæc sepeliendi ratio infamiam secum trahat, mitius & benignius multo cum mortuis agunt. Psalmos enim in eorum funere decantant, funebri eos oratione cohonestant & epitaphia ijsdẽ erigũt. Et sane nouit vniuersa hæc Gallia, quanto honore & cærimonia, quantaq; solẽnitate, Elisabethæ Angliæ & Hiberniæ reginæ, nuperrime defunctæ corpus deductũ sit: deducentib. id nimirum totius regni procerib. atq; omniũ Ecclesiarũ Episc. superpellicea & pluuialia splendida indutis & defunctorũ officiũ ac varios, p mortuis psalmos decantantibus. In hac porro deductione ducentæ virgines spectabantur, albis indutæ vestibus, & albis caput coopertæ peplis, ac velis, quæ cingulo tenus dependebant: hæ pro defunctæ reginæ anima Deũ exorabãt, quas Principes & Magnates ac publici ministri, atris induti, & vbertim lacrymantes proq; Principis suæ anima supplicantes, sequebantur, q nisi animæ hæc omnia saluti plurimum conducere credidissent, nunq̃ hoc schemate & pompa corpus ad tumulum detulissent, fuisset alioqui ingenti Principem fæminam ludibrio exponere. Elisabethæ Ang. reginæ funus.

Ipsi quin etiã Caluinistæ, q tam crudeliter modo in cœmiteria nostra desęuiũt, & velut furiæ q̃dam infernales, magna mortuorũ contumelia, in loca sacra & ossa Sanctorũ, magno crudelitatis exemplo grassantur, cum sibi post mortem non maiorẽ honorem q̃ equo & mulo, quib. nõ est intellectus, a suis exhiberi cernerent, in conuentu quodã Ministrorum quẽ Geneuæ an. M. D. L. XXII. indixerũt, inter cæteros synodi articulos statuerũt vt

pro

pro mortuis preces effunderentur. Sed laudabile hoc inſtitutum Caluiniſtica quadam vafritie & aſtu obliteratum, & penitus eraſum fuit, ne quam cum Papiſtis forſitan in ſacris ritib. ſimilitudinem inducerent. An non igitur mera quædam malitia eſt, ne dicam veſania, mortuis bellum indicere, & inſtar ſpumantium ac rabidorum canum lapides ſepulchrales veſano dente præmordere?

Ratio 10. Aliud longe magis admirandum audite, Inclytus ille Martyr Edmundus Campianus, ſocietatis Ieſu, nobilis de nobili trunco ſurculus, ac ſæculi noſtri decus & columen, in ſuis ad Oxonienſes academicos rationibus, quib. eos ad diſputationum certamen prouocauit, & quib. Religionẽ Catholicam aſſertum, ac propugnatum iuit, ait magnum Turcarũ Imperatorem, totius Chriſtianitatis calamitatẽ, cum de nouo illo Antichriſto Luthero, deq; eius errorib. quos in Germania diffundebat, inaudiuiſſet (inter quos erat & purgatorij negatio precum pro defunctis effuſarũ inutilitas) magnificis eum litteris compellaſſe, ſuumq; ei obſequium obtuliſſe, adeò vt quacunq; occaſione oblata auxilium ſe ei laturum ſpoponderit. Mahumetanus ecce tyrannus ſuum pſeudoprophetæ huic obſequium defert: cum ſciret, peruerſorum eiuſdem dogmatũ promulgatione maiorem ſibi ad Chriſtianorum regiones ferro flammaq; vaſtãdas aditum, quam quingentorum millium hominum robore reſeratum iri. quamobrem ſummas ei gratias ob turbas concitatas agebat, ac ſi qua re & auxilio in poſterum indigeret, ei ſuo ſe obſequio adfuturum pollicitus eſt.

Nos vero Catholici Nouatorum horum conſuetudine & vafritiem exoſi, Sanctos inuocamus, imagines eorũ dedicamꝰ, mortuos honore affici-

mus

mus, animarum eorum dem recordamur, noſtriſque eos precibus, quantũ in nobis eſt, adiuuamus? Et quoniã nos filios Sanctorũ appellamus, quo olim Tobias nomine ſuam cognationem commendauit; ideo quoq; par eſt, vt maiores noſtros imitemur: nam cum patres noſtri, ſanctiſsimi viri fuerint, pietate & religione inſignes; conſentaneum etiam eſt, ne filij ab eorum virtute & meritis aliqua ratione degeneres exiſtant: cumq; illi tam benignos ſe erga mortuos præbuerint, tanto reliquias eorum honore coluerint, proq; eorum animabus tanto affectu orauerint; æquum eſt, nos ad imitationem eorum accendi, magnum erga defunctos affectum oſtendere, ſemperq; in eorum fauorem ſacra hæc verba iterare: *Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.*

Porro oratiuncula hæc ſancta eſt, bene & recte inſtituta, ac magnam pietatem ſpirat, ſemperq; apud omnes, qui vnum ſe adorare Deum, veramq; religionem amplecti profitebantur, in vſu exſtitit. Et cũ non niſi tres in orbe vniuerſo religiones reperire ſit, quæ veluti cæterarum principes ac magiſtræ ſunt, & in vnum Deum credunt, Iudaica, Mahumetana, & Catholica; hæ tamen omnes Purgatorium aliquod eſſe credunt, de mortuis pie ac laudabiliter ſentiunt, proq; eorum animabus Deum quotidie deprecantur.

Tres in mundo religiones capitales, quæ omnes pro mortuis Deo ſupplicant.

Iudæi enim, qui legẽ ſuam infractam & integrã adhuc cuſtodierunt, quotidie pro defunctis Deo ſupplicant; nam cum eos ſacrificijs adiuuare nequeant, quæ nonniſi in templo Salomonis, quod in aduentu Meſsiæ tandẽ aliquando reſtaurandũ putant, paragere liceat, varias precandi formulas in hunc vſum concinnarunt, ita vt eorũ Mahoſor, qui ijs inſtar Breuiarij cuiuſdam eſt, in quo variæ

Iudæi pro defunctis orant.

preces continentur, orationibus pro defunctis effundi solitis scateat. Deinde & hoc ijs solenne est, cum aliquis eorum in extremo vitæ articulo constitutus est, lectum eius frequentes circumstant magnoq; eum affectu obsecrant, vt ita in alterum orbe cum fuerit, sodalium suorum memor esse, vt ipsi eius hic in terra memores futuri sunt eos eque efflagitant, vt, cum in alteram vitam venerit, Messiam roget venire in mundum ne differat, sed aduentum suum maturet.

Turcæ mortuos reuerenter habent.

Turcæ autem in hoc Iudæis adhuc religiosiores sunt & accuratiores: cum enim credant animas mortalium post hanc vitam purgandas, pro mortuis preces fundunt, de ijsdem non nisi reuerenter admodum loquuntur, eorumq; memoriam celebrant: adeo vt sex quotidie lampadum millia ante pseudoprophetæ Mahometi tumulum in cuius Mechæ accensa colluceant.

Itẽ Christiani.

Christianos vero pro mortuis preces effundere notius est quã vt pluribus verbis explicari debeat: nã quocũq; demum loco ij reperiantur, Catholici sint, vel Schismatici, defunctorum tamen memoriam celebrant: Græci sc. Constantinopoli, Aethiopes sub Prete-ianne, Abyssini & Maronitæ in Oriente, Chinenses apud Antipodes, atq; adeo per vniuersum terrarum orbem, quo Christianorum nomen penetrauit, Purgatorij quoq; fides viget, ac pro defunctis preces indici solent. Solus Calvinista degener ac spurius sanctæ huic consuetudini repugnat. In quo ipsi eum Ethnici superarunt, qui se benignos & pios erga mortuos eorumq; reliquias, longe secus quã hæretici, præbuerunt. Quamquam se Cicero, fidei licet lumine destitutus, scribere non erubuit, primũ ad pietatem gradum esse, eorum qui ante nos vixêre reminisci, eorumq; memoriam re-

Quid veteres Ethnici de mortuis senserint.

tegrare

tegram ſeruare, quia iam dudum tributũ, ad quod ipſa nos mors obligat, perſoluerunt: adeo vt non ſolũ ille impius ac nefandus & naturæ aduerſarius haberetur, qui corpori defuncti debitũ officiũ ac honorẽ negaret; verũ etiam qui animę. Ipſe quoq; Philoſophorũ omnium caput Ariſtoteles ijſdẽ inſiſtens veſtigijs, æqus eſſe ait mortuis quam viuẽtib⁹ auxiliari. O apophtegmata aurea, ac Chriſtianis ſemper recolenda! Ethnicus ecce de mortuis nos reuerenter loqui vult, & hæreticus ijſdem bellum indicit. O tempora; ô mores, ô ſæculi labem! *In proble.*

Iidẽ ipſi Ethnici etiam immanitate barbari & feritati inculti, tanto ſemper defunctos eorumq; ex hoc mũdo emigrationẽ honore proſecuti ſunt, vt mirer, hæreticos hiſtorias & geſta veterũ legentes nõ erubeſcere. Lycurgus quippe Lacedęmoniorum legislator ſanxit, vt mortui cum oleæ ramis ad ſepulchrum deferrentur: vt edoceret nos, mortuis honorem eſſe exhibendum, ac miſericordiam, cuius oliua ſymbolum eſt, oſtendendam. *Plutarch.*

Albanis mos erat, oẽs defuncti opes, & quidquid pretioſum habebat, ſepulchro inferre: quo audito cõfundãtur Chriſtiani, q cũ parẽtes & affines terrę mãdãdi ſunt, adeo interdũ ſordidi & tenaces ſunt, vt viles & ſemilaceros vix ijs pañs dare ſuſtineãt. *Alex. ab Alex. lib. 1. ca. 2.*

Refert apud Diodorũ Siculũ Cteſias hiſtoricus Macrobios Æthiopę populos, defunctorũ ſtatuas ex auro vel argẽto, vel ligno erigere cõſueuiſſe, vt eorum ita memoriã, viſa ſtatua, in animo ſemper cõſeruarẽt. His vero ſtatuis quę intus excauatæ erãt, defũctorũ cineres includebãtur; is vero q defunctis ſanguine erat ꝓximus eaſdẽ domũ deferebat, q eaſdẽ deinde vitro pellucido includebat, vt melius forinſecus videri poſsẽt, cęteri vero affines ijſdẽ ſtatuis frugũ ſuarũ primitias atq; alia plurima ſacrificia quotañis offerebãt. *Diod. lib. 3. v. 2.*

Maior adhuc erat Galatarũ erga mortuos cultus, ne dicam superstitio: quamprimũ enim vt aliquis inter eos exspirasset, varias ad eum litteras & scripta destinabant, quæ deinde ipso sepulturę die vna cũ corpore cremabant, credebant namq; eadẽ à mortuis in altero mundo legi. Erat, fateor, hæc mera superstitio: sed ea tamen quam proxime ad Sanctam Christianorum consuetudinem & cæremonias accedit; hi enim harum chartularum loco preces ijsdem offerunt, quarum efficaciam & robur eas experiri certo certius credunt.

Alex. ab Alex. 3. v. 7

Græci hac in re cæteris gentibus haud exstitere negligẽtiores. Alexander namq; Macedo, Hephæstioni amicorũ integerrimo exstincto tam splendidas exequias adornauit, vt ipsa etiã animalia partibus suis nõ defuerint: ita vt non suffecerit ei totũ exercitũ atris indutũ spectasse, nisi & vrbi, in qua ille exspirasset, muros quodammodo deraderet, & equorum iubas in signum luctus detonderet.

Græcis quoq; non cessêre Romani, vt nimirum è funere Iunij Bruti manifestum redditur; Bruti inquã, qui vitæ suæ periculo patriã in libertatem asseruerat, ac duro Tarquiniorum eã imperio liberârat. Hic enim cum fato concessisset, totius populi, ac senatus humeris, magno cũ honore in forũ delatus est, & funebri omniũ primus oratione cohonestatus: qui mos deinde Romæ inualuit, ac mox ad alias nationes, sed ad Christianorum præsertim exequias celebrandas, dimanauit, vt nimirum ex oratione S. Ambrosij in exequijs Magni Theod. videre est.

Plut. in problem. Halicarn. lib. 5.

Videte igitur, vt oẽs orbis nationes etiã barbarę, defunctorũ memoriã celebrârint; & soli prò pudor! Caluinistę eosdẽ insectantur, preces ꝓ ijsdem negãt, sepulchra exsibilãt, & nulla erga defunctos misericordia tanguntur. O crudelitatẽ intolerabi-

lem! Audite vt & in ſacris literis ſepulturæ dignitas extollatur. inter cęteros. n. quos Meſsię ventu- *Iſaiæ.* II.
ro tribuit Iſaias honores, ait ſepulchrũ ei⁹ fore glorioſum, & magnificẽtia eximiũ? *Erit ſepulchrũ eius gloriosũ*: q̃ lxx. interpretes verterũt: *Et erit requies eius honor.* & Hier. Hebraicũ textũ ſecutus. *Et erit ſepulchrũ eius gloria.* è quib. omnibus vnũ hoc efficitur Chriſtũ magnifice & glorioſe ſepeliendũ. Ipſe n. qui toto vitę ſuę tẽpore omnia ſublimia, diuitias, honores & delicias cõtẽpſerat, ipsũ honorẽ qui mortuis impẽditur, & honeſtã ſepulturam noluit negligere: fuit porro ipſa glorioſa, ſi quę vm̃q̃ cum varia in eã vnguẽta & aromata, id q̃ p feminas pias, impẽſa ſint. Quis igitur credat, Deũ, q tãtos honores & tã gloriosũ Filio ſuo ſepulchrũ deſtinârat, eoſdẽ fidelib. nolle impendi; fierine põt eũ in deteriorẽ partẽ interpretari, ſi pro eorũ animarũ reqe preces fundantur, & ſacrificia ꝓpitiantia offerantur? an putabimus eũ offendi ſi ſolitã illã bene apprecandi formulã ſæpius in purgandorũ auxilium repetamus, *Requiẽ æternã dona eis Domine & lux perpetua luceat eis?* Nequaq̃. Sed eodem nos inuitat dilectiſsima eius ſponſa Eccleſia atq; hoc ipsũ enixiſſime miſeri illi captiui à nobis efflagitãt: hoc vnum hodierna die maximopere à nobis poſtulãt; huius rei ergo in nos oculos conijciũt, & eã ſe impetraturos penitus cõfidunt. Nulla quippe toto anno dies illis illucet optatior, & nulla feſtiuior. Hodie nãq; exultãt & lętãtur, cũ preces noſtras aliquod habuiſſe põdus ſentiũt, vt hi quidẽ pœnis omnino liberati ad æternã requiẽ euolẽt; illi vero aliq; ſaltẽ tormẽtorũ leuamen ſentiãt. Huc reſpexiſſe mihi vis⁹ *Pſalm.* 50.
eſt Dauid vates cum diceret, *Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã & exultabunt oſſa humiliata*: ſcio quidẽ hoc nõ min⁹ de reſurrectione generali, in qua mor-

tuorum corpora, ad Angelicę tubę clangorem, qua ad iudiciũ ac deinde ad gloriam euocabuntur, sepulchris, immortalitatis & gaudij gloria rutilãtia egredientur, posse intelligi. Sed alio sensu & quidẽ mystico de animabus Purgatorio detentis intelligimus; quæ auditis hodie precibus in earũ fauorẽ effusis mirum in modum exultant, magnoq; iubilo perfunduntur: eas autem eleganter per *ossa humiliata* designari existimo, quæ nimirum toties coram diuina maiestate sese humiliarunt.

Et bene, meâ sententiâ, ait *ossa humiliata*, & non caro. peccatores .n. carnales nimirũ homines, qui carnis delicias semper cõsectati sunt, eãq; nimis tenere fouẽdo ad tartari abyssum deuoluti, ad p̃ces Ecclesię nõ exultant, cũ eius suffragia illis neque ꝓdesse. Sed sola ossa, homines inquã sancti ac mũdi cõtẽptores, qui in vasta quadã solitudine pœnitentiã agẽtes (Antonios, Paulos, Hilariones, Macarios intelligo) ipsi mũdo adeo exsucci videbantur, vt prę macie ex inedia cõtracta, exsanguia quædã ossa & emedullata cadauera viderẽtur. Deinde ait, *ossa humiliata*, q soli humiles, dura inquã illa ac solida ossa, & heroica quadã cõstãtia & virtutibus offirmata, q nimirũ toties genua corã diuinæ maiestatis oculis curuarunt, in altero mundo recreari merẽtur; non vero ossa illa superbia & ambitione turgẽtia, qui sese numquã sub potẽti Dei manu humiliare, aut submisse de seipsis sapere voluerunt.

Elephantorum forma.

Dicuntur elephanti, vasta illa animalia, q̃ eorũ crura ex vnico tantũ constant ossa, sine vllo nodo aut articulo, quiq; numquam crura incuruant, ut semel ad terrã prostrati fuerint, non posse se rursus in pedes erigere, atq; ita facile in venãtiũ potestatẽ concedere. Ast alia animalia, quæ exiguis constãt ossiculis, ac varias habẽt in crurib. vertebras, easq; flexibi-

flexibiles, licet ad terrã concidant, leui se negotio iterum suberigunt, seseq; in fugam conijciunt. Idipsum mihi de dãnatis hic dicere liceat: eos nimirũ cũ instar brutorũ Elephantorũ hoc in mundo vixerint, ossa & latera continua inarticulataq; habẽtes; & numquã genua flectere, & ferreũ magni Iudicis legibus submittere cor voluerint, si semel ad inferos p̃cipites ruant, numquam deinde amplius ad vitam posse resurgere. Sed humiles illos electos, de quibus in Euag. dicitur, *Sinite paruulos venire ad me*, q nimirũ toties corpus & ossa ad Dei obsequiũ incuruarũt, quiq; sese toties corã maiestate ei⁹ humiliarũt, licet ad purgatoriũ vsq; deciderint, facilinegotio posse resurgere, & ad p̃cum nostrarũ auditũ, magna lętitia & exultatione, iuxta Prophetæ verba, *exultabunt ossa humiliata*, perfundenda. *Luc. 18.* *Psal. 50.*

Hinc factũ est, vt veteres illi Patriarchæ semper iuxta Ierosolymã, aut saltem in Palæstina sepeliri voluerint: spiritu namq; Prophetico augurabũtur fore, vt, post tẽpli illius splẽdidi exstructionem, sacrificia ibidem ac preces pro mortuis Deo offerrẽtur: atq; ideo haud procul à ciuitate sancta Ierusalem humari cupiebant, vt scil. ossa eorum, preces quodammodo audiendo, & Sacrificiorum nidorẽ odorando, ad meritorum participationem exultarent. Ne vero me existimetis fabulas, aut nugas vendere, inspicite cap. 50. Genes. & videbitis Patriarcham Ioseph lecto ad mortem vsq; affixũ enixe à fratribus postulantem, diligentem vt sui corporis à morte rationem haberent, neue ossa sua in Aegypto idololatriâ infami, & in qua nulla mortuorum habebatur ratio, finerent putrescere; sed secum eadem in terram Chanaan asportarent, in qua tot pro ijsdem sacrificia, & victimæ immolari, tot aliquando orationes fundi debebant.

Quamobrem, Christiani, vnum hoc nostrum hodie ac toto vitæ tempore sit studium, pro fidelibus defunctis feruentissime ad Deũ preces effundere, eorumq; nullo non tempore memoriam facere. Moueant nos obsecro tormenta & supplicia quibus excruciantur, vt querimonijs eorum aures accommodemus, eorum necessitatibus subueniamus, & reipsa iam ostendamus, quo eos olim amore, quo affectu fuerimus prosecuti. Marcus Tullius tribus potissimum de causis nos à Deo conditos asserit, *Non solum enim*, inquit, *nobis nati sumus, sed ortus nostri partem patria, partem parentes, partem sibi amici vendicant*: amici quidem vt diligantur; parentes, vt colantur; patria vero, vt ab hostium incursu defendatur. Idem mihi quoad defunctorum memoriam dicere non liceat? & sane si parodice eadem verba expressero, sanctius multo & melius mihi videor concluſurus: *Non solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem Ecclesia, partem Sancti, partem sibi mortui vendicant*: Ecclesia quidem, quod nostra vera sit patria; Sancti quod parentum nobis loco sint; mortui denique, quod instar amicorum habendi, quodq; nostras hodie preces etiam atq; etiam implorent. Igitur quantum in nobis est, eos adiuuemus, ac diuinam misericordiam sollicitius pro ijsdem exoremus, vt nimirum eorum misereatur, pœnas minuat, temporis spatium abbreuiet, nostras orationes eorumq; querimonias & lacrymas non respuat, deniq; eas acribus purgatorij flammis eripiat. Quamobrem toto vitæ tempore semper pro ijsdem Dominum inuocemus, dicentes: *Requiem æternam dona eis Domine, & lux perpetua luceat eis.*

Cicero in offic.

Et sane ô pater misericordiarũ, & totius cõsolationis Deꝰ, viuorũ ac mortuorũ iudex æquissime, suppli-

supplices te hodierna die deprecamur, vt captiuarum illarum virginum lamenta, suspiria, clamores, lacrymas benignus exaudias: ac tristes creaturarum tuarum gemitus attendas, quæ iam à tot annis, tamq; grauiter, & tam atrocibus apud inferos in iustitiæ tuæ carceribus, supplicijs excruciantur. Noli quæsò clementissime, ac benignissime Deus aures eorum questubus occludere, qui noctes & dies de profundis terræ visceribus ad te inclamant, ita namq; sortem eorum describens Psalmographus, ait, *De profundis clamaui ad te Domine exaudi orationem meam*; *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.* Quare age fidelium omniũ conditor, eorumq; animarum redemptor, misericordiam & gratiam illis impertire, & venia misericordissimæ pietatis tuæ omnia illorum peccata exstingue, & vniuersalem omnium illis delictorum veniam cõcede, vt indulgentiam quam semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur: & tetris illis carceribus egredientes libertatis æternæ compotes efficiantur, ac recta ad beatorum gloriam & requiem sempiternam, quam ipse beatitudinis status secum trahit, perueniant: ad quam nos Pater, & Filius, & Spiritus sanctus perducere dignentur. *Psal. 129.*

IN FESTO MARCELLI EPISCOPI PARISIENSIS.

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo. Eccles. 44.

FIGVRA.

INter cæteros quos Romana resp. tulit viros virtute & rerum gestarum gloria insignes ac bello & pace nobiles, non postremum, meo quidem iudicio, locum obtinet magnus ille Marcellus, qui Plutarch. in Marcello.

Hannibalem Italiæ incumbentem profligauit, quintum Consul fuit. ac varijs in remp. collatis beneficijs, egregiam virtutis & fortitudinis apud posteros famam & nomen est consecutus. Non minorem vero laudē mihi commeritus videtur Marcellus Parisiensis, magnus ille Iesu Christi athleta, qui toties in vita, nō dico Hannibalem, sed ipsum diabolum fregit, ac superauit: qui quidē non Consul Roman. sed Præsul Parisiensis existit, multis in remp. Christianam meritis celebris, & fidei Catholicæ propagatione nobilis. Eius hodie vobis elogium hic celebrabo, si sanctissimus ille spiritus auxilij sui zephyro, ac gloriosissima Dei mater Maria intercessionum suarum flabris cymbulam meam propellere dignentur. Quare solita eam compellemus salutandi formula: *Aue Maria.*

1. *Tim.* 3. Apostolus Paulus cum virtutes & qualitates in Episcopo requisitas Timotheo suo præscriberet, duas inprimis ei necessarias esse ait, doctrinam videlicet, & vitæ probitatem, opera simul & verba. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, continentem, pudicum, doctorem.* inde vero est, quod verbum *oportet* hic vsurpauit, quod sine ijs duabus absolutus Episcopus quis dici nequeat. Ac multis ante, Paulum sæculis in lege Mosaica peregregio id designauit hieroglyphico Deus, cum à sacerdotio arcuit eos, in quib. aliqua esset macula, cœcos quia etiam, & claudos, & eos omnes qui membro aliquo esset mutili. *Qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, si fracto pede, si manu.* Cur putatis eum cœcos & truncos manibus à sacrificiorum oblatione arcuisse nō sine ratione. Cœcitas enim symbolū est ignorantiæ, & ipsa scientia oculus animæ & per truncos manib. certum est designari eos qui nul-

Leuit. 21.

nullis sanctis, aut pijs operibus incumbunt. E quibus omnib. efficitur, eum qui cęcutit, id est, qui ad Dei verbum annuntiandum ineptus est, & eum qui manibus mutilus est, id est, qui in bonis operibus negligens est ad Episcopatum, & Dei Ecclesięque ministerium minime idoneum existere.

Idem Apostolus scribens Philippensib. his duobus se instructum gladijs, ad eos descēdisse gloriatur, atq; hęc duo, verba nimirū & opera, velut certa euangelij sui argumenta ꝓducit, dicens: *Quæ vidistis & audistis in me, hæc agite*: Perinde ac si diceret: Nolite me nugiuendulū, aut cymbalū tinniēs æstimare Philippenses, qui nimirū aliud doceam & aliud faciam: neq; enim de eorū sum numero, quorū lingua brachio sit longior, qui dicunt & non faciunt mea vero agendi ratio cum operib. semper hactenus coincidit, operaq; mea ad verba traducere conatus sum, adeo vt duæ hæ dotes vitam meā, velut pretiosæ quædam gemmæ, decorarint. *Philip. 4.* *Philip. 4.*

Accedit adhæc, quod duos è suis, qui iam ad Episcopatus dignitatē euecti erāt, & Ecclesias moderabātur, admonuit. vt duob. his potissmum armis se instruerent. vni n. eorum in hunc modū scripsit: *In omnib. temetipsum præbe exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in grauitate*, dicere vult, Quoniam Spiritui S. & nobis visum est carissime, præsulē te & pastorem animarum in Ecclesia constituere, satage & pro viribus enitere, vt gregi tuo pietatis & probitatis sis exemplum, ac per bona opera vocationē tuam certam facias & confirmes, quadam scilicet grauitate Episcopali, integritate vitæ, & potissimum doctrina. Alterum vero his verbis adhortatus est. *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione*: Quandoquidē Timothee ad Episcopatus apicē euectus es, omnem da operam, vt *Tim. 2.*

fideli-

fidelib. bonæ vitæ exemplo præluceas, ac velut sidus quoddam in conuersatione & doctrina effulgeas, nolo autem te campanas templorum imitari, quæ in summitate quidem templi pendentes sono suo & tinnitu omnes vndecunque fideles ad templa cogunt, cum tamen ipse nunquam eadem ingrediantur: quib. campanis merito comparatur depascentes illos pastores, qui ad summum Ecclesia apicem euecti, alto quidem & sonoro tinnitu aures audientium feriunt, bene dicunt, atque omnes ad bene agendum inuitant: sed ad operandum ne digitum quidem mouent. Neq; enim sufficit Præsulem tantummodo loqui, sed necesse quoq; est eum manus ad opus ipsum extendere.

Isa. 30. Isaias futuri Messiæ Pontificium & sacerdotium in spiritu præsagiens, his id coloribus Ecclesiæ depinxit: *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verba post tergum monentis.* Pauca ecce verbis omnem Pontificis perfectionem comprehendit: verba nimirum eius celebrat & opera necesse namq; est Præsulem habere aliquid quod hominum oculis appareat, bona scilicet opera: atque etiam aliquid quod ab omnibus exaudiatur, insignem doctrinam, adeo vt cui alterutrum desit, perfectus & absolutus pastor dici nequeat.

Luc. 24. Duo illi viatores, qui in Emaus proficiscebantur, cum Christi qualitates describerent, qui ver⁹ Pontifex est, & de quo toties ad Hebræos Apostolus ita

Heb. 4. 6. 9. magnifice locutus est (scilicet, *Habemus Pontificem magnum*, ac deinde *Pontifex factus in æternum*, & alibi, *Christus autem assistens Pontifex*) duas potissimum protulerunt, *qui fuit Propheta potens in opere &*

Luc. 24. *sermone.* Quibus verbis demonstrabant, eum qui actionem & prædicationem, opera simul habet & verba, perfectum vere nominari posse: at qui alterutro

terutro caret, veri Pontificis & absoluti Pastoris nomine prorsus esse indignum. Quod & gentiles, naturæ tantum ductum sequendo, facile perspexerunt.

Anacharsis enim philosophus, referente Plutarcho, Græcorum insipientiam & ineptiam exsibilando dicere solebat, *Græci verborum magni sunt Philosophi, sed vita & moribus leuissimi.* Idipsum & Plato in Timæo in ijs ipsis Græcis reprehendit, *Vos semper pueri estis, senex autem Græcorum nemo.* Garrulitatem eorum & verbositatem vterque coarguit, quod multa quidem docerent, varia verbis præcepta traderent, opere vero nihil, aut saltem parum exequerentur. Sed quanto hoc rectius & verius de Episcopis, quibus alterutrum horum desit, dici potest? vtrumque enim apprime ijs necessarium est: quod cum in aliquo perfecte reperitur, næ ille magnus & vere diuinus dicendus est. quod vt veteres melius & perfectius exprimerent, emblemate id explicandum censuerunt. *Lib. de profect. morũ.* Apophthegma Anacharsidis & Platonis.

Nobilis enim ille pictor Zenalis hoc nobis in tabula scite depinxit. expressit scilicet Vlyssem & Diomedem sese mutuo amplectentes & intuentes, hac addita Epigraphe. *Vnum nihil, duo simul, plurimum*, id est, ex duobus hisce ducibus, Vlysse nimirum prudenti & sagaci, & Diomede Martio & audaci perfectum aliquem posse ducem constitui. ita porro id expressit in emblematis Alciatus: Zenalidis tabella.

Laerta genitum, genitum quoq; Tydeos vna *Embl.* 110.
Hæc cera expreßit Zenalis apta manus.
Viribus hic præstat, hic pollet acumine mentis:
Nec tamen alterius non eget alter ope.
Cum duo coniuncti veniunt, victoria certa est;
Solum mens hominem, dextra ue destituit.

quo

quo quid aliud voluit insinuasse, quam eloc
tia vna cum prudentia si ad vires & robur al
accesserint, admirabilem aliquem & penitus d
num posse reddere: at alterutrum si cui defu
inter præstantes eum duces non posse annumer

Hieroglyphicum Aegyptiorum.

Idipsum & Ægyptij, præclaro Hieroglyph
expressêre: geminum scilicet pingebant Mer
um, sed ita, vt vnus iuuenta vernante rem
alter vero rugis senium arguentibus esset ob
mis. Designare hic volebant, eum, qui ad digni
tem aliquam aspirat, & magistratum ambi
pro dignitate munus suum exerceat, vno in
pore duos gerere vultus oportere, senis vna
alteram adolescentis: doctrinam ei esse necessa
& robur prudentiam simul & opera: & vtrumq
hoc magnum aliquem & absolutum reddere
Deum quendam efficere, magnum dixi præcu

Matth. 5. mihi ipsomet Domino, dum ait: *Qui autem fecer
& docuerit sic homines, hic magnus vocabitur in regn
cœlorum.*

Act. 14. In Actis Apostolorum historiam video, quę hoc
optime facere videatur. Paulus enim & Barnabas
Apostoli, cum Lystris, quæ Lycaoniæ ciuitas est
claudo ab vtero matris, virtute diuina, pedum
sum restituissent, ciues, nouo hoc & raro portento
mirum in modũ perculsi, existimabant, Deos sib
humana ad se imagine è cœlo descendisse, adeo vt
sacerdos Iouis tauros ad diuersorium eorum im
molandos raperet, coronasq; è floribus contexta
afferret, vt easdem capitib. eorum, veluti deorum
imponeret, Barnabæ quidem tanquam Iou
Paulo vt Mercurio: quod hic ad populum verba
haberet, & alterutro esse videretur eloquentior, il
le vero inusitata quadam virtute ac supernatural
potentia operaretur prodigia: huic nimirũ attri-

buentes

buentes verba, illi autem opera, adeò vt ob duas haſce dotes, quas in duobus his animaduertebant diuinis honoribus vtrumque cenſuerint afficiendum.

Verba & opera diuinum aliquem virum efficiunt.

Et profecto ad eum ſe modum res habet, ille enim diuinus, admirabilis ac plane cœleſtis quin & abſolutiſsimus quidam Epiſcopus eſt nuncupandus, qui vtramq; hanc dotem in ſe complectitur. ille namque vere ſacerdos magnus dici poteſt, qui verbis quidem Mercurius, operibus verò ſit Iupiter magnus inquam, vt par ei haud facile queat reperiri.

Horum de numero exſtitit Marcellus noſter Præſul vigilātiſsimus, cui hodiernam concionem velut panegyricum quendam do dedicoque: & cui hoc hodierna die Eccleſia tribuit elogium: *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo: non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem Excelſi.* Sacerdos nimirum qui verbis opera adaptauit, quæ duo potiſsimum Epiſcopo ad perfectionem neceſſaria ſunt, ac de quib. hodierna ad vos die verba habiturus ſum: Primo porro agendum erit de verbis, ac deinde de operibus orationem inſtituemus. *Eccleſ. 44.*

Epiſcopi ſunt mundi lux. *Matth. 5.*

Quod ad primum igitur ſpectat, quam ſit doctrina ac verba Epiſcopo alicui neceſſaria, euidenter ſatis Redemptor noſter in Euangelio demonſtrauit, quando nimirum Apoſtolos, primos nempe Eccleſiæ præſules, lucem mundi appellauit, *Vos eſtis lux mundi.* perinde ac ſi dicere voluiſſet: Ego ô Apoſtoli mei, cœli atq; omnium Angelorum lux exiſto, vos vero vt mundi & hominū lux ſitis, conſtitui. Quid hinc elicietis vos ſacrarū litterarū interpretes, cū paſtores mundi lucē à domino appellari

appellari intelligitis? an non sat multæ in cœlo sunt faces? an non quidam sol est, an non luna, an non sidera? fateor. Sed non hic est genuinus verborum Domini sensus. altius nimirum euolandum est, philosophia hæc Christi longe sublimior et profundior. Innuere namq; vult omnia illa luminaria in solum animalium rerumq; corporalium vsum esse condita, ac animarum lucem ipsos duces pastores, eosq; radiantium quorundam siderum locum tenere, quæ nimirum Christianos ad gloriam perducant, & viam ad res supernaturales demonstrent.

Comparantur soli.

Ac veluti sol, ille omnituens mundi oculus, cum nostrum axem conscendit, tenebras omnes dispellit, spissas nebulas dissoluit, lumen suum quocunq; diffundit, atq; omnia, quæ in inferiori hoc mundo continentur, educat ac fouet. ad eum modum & perfectus quidam Episcopus, qui mundo huic velut quidam sol est, inter omnes late lumen suum debet diffundere, in medio Ecclesiæ splendescere, doctrina ac prædicatione enitere, ignorantiæ tenebras fugare, errorum nebulas auferre, & omni virtutum scientiarumq; genere micare, denique instar rutilantis cuiusdam planetæ sit, oportet, atque in Ecclesiæ firmamento velut sol quoddam eluceſcat.

Comparantur columnæ ardenti. *Sap.* 18.

Accedit ad hanc meam comparationem quam proxime Sapiens, atq; ex eius verbis aliam huic absimilem elicio. *Dedit*, inquit, *eis ignis ardentem columnam ducem ignotæ viæ.* ecce nuncupat eos columnas & bases, quoniam Deus eos vt fulcra quædam & sustentacula constituit, quib. tota Ecclesiæ moles incumbat, sed columnas ardentes & flammantes, doctrinâ nimirum & scientiâ, vt sint nimirum in lucem gentium, & ambulent populi in splendore eo-

re eorum, vt ad ipsorum splendorem peccatores deuij in meliorē semitam redeant, vt ijs vias quas nesciunt aperiant & ad calcandum difficiles demonstrent; viam sc. qua ad regnum cælorum tenditur, viam mandatorum Dei, vias salebrosas difficiles sublimium fidei mysteriorum; vt nimirum doceant, quid sit in sanctissimam trinitatem credere, qui peractum sit sublime Incarnationis mysterium, quia vnigenitus Dei Filius pro infinito in genus humanum affectu humanam carnem assumpsit: quomodo omnia è nihilo Deus condiderit. quæ sunt reuera viæ quædam ad ambulandum difficiles, ac penitus incognitæ.

Robertus Holcot magni inter scholasticę Theologiæ scriptores nominis, verba hæc Salomonis exponens, ait, Sapientem hæc scribendo, ad historiam quamdā, quæ ex traditione Rabinorū è Genesi eruitur respexisse: sc. Chaam Noachi filium, finito diluuio, visa iam clade quam vehemens illa aquarum inundatio mundo inuexerat, veritum ne idem denuo forsitan contingeret, quatuordecim ingentes columnas statim constituisse; septem quidem æreas quæ aquarum vi resisterent, & septē lapideas, quę flammis incendioq; nequaquā cederent, ijsq; omnium scientiarum characteres & notas insculpsisse; primæ nimirū, notas Rhetorices; secundæ Dialectices; tertiæ, Musices; quartæ, Mathematices, atq; alijs aliarum scientiarum notas ac præcepta: vt, si iterum similis orbi strages superuentura esset, ipsæ saltem scientiæ & artes superstites forent, perennantibus illis columnis insculptæ. Porro Doctor ille nostro hoc proposito adaptans ait, Præsules & prælatos, qui veluti bases quædā & fulcra sunt, quib⁹ tota Ecclesia innititur, adinstar harum columnarum esse debere: vt scili- Holcot lect. 195.

cet ijs omnium scientiarum characteres insculp
omnesq; ijs virtutes inscriptæ legantur, colum
inquam circumquaq; exaratæ, virtutibus & sc
tijs plenæ, vt licet omnia in hoc mundo naufrag
pereant, virtutes & scientiæ nihilominus in
animabus hospites perseuerent, & à naufragio
munes, adeo vt Pontificem & Prælatum ita
usq; instructum esse oporteat, vt ad eum nonn
atq; ad scientiarum oraculum & virtutum om
thesaurum singuli recurrant, vt ab eo simplic
res consilium, ignorantes scientiam, afflicti hu
men, pauperes auxilium, egeni remedium, pec
tores probitatis exemplum atq; vniuersa Eccl
gloriam & laudem percipiant.

Cur vestis summi apud Iudæos Pō tificis tintinnabulis fuerit plena. *Exod. 28.*

Scientia namq; & doctrina Episcopo in prim
necessaria sunt. Hinc factū puto, cur Dominus o
lim vestem summi apud Iudæos Pontificis tintin
nabulis, voluerit instrui, quæ dū incederet, tinni
tū quēdam ad numerum ederent; neq; enim prius
Sancta Sanctorū ingredi poterat ad Sacrificia Deo
offerenda, quam tintinnabula sonitum edidisset
cuius rei rationem scriptura reddens ait: *vt audia
tur ingrediens & egrediens, & non moriatur.* Quid in
ne eū, si ingrediendo & egrediendo sonitū non e
dat, vitę periculū incurrere? Plurimę sunt huius
loci expositiones. Alij namq; dixere summum sa
cerdotem Sancta Sanctorum ingrediendo, Angel
los vt plurimum videre consueuisse, qui minaci &
terribili intuitu timorē ei incutiebāt, sed eosdē a
tintinnabulorū sonitū abire solitos, atq; ita Sacer
dotē per tintinnabula morte eripi. Alij vero exis
marunt, id ꝓpter reuerentiā erga diuinū numen
institutum esse, q; nimirū Deus hunc sibi locū pe
culiari quadā ratione delegisset, in quē nō sine ma
gna reuerentia & sancta quadā formidine, ac non
nisi dato signo, aut edito pulsu, vt in palatijs Mag

natũ & Monasterijs fieri videmus, ingredi oporteret. Alij alia cõmẽti sunt, sed omniũ meo qdẽ iudicio, optime rẽ tetigisse visus est magnus ille Pontif. Greg. qui per veterẽ illã cęremoniã ait designari animã sacerdotis & Episc. p̃dicationis sonitũ edere debere: *Sacerdos ingrediens & egrediens moritur, si sine sonitu prædicationis incedat*, & tinnitũ, sacras litteras interp̃tando, nõ edat. O minas horribiles, ac penitus formidãdas! Deus ecce mortẽ intẽtat Prælatis, Ecclesiã verã Sãctã Sanctorũ, nõ edito doctrinæ & p̃dicationis strepitu, ingrediẽtibus, i. curã pastoralẽ temere assumentibus. Hinc igitur elicere potestis, quam sit doctrina, ac scientia illi necessaria: in quam rem & alium adhuc conceptum proferam.

Tradunt Doctores Scholast. & in primis S. Tho. in Christo Iesu, in quãtũ Deus erat, scientiã quandã increatã fuisse; sed in quantũ homo, scientiam quãdã infusã: cuius rei rationes varię sunt, sed illa principẽ facile locũ occupat, quæ è verbis D. Dionisij Areopagitę eruitur, qui ait Christũ etiã vt hominẽ Angelorũ omniũ ac spirituũ cœlestiũ magistrũ exstitisse; vt nimirũ ostẽderet se eorum caput, Principẽ ac Pontif. esse. Vt aũt eos in proprio idiomate edoceret, requirebatur in eo sciẽtia quædam infusa, qualẽ & ipsi habebãt, ac necesse erat vt sciẽtia præceptoris scientiæ discipulorũ, responderet. Per hęc autẽ omnia demonstratur, Pastores qui totius populi capita sunt ac vertices singulari quadã scientia ad docendos alios, debere esse instructos.

D. Tho. 3. pa. qu. 9. art. 3.

De cœlesti Hierarchia ca. 7.

In corpore humano solũ caput oculos in se cõtinet, atq; omnia mẽbra dirigit & moderatur; ita vt quãprimũ oculi eruuntur, tota corporis humani resp. pericula varia adeat, & in ruinam vergat. Ita quoq; vt meo similitudinẽ hanc ꝓposito accommodẽ, certum est, Præsulem, in magno illo Eccle-

Episcopus capiti cõparatur.

siæ corpore, mystici cuiusdam capitis locum obtinere, in eoq; oculos, id est, litteras, scientiam & doctrinam singularem esse oportere, vt nimirũ omnes sibi subditos rite, ac debite dirigat, ac secum per salebras & anfractus deducat: qui si cæcutiat ac caligare incipiat, quid de commissis ei animabus, quæ eiusdem quodammodo membra sunt, sperandum est aliud, quam ruina, pernicies, & ipsum quod in Euangelio legimus, *si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt?*

Matt. 15.

Inter cæteras quas in Iudæis deplorat Isaias calamitates erat, Principũ cæcitas, & nimia in delinquentibus conniuentia: quod sc. instar talpæ accutirent, & instar canum mutorum, visis populi peccatis non inclamarent, Audite eius verba: *speculatores cæci omnes nesciuerunt vniuersi, canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia.* Quinam vobis hi speculatores esse videntur nisi Episcopi, quorum Græca appellatio ἐπίσκοπος tantundẽ valet, ac speculator & excubitor? Ecquis est obsecro, qui non ploret, qui non lacrymetur, atq; Ecclesiæ calamitatem non deflear, cum eius rectorum cæcitatem & ignorantiam immanitur, adeo vt populum instruere, & aduersus hæreticos qui ouili circumquaq; insidiantur, latrare nesciant? scientia namq; hominibus ac præsertim Episc. propria est, vt ignorantia brutis ac bestijs.

Isai 56.

Non parua quoque meo iudicio, comminatio fuit, cũ populo suo Deus comminatus est, daturum se ei duces & Principes qui cæcutirent, & gubernatores, quorum oculi caligarent. *Et claudet oculos vestros, Prophetas & Principes vestros, qui vident visiones operiet.* id est, Prophetas & Reges vestros, qui veluti quodammodo oculi sunt, quorum est reipub. commodis inuigilare, cæcos reddet, adeo vt con-

Isai 29.

ducendi

ducendi & dirigendi ſitis ab ijs, qui prorſus cæcutient, qua nulla maior calamitas & infortunium timeri queat, quæq; non niſi inſignem ruinam vobis allatura ſit.

Hinc cum arx Sion à cæcis Iebuzæis defenderetur, ſtatim ab Hebræis direpta fuit: *Propoſuerat enim Dauid in die illa præmium, qui percuſſiſſet Iebuzæũ, & tetigiſſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animam Dauid.* Vnde colligitur Eccleſias cum à Prælatis cæcutientibus, id eſt, ignorantibus & indoctis adminiſtrantur, maximo in diſcrimine verſari. 2. *Reg.* 5.

Atq; ideo Ammonitarum Rex Naas, vt Galaaditas inimicos ſuos penitus deleret, ducibus eorũ oculos eruere conabatur. Cum.n. tyrannus ille valida militũ manu aduerſus eos deſcẽderet, ipſi duces ad eũ velut legatos deſtinarũt, vt ſecũ paciſcerẽtur, ſuũq; illi obſequiũ obtulerunt, ſed barbarus ille & immitis reſpõdit, nõ prius ſe cum ijs pacẽ inire velle, aut fœdus paciſci, quã dextros ſingulis oculos eruiſſet. Doctiſsimus Lyranus barbarũ hocce factũ accuratius examinans, tandem hoc modo concludit; Galaaditas, ſc. ingentis ſtaturę viros fuiſſe, longos proinde & vaſtos clypeos geſtaſſe. Et quoniã clypeus ſiniſtrũ plerumq; oculũ tegit, hinc fiebat, vt barbarus ille dextros oculos erutos vellet; quib⁹ erutis ipſi bello prorſus inepti eſſent, vtpote qui nihil inter pugnandum viderent. Vt hoc noſtro cæpto ſeruiat, dico, ipſos Eccleſiæ militantis duces, ac Principes, Prælatos eſſe; Satanã vero, qui Naas infernalis eſt, aliud nihil deſiderare, quã vt eos cæcos reddat: quos ſi ſemel dextro oculo ſcientiæ ſc. ac prædicationis, orbari contigerit, & imperitos eſſe, quid obſecro aliud ab illis exſpectare poteſt Eccleſia, quid aliud Chriſtiani omnes, ac 1. *Reg.* 11.

grex ipsis concreditus, quam meram ruinam, eos-
que velut inutiles ac frugiperdas alere?

Exod. 25. Vnum è præcipuis ornamentis quæ in Dei ta-
bernaculo visebantur, fuit candelabrum aureum
in quo septem lampades collucebant: *faces & lucer-
nas septem, & pones eas super candelabrum, vt luceant
aduerso.* designabat hoc, maximum Ecclesiæ orna-
mentũ esse, si Pastor & præsul instar candelabri se-
ptẽ eximijs lucernis ad subditos illuminandos
ornatus sit; si inquam Episcopus septem liberalibus
artibus ac Theologica scientia optime instructus
Ecclesiæ præsit; hæ namq́ artes sunt velut lucidæ
quædam lampades, quæ nobis in hoc vitæ itinere
lumẽ præbent: Ita nempe & Euangelium loquitur
quod scientiam lucernę & Episcopos candelabri
Matt. 51. assimilat, *Nemo accendit lucernã, & ponit eam sub mo-*
Luc. 8. *dio, sed super candelabrũ, vt luceat omnibus qui in domo
sunt.* Quidquid sit, efficitur saltem scientiã Sacer-
dotibus, Prælatis, atq́ omnibus qui ad sublimio-
res dignitates euecti sunt, pernecessariam esse
quod noua adhuc ratione demonstrabo.

Voluit olim Deus, vt Sacerdotes tubis clange-
rent in medio exercituum quamobrem hoc eis po-
tatis iussisse? an deerant alij, quibus hoc magis pro
officio facere incumberet, vt milites ac duces? an
non erat indecens, Sacerdotes qui Deo sacri erant,
tubas in medio castrorũ inflare, officioq́ tã profa-
no destinari? vt nimirũ ostenderet, Sacerdotes &
Præsules, in castris Christianorum, i. Ecclesia, quæ
terribilis est vt castrorum acies ordinata; tubarũ
& buccinarum locum obtinere debere, vt nimirũ
Euangelium annuncient, summi Dei edicta pro-
mulgent, eius leges seruandas proponant, suos ad
fortiter agendum inuitent, bellumq́ acerbissimũ
& implacabile vitijs indicant. Audite quid olim

Isaiæ

olim Isaiæ in simili negotio præceperit Deus, *Quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum.* Esa. 98.

Platonis sententia,

Princeps ingenij ac doctrinę Plato tum demum beatas fore resp. dicebat. si aut Philosophi eas regerent, aut qui ad earū gubernacula sederent, philosopharentur. Idipsum modo de hoc nostro sæculo dicere mihi iure posse videor, beatas tum demum fore parochias, diœceses & Ecclesias, cum Doctores, Theologi, & Philosophicis scientijs, instructi, in capita, Pastores & Episcopi constituerentur.

Sed quam te merito felicem nuncupare potes ô Lutetia, orbis epitome, totius Europæ ciuitatū & caput & Princeps, Regum delicium, quę huiusmodi semper Præsules nacta es? nimirum doctos, sapientes, sanctitate & morum honestate penitus admirabiles! Inter quos Principem facile locum obtinet gloriosus ille Confessor Marcellus, qui in gremio tuo est educatus, qui tibi domi natus est, qui territorij tui & agri fructus est germen, qui inter Episcopos tuos, vt inter stellas Luna minores, emicat. Marcellus inquam qui in hac Parisiensi ciuitate natus nonus in ordine Parisiensium Episcoporum fuit, successor Prudentij, idq; temporibus cum hæc Gallia ab infidelibus adhuc regebatur regibus; quiq; iam à mille ducentis propemodum annis viuere desijt, & Sanctæ Genouefę perfamiliaris exstitit.

Statim vt ingens mundi huius imperium, cōditum est, duo quamprimū magna luminaria cōstituit Deus, solem nimirum & lunam, quæ toti quaqua patet orbi de die ac nocte illucerent. Idem Deus cū Galliæ huius Monarchiam constitueret, duo quoque luminaria effulgere fecit, Marcellum nimirum velut solem, & S. Genouefam quæ secunda

quædam luna foret, vt duo hæc astra, splendore & luce rutilantia, toti huic regno lucem præberent. Quid autem impedit, quo minus vtrumq; virentibus illis oliuis comparem, quæ in conspectu Dei videbantur, vt in Apocalypsi Ioannis describitur? Hem quam eximia virgo! quam magnus & celebris confessor! quam merito de ipso hodierna die cum Ecclesia decantare possumus, *Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo.*

supra.

Vere inquam Sacerdos magnus, ac Episcopus maximus simul sanctissimus, doctissimus, ac salutis animarum studiosissimus. Quoties enim ille ad populum verba habuit vt peccatores à deuio vitiorũ tramite ad salutis iter reuocaret, peccata ipsa profligaret, hæreses & praua dogmata extirparet, & idololatras ad fidei veritatẽ cõpelleret! fuit, fuit, Auditores nouus quidã Iacob, qui vt gregem Labani cœlestis seruaret, magna animi constantia frigus & æstum infractus sustinuit, dies noctesq; orando traduxit, vt eadem, quæ Iacob, vsurpare verba merito potuisset; *Diu noctuq; æstu vrgebar & gelu, & fugiebat somnus ab oculis meis*: Habuit enim præter verba, doctrinam, sapientiamq; etiam opera; docebat nimirum simul & faciebat; quod scil. alterum est quod in absoluto Episc. desideran dicebamus, & secundum concionis nostræ membrum, quod iam prosequamur.

Gen. 31.

Actio & opera externa Episc. quoque necessaria sunt. Simile.

Bono igitur & fideli pastori non modo verba, sed etiam opera necessaria sunt: neq; enim sufficit, vt doctus sit, ad populum sæpenumero verba habeat, sed requiritur etiam vt manum ad opus ipsum extendat, atque ea quæ pro suggestu dixit re ipsa & facto probet, omnibusq; & singulis egregium probitatis honestatisq; exemplum præbeat. Erit alioquin mendaci horologio persimilis.

Nam

Nam quemadmodum cum hora 12. audis, & oculos in gnomonem conijcis, ac nonnisi 10. vel 9. horas vides designari, statim tecũ ipse iudicas horologium fallere, aut axes introrsum esse vitiatos, ac loco motos. Ita quoq;, si pastor, qui verum quoddam fideliũ horologium est in summo Ecclesię fastigio horas & minuta indicans, quiq; veluti campana quædam est, omnes salutis horas ac momenta populo denuntians, si ipse inquam Ecclesiæ pastor alium sonum prędicatione & alium operibus edat, euidens signum est eum sibi non constare, atq; in eius actionibus discordantiam reperiri.

Paulus Doctor Gentium veritus, ne idipsum sibi fortasse accideret, omni ratione contendebat mores & vita vt verbis prædicationiq; responderent. hinc ad Corinthios scribens, aiebat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar*: Id est, Opere implere connitor, q̃ verbis doceo, & pœnitentiam alijs p̃dicans, in meipso eandem prius exprimere studeo: alios ad fletum & lacrymas inuitans, prius oculis meis lacrymas excutere, atq; imitari gestio præclaros illos agricolas, de quibus Psaltes ait: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.* *Cor. 9.* *Psal. 125.*

Varijs similitudinibus designatur Episcop⁹, qui ea quę dicit, opere non adimplet.

Episcopus namq; multa docens, & pauca præstans, quiq; theoriam quidem habeat scientiæ, at nullam virtutũ praxim, & qui alios ad bene viuẽdum inuitat, ipse vero dissolutionẽ morum ostendat, similis esse perhibetur faci, alijs quidẽ lucem præbenti, seipsam vero ardendo destruenti, similis quoq; est aquis Baptismi, quæ animab. quidem ad cœlũ aditum patefaciunt, ipsæ vero in sordib. remanent: similis etiam est ijs qui Noë arcam longo tempore compegerunt, in qua alij seruarentur, cum ipsi eadem excluſi aquis immersi perierint.

Bonorum igitur operum exercitium vna cum doctrina & prædicatione Episcopo necessarium est.

Epist 16. ad Diascorum. Demosthenes inter Græciæ oratores eloquentissimus, interrogatus aliquando, referente Aug. quidnã in perfecto Oratore primas ferret, respondit, Actio: petentib. deinde alijs, quid secundas, rum respondit Actio, ac mox quid tertias, iterum Actio: & sane crediderim, eum semper hoc ipsum de actione dicturum fuisse, si sæpius id ab eo peti esset: Equidẽ ait idipsum de Episcopis iure meritoq; mihi dicere posse videor: si.n. quis à me peta quid primas in perfecto, absoluto & digno Episcopo ferat, quamprimũ sine tergiuersatione, idq; utius orbis iudicio, respondebo, vnicam esse Actionem, si deinde, quid obtineat secundas, tertias quartas vnicam esse dicã actionem: adeò vt si milies eadem quæstio reiteratur, idem ego semper actione testimonium darem. Ipsa namq; actio velut fundamentum est Episcopalis dignitatis, à qua nimirum tota Episcopi perfectio dependeat.

Cant. 2. Satis id indicasse visa mihi est sponsa in Cantici statim namq; vt sponsi vocem laudauit, *sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis & decora:* ad

Cant. 5. manuum eius pulchritudinem celebrandam descẽdit, *manus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.* Sponsus hic profecto veram Episcopi imaginem gerens, sponsa autem Ecclesiæ vox eius prædicationem denotat, & manus hyacinthis plenæ, bona opera virtutib. & meritis insignita. Tunc namq; manus eius vere aureæ dici possunt, quãdo caritas & zelus in operib. eius elucẽt. hoc namq; inter virtutes caritas est, quod aurũ inter metalla, & tum dignitas eius gemmis & hyacinthis scatẽt, quando bonis operibus, ac virtutibus incumbit, quibus nulla pretiosiora monilia aut gemmę cariores reperiri que

uni-

unt. Equibus omnibus apparet, vocis dulcedinem, vna cum auratis manibus, doctrinam simul & virtutem, prædicationem & opera, præstantissimas dotes esse quæ in Episcopi anima, qui verus Ecclesiæ sponsus est desiderari possunt. *Matth.* 20.

Quin etiam magnus ille paterfamilias apud S. Matthæum, vineam suam, dum cultam vellet, elegit in vinitores, non disertos aliquot oratores, nō magnos Doctores, nō sublimes Philosophos, sed solos operarios & laborib. assuetos. *Rogate dominum messis, vt mittat operarios in vineā suam*, & post pauca addit idem paterfamilias, *Messis quidem multa, operarij autem pauci.* Vinea hæc Ecclesiam repræsentat, vinitores vero & agricolæ cœlitus missi esse debēt laborantes, qui tantum nimirum operantur, quātum loquuntur. Sed vnum hoc deplorandum est, quod multū in hac vinea sit operis, ac messis plurima, at pauci admodum reperiantur operarij, multi quidem in vniuersitatib. Doctores, multi in Collegijs philosophi, multi inter nobiles & Aulicos, Abbates, multi in Palatijs Principum Episcopi, sed operarij pauci, pauci, inquam, qui Ecclesiæ commodis inuigilent, qui pro eadem laborib. incumbant, pauci sc. Episcopi, qui quidquid dicunt, opere ipso deinde expleāt, *dicunt enim & non faciūt.* Hi vero Deum grauissime offendunt. Hinc libro 1. Regum, iratus, ꝙ Saul iussa sua non adimplesset eiusꝙ verbis, Amalecitas internecione non delendo, non obtemperasset, ad Samuelem, ait, *Pœnitet me quod constituerim Saul Regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit.* Nihil porro obstat, quo minus hoc etiam de Episcopis dicatur, illi enim Deū dereliquisse videntur, eiusq; verba negligere, quiꝙ dicunt, non prestant, qui quidem Euangeliū ac genuinum Dei verbum populo denuntiant, ad

Matth. 9. *Luc.* 10. *ibidem.* Prælati vinitorib. Euangelicis comparati.

Matth. 23.

1. *Reg.* 15.

operan-

operandum tamen non accinguntur, nec manu operi admouent.

Iud 3. Scriptum est in libro Iudicum, Ad filium Ge ambidextrum fuisse, & vtraq; manu pro dextra sum, de quo inter cætera scribitur, quod fecit *gladium ancipitem habentem in medio capulum longi dinis palmæ manus.* Omnia porro hæc mysterio vacant. Inprimis validus ille miles nostros Epis pos designat, qui quoniã Ecclesiæ copijs præsi nunquã inermes sint, oportet, sed semper gladi quod est verbum Dei, accincti, gladio inquam cipiti, tum ad virtutes laudib. debitis exornand tum ad peccata & vitia castiganda: qui gladi quoque ad longitudinem manus aptandus est, nimirum faciant, quod docẽt, atq; opere demo strent, quod verbis alijs persuadere satagunt.

3. Reg. 7. In mari illo fusili, q̃ Salomon in templo Iero lymis cõstituit, insculpti erãt leones, boues, & Cher rubini. Si me sculpturæ huius interpretẽ adhibe vultis, dico per mare hoc optime Ecclesiam des gnari, per animalia vero insculpta ipsos Episcopo quos fortitudine oportet esse leones, sciẽtia Che rubinos, opere ac labore boues. boues inquã ad fringendas glebas duriores, ad portandũ rugi vineã purgandam, & ad Ecclesiæ noualia colẽda

Apoc. 1. Ioannes in Insulam Patmos à Domitiano rele gatus plurimas à Deo apparitiones habuit, atq; in ter cæteras vidisse se ait filium hominis septẽ ma nu stellas tenentem. Per septem has stellas inter pretes designari Episcopos arbitrantur, qui sũ instar rutilantium ac spẽdidorum siderum in Ec clesiæ firmamento collucent, & in manu Dei re santur, vt nimirũ hinc discamus, pastores, nisi sin cere ac sine vlla fraude, à manu Dei in Ecclesia sta biliti sint, non vero manu mũdi, id est, fauore ali quo,

quo, aut datis muneribus, alijsq; vijs illicitis semper obscuros esse, ac nũquam non deliquium pati, nec vllum lumen præbere. Hæ autem stellæ Angeli appellantur: *septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum.* vt hinc intelligamus, quanta vitæ puritas Episcopis sit necessaria, qui per doctrinam instar stellarum effulgere, & per vitæ integritatem & innocentiam Angelorum imitari debent puritatem. Noto hic deinde stellas has manu teneri, non vero capiti esse superimpositas, aut alteri cuidam corporis membro annexas, vt doceamur hinc opera Prælato imprimis esse necessaria, quorum operum verum symbolum ipsa est manus. *Apoc. 1.*

Quam pulchrum porro est, ac iucundum videre Principes illos Ecclesiæ munere suo debite ac rite fungentes, populũ sibi commissum verbi vitæ pabulo fideliter pascẽtes, doctrina sua salutis iter illi manifestantes, eumq; honesta conuersatione, ac probitate vitæ ædificantes, omniq; ratione cõtendentes, vt cum theoria praxis q̃ optime coincidat? Quam vero dolendum est ac deplorãdum, cum in ijs mores doctrinæ & verbis vsq; adeo non respõdent, cum hoc docent, & illud præstant. Egregiam ad hoc propositum historiam refert Plutar. Cum quidã ætate grandior, stadium olympicũ ingressus esset, ac cõuenientẽ ætati suæ locum quæsisset, null⁹ ei omnino ex vniuersis Græcis assurrexit, aut locum cessit: qui tandẽ ad Lacedæmonios se contulit, qui cæteris cultiores audiebant, inter quos ei non modo pueri, locum cedendo, sed etiam ætate grandiores ac viri assurrexerunt, venerandã canitiẽ & annos in eodem reueriti, q̃ factum cum cæteri Græci magnopere deprædicarent, inclamare omnium confessu senex cœpit, *Heu miseriam! Omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed eo solum vtuntur* Lacedæ- In Laconicis.

Lacedæmonij. Vt hoc ſenis huius apophthegma p
poſitę accõmodẽ materiæ dent operá Paſtores
ipſis ſcientib. quod ſit pulchrum honeſtum, v
ac quantum ſit virtutis decus & pulchritudo
Laici idem opere demonſtrent, ac facto præ

Huius meminiſſe vos velim Præſules, & ſim
mentem reuocare, q̃ acrem illi in Euangelio
henſionẽ à domino vineæ audierint, qui pra
Matth. 20. dia & inertia otiabãtur. *Quid ſtatis hic tota di*
Otioſi in q̃, non concionãtes, nõ ſcribẽtes, Eccl
cõmoda negligẽtes: *otioſi*, clerũ nõ reformãtes
ceſis viſitationẽ omittentes, hæreſeõ zizania
exſtirpãtes: *otioſi*, extra dicœceſim, procul à greg
aulis Principũ, in delicijs, voluptatib. indulgen
tota die: toto iuuentutis veſtræ tempore, in flore
tatis, toto deniq; vitæ ſpatio. Non ita, non ita
veſtri fecêre maiores, non hac via ſancti illi pa
vobis p̃iuerunt, & in primis S. Marcellus. ille
que & concionabatur, & operabatur, ad imita
nẽ nimirũ Apoſtolorũ, q primi orbis exſtitêrẽ
ſcopi, qui bona opera velut additamẽtũ ad pra
cationẽ adiũgebãt, ac virtutẽ doctrinæ velut
adnectebãt, zelũ prædicationis & vitæ auſteri
ſemper ſimul in aciem producentes. Hinc de
Pſal. 125. cutus videtur Pſalmographus dicens, *Euntes ibant*
& flebant, mittentes ſemina ſua. In quam rem egr
giam mihi ſimilitudinem ſuggerit Propheta Iob.

Iob. 39. Cum Deus Iobo quædã naturæ miracula recc
laret, inter cætera ait: *Numquid noſti tempus par*
ibicum in pratis, aut parturientes ceruas obſeruaſti? in
curuantur ad fœtum, vt pariant & mugitus emittan
Gregorius locum hunc in Moralib. explicans, ait,
per has ibices, & ceruas curſu velociſsimas, primos
Eccleſiæ patres deſignari: quorum tanta fuit in
curſu celeritas, vt quatuor mundi cardines bre-
uiſsimo

uissimo tempóris spatio peragrarint. de quibus in psalmis scriptum legimus, *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*: quique plurimos Deo, sed non sine ingenti molestia ac magna difficultate pepererunt. vt de se ipse imprimis testatur gentium Apostolus Paulus, *Per Euangelium ego vos genui.* Scire vultis, quos ille labores subierit, quas ærumnas exantlarit, quos in partu dolores sustinuerit, ipsum de se scribentem audite, *Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, die & nocte in profundo maris fui, in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentib. periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratrib. in labore & ærumna, in vigilijs multis, & fame, & siti, in ieunijs multis, in frigore & nuditate, &c.* O partũ difficilẽ! ô graue & ærumnosum pauperium! Heu! veteres illi Ecclesiæ Præsules, vt munere suo pastorali optime fungerentur, quos carceres non subiêre, quæ vincula, quas catenas non sustinuêre, quos labores non sunt perpessi? quos sanguinis torrentes non effuderunt? vt merito de illis Dauidicum hoc vsurpare queam, *Dedit eis regiones gentium & labores populorum possederunt.*

Psal. 18.

1. *Cor.* 4.

2. *Cor.* 11.

Psal. 104.

Tales scilicet fuêre veteres illi Præsules, sanctitate & doctrina admirabiles, tales Episcopi illi Galliæ, quorum nomina scripta sunt in cœlis, Remigius Rhemensis, Martialis Lemouicẽsis, Saturninus Tholosanus, Surinus Burdegalẽsis, Astremonius in Aruernia, Hilarius Pictauensis, Martinus Turonensis, & Marcellus Parisiensis Episcopi. S. Marcellus inquam, quem hodie præ cæteris prædico, ac de quo canit Ecclesia: *Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo*, &, *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi.* qui nimirum adeo

Galliæ veteres Episc.

Eccl. 44.

adeo magnus in mundo exſtitit, ac tanti in Eccl-
ſia nominis, vt paucos ei pares reperias, pares ſi-
cet meritis, pares virtutibus, pares miraculis, p-
res in docendo populos, pares in idololatriæ e-
ſtirpanda, pares in honore & cultu Dei pro-
uendo, denique in miſericordia erga pauperes
mendicos pares.

Prouer.31. De eo namq; vere dicere poſſum ac propri-
de omni viro iuſto ait ſapiens, *Laudent eum in p-
opera eius*. ac publice corã vniuerſo mundo. Nec
porro neceſſe plurib. laudes & encomia eius ver-
deprædicare, ipſa ei⁹ opera, ipſa miracula, eius
roicæ virtutes, in portis, eũ decantent, ac celebr-
in portis inquam magnæ huius Eccleſiæ, honor-
cultui Deiparę Virginis dedicatæ, in portis nobil-
huius ac vaſtæ ciuitatis, in portis ac liminibus ma-
gni huiuſce regni, denique in portis totius orbi-
Chriſtiani laudes eius & opera celebrentur.

Cum aliquẽ magni nominis, aut Principẽ pi-
piam mori contigerit, ſuperbis ſtatim ſtragulis a-
periſtromatis magnificis parietes & dom⁹ limin-
conueſtiuntur: adeo vt neceſſe non ſit nomen &
qualitatem ſciſcitari defuncti, cum ex auleæis & p-
rietum ornatu ſatis manifeſtum ſit opulentia &
quem ac dignitate fulgentẽ obijſſe, quem laudem
in portis & parietib. opera eius. Idipſum de ſanct-
Marcello hodie mihi dicere licet: ſi enim ſcire de-
ſideretis, quis qualiſue fuerit, quænam eius me-
Prouer.31. ta, vnico vobis ſtatim verbo reſpondebo, *Laudet
eum in portis opera eius*: vitam eius intuemini, actio-
nes eius inſpicite, miracula attendite, & plurima
alias virtutes, quæ vera animæ ſupellex ſunt, a
videbitis ex his omnibus, ipſum celebrem &
quem ac magni nominis Epiſcopum fuiſſe.

Tota igitur hæc diœceſis, totũ hocregnũ, vniuer-

sus clerus atq; vniuersa Catholica Ecclesia hodie mecum dicant, *Ecce sacerdos magnus*. Vere magnus, quia magnæ ac late parentis ciuitatis Episc. magnus, quia magna ac luculenta edidit miracula; magnus, quia magna modo eius in cœlis est gloria; magnus denique quia magni apud omnes nominis est ac famæ. *Ideo fecit illum Dominus crescere in plebem suam*. O mercedem incomparabilem! ô nobile vigilantium Episcoporum præmium! quia nimirũ vigilans fuit ac sedulus in Episcopatu, quia populum sibi concreditum assidue verbo vitæ pauit, & sapienter vitam instituit; quia scientiæ opera & actionem coniunxit, *ideo* nomen eius per omnes terrarum angulos celebre redditum est: *ideo* Episcopatum eius Dominus benignissime fouit ac promouit; *ideo* gregem eius & oues fecit excrescere; *ideo* bonos ei successores elargitus est, *ideo* nomen eius super æthera notum, ac memoria illius apud posteros erit immortalis. Nam, *in memoria æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit*. Hoc quidem de omni iusto, sed ipsum Sancti Marcelli nomen peculiari quadam ratione in æternum manebit, nunquam de eo quisquam secius ac debet loquetur, Lutetia semper memoriam celebrabit, nomen eius perpetuo conseruabit; semper eum inuocabit, ac numquam non de eo dicet, *Ecce Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo*.

Laudes & encomia S. Marcelli.

Eccl. 44.

Psal. 3.

Eccl. 44.

O vere magne Marcelle, atq; inter omnes Sanctos eximie, inter Pastores Pastor egregie, decus Lutetiæ, vniuersæ columen Galliæ, fidelium spes, supplicum refugium & præsidium: cuius hodie Ecclesia festiuitatem celebrat. O Sancte ac glorioſe Episcope qui modo Angelis sociatus in cœlesti regione regnas, Altissimo dilectus & æterna beatitudine perfruens. O beate Episcope qui tanta o-

lim prudentia, ac sanctitate hanc diœcesim di
xisti, huius obsecro, tui gregis memor esto, ac
uiculas tuas benignissimos oculos conuerte,
tercede pro eo, qui nostris diebus locum tuum
occupat, qui insulam quæ tuum aliquando ca
exornauit, capite gestat, & pedum manibus, qu
tuum aliquando fuit, qui idem, quo tu olim
uatus fuisti onere, humeris impositum habet.
quoniam multum te apud Dominum posse,
magni preces tuas apud eum ponderis esse cr
dimus, nostris hodie precibus aurem accom
da, pro nobis omnibus intercede, nostras quo
Deo orationes repræsenta, ac pro nobis apud
tissimum obtine, vt postquam fidele hic ei obs
quium præstiterimus, teq; qui ei carus es, debi
honore prosecuti fuerimus; ex hac vita in
nam ingredi mereamur, ad quam nos condu
Pater, & Filius ac Spiritus sanctus, Amen.

IN FESTO S. MARTINI EPI SCOPI ET CONFESSORIS.

O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte cendum; qui nec mori timuit, nec viuere uit!

FIGVRA.

Gen. 12. ABraham Patriarcha statim vt à Deo vocatus fuit, patriam suam, cognationem, ac domum paternam deseruit, & in regionem alienam profugus secessit, in qua varijs laboribus afflictus, grauissimas ærumnas perpessus est. Cum oculos in Sanctum Martinum eiusq; vitam conijcio simile quid videre mihi videor. Contemplor enim eum, instar Abrahæ, ad Dei inspirationem, è castris sese proripientem vitam militarem amicos, do-

mum,

mum paternam & consanguineos deserentem, & in aliam mundi regionem, in vastam scilicet solitudinem secedentem, in qua varijs exercetur molestijs, innumeros subit labores, ac miseriarum iliadem experitur. Magnus Patriarcha fuit Abraham, ac multarum gentium pater; Martinus vero magnus Episcopus, ac multorum Religiosorum auctor & parens. Porro similitudinibus hisce inhærens, eius hodie vitam, virtutes, res gestas, merita & quidquid de eo refertur, mox dicendo prosequar; si paracleto Spiritui visum fuerit fauere cœptis, & gloriosissimæ Virgini auxilio suo succurrere. Atq; ideo omnes eam Angelica salutatione compellemus. *Aue Maria.*

Ingenij ac doctrinæ princeps Plato tum demum beatas fore resp. dicebat, si aut Philosophi eas regerent, aut qui ijsdem præessent Philosophiæ incumberent. Quod summus ille Philosophus de rebus publicis ac ciuitatibus, hoc ipse multo scitius de Ecclesijs queam dicere: eas tum demum felices, ac beatas dicendas, cum à doctis, & probis Pastoribus, virisq; Philosophicis gubernantur. Platonis sententia.

Philippus Macedonum Rex audito, filium sibi natum, magnum se à dijs immortalibus beneficium adeptum censebat; at vero multo maius, quod eo potissimum tempore natus fuit, quo Aristot. scientia & doctrina magnus Athenis viuebat, cui filium in disciplinam suo tempore traderet. Multo maiorem gaudendi & exultandi occasionem Ecclesias & diœceses habere existimo, quãdo summus ille rerum arbiter Deus de viris sanctitate illustrib. & scientia claris, ijsdem prouidet.

Theopompo Regi quidam non esse mirum dicebat, Lacedæmoniorum remp. longo tempore &

Plutarch. in Lucullo.

rerum gestarum gloria florere, & non vt cæter
pessum ire; cum scilicet, qui eam gubernarent
munere optime fungerentur, & suas quisque p
tes quam diligentissime implere satageret. Id
de rebus publicis Christianorum, Ecclesijs in
& diœcesib. quid vetat dicere? non esse scilicet
rum, si eædem dulcissime floreant, cum fidel
beant pastores, qui eam regere & debite adm
strare norint; aut si deficiant, ac consenesc
cum inepti & incapaces ad earum gubernacul
deant.

Iud. 16.

Domus in qua Philisthæi epulabantur statim
terram corruit cum Samson eorũ aduersarior
iusdem columnas adinuicẽ collideret. statũ qu
Ecclesiasticum ad terram prosterni necesse est
pessum ire, statim vt Præsules, qui eiusdem fabr
sunt & bases, deficiunt, cumq; eos Satan, iurat
mortaliũ inimicus, etiam vel minimum con
& labefactat. Hinc quamdiu iustus Loth in Sod

Gen. 19.

mis habitabat, quinq; circumiacentium ciuitat
onus, veluti quidã Atlas, humeris sustentans, ne
quam eædem excidi & destrui potuerunt: sed in
tim vt eũ Angeli vna eũ vxore & filiabus exire co
gerunt, ecce, sublatis iam basibus & fulcris, qu
illę florentissimæ ciuitates, vltrices diuinæ iu

Dan. 2.

dexteras expertæ sunt. Adhæc, ingẽs illa statua N
buchodonosor, quoniam luteos pedes habebat,
proinde fragilis erat, ad primũ lapilli attactum
frusta comminuta est, & in cineres redacta C
tandũ est Auditores idem prorsus accidere E
sijs. Nã si Pastores, qui earũ fundamenta sunt d
ses, quorumq; humeris totum earumdẽ onus
cumbit, firmiter non consistant, si vacillent, si
pisc. munere indigni sint, ac dignitatis tam amp
penitus incapaces, omnia pessum eant & co
dant necesse est.

Et sane Episcopi & Prælati Ecclesiæ fulcra sunt & columnæ, ac sæpius in sacris litteris columnis comparantur, at non columnis ligneis, terreis, plumbeis, aut fragili quadam materia constantibus, sed ferreis & æreis; quibus dum diœcesium fornices & vniuersus toties, puinciæ status innititur, penitus inexpugnabilis & immobilis efficitur. Hoc de Hieremia Propheta testimonũ dedit Deꝰ, cum eum veluti Pastorem populo suo destinaret, *Ecce dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnã ferream, & in murum æneum super omnem terrã.* E quibus Domini verbis elicitur, eos qui à Deo ad Ecclesiarum gubernacula & præfecturas diœcesium vocati sunt, aut hominum suffragio electi, firmos, constantes, robustos, in virtute fundatos, atq; instar columnarum ferrearum inflexibiles esse oportere. Audite in hanc rem figuras.

Episc. columnis ferreis comparantur.

Ierem. 1.

Lectulũ Salomonis saxaginta fortes ex fortissimis Israel circũuallabant, omnes tenẽtes gladios, & ad bella doctissimi. Lectulus hic verisima Ecclesię imago est, ac duces hi, Præsulũ & Episcoporũ, cælitus ad Ecclesiam defendendã constitutorũ: atq; eos è toto Christianorũ exercitu seligi oportet, omni nimirum virtutum ac meritorũ armatura instructissimos, doctissimos æque ac fortissimos, atq; ex toto Ecclesiæ corpore perfectissimos. Esse debent veri quidam Cæsares, veri Hercules, nõ vero ignauiones, aut inertes qdã Therſitę. Dixi, ex fortioribus Israel, q; Prælatos omni fortitudinis genere, panoplia, & gigantæa quadã firmitatę instructos esse oporteat; quoniam interdũ accidit, vt, qa vna virtute destituti sunt, officio suo desint.

Cant. 3.

Strenuus ille Eleazarus viribus suis ac robori militari nimiũ confisus, cũ stricto gladio inimicorum agmen perrumperet, & subtus Elephantum

vndiquaque armatum, ac turrita cum mil-
bus propugnacula tergo gestantem conspicer
confisus eius se molem facile sustinere posse, a
dem ad terrã concidente, oppressus interijt. Ac

Episc. fortes meritis esse debent.

dere id solet ijs qui solicite admodum Episcopa
ambiunt, eosq; humeris se suis sustinere pose
bitrantur. Si.n. humeri nutent & vacillent, in
rita eorũ exigua sunt ac debilia, sub mole oppr
exspirent necessum est. Quamobrem quicumq
piscopum agere volunt, meritorũ lacertis &
tum robore instructi sint oportet. Cum in Ge-

Gen.2.

seos limine Cherubim flammanti romphęa arm
tũ, ante Paradisi ianuâ constitutũ intueor, vera
Episc. imaginẽ videre videor. nã vt ille Eccles
suã quæ Paradisus quidã est, debito modo defe
dat ac tueatur, Cherubim quidã sciẽtiâ esse debe
ac militis in morẽ, gladio ancipiti & flámante
bi Dei rhõphæa, (quod toties in sacris litteris
appellatur nomine, quod trans animas simul
corpora feratur) armari. Vnde Dauid, de Apo-

Psal. 149.

lis locutus ait: *Gladij ancipites in manibus eorum.*

Potens ille Hebræorum Rex Salomon cũ supe-
bum thronũ extruxisset, duodecim eum leonib
ouibus, ceruis, aut damis, alijsq; animalibus
dis, inniti voluit: *Et duodecim Leonculi stantes sup*

3. Reg. 10.

sex gradus, hinc atq; inde, non est factum tale opus in u

Episc. leonibus collati.

uersis regnis. Cũ magnificum hoc opus intus &
ris perspicio, per hoc ipsum designatos existim
eos, qui ad onera Ecclesiæ, quæ vere thronus
ius, qui plusquam Salomon, teste Euangelio, fe
eunda & sustinenda electi sunt; non debere esse
ues, ceruas, aut instar damarum fugaces & tim
dos, sed adinstar leonum validos & magnanimos
& singularis heroicæ cuiusdam constantiæ, atq
inter homines, vt Leo inter animalia, virtutibus

ac do

ac doctrina excellere. Hinc Athenienſium dux Chabrias dicere ſolebat, ſe malle exercitum ceruorum duce leone, quam exercitum leonum duce ceruo. Equidem vt terminis meis inhæream, dico, diœceſim vel parochiam, quæ brutis & ignorantibus hominibus referta eſt, cuius ductor & anteſignanus ſit Leo, in ſalutis via ſecurius & confidentius procedere, quam eam cui præſit aſinus aut ceruus; id eſt, ineptus, bardus, pauidus, nulliuſque meriti aut qualitatis. Chabrias Dux.

Hebræi de Babylonica captiuitate reuerſi, cum templum & muros ciuitatis Ieruſalem reædificarent, vna quidem manu trullam, altera vero gladium tenebant, vt ſe contra hoſtium, qui opus impedire conabantur, impetum & inſultus tuerentur. Per fabros illos & architectos, Epiſcopos intelligo: qui vna manu geſtare debent malleos ad ædificationem Eccleſiæ, bona ſcilicet opera edendo; alia vero gladium, id eſt, litteras, doctrinam & prædicationem, quo gregem ſuum defendant, lupos arceant, & hæreſes opprimant. 2. Eſd. 4.

Cum mirabilia illa animalia, quæ Propheta ardentia, & quatuor modis ignẽ euomentia, modo vt ſcintillas, modo vt carbones ignis, modo inſtar lampadũ, modo inſtar fulguris coruſcãtis, deſcribit accuratius circũquaq; perluſtro, & omniũ ſanctorũ Patrũ expoſitiões conſidero, omnib. ijs relictis etiã illa quę per eadẽ animalia quatuor Euãg. deſignari ait, credo per hæc ipſa ad viuum Præſules & Epiſcopos deſignari. Scintillæ quippe eorum indicant viuacitatẽ ſpiritus, quæ in illis ſingulari quadam ratione eminere debent; carbones zelum officij, lampades bonũ exemplum, fulgur vero diligentiam in Epiſcopali munere debite explendo: quę ſingula ad abſolutum Epiſcopum efformandũ Ezech. 1.

Onus & dignitas Episcopalis expenditur.

phantum magnum afferre momentum putamus?

Quin vos ô ambitiosi, qui ad sublimes has dignitates aspiratis, qui non nisi mitram & pedum somniatis, hæc interdū in mentem reuocatis? cur non interdum cogitatis, id esse in Ecclesia Episcopum, quod sol in mundo? nam quemadmodum lucid illud astrum, ad totius vniuersi conseruationem semper calet & splendet, suisq; influxibus omn hæc inferiora fouet; ita & Præsulem, ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem, in operibus charitatis & vtutum exercitijs, feruentem æstuantemq; esse portet. deinde etiam doctrinâ resplendentem, totâ diœcesim sua agendi ratione sanctaq; conu satione, velut influxibus quibusdam, fouentem. Cur vobis ob oculos non ponitis, quemadmod firmamentum, q̄ supra omnes Planetas est, stell refertū est, quæ numquam defectum patiuntur; vero quæ subtus sunt, vnam tantum stellam h bent; ita & Episcopum qui supra sæculares & rum constitutus est, virtutibus velut stellis refe tum esse debere: adeo vt, si sæcularis vel Sacerd aliquis aliquam interdum virtutem demonstr ipse plurimas in animo gestare debeat, vt; si h posset, eæ numero stellas superarent.

Sap. 18.

In veste summi apud Iudæos Pontificis tot terrarum orbis, atq; omnes omnino creaturæ formatæ erant, adeo vt numquam, nisi vniuersu orbem circumgestando, incederet. Quid figur bant hæc omnia, nisi in anima Episcopi, qui g summum Sacerdotem designatur, omnes omn quæ reperiri possunt virtutes expressas esse debe & hoc eum schemate & ornatu numquam incede re, aut coram populo apparere debere, quin mu dum quendam virtutum atq; adeo totius mund virtutes humeris gestet?

Exod. 28.

Se

Sed iam satis superq; in hoc præludij æquore prouecti sumus: qui plura audire, ac verã veri pastoris digni Præsulis, & episcopi penitus admirabilis imaginem intueri desiderat, ille in sanctum Martinum, in prima ætate militem, mox monachum, ac deinde Episcopum, hodie oculos conijciat: Episcopum inquã in meditullio Galliæ huius constitutum, cuius nomen ab vno mundi cardine ad alterum vsq; peruasit, & cuius vitam virtutesq; totus terrarũ orbis obstupescit, semperq;, quamdiu hæc machina stabit, obstupescet, cuius deniq; laudes Ecclesia decantans ait admirabunda: *O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendũ!* Quæ verba vt pro dignitate expendere possimus, huiusq; Episcopi merita digno præconio celebrare, eum instar Prothei, aut chamæleontis cuiusdã, omnes sibi facies & colores adaptantis producam, primo vt militem, deinde vt Monachum, deniq; vt Episcopum, atq; ita pro varietate colorum in tres concionem partes distinguam.

Principio igitur, si profusam se diuina clementia erga aliquam vnquam creaturam demonstrauit, sane erga S. Martinum eam profusissimam fuisse dicendum est: etsi magnus ille Deus iuxta Psalmistam mirabilis est; in Sanctis suis, confiteri oportet eum in Martino nostro mirabilem quoque quam maxime extitisse. Cum enim propius eum intueor, toties colores & habitum mutantem, tamque varias induentem figuras, dicere mihi posse videor, quod olim poëta Metamorphosim suam auspicaturus, occinuit. *Psal. 67.*

In noua fert animus mutatas dicere formas: modo namq; eum in castris Iuliani Imp. vt strenuũ militem contẽplor, modo in vastæ solitudinis cauernis, vt pium Monachum, deniq; in Ecclesia Christi

vt Episcopum vigilantissimum. vere igitur nou quidam Trismegistus nuncupari potest.

Cum nouas has metamorphoses & mutationi varietatem in viro hoc perpendo, alterum mi Paulum delapsum cœlo videor intueri, aut salt magnam inter vtrumque similitudinem. Pau namq; vt sanguinarius quidam miles, spirans m narum & cædis in discipulos Domini feritate vn co temporis momento deposita, & ad diuinæ vo cis auditum armis exutis, ex truculẽto milite sa ctissimus, & honoris ac nominis Christiani sitie tissimus Apostolus effectus est: Hic vero videmu Martinum, Romanas sequentem aquilas, & gen licijs imbutum erroribus, cœlesti inspirationi ob secundando, galeam exuere, cingulum deponere ac militari se sacramento liberando, ad Episcopa lem dignitatem promoueri.

Act. 9.

Ezech. 1.

Ezechiel dum quatuor illa animalia portentosa describit, omnes in admirationem rapit, quæ sin gula faciem hominis, bouis, aquilæ & leonis habe bant: *similitudo autem vultus eorum: facies hominis & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bouis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipso rum quatuor*, sed mirari desinant homines. videant enim hic Martinũ, qui vno in corpore omnes has facies & figuras repræsentet. In castris enim & in bello leonis eum faciem habere videbimus, in au la Principis, hominis morati, & aulicis imbuti mo ribus, in deserto bouis formã induisse, vbi non nisi pœnitentiam prædicat: aquilę vero in Ecclesia, qui nimirum cæteris altius, ad Episcopatũ nimirum, quo nullus in Ecclesia locus, aut dignior est, aut e minentior euolauit. Aiunt naturalium rerum in dagatores Chamæleontem exiguum animalculũ, quod nonnisi ex aëre viuit, omnes sibi colores ad-

scisce-

scisсere, de cuius rei veritate non vsq; adeo mihi constat. hoc saltem constat, Martinum nostrũ instar Chamæleontis alicuius vixisse, qui nimirum in primæua ætate colorem militis, deinde in virili Monachi, ac postremo Episcopi assumpserit, adeo vt Ianus quidã triceps, ac veluti monstrum quoddam hominis fuisse videatur.

Vt miles, parem vix habuit, verus quidã Martis pullus erat in acie, Hercules quidam in cõflictu, & Lucullus in expeditionibus. Nunquã eum hostis in fugã cõpulit, aut pauor tergum vertere coëgit, nec mortis instantis imago exanimauit: ob strenuitatẽ ac robur apud Principes carus erat, & magni apud oẽs nominis. Deinde q̃ maiorem adhuc laudẽ meretur, accedebat ad generositatẽ illã animi, magnus semper ad bonũ instinctus naturæ, & singularis ad timorem Dei propensio, qua incitatus animam virtutibus exornare quã maxime satagebat.

Sed prima, q̃ sub lorica eius virtutũ intueor, ipsa est virtutũ õniũ regina ac princeps, caritas, & immẽsa q̃dam in pauperes benignitas, cum n. sub signis gregari⁹ adhuc miles ageret, & mẽdic⁹ q̃dam nud⁹ & vdus eleemosynã ab eo postularet, & aurũ aut argẽtũ ei ad manũ nõ esset, nec aliũde suppeteret, ad ei succurrẽdũ, arreptã ex humeris chlamydẽ dissecuit mediã, sibiq; partẽ seruãdo, alterã mẽdico magna liberalitate donauit. Quis audiuit vnq̃ simile quid à quoq̃ factum? O charitatẽ incõparabilen! ô liberalitatẽ vere prodigã. aut potius prodigiosam! Vos vero quibus castra & castrenses exosi, vulgatum illud poëtæ amplius dicere nolite, *Nulla salus pietasq; viris qui castra sequuntur*. contrarium enim reipsa Martinus hic ostendit, quippe qui castra adhuc sequens, amplũ fidei suæ, pietatis, benignitatis, aliarumq; virtutum testimonium dedit.

S. Martini caritas.

Iphicra-

Plut. in Galba. Iphicrates Atheniensium dux cum olim in plurimorum conuentu de requisitis in absoluto milite dissereret, dicebat eum qui commilitonib. suis præstare vellet, & auarum esse debere, & genio indulgentem. Sed iniquum hoc me iudice iudicium est, ac potius barbarum, nec tanto dignum duce, virtutem nimirum in vitiorum medio constituere. Martin⁹ enim, qui & inter strenuos milites poterit annumerari, iniquam hanc Iphicratis sententiam mendacij coarguens, penitus cōtrarium præstitit. vtpote qui voluptatum loco ingenti membra sua macerat inedia, ac tantum abest, vt auarus audiat, vt omnia sua in pauperes, etiam vestes liberalissime profundat. Vnde tantum tamen adeoq; celebre sibi nomen adeptus est, vt omnium militum summus ac princeps iure, meritoque, ac præsertim propter infinitam illam caritatem, quæ omnes in admirationem rapit, haberi queat.

Exod. 3. Hebræorum ductor Moses, cum in medio deserti rubū ardentem, ac penitus inflammatum videret, non parum obstupescens, ac perculsus magnam id visionem appellauit: *Vadam & videbo visionem hanc magnam.* Sed maior meâ quidem sententiâ visio, ac longe mirabilius spectaculum in Martino spectandum proponitur, cum nimirū in medio gentilitatis deserto, in ipsis inquam infidelium & ethnicorum castris, nouum quendam rubum, lorica velut sentib. obsitum, atq; ære minacem, charitate exæstuantem, & plenum igne flammaq; contemplemur. quo viso quis nō merito obstupescat? Ecquis porro ignis, ecquod incēdium? quam iucunda visio est, videre militem ense paludamentum dissecantem, vt nuda & algentia pauperis membra cōtegat? Quis vnquam ab hominum memoria simile quid, aut vidit, aut factum audiuit?

Tanto

Tanto affectu Dauidem Ieſſæum colebat Iona- 1.Reg.18.
thas Princeps Iſrael, vt veſtibus ſeſe ſuis aliquando exuerit, quo Dauid eaſdem indueret. ne quis autē me errare exiſtimet, contextus verba producam. *Inierunt autem Dauid & Ionathas fœdus: diligebat enim eum quaſi animam ſuam. Nam expoliauit ſe Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua veſtimenta ſua vſq; ad gladium & arcum ſuum.* fuit hoc reuera magnum magnæ generoſitatis, atque euidens ſingularis amicitiæ teſtimonium. ſed ipſum Martini noſtri factum maiorem adhuc laudem meretur. non enim princeps exſtitit aut opulentus, ita vt ei abunde ſuppeteret, quo pauperes ſuſtentaret, ſed legionarius miles ſuo victitans ſtipendio: nihilominus tamen tam ingentem charitatem demonſtrat, vt proprias veſtes exuat, media ſeſe hieme denudet, quo mēdico ſtipem poſtulanti ſuccurreret. Merito itaq; cœlum & terra, homines ſimul & Angeli tantam benignitatem propenſionemq; in pauperes obſtupeſcant.

Plinius alijq; naturæ myſtæ velut prodigioſum Plin. lib. 1.
quid retulerunt, rupes reperiri, quę nocte & inter- cap. 106.
diu flammeſcant, quales eſſe ait montē Chimærā in Lycia, montes Hephæſtios, quorū tantus eſt ardor, nulla vt aqua ſuperinfuſa aut pluuia queāt reſtingui, qn & rupes quædā in ꝓmōtorio Nymphęo eſſe traditur, q̄ adeo exæſtuet, vt ipſam etiā pluuiā exſiccet & accendat. Sed maius hic ꝓdigium narrabo. Video namq; hoc loco nouam quandam petram, æneum ſcilicet ac ferreū pectus, cor militis ſed quod ſanctæ caritatis igne adeo inflammeſcat, vt nulla valeat ratione exſtingui, vt merito illud canticorum hic vſurpare poſsimus, *Aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam.* O ignes, ô incendium, ô ardentes caritatis

fornaces veſte ſe ſpoliare, & eandem pauperi de giri!

4. Reg. 2. Cum magnus Elias ingenio in aëra curru abh minũ oculis ſuſtolleretur, atq; Eliſæus qui ipſi mi niſtrabat, ſubuecto acclamaret, ipſe pietate & affectu paterno commotus, pallium ei ſuum relin vt ſui in ſeruum amoris teſtimonium daret, ſili hoc non in Propheta ſolum, ſed & in milite com mendatur, qui caritatis ardore ſuccenſus, meritis precib. victus, ac miſericordia commotus intra ſecus, vt ſuum in eum amorem & affectum teſtari faceret, media illum chlamyde donauit? An non hoc in milite ſummam laudem meretur? an non hoc figuratum optime cum figura coincidit?

Gen. 39. Ioſeph Patriarcha cum in domo Idololatræ Pu tipharis habitaret, & ad impurum ſe concubitum dominę importunitate ſolicitari cerneret, adeo vt eum veſte apprehenſum ad facinus, inuitum quo dammodo cogeret, ipſe caſtitatis & amoris in ho rum præmio ſibi propoſito, relicto in manibus eius pallio nudus profugit, & illibatum pudoris florem conſeruauit.

Simile quid in Martino intueor; cum enim in aula Iuliani profani idololatræ adhuc commora retur, ſub eiuſq; ſignis militaret, & mundus eum quotidie illicitis amoribus illaqueare ſataget, propriaq; eum caro, impudica & laſciua illa pellex, ad voluptates aſsidue perurgeret, vt nimirum ge nio indulgeret, abdomini ſeruiret, inſtar bruti vi ueret, libertati militari habenas laxaret, ſecumq; delicias ſpectando adulterium committeret, ſin gulis eum momentis pallio vanitatis apprehen dens: ipſe heroica quadam fortitudine hocidem pallium deſerit, pauperi tradit mundique pellicis laſciuiã declinans, magno eiuſdem ludibrio, & in

ſigni vitæ emendatione nudus omnino profugit.

Simile. Et quemadmodum, quando domus aliqua incendio correpta eſt, & ignis circumquaque graſſando deſæuit, omnia eiuſdem ſupellectilia per feneſtras eijciuntur foras, ac deinde per oſtium fugitur. Ita quoque, Sacro caritatis igne, non quidem in aliqua domo, ſed in corde Martini exæſtuante, omnia ecce per feneſtras eijciuntur, per oculos lacrymæ, per os ſuſpiria, ex humeris veſtes, ac deinde haud multo poſt per pœnitentiæ ianuam effugiendo, in tuto ipſe ſe collocauit. O factum cœleſte, ac plane diuinum! ô præclarum conuerſionis ad Deum exordium! ô mirabiles caritatis effectus!

Caritas ignii in terræ viſceribus latitanti cõparatur. Et quoniam de igne loqui cœpimus, an non certũ eſt, igne aliquo ſubterraneo in occultis terræ viſceribus exæſtuante, inſolitos & mirabiles quoſdam motus, ac violentas concuſsiones ignis, omnia effringi, comminui, nec prius illum poſſe quieſcere, quam liberum egreſſum reperiat. In milite noſtro hoc ipſum video contingere; ardens enim & penitus diuinus caritatis ignis mirabili quadam ratione in eius anima cum exæſtuaret, quos, bone Deus, motus, quas concuſsiones cauſatur? proponit ei in primis ob oculos horrenda & occulta Dei iudicia, ac vitæ huius pericula: cogit eum chlamydẽ diſſecare: nec prius quieſcere poterit, quam liberum egreſſum, egreſſum inquam è mundo, egreſſum è vanitatibus, egreſſum è caſtris, egreſſum deniq; è ſeipſo nanciſcatur. An non mirabilis quidam terræmotus eſt, & mira quædam ruptura, proprias veſtes lacerare, eaſq; in pauperes diſtribuere?

Cum Deus in monte Sinai in figura ignis deſcẽderet, totꝰ circumquaq; mõs fumo & igne oppletꝰ erat,

erat, & calidos quosdam vapores non secus ac
accensa quædam fornax exhalabat. Cum mihi
Martinum videbitis, idem vos videre existima
tis, cum enim Deus in specie ignis, caritatis in
go, super hunc mundanum, Martinum, ac bea
tis montem descenderet, omnia statim fumo
plentur, superfluitates euaporant, ambitiones
eunt, mundi honor dissipatur, inanis gloria
huius deliciæ, amor proprius, cogitationes
diuitiarum appetitus, & rerū temporalium
derium velut in fumum euanescunt. Videte
Matth. 27. vt se exuat, quo pauperes induat, imitatur
Mar. 15. cuius se postmodum discipulum profitebitur,
Luc. 23. & quē deinde vt magistrum sequetur. Christus
10. 19. que prius q̄ crucem conscenderet, ad eius
vestimenta reliquit, ac nudus in crucem
Miles hic vestigijs se ducis conformare, eius
sequi, & ad crucem Euangelij euolare gestiens
etiam vestes exuit, & chlamydem tradit
vt nudus ac, veluti generosus rerum tempor
Gal. 6. contemptor, pœnitentiæ Caluariam
ret, in qua ipsi mundus, & ipse mundus
tionem Pauli crucifigeretur.

Gen. 22. Abraham Patriarcha montē conscendens
liū Isaac immolandū, asinas, seruos, &
cū asportauerat, ad mōtis radicē reliquit,
vna manu ignē, altera gladium gestando,
conscendit. Modo animum velitis aduertere,
Psal. 50. omnino in pugile nostro videbitis recta
Gala. 5. pœnitentiæ montē properans, Deo seipsum
crificium, de quo loquitur Psalmographus, *
cium Deo spiritus contribulatus: vel quod innuit
stolus dum ait, *Qui autem sunt Christi, carnem
crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs*, oblatur
pompam vestimentorum & seruorum
infer

inferne relinquit, castris se proripit, vt ad perfectionem, ignem charitatis sinistra, dextra vero gladium quo chlamydem dissecet gestando, ascendat. O strenuum bellatorem! ô generosum pugilem, ô vere nobilem militem! vel, vt Ecclesiæ verbis exclamem, *O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte, vincendum.*

S. Martinus ex milite factus est Monachus.

Sed quoniam iam ad alterum concionis membrum deuenimus, alio quoq; eum schemate in scenam producemus. Quem enim paulo ante equo insidentem, in medio castrorum, in ipsa acie, iuxta Imperatores, circumsecus armatum vidistis, eum ipsum obsecro videte iam in humilem monachum commutatum. Induit iam ecce cilicium loco loricę trilices, flagra & virgas loco gladij manu vibrat, cucullum loco galeæ, & scapulare loco fascię humeralis assumit. Heu quantum mutatus ab illo Hectore! ô militem exarmatum! Ecquæ nam illa subita metamorphosis! Videte nimirum fulmen illud belli, honestis genitum parentibus; palatio Principum destinatum, solitudines ambientem, antra incolentem, cum bestijs commorantem? an non admirabilis quædam rerum mutatio? illum, quem paulo ante inter milites, omnibus gratum, inter magnos duces magnum, Principibus carum conspeximus; Religiosum iam, humilem, à mundo penitus abstractum, honores fugientem, vili habitu amictum inedia corpus macerantem, pauperibus ministrantem, leprosos exosculantem, & innumera alia pietatis humilitatisq; opera exercentem cernere? ô pauper humilitas, ô humilis paupertas! ô mira mutatio dextræ Excelsi!

Non prius potuit Philisthæorum ille terror, & Israelitarum decus Dauid, Goliadam Israeli 1. *Reg.* 17.

insultantem expugnare, quam regijs exuuijs
tis, tunicam pastoritiam indueret, pedum p
rale & lapides torrentis assumeret; sed hac ar
tura instructus facile eum prostrauit, victoria
de eo consecutus est. Martinus quoq; nost
gentem illum Goliam, mundum intelligo, q
minibus quotidie insultat, armis bellicis, to
rea, vesteque splendida indutus, prosterne
potuit; sed habitu humilitatis & veste relig
sumpta, flagellis scilicet fundæ loco fung
& austeritatibus, lapidum, facili illum ne
prosterneret, eiusque victor euadet. Hinc fa
est vt habitum mutarit, & quidquid ad hum
tem & paupertatem spectaret, assumpserit,
vero ad fastum & insolentiam tenderent, p
à se vt malorum inuitamenta reiecerit. Quis
non vos quicumque sub hoc mundo milit
meretis generosum militis huius factum ad
tem inuitabit! subita hæc & quidem in m
conuersio an non omnibus vobis lacrymas e
danter excutiet?

2. *Reg.* 15. Dauid Rex cum palatio & omnibus suis de
ctis, nudis pedibus nudatoq; vertice, oculisq
crymas effundentibus in desertū secederet, v
nas & insolentiam Absalomi in patrem insurg
tis declinaret; omnis eum nobilitas, atq; vni
ciuitatis multitudo, amaritudine cordis tan
trinsecus, & Regis sui casu ingemiscens, sui
& lacrymis inualescentibus, comitabatur. Q
igitur adeo ferreus & immitis futurus est, q
so hodie validum illum bellatorem, legionis
castris, aula, principum amicitia, atq; omni
rum consuetudine derelicta, nudipedem &
mabundum in desertum ac solitudinem secede
quo contumacis, at perfidi mundi furori sese
trad

trahat; ad compatiendum excitetur, ac tam acerbæ & triſtis rei intuitu totus in lachrymas non reſoluatur!

Sed hem cũm militem hunc iam non militem conſidero, cum arma depoſita, vexilla compoſita, & triſte hoc mutationis ſchema intueor, facile perſpicio mundum iam in eo deuictum ac triumphatum eſſe, & Chriſtum longe lateq; in anima eius dominari. Quando enim Princeps aliquis aut miles magni nominis ad ſepulchrum defertur, ſigna militaria per terram trahi, milites pulla indutos veſte luctum præ ſe ferre cernimus; tympana atro circumamicta velamine lugubrem & querulum ſonum edunt, funiculi exſtincti ſunt, nobilitatis inſignia triſti panno velantur, parietes atrati lugent, atq; omnia neſcio quam luctus & triſtitiæ imaginem induiſſe videntur. Ita quoq; cum militem hunc noſtrum, aliud ſchema aſſumpſiſſe, luctum induiſſe, corporis eius tympanum lugubrem ſonum edere, funiculos ſuperbiæ exſtinctos, vanitatis inſignia depoſita, omnes inanitates ac ſuperfluitates reciſas, atq; omnia apud eum luctu & mœrore plena conſpicio; certiſsime colligo, magnum illum tyrannum mundum inquam, exſpiraſſe, hoc eius funus eſſe, omnia quæ illius ſunt iam exſtincta, omneſq; vanitates eius terræ mandari.

Inſignis cõceptus.

Purpurati Ben-adad Regis Syriæ cum Regem ſuum bello fractum & fuſum viderent, ſaccos induti & laqueos collo geſtantes ad Achab Regem Iſrael quem oppugnauerant, venêre, veniam commiſſorum ac miſericordiam poſtulantes. Simile quid in mutatione militis noſtri intueor. videns enim mundi huius tyrannum proſtratum, atque omnes vanitatis illius manipulos fuga

3. Reg. 20.

distractos, cilicio & sacco ecce indutus, cucul
gestans & lacrymabundus ad Christū sese cō
quem in gentilitate & idololatria existens op
nauerat, veniamq; implorans, peccatorum
gentiam, animæ vitam ac salutem consequ

Et sane cum repentinam illam mutation
pendo, cum eum arma deponentem, milita
gulum exuentē, castris sese subducentem, ac
cipibus valedicentem cerno, vt mundi pe
declinando velut in securo portu res suas co
ret, alterum quemdam Biantem mihi ob o
positum existimo, nudum se ex vrbe incens
ripientem, nihil præter scientiæ suæ supelle
secum ferentem, casumq; suum æquo anim

Gen. 19. rentem, ac dicentem, *Omnia mea mecum porta*
dere quoq; videor secundum Loth è Sodom

Gen. 7. gientem, vt se incendio eripiat, & montes
Deo petentem. Videre denique videor nouū q
dam Noachum, qui perpetuæ damnationis
uium veritus, ad euitandos fluctus & naufra
in arcam pœnitentiæ se conijcit.

Erro, erro, Auditores; non est hoc glorios
tine, non est hoc. ex habitu namq; tuo, tuaq;
di ratione aliud quid longe sublimius elicio. C
enim te agros peragrantem conspicio, ligna
cidentem, in solitudine pijs operibus incum
tem, cum siluarum abdita ad verberum tuo
sonitū audio resonantia ac pœnitentiæ tuæ
Machab. 2. rem contemplor; nouum tè Matathiam esse
tror, qui mala quibus Iudæi miserrime affli
tur, & abominationes quæ Ierosolymis pa
fiebant, intuitus, ægerrimeq; ferens patrias le
pessumdari, ac tantis calamitatibus ingemisc
in ciuitatem Modin se recepit, ad quē plures q
tidie legis patriæ æmulatores cōfluebant. Vide

quin etiam nouus Elias esse, qui vt rabiem, & truculentiam Iezabelis declinaret, vrbes deserit, in horridam quamdam solitudinem secedit, super duram membra extendit, ac pane subcineritio sese sustentat; in qua Angelorum consortio, & filiorum Prophetarum alloquio sæpenumero fuit recreatus. Deniq; mihi persuadeo secundum me Moysem cernere, qui plurimorum Religiosorum velut Israelitarum, agmen ducens, mundo, cuius figuram gerebat Rex ille Amorrhæorum, præclaram hanc legationem destinasti: *Obsecro vt transire nobis* 3. *Reg.* 18. *Num.* 21. *liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.*

Sed dic mihi Martine, quanam de causa è mundo secedis? quid? tantone te odio mundum prosequi? itane tibi exosum esse? Audire eminus videor vocem quamdam dicentem: Exiui mundo, quod nihil tuti contineat, quod latrocinijs & prædonibus infamis sit, quod sicarijs scateat, deniq; quod vniuersa varijs in eodem periculis exposita sint. Adam quippe in eo iustitiam originalem perdidit, Abel occisus est, vndis Pharao submersus, & alij innumeri misere periêre, vt & ipsi Angeli vix tuti & immunes fuerint, ipse quin etiam redemptor noster Iesus eius se fallacijs expedire, aut eius insidijs vitam tutus traducere nequaquam potuerit. Sed hem. aliud quidpiam ex alia parte per solitudinis inuia & inaccessa audire mihi videor; vocem scilicet pœnitentis ore prolatam, quam hic, quantum ex sonitu paulum remotiore colligo, exprimere conabor.

Iã vale ô immunde munde, valete diuitiæ, valete delicię, valeant inquam inanes, ac nimiũ fragiles voluptates. Iterum vale, ô munde infelix, per-

fide, fallax, vafer, fugax, mango, Iuda proditor nequior atq; infinitis partibus deterior: qui numerum mundanis per honores; ac voluptates tua oscula præbendo, eosdem ad crucem damnasnemq; perpetuam trahis, ac dæmonibus tradis.

Proh quanta eius est infelicitas infelix munus qui te sequi desiderat! & quanta tua perfidiæ tuæ vafrities! Similem te dico Naamano Syro, lepra cooperto; huius namq; munera cum Giezi Elisæi puer accepisset, toto statim corpore lepra teterrima fuit infectus. Superbis quidem ac diuitias tuas iactas, sed scates leprâ quin & omnes qui tibi seruiunt, deq; tuis muneribus participant, tuæ quoq; lepræ contagio coinquinantur.

4. Reg. 5.

Exod. 14.

Repræsentas mihi ô sacrilege mare illud rubrum rubrum inquam sanguine, cædibus & insigni quadam crudelitate purpurissans. Submergis & deuoras eos, qui ad instar Ægyptiorum vada tua detestare gestiunt. (illi namq; ab vndis celerrime absorpti descenderunt in profundum sicut lapis) veros autem Israelitas, qui omnia sua in Ægypto reliquêre, ficco pede & incolumes traducis, & in optatum littus sospites sistis.

4. Reg. 2.

Munde sceleste & pellax, crediderim haud dubie te esse vrbẽ illam Iericho, idolorum cultu infamẽ, in limine terræ Chanaan sitam, de qua olim Helizæo dictum est: *Ecce habitatio ciuitatis huius optima est sicut tu ipse Domine perspicis: sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis*: Cum enim instar ciuitatis alicuius extructa sis, situs quidem tuus hominum oculis arridet sed voluptatum tuarum aquæ pessimæ sunt, & cum à te discedendum est, sterilitatem quandam & siccitatem solum tuum demonstrat.

Docebat olim Isocrates Athenienſem ciuitatem perpulchrã esse & ad ambulandũ peraccommodam,

dam, ad incolendum vero difficilem ac magnopere periculosam. Idipsum de te ô munde quid impediat dicere? amœnum quidem est ac iucundum in te deambulare, sed eheu quantum discriminis sibi accersunt ij, quos diutius in te permanere ac stabilem in te sedem figere delectat! Vale igitur perfide, vale sceleste, vale, in æternum vale: iam te fugio, te desero, te derelinquo, te abominor, ac nihil imposterum quod tuum sit aut habere aut desiderare cupio.

Eheu Christiani cum lugubres hasce voces, ac tristē illam echo per vastam solitudinem resonantem audio, audire videor vocē Baræ Regis Sodomorum qua Patriarcham Abraham allocutus est: *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* quasi diceret, Sine quæso animam fidele Deo obsequium exhibere; ac res tuas tibi habe, diuitias, delicias, risus & iocos tibi tolle. Sine me inedia corpusculum hoc macerare, austeritatem induere. Sine me animæ saluti incumbere; & honores, dignitates, splendorem, fastus, tuasque inanias ac vanitates tibi serua. *Gen. 14.*

Adhæc quando eum è mundo se proripientem contēplor, existimo nos tacita quadam ratione ad imitandum incitari, atq; cum D. Bernardo exclamandum, *Fugite de Babylone & saluate animas vestras.* Et eum, monasterium ingrediendo, omnibus ijs applausisse, eorumq; propositum commendasse qui sæculo relicto monasticam vitam profitentur; diuitias deniq; abijciendo, eos taci e coarguisse, qui erga easdem perdite nimis afficiuntur.

Menander quidam Poeta dicere solēbat, satius esse pauperē in terra viuere, quam diuitē mari se- Menander. se committere. At Martin⁹ reipsa hodie, religionē ingrediendo, ostendit, multo satius & securi⁹ esse, in monasterio pauperem, ac solitarium in eremo

procul ab hominum conſpectu degere, quam diuitem & opulentũ in vaſto mundi huius mari nauigare. Quod feciſſe mihi videtur ſanctus ille Rex ac Propheta Dauid, qui licet ad regiam dignitatẽ euectus eſſet, opes tamen ac regnum pauperta poſtponebat dicens, *Elegi abiectus eſſe in domo Domini, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Addamus & aliquid ex hiſtorijs gentilium.

Pſal. 83.

Alexand. Apophth. *Valer. Max. lib. 4. cap. 3.*

Alexander Macedonum Rex cum vitam & aſpidi rationem Diogenis Cynici, (qui quidquid in mundo erat, contemnebat, & vt plurimum in dolio commorabatur) intuitus eſſet, & ab eo quæriſſet, nũ quidnam ab eo petetet; & ille reſpondiſſet, aliud nihil ſe petere, quam ne ſibi apricanti officeret, ac nonnihil retrocederet, qui nimirum corpore ſuo vmbram quamdam induceret: Rex tam heroicum viri reſponſum demiratus ait, ſe, niſi Alexander eſſet, Diogenem eſſe velle. Ad huius imitationem dico mundanos, ſi delicias & voluptates quæ in monaſterijs reperiuntur perſpectas haberent, ac ſcirent quanta Religioſorum ſit felicitas ac beatitudo, qui nimirum in corporeo hoc vaſe voluntatis, aliud nihil à mundo efflagitant, quam ne ſolis iuſtitiæ lumen impediat; felicitati eorum inuidentes, ad eandem quietem aſpiraturos eſſe.

Moſes cum ad ſublimes honorum gradus in aula Regis Pharaonis promoueri potuiſſet, ſuprag omnes Ægypti principes conſtitui, maluit infertum ſecedere, mare rubrum tranſire, cumq; populo Dei varijs tribulationib. & ærumnis involui, quam regio ſe prognatum ſanguine, aut Pharaonis nepotẽ mentiri. Vnde Apoſtolus ad Hebræos

Hebr. 11.

ait, *Moſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quã temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias æſtimans*

thesauro Aegyptiorum improperium Christi. fuit hoc Auditores velut figura & typus, quo docemur, multo esse melius ac laudabilius, in monasteriorum se recessu abdere, votis se monasticis obstringere, paupertatem profiteri, rigori & pœnitentiæ inter Dei seruos quotidie assuescere, quam ad summum honorum fastigium in mundo promoueri, in eiusq; regno summum imperium adipisci.

Apostolorum Princeps Petrus in monte Thabor constitutus, (q locus erat desertus & incultus) tanto repẽte gaudio perfusus fuit, vt omniũ q̃ in mũdo vel habebat vel vnquã viderat oblit⁹, exclamarit, *Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula.* Mons hic, nisi iudicans fallar, Religionis imaginẽ gerebat, in qua animæ transfigurantur: quam cum semel ascenderint, mirũ dictu quibus consolationibus, ac voluptatib. perfundantur, quas delicias & iucũditates experiantur. adeo vt præ gaudij abundãtia, oblitæ quidqd est mũdi, exclamare compellantur. *Bonũ est nos hic esse*, ac diserte confiteri, illic habitantiũ sortẽ esse & felicissimam & inuidẽdam. Amplũ eiusce rei Martinus hodie testimoniũ dabit, qui iucundissimam hanc quietem & dulcem spiritus tranquillitatem bellicis tumultibus, regum gratiæ, Imperatorisq; fauori anteponit. *Matth. 17.*

Ita porro fit ô Religiosi, vt semper in tuto viuatis, procul à procellis & turbinib. sæculi: & semper extra discrimina constituti, nec aduersis casib. expositi: vt vos, pereuntib. qui mundum frequentant, saluimini. Superbi n. Amani laqueo vitam finiunt, vos vero humiles Mardochæi discrimine liberamini, & Regi ac Principi vestro perfamiliares reddimini: diuites illi Epulones, qui byssо ac purpura vestiuntur, qui splendide ac regifice epulantur, ad infernale barathrum demerguntur, & vos paupe- *Esth. 7. Luc. 16.*

res Lazari recta ad cœlum tenditis, Angelorum manibus subuecti.

Ier. 39. 40. Nabuzardam Princeps militiæ regis Nabuchodonosor (qui Ierem. in libertatẽ assertum in Iudæa abire permisit) in Ierosolymorum excidio, omnes principes & magnates vinculis & ferro grauatos captiuos in Chaldæã abduxit, sed vilem plebeiũ
4. *Reg.* 25. ac fæces populi in Iudæa reliquit. Allegoriæ huius laruã auferens, ipsumq; mysteriũ propius, vt est, intuens, opinor hic denotari, in mundi excidio & euersione splendidos & opulentos, ab humani generis hoste Satana, plurimum in infernalia ergastula rapi, pauperes vero spiritu, quales haud dubie Religiosi sunt, (dicitur enim in Euangelio, *Beati pauperes spiritu, quorum ipsorum est regnum cælorum*) immunes & intactos relinqui, & quietos in cellulis permanere, atq; inde recta ad æternam beatitudinem proficisci. Quid dicam amplius?

Luc. 6.

Dicam in omnium rerum creatione (quod notatu dignum est) ingentia & vasta animalia nullis à domino benedictionem videri consecuta: sed auiculas atq; omnia volatilia cœli eandem obtinuisse, per hæc solitarios, eremicolas, religiosos, per illa vero mundanos apparet designari, vnum ignum est reprobationis, diuitibus scil. & magnatibus, alterum autem prædestinationis, Religiosis scilicet ac pauperibus.

Hæc omnia animo cum volueres Martine, mundum relinquere, & in desertũ te conferre cõpulisti es, vbi admirabilis ac plane diuinus effect⁹ es, sanctitateq; eximius. Nunquam n. tantum tibi tamq; celebre nomen parere potuit militaris gloria, quantum solitudo & antra pepererunt, cum Religionem ingressus eremum incoluisti.

Omnis Oriens, Ægyptus, Thebais, terra Mem-

pheos

pheos, omnia circumquaq; deserta, & intimæ in Oriente solitudines vitã & sanctitatẽ vnius Martini, qui in Occidente fulgebat, admirabantur, & prædicabãt: Pauli, Antonij, Mecharij, Euagrij, Hilariones, Serapiones, alijq; plurimi Anachoretæ tum sanctitate admirabiles, tũ miraculis celebres, Martinum velut oraculum suspiciebant. Testem huius rei habeo Sulpitium Seuerum, è quo priora hæc hausi quiq; ita narrationem suam concludit: *Ego quamdiu viuam & sapiam, Aegypti Monachos prædicabo, laudabo Anachoretas, mirabor Eremitas: Martinii semper excipiam, non ego illi quempiam audebo Monachorum, certe non Episcoporum quempiam comparare.* In vita S. Martini.

Et vere quidẽ meo iudicio. Quis enim vnquam plura edidit miracula in mundo, quã ille in deserto? Vestra mihi venia nonnulla hic commemorare liceat, ac breuiter & summatim eorum aliqua perstringere, vnde euidẽter appareat, quam admirabilis vita eius exstiterit, quamq; præclara in solitudine opera præstiterit. Pluribus cæcis visum, surdis auditum reddidit, leprosos osculãdo mundauit, paralyticis membrorũ vsum restituit. O paradoxa! audite maiora, magisq; admirãda: diabolos fugauit, Angelorum sæpius visione fuit recreatus, futura prędixit, ac tres mortuos ad vitam reuocauit. An plura ipsi præstitere Apostoli? an maiora ipse Sanctorum omnium dominus Christus? Exclamem igitur vere, *O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum!* sed mutemus iam cursum, & sinus in alium ventum laxemus. S. Martini miracula.

Vidimus iam heroica militis gesta, vidimus miracula, quæ edidit factus monachus, videre iam restat, qualem vitam duxerit factus Episcopus. Ecce cum Martinus noster latitare fatageret, in petris durissimis mẽbra exsanguia reclinaret, cauernas in-

nas incoleret, ac magna austeritate corpus atteneret, extremaque inedia maceraret, cœlesti sine dubio monitu ad mundum redire compellitur, a Turonens. Eccleſiæ ſummi inter omnes Galliæ nominis gubernacula capeſſere. Renouatum in video, q. L. Cincinnato olim factum narrant hiſtorici: hic enim cum vitæ priuatæ deſiderio vrbem ſubduxiſſet, & honorib. abdicatis ruri in otio tam ageret, nihil minus opinatus ab aratro & bua ad dictaturam euocatur, quietem alioquin turbis anteferens. Simile quid in Martino noſtro videre videor, cum enim procul à mundi tumultu ſecretus, firmiter ſecum ſtatuiſſet, quietam vitam ducere, & ſæculi honores arbitratus eſſet vt ſtercora ſubito ecce legati cœlitus, vt credendum eſt, miſsi, ad eum in cauernis latitantem venêre, qui infulam ei & pedum offerunt, atq; Epiſcopum electum denuntiant: qua dignitate vlla vix maior in Eccleſia inueniri poteſt. Exijt igitur è ſolitudine, & ad vrbes ſe recepit.

Valer. li. 4. cap. 4.

Cerui amiſſis cornibus in publicum ſe dare nolunt.

Cerui, vt naturalium rerum ſcriptores perhibent, in publicum ſe dare amiſsis cornibus non audent, ſed ſpeluncis abditi lucem fugiunt, ac celiteſcunt. at mox vt eadem denuo excreſcere ſenſerunt, per agros euagantur, & montes & plana peregrant. Humilis hic Monachus cerua timidior cum longo temporis ſpatio, amoris diuini cornibus amiſsis, in mundo eſſet commoratus, in publico apparere non audebat, ſed in ſpeluncis lociſq; deſertis latitans, honores & dignitates ſubterfugiebat. At cum eadem recuperaſſet gratiaq; cœleſti atque omni virtutum munimine ſeſe armatum cerneret, in publicum prodit, lucem intuetur, vrbes ingreditur, & luculentum, ſane Epiſcopatum in Eccleſia regendum ſuſcipit.

Ferun

Fertur animalium Rex leo nunquam de nocte dormire in cauernis, sed in medijs viarum, quippe qui naturali robori plurimum confidat, aut nullū prorsus animal reformidet. Hanc generositatē inter omnes religiosos ac Monachos etiam Martinus demonstrauit, suiq; animi vere heroici amplissimum dedit testimonium: nam instar leonis alicuius, deserta & dumosa derelinquens, dum alij in ijsdem latitantes perseuerant, in latissimas mundi vias se coniecit, vrbes adijt, cum hominib. & agere & conuersari incepit, atq; onus Episcopale in humeros susscepit. Videte eum igitur hodie, vt Turonensibus præsit, vt mitram capite gestet.

Leo semper in via quadam regia dormit.

Hodie igitur tempus illud aduenit, quo præclara illa lucerna, quæ tanto tempore in speluncis abdita delituerat, super Ecclesię candelabrum posita est, vt omnes circumquaq; prouincias lumine suo irradiaret: prout in Euangelio dicitur. *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum.*

Hodie scil. impletum dicere possumus, quod in Isaia legimus: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.* Turonensis enim populus qui ambulabat in tenebris ignorantiæ, vidit subito lucem magnam lucem, inquam virtutis, & scientiæ, lucem admirabilem. De Ioanne Domini pręcursore olim dictum est, *Erat lucerna ardens & lucens.* Sed multo æquius idipsum de magno Martino dicendum est: fuit enim lucerna ardens caritate, & honestæ vitæ conuersatione lucens.

Luc. 11. *Isai.* 9. *Ioan.* 8.

Hem quænam fax! ecquis sol inter omnes Episcopos! Non sectabatur aulas Regum, non, delectabatur canibus, non condebat opes, bona Ecclesiæ non dilapidabat, sed semper egens, semper inops vixit,

vixit, vtq; alios locupletes redderet, seipsum ex-
naniuit, adeo vt senior factus ad tantam inopiam
redactus sit (quamuis octoginta & sex annis vi-
rit, atque opulentum illum Turonensem Episco-
patum triginta sex rexerit.) vt in cineribus, lau-
dum caret, ei fuerit moriendum, atq; in extrema
paupertatis suæ testimonium, in mortis constitu-
tus articulo dixerit. *Non decet Christianum honorem*
nisi in cinere mori. Vnde Bernardus, *Pauper vero*
Martinus, veste sordidus, crine incultus: facie despicabilis
quæ in Episcopatu fere non mutauit.

Ser. de S. Martino.

Fama est Pontificem quendam Romanum (
quidem Pium V. esse crediderim) in vltima ætate
dicere solitum, pauper fui Episcopus, egens Car-
nalis, & Mendicus Papa. at melius hoc & verius
Martino nostro dici potuisset. Pauper enim fa-
dum militiam sequeretur, ita vt obulum quem
pauperes erogaret, non haberet, mediam chlamy-
dem dare coactus, pauperior multo in statu mo-
nastico, at pauperrimus in amplissimo Episco-
patu.

Bap. Fulgosius lib. 4.

Non est porro necesse ô Græci, Epaminondæ
Thebanorum Ducis paupertatem tantopere vo-
demirari, cuius in domo, licet rerũ gestarum glo-
ria inter plurimos duces celebris exstitisset, præter
militarem lanceam nihil repertum fuit, vt de pu-
blico ei ærario funus adornari necesse fuerit a
Lysandri inopiam adeo efferre. Hic enim cum A-
thenienses prælio superasset, & opimam prædam
retulisset, in tanta tamen inopia mortuus est, nihil
vt pecuniarum à morte reliquerit: adeo vt gener
filias eius, quod nullam adirent hæreditatem, ex-
pudiassent, ni publico id decreto magistratus hæc
vetuisset.

Valerius li. 4. 4.

Desinite admirari Romani Valerium Publico-
lam

lam, qui regio Imperio propter nimiam Tarquinij superbiam finito, consulatus initium cum Iunio Bruto auspicatus est, ac tres postea cõsulatus pop. Romano acceptissimos gessit: interim fastorum illud columen, patrimonio ne ad exequiarum quidem impensam sufficiente decessit, ideoque publica pecunia ductæ sunt.

Hic enim quid magis admirandum videbitis, contemplamini hic nouum Lysandrum, nouum Publicolam nouum Epaminondam, contemplamini inquam Ecclesiæ Principem Martinum, qui tametsi tam opimum sacerdotium tanto tempore possedisset, adeo pauper & inops ex hac vita decessit, vt in cineribus eum exspirare necesse fuerit. O paupertatem extremam! ô inopiam inauditã!

Paupertatis Emblema.

Alciatus cum verum paupertatis emblema cuperet exprimere, Biantem pinxit hoc addito elogio, *Omnia mea mecum porto*, at qui perfectiorem & absolutiorem eiusdem imaginem videre desiderat, Martinum nostrum intueatur.

Ipse namque vera paupertatis imago dici poterit, qui nimirum pauper fuit miles, pauper monachus, pauper quin etiam Episcopus. pauper quidem facultatibus, at virtutibus opulentus, ac præsertim feruente animarum iuuandarum desiderio. Ecclesiæ commodorum promouendorum studio, & huiusmodi rerum arduarum ad Dei gloriam perpetratione. Quod ad oculum iam demonstrabo.

Zelus animarum in S. Martino.

Dum enim æger ad mortem, ac lecto defixus decumberet, & hinc commissi sibi populi salutem & commoda ob oculos poneret, illinc vero oneris sibi crediti grauitatem in mentem reuocaret, zelo animarum prædominante atque oculis in cœlum sublatis, Dominum orauit, dicens,

dicens: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* perinde ac si dixisset, si operam meam Ecclesiæ tuæ hactenus impensam Domine, videat adhuc necessariam iudicas, ac videat tibi gregi huc verbo & exemplo posse prodesse: non recuso statue de me ipso quod visum fuerit. paradisum mihi adhuc conclude, introitum denega, modo me permitte equidem ad laborem me accingam molestias non subterfugiam, modo longior vita mea in populi mei salutem, atque in nominis tui gloriam redundet. O facies amoris, ô ardens studium? vnum ecce quodammodo pedem in cœlo habet, & retrahit, vt Ecclesiæ suæ adhuc prodesse atque animabus succurrere queat.

Gen. 7. Si quis tibi ô Noe, postquam quadraginta dies & noctibus diluuij procellas sustinueras, & tandem Armeniæ montibus, velut in portu tutissimo, subsideres, si quis inquam tum dixisset, esse tibi diutius adhuc in mari fluctuandum, ac nouum diluuium expectandum, quod obsecro egisses? an non grauatus fuisset eandē iterum fortunam experiri, & nondum cus ac prius ijsdem tempestatibus iactari? Ecce Martinus octoginta licet annis per mundi huius breuia ac syrtes nauigasset, tribulationum procellis varie quotidie iactatus, & grauissimarum affectionum ventis agitatus, ac salutis portū iam iam esset intraturus, graue tamen non duxit, in tanto hoc oceano diutius fluctuare, vitæq; huius nauigationem longius adhuc producere: sed vltro heroica quadam constantia exclamat, *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.*

Psal. 119.

Dauid licet ad regiam dignitatem & sceptrum Iuda euectus esset, lauteq; ac splendide viueret, aegerrime tamen ferebat hanc sibi vitam produci adeo vt sæpius de die ingeminaret, *Heu mihi quia*

incolatus meus prolongatus est. Noster autem Præsul è deserto profectus, pœnitentiæ assuetus, in austeritatib. educatus, solo sacco indutus, ieiunijs corpus macerans, ac vitam ærumnis afflictionibusq; plenissimam ducens, libenter eam sibi vult prolongari, vltro quin etiam sese offert, vt eadem differatur, & cœlesti gaudio ad tempus carere desiderat, ne suã commissus grex opem à morte desideraret.

Apostolus Paulus, cuius tantus erat zelus, vt sæpe de se diceret, nullum tormentum aut suppliciũ posse reperiri, quod eum à diuino posset amore auertere, nec ipsam quin etiam mortem, quæ tamẽ plurimos de statu mentis deturbat ac percellit, adeo tamen vitæ huius tædio afficiebatur, vt ærumnis ac difficultatibus oppressus, sæpius inclamaret. *Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius*: Eodem modo & Iob persecutionibus circumuallatus, mortem exoptauit, adeo vt ipsa ei vita mors quædam esset, & non quæreret, nisi eandem quam breuissime finiri, dicens: *Tædet animam meam vitæ meæ.* Quid? duo illi viri sanctitate noti, quibusdam grauaminibus oppressi, ita hanc vitam perosi sunt, vt eos viuere tædeat; & Martinus, quamuis plurimas in vita sua molestias subierit, ac labores propemodum infinitos non defatigatur, nec graue putat, eandem adhuc proferri, sed hilariter ingeminat: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.*

Rom. 7.

Iob. 10.

Bernardus non minus etiam admirabilis, tum propter libros doctrinã ac pietatẽ singularem spirantes, tum etiã propter vitã sanctissime transactã apud omnes celebris, hanc Martini constantiã demiratus, ad Angelos orationem conuertit: *O Angeli magna est vestra obedientia, sed pace vestra dixerim, nescio, an inueniatur in vobis quisquam paratus, in tale mi-*

nisterium mitti, in quo necesse habeat, non videre faciem patris? vni tamen Martino in hoc concedatis, necesse est.

Magna profecto fuit cōstantia, & heroici cuiusdam animi indicium, cum Princeps Apostolorum Petrus omnib. rebus in mundo derelictis Domino diceret: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*, sed cum in monte Thabor Christi transfigurationi interesset, vnica tantum cœlestis gloriæ gutta degustata, mundum pertæsus, ad eundem reuerti recusat, & ait: *Bonum est nos hic esse*, quasi diceret: Mori mallem Domine! quam vel pedem hinc mouere, atq; omnia potius derelinquere, quam ingenti hac voluptate etiam vel paululum priuari, quam ad mundum denuo reuerti. Non sic Martinus, non sic, sed cum iam in foribus eius quodammodum gloriæ esset, ad mundum redire non recusat, turbulenti maris procellas iterum vult experiri, ac de nouo se aufragio exponere.

Magnus ille Ionas, quem Hebræi ex traditione viduæ Sareptanæ filium ab Elia ad vitam reuocatum esse docent, cum maris tempestatem ac vētorum turbines expertus esset, maluit hinc morte discedere, quam eandem rursum fortunā & infidi maris truculentiam denuo subire, ait enim: *Et nunc Domine, tolle quæso animam meam à me, quia melior est mihi mors, quam vita.* Quid ais Iona, quid conquereris? Alia, mihi credite, longe mens fuit Martino: Cum enim iam veluti in portu esset, iterum desiderat mare conscendere ventosq;, & fluctus vitæ huius exsibilando, diutius in eadem agitari.

Ion. 4.

Elias, etiā Propheta, cum atroces Iezabelis persecutiones, eiusq; rabiem declinans, in solitudinē se contulisset, veritus ne eandem iterum fortunā subire cogeretur, sublatis ad Deum manib. rogabat,

bat,ne se diutius vitæ huius ęrumnis confici pateretur,dicens: *Sufficit mihi Domine,tolle animam meã.* 3 Reg. 9. Quid metuis Elia? an impiæ mulieris rabies & furor ita te percellunt, vt mortem exoptes? an eiusdem crudelitatis timor vitæ tibi tædium ingerit? Et ecce gregarius quamquam miles, quem tanto tempore tamq; varijs insidijs,impia illa Iezabel,id est, caro, & crudelis Achab, id est,mundus & crudelis tyrannus, id est, diabolus persecuti sunt, viuere non detrectat,sed mortem sibi differri postulat,& ijsdem quin etiam insultare præsumit.

Generosus & validus miles ille dicendus est,qui postquam sæpe hostiũ cuneos perfregit, plurimos ictus excepit, fumũ balistarũ vidit,innumera vulnera accepit, cum iam receptui canitur, arma resumere,hostem denuo adoriri,& prælium quoquo modo redintegrare præ feruore desiderat. Ad eundem modum validus quoq; Christi ille miles dici potest, qui postquam tot pericula in mundi huius conflictu pertulit, & tot cruenta certamina solus sustinuit, cum iam classicum audit, esse sibi ex hac vita discedendũ, animo resumpto iterum in prælium cupit descendere, certãmina experiri, nouis caput periculis obiectare. Dicite Auditores num simile quid vos vel audisse vel vidisse memineritis? Simile.

Quamobrẽ Christiani hunc viri animũ mecum obstupescite, ingentem hunc zelũ celebrate, & luculentas hasce virtutes dignis mecũ encomijs extollite: Videte inquã mirabiles vitæ ei9 metamorphoses:inprimis nouam hanc militis conuersionẽ videte deinde piã monachi conuersationẽ, deniq; virtutes Episcopales dispicite. Videte namq; eum, vt militẽ,vt monachũ,vt Episcopũ,& iudicabitis, nullum vnquã ei parẽ in trib. hisce vitæ generibus extitisse. Quare ad omnes eius laudes, honores,

& præconia hoc velut ſummarium quoddam ad
iungatur, in quo nimirum concionem inchoe-
mus, & in quo eandem concludemus, *O virum*
effabilem, nec labore victum, nec morte vincendum!

Virum inquam, cuius virtutes & merita nulla
etiam eloquentiſsimus oratione conſequi quea
Sanctum quoq; præcipuis ſanctorũ annumera-
dum, quem nulli in hac vita labores frangere, ne
ipſa mors vnquam potuit percellere. O glorio-
Martine, pauperũ tutor, militum ſpeculum, Re
ligioſorum pater, Epiſcoporum ſydus, noſtro
ſecro iam recordare, noſtri patrocinium ſuſcip
noſtras apud æternum Iudicem partes age, pro
ijs in cœlo intercede, qui omnimodis hic in ter
vitam tuam imitari conãtur. Sancte inquam, m
le laudibus digniſsime, qui paupertatem tam ſa
cte coluiſti, pro ijs ora, qui eandem tuo potiſsim
exemplo ſectantur, qui arma aliquando geſtaſt
Romanas aquilas ſecutus es, nobis obſecro ſũ
curre, qui eandem fortunam ſub regio Ieſu Chriſti
vexillo experimur, arma nunquam non geſtando
quiq; ab inimicis vndiq; cingimur, cum hæc vita
mera quædam militia ſit, qui tàm celebris tamq
nominis Epiſcopus exſtitiſti, pro Epiſcopis etiam
omnibus orare non graueris. Deniq; tu qui Gallia
noſtrę decus es, atq; ornamentum, pro Gallia vni
uerſa, pro cuncto fidelium cœtu, pro vniuerſo de-
mum terrarum orbis hominibus intercede, vt tuo
mirum precum tuarum auxilio, vitæ & merito-
rum tuorum imitatione accedente, tandem ali-
quando ad æternæ felicitatis fruitionem, cu
ius ipſe iam es compos, peruenire valea-
mus, quod concedere dignentur
Pater & Filius, ac Spiritus
S. Amen.

IN FESTO NATIVITATIS CHRISTI.

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.
Ioan. 1.

FIGVRA.

CElebris ille diuinæiustitiæ præco, & humani generis ex parte perditi reparator, Noe, quem Poëtæ bifrontem, & bicipitem Ianum appellant, quod & mundi statum qui ante diluuium fuerit, & qui post diluuium, viderit; cum diuino iussu arcam cum suis intrasset, vniuersum hominum quod restabat genus, diluuio & fluctibus eripuit, & in tuto collocauit. Figuram hanc hodie reipsa adimpletam cernimus Auditores. Videmus hic namque, vt Iesus Christus, verus ille Noe, ex diuino decreto, quod ab ipsa mundi constitutione latum erat, humanitatis nostræ arcam ingrediens, ab æternæ damnationis diluuio vniuersum genus hominum eripiat, & in libertatem asserat. O diem felicem! ô fortunatum nuntium, diem, in qua Verbum fit caro, homo in diuinam naturam cooptatur, qua denique virgo intacto parit pudore! diem plenum miraculis & portentis, in qua Vnigenitus æterni Dei filius nascitur ex Virgine, quando tugurium ei loco palatij, præsepium loco cunarum, fœnum & palea loco stragulorum, & aranearum telæ loco aulæorum, bos & asinus loco sociorum, pastores loco inuisentium fuêre. diem, qua decantanda sunt natalitia, & millies decantanda, idque summo cum iubilo & exultatione. Quod vt accuratius maiorique cum fructu *Gen. 7.*

fiat Christi mihi incarnatio, aduentus, natiuitas & quidquid admirabile in eodem accidit, mod cœlitus gratia suggeratur, & gloriosa illa puer ra mater Saluatoris precibus nobis suis auxilie latius deducenda sunt: quamobrem Bethlehe vnanimes adeamus, & communi eam salutat compellemus.

AVE MARIA.

Isai. 53. Isaias propheta cum Incarnationis filij De dinem, eiusq; generationis seriem, & quicquid eiusdem ortu accidit, recensere decreuisset, com muni narrandi describendiq; ordine relicto, a mirans exclamauit; *Quis credidit auditui nostro? brachium Domini cui reuelatum est? generationem quis enarrabit? quia abscissus est de terra viuentium* Quod ipse olim de æterna vel etiam tempore verbi Dei generatione admirans dixisti Propheta idem hodie de illius ego natiuitate dicere compel lor, atq; exclamare, *Quis credidit auditui nostro? brachium Domini cui reuelatum est? natiuitatem eius* patrum Virginis, & admirabilem eius in hun mundum introitum *quis* digne *enarrabit*?

Lib. de Patriarch. Beredict. Num. 23. Refert Ambrosius occultum & obscurum esse vnde Rhinoceros animal illud ferocissimum tra hat originem. animali huic in scriptura collatu reperitur Deus, *fortitudo eius similis est Rhinoceroti* Vt hinc manifestum fieret, natiuitatis eius quod diuinitatem secreta & arcana ab humano ingenio intelligi & percipi non posse, sed obscurissima de se, ac penitus ignota. Verbum Patris, Auctor res, verus Rhinoceros est, sed fortis & omnipotens cuius origo, nec in quantum Deus, nec in quan tum

tum homo, à quoquam potest agnosci. est namq; secretum penitus latens & absconditum.

Sapientissimus etiam mortalium Salomon, quippe qui cœlitus sapientiam nactus erat, hic inscitiam suam & ignorantiam confitetur: ait enim, tria se ad intelligendum difficilia, & ingenij captũ excedentia reperisse, quartum autem penitus incomprehensibile. Audiamus eius verba, *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro; viam aquilæ in cœlo, viam nauis in medio mari, viam colubri super petram & viam viri in adolescentia.* prima hæc difficultas designabat Christi in cœlum ascensum, secunda eiusdem passionem, glorioſam illius resurrectionem, tertia, & postrema natiuitatem eius; quando nimirum humanam naturam indutus, magna subtilitate & occulte admodum, per sacratissimum Virginis vterum nullo in eodem transitionis suæ relicto Vestigio, pertransiuit. *& vestigia eius non cognoscentur.* Prou. 30. Psal. 76.

Quid porro mirum cæcutire hic Salomonem, cum ipsimet Cherubim spiritus illi perspicaciſsimi, inque omni scientiarum genere versatissimi, eam à primo creationis suæ tempore, nihil hic omnino intellexerint, sed aperte confessi sint, captum hoc suum penitus superare. Legimus enim in Ezechiele, portentosa illa animalia facta in cœlis voce, attonita stetisse, aliasque submisse, *Cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant animalia, & submittebant alas suas.* Porro vox illa quæ in cœlo audiebatur, quæque animalibus admirationem incutiebat, erat vox illa, *Verbum caro factum est*; vox inquam qua denuntiabatur filius Dei nasciturus. nam subijcitur mox, *Et similitudo hominis erat super firmamentum.* Ezech. 1.

mentum. Ad vocem hanc Cherubim consternati & perculsi, intellectus alas submittunt, negantque sibi ad mysterij huius amplitudinem inuestigandam mentis acumen sufficere.

Serm. de Christi natali.

Et sane Cyprianus, celeberrimus ille Ecclesiæ Doctor, humano natiuitatem hanc ingenio negat comprehendi posse, ait enim, *In cæteris mirabilibus quocumq; modo aliquæ satis faciunt rationes, hic solum me complectitur stupor.* Id est, Aliquo quidem modo reliqua Christianæ religionis mysteria comprehendi possunt, sed Incarnationis & natiuitatis filij Dei penitus nequit intelligi, omnemque humani ingenij captum excedit, vt non nisi admirationem quandam relinquat. Vnde Ecclesia, verba illa, *Et homo factus est*, pronuntians, velut in admirationem & exstasim rapta, genua in terra figens, sese humiliat & prosternit. Et quis obsecro hoc audiendo non admiretur?

Ioan. 1.

Salomon Rex postquam superbum illud & magnificum templum exstruxisset, & Arcam Domini sub alis Cherubim collocasset, innumerasque victimas immolasset, cum templum gloria Domini repletum cerneret, iuxta quod olim Deus promiserat, genibus in terra positis, & palmis in cœlum extensis, alta voce inclamare cœpit, *Ergo ne credibile est, vt habitet Deus cum hominibus terram.* Si Salomon Deum cum hominibus commorari tantopere miratus est, idque nonnisi in nebula & spissa caligine; quid obsecro dixisset, fecissetque, si quod nos hodierna die videmus, vidisset, Æternum nempe Patris Verbum carnem induere, hominem fieri, nasci vt hominem, atq; inter homines & cum hominibus conuersari?

2. Par. 6.

Magi Chaldæi, cum Nabuchodonosoris somnium

nium interpretari non possent, aut quid designaret diuinare, inscitiam suam libere confitentes dixêre, *Sermo quem tu quæris Rex, grauis est, nec reperietur quisquam, qui indicet illum: exceptis Diis, quorum non est cum hominibus conuersatio.* Non putabant ecce hi fieri posse, Deum cum hominibus commorari, sed errant, & nimium quantum errant. veniant enim mecum, & ostendam eundem è virgine nasci in stabulo, & hominem factum, atque adeo cum bestijs conuersatum: & hoc ipsum obstupescant. Quod autem vos, ô Magi, non potestis comprehendere aut credere, Prophetæ nobis nostri à longo tempore designarunt. Baruch in primis. *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est*, item Ieremias: *Habitabo vobiscum in loco isto*: quin etiam Dauid: *Vt inhabitet gloria in terra nostra* & post omnes Euangelistas, qui eundem cum hominibus agentem conspexit, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*, non quidem in rubi flamma, aut in nube, vt olim in vertice Sinai, sed in nostra humanitate, carne mortali, atque inter Virginis brachia. O sublime mysterium, ô miraculum omnium miraculorum maximum! ô torrentem imperuium & intranabilem! cuius olim Ezechiel figuram vidit.

D. 2.

Baruc. 3.
Ierem. 7.
Psal. 84.
Ioan. 1.

Ostendit huic olim Dominus torrentem rapidissimum, qui è domo Domini emanabat: hunc cum diuino iussu transiret, aquæ primum talorum, deinde genuum, mox lumborum tenus ascendebant, sed cum procederet vlterius & caput vnda transcenderet, ni ab Angelo esset eductus, immersus perijsset.

Ezech. 37.

Torrens hic Auditores Sacræ Scripturæ scientiam designat: quem cum ingredimur, mundi creationem in ipsa ripa deprehendimus, qum facile

cile quisq; intelligit; & in qua aqua non nisi ad genua vsq; pertingit. nam & Plato & Aristoteles eandem perspectam habuere.

Sequitur deinde primi parentis status, iustitia inquam illa originalis, illius amissio, & omnis posteritatis ruina: est hic torrens nonnihil profundior, sed si vlterius etiam progrediamur, restræque redemptionis, Verbi Incarnationis, nativitatis filij Dei idque ex Virgine, mysterium attingimus; aqua in tantum excrescit, torrens adeo insurgit, nulla vt arte tranari possit, aut transuadari, id est, à nullo etiam subtilissimo intellectu hæc omnia queant: quotquot enim temere eandem tentare, aut ingredi præsumpsere, naufragium misero sane exemplo passi sunt. Imprimis impius Cerinthus, qui sub Traiani vixit imperio cum hunc inconsulto ingressus esset, paruuli huius diuinitatem negans, (ad cuius hæresim confutandam Ioannes, referente Hieronymo, Euangelium suum scribere adorsus est) miserè submersus est. Mox infelix ille Cerdon, qui duos in rerum natura deos, bonum vnum, alterum malum, constituens, (à quo, teste Tertulliano, Marcion hæresim hausit) negat hunc vnum hominem esse, vt docent Epiphanius, Irenæus, Augustinus lib. 1. de consensu Euangelistarum, & lib. de Hæresibus.

In catalogo de script. Eccles.

Hæreses diuersæ circa Dei Filii incarnationẽ.

Manes Persa, cuius peruersa dogmata plusquam centum annorum spatio, Arabiam, Ægyptum, Africam occuparunt, nouem quoque annis Sancti Augustini mentem dementarunt; credebat hunc non nisi imaginarium hominem esse, at spiritum quemdam in corpore phantastico conclusum.

Valentinus, qui anno post Christum natum cens-

centesimo quinquagesimo, sub Antonini imperio, Romæ prodijt, cuiusque errores Irenæus recensuit, asserebat, corpus eum suum cœlo attulisse non vero è Virgine assumpsisse. Nestorius Constantinopolitanus Patriarcha, is inquam, qui Mariam Θεοτόκον, id est, Deiparam, debere appellari & Deum à Iudæis crucifixum negabat, quique in Synodo Ephesina, præsidente eodem Cyrillo Alexandrino, condemnatus fuit & in ordinem redactus impie docebat, duas in eodem personas, non secus ac naturas, exstitisse. Eutyches vero è contra adstruebat, duas hasce naturas inter se permixtas esse, & vnam in alteram humanitatem nempe in diuinitatem, commutatam. Arrius denique Alexandrinæ Ecclesiæ Diaconus, quem centum octodecim Patres Niceæ in Bythynia congregati condemnarunt, cuiusque hæresis totum pene orientem infecit, & ducentis & amplius annis in Ecclesia perdurauit, (donec monachus quidam Arrianus, Sergius nomine, Alcoranum composuit, quo Mahumetanorum errores per orbem diffusi sunt) is inquam Arrius docuit, Christum non nisi meram, ac puram creaturam esse, nihilque cum diuinitate habere commune. O blasphemiarum plaustra! ah tristia horum omnium naufragia.

Hic igitur torrens tranari nequit, & vt rem apertius dicam, hoc à nemine mysterium comprehendi potest. Si enim sensus exteriores in consiliũ adhibeas non vident nisi paruulum, qui in stabulo, cæterorum more infantium, plorat & vagit. si rationem adeas, dicet libere, sibi hic hærere aquam, & nescire, quomodo qui æternus est, nascatur in tempore, qui impassibilis, patiatur; qui infinitus, certis limitibus & finibus

circumscribatur; & quomodo homo quinequidem leo fieri potest, in diuinam, naturam conuerti queat. Quantæ hic voragines & abyssi, pro quanta profunditas?

Helisæus Propheta corpus suum in corpus pueri viduæ extensurus, membraque membris aptaturus, occlusit ostium, ne cui hoc patesceret, sed occultum permaneret. Designabat hoc admirabilem verbi diuini cum humanitate nostra vnionem, illiusque magnitudinis ad nostram paruitatem proportionem; per quam nos, velut paruulos mortuos resuscitauit. Voluit autem omnia hæc quam secretissime peragi, ne cui hoc mysterium vel Angelorum vel hominum innotesceret. Hoc nempe ænigma est olim à Samsone Philisthæis, id est, hominum intellectui, datum. *Verbum enim caro factum est*, tantam difficultatem includit, quantam *Leo melle plenus*. Hoc Euangelista vobis hodie ad diuinandum proposuit, *Verbum caro factum est & habitauit in nobis*: in quo & ipse interpretis munere fungens, dupliciter distinguam primo natiuitatis huius triumphum, & historiæ seriem latius deducam; deinde quicquid in eadem eximium & admirabile contingit, aut etiam delitescit, exponere conabor.

Iudic. 14.

Duæ in Christo natiuitates.

Principio igitur, antequam longius prouehar, & sinus in ventos laxem, quo mysterium hoc melius intelligatur, scire vos in primis velim, duas in Christo natiuitates, quemadmodum & duas generationes esse, æternam vnam & alteram temporalem: illa, ab æterno genitus, è fœcunda Dei Patris memoria velut sinu, & Verbum natus est; hac vero in tempore de Spiritu conceptus, sacratissimo Virgi-

virginis vtero, & homo, prodit. A priore Ioannes Euangelium suum exorsus est, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum*, in secundam vero desinit, *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Hac natus est, vt homo è fœmina, illa vero vt Deus è Virgine: hæc causa est, vt instar paruuli pannis obuoluatur, illa, vt velut Deus ab Angelis adoretur: hæc vt instar inopis & miselli iaceat in præsepio, illa, vt à Magis adoretur, à stella noua denuntietur, à pastoribus velut omnipotens ac totius vniuersi Creator inuisatur. E quibus omnibus conuincitur, duplicem illius natiuitatem esse.

Nam vt in veste aliqua auro picta, quæ byssо tenuissima cooperta sit, transparet per foramina & incisiones interdum splendor ille interior & rutilans aureorum filamentorum fulgor: Ita hodie in pretiosa illa diuinitatis veste, quæ sub vili humanitatis nostræ velamento cooperta latet, elucet interdum per foramina carnis nostræ eiusq; opera diuinus quidam maiestatis & magnitudinis fulgor. An non enim ingens splendor est, Herodem regem potentissimum tremere, reges ab vltimo oriente ad orandum venire, stellas occurrere, Pastores confluere, Angelos in terram descendere? an non ex his omnibus diuinitatis quidam radij elucent?

Paucissimis verbis vtramque hanc natiuitatem Psaltes expressit, *semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi domine misericordia.* Quod exponens Augustinus ait. *Quomodo semel locutus est Deus, & secundo sonuit, nisi quia Verbum intransgressibile præcedens à corde Patris suscepit carnem, vt esset homo in vtero matris?* Quibus è verbis duo mysterij huius mirabilia colligere est; primo po- *Psal. 61. In oratione contra Iudæos & Arrianos.*

testatem quandam in Deo admirabilem, qua in tantum naturam nostram exaltauit, vt eam verbo diuino coniunxerit, secundo misericordiam quandam infinitam, quo verbum suum humiliatum exinanitum voluit, nostræ id naturæ copulando.

Et quamuis vtrumque hoc admirabile sit, longe tamen admirabilius est, diuinam maiestatem adeo humilia, tanquam hominum naturam in tantum decus & honorem euectam cernere. Quod & Leo magnus credidit, à quo ipse hausi, *mirabilior fit nobis in Deo humilitas, quam potestas & facilius capitur diuinæ maiestatis exinanitio, quam seruilis formæ in summa prouectio.* Quod Euangelista, duobus verbis innuit, verbum caro factum est.

Ait aperte, *Verbum*, & non *filius*, vt ita generationem quandam spiritualem insinuaret, nihilque carnale menti, aut corporeum occurreret; nam quamuis vere sit filius, non tamen cogitandum est, eodem eum à Patre, quo ceteri, modo genitum, sed alio quodam occultiori & nobiliori. Vnde bene vates regius, *Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te*, id est, in magno illo æternitatis die, quæ nocte careat, tempore illo admirabili, quod omnia complectitur; in quo nullum præteritum, aut futurum, sed cui omnia velut præsentia sunt. Psal. 2. Addit etiam, *dixit:* quia verbum Dei illius generatio est, os eius mens eius est, atque actus ille, quo filius producitur loquela, aut verbum à sanctis Patribus appellatur.

Pater igitur æternus, omnem suam essentiam cognoscens, filium quendam ab æterno progignit, qui Verbum dicitur, eo quod per modum intelligentiæ procedit, filium quoque connatura-

lem,

lem, quia eiusdem cum Patre naturæ est genitus, atque is ipse, qui hoc modo ab æterno natus est, hodie in tugurio magna in mendicitate nascitur. *Et Verbum caro factum est.* Rei historia ita sese habet.

Glorioſissima Virgo cum grauida & vterum ferens è Nazareth in Bethlehem, cum fideliſsimo corporis sui custode Ioſepho descendiſſet, Augusti Cæsaris edicto obsecutura, quo vniuersus orbis describebatur, & vnusquisque in ciuitate sua profiteri nomen debebat; cum pariendi iam tempus aduenisset, nec locus in diuersorijs propter affluentem hominum à cunctis locis multitudinem suppeteret, stabulum & tugurium, in quo animalia stabulabantur, ô rerum inopia! ingredi coacta est, & in eo peperit filium suum primogenitum, quem pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit.

Figuræ veteres in Christi natiuitate completę.

O beatum partum, ô felix puerperium, ô tempus tot votis & suspirijs veterum patrum expetitum. Hic scilicet figuræ veteres adimpletæ sunt, & quidquid olim præsignatum, hodie reipsa contigit. Videte enim, vt Noë noster, finito damnationis diluuio, arca vtero inquam Virgineo, egrediatur, quo humanum genus restauret, homines in veram libertatem asserat, & à damnatione immunes reddat.

Videte laterculum, monte hodie descendentem, à nemine tamen impulsum, qui statuam comminuet, suaq; magnitudine vniuersum terrarum orbem replebit. Lapis hic Christum designat (*petra autem erat Christus*) qui hodie vtero Virginis, quæ in sacris litteris montis nomine sæpius appellatur, (*Mons in vertice montium*) sine vllo hominum adminiculo, sed cooperante tantum Spiritu S. descen-

descendit, qui peccati idolum destruet atq; euer-
tet; & nominis sui gloria orbem replebit, nam
Psal. 112. *solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen Domini.*
Videte hic opulentum illum fluuium, qui infra
torrentis rapidissimi paradiso voluptatis emana
videte inquam, Dei filium, qui è virgine, qua ver
paradisus voluptatis est, hodie egreditur, fluuium
illum infinitas secum diuitias trahentem, torren-
tem illum aquæ viuæ, quæ animas nostras pota-
uabit, peccatorum maculas eluet, mundumq;
niuersum fœcundum & vberem reddet, fluuium
illum admirabilem, de quo in Ecclesiastico le-
Eccl. 24. mus, *Ego quasi fluuius Dorix, ego quasi aquæductus ex-*
è paradiso.

Nunc ad oculum patet ænigma illud obscu-
simum, quod Ioannes olim in Apocalypsi sua po-
Apoc. 10. posuit: *vidi*, inquit, *alium Angelum fortem descen-*
dentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius. An-
gelus hic, auditores, Iesu Christi, qui vere Ange-
lus testamenti est, imaginem gessit. hic enim co-
Psal. 18. lo cum descendisset, (*à summo cœli egressio eius*)
nocte hac virgineo egreditur vtero, carnis ne-
stræ nube coopertus, crucis aliquando iridem in
capite gestaturus, quæ vere arcus cœlestis el
ac pacis inter nos & patrem illius initæ symbo-
lum.

Prædixit olim Isaias venturum aliquando tem-
pus, quo Dominus super nubem leuissimam ve-
heretur, itaq; Ægyptum ingrederetur, ad cuius
ingressum omnia illius simulachra commotum
Psal. 19. in terram deciderent. Audiamus oraculum. Ecce
Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur
Aegyptum, & commouebuntur simulachra Aegypti a
facie eius. Post longam disquisitionem videmur
hæc

hæc omnia mihi hoc natalis Domini die contigisse, hodie quippe paruulus ille, qui in præsepi vagit, humanitatis nostræ nube, & quidem leuissima, quia nullo peccati pondere grauatur, vectus Ægyptum mundi huius ingreditur, & ecce ad eius introitum omnia idololatriæ simulacra, & mundi idola prosternuntur in terram, & inimici nostri in fugam se conijciunt.

Hodie quoque omnia omnium prophetarum oracula finem accipiunt, & vera fuisse comprobantur, vt in primis illud Malachiæ, *Orietur vobis Sol iustitiæ.* Non immerito autem glorioſam hanc Domini natiuitatem soli exorienti comparârat. nam quemadmodum sol mane exoriens, & in nostro horizonte apparens, relictis Antipodum sedibus, idem omnino sol est, qui hactenus & ab initio fuit, quamuis nobis recenter oriens, nouus esse videatur. Ita quoque Dei filius, tametsi hodie natus ex virgine, esse non incipit, erat quippe ab æterno: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum*; hodie tamen nobis recenter exoritur, nostram indutus carnem, humanaque natura circumuestitus. *Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Eadem loquendi ratione vsus est Zacharias, quem etiam prophetam appellare licet, *visitauit nos oriens ex alto*; non ait tantum *oriens*, sed subiungit *ex alto*: quod is, qui filius erat Altissimi, cœlo descendens, terramque visitans, homo factus hominibus se se ostenderit. *Malach. 4.*

Vterque vates ecce Christi Natiuitatem soli exorienti comparat, forsitan, vt innueret, idem hic omnino contingere, quod olim Ezechiæ regis tempore accidit. Hodie namque sol iustitiæ solitum *4 Reg 20.*

tum cursum interrumpit, decemque gradibus retrocedit. Ipse quippe Dei filius hominem induens infra nouem Angelorum choros descendit, *Minorasti eum paulo minus ab Angelis*, & mox, *verbum caro factum est*, an non igitur decem gradibus retrocessit? O quanta humiliatio, quanta retrocessio! is qui aeterno Patris sinu egredi solebat, hodie temporis Virginis vtero egreditur: dicitur namque, *Edixit filium suum primogenitum.*

Hodie quoque completur, quod in ipso mundi exordio contigit, quando nimirum Adæ dormienti Dominus costam abstulit, ac nouam eius loco carnem indidit, quo facto excitatus protoplastes oculosque in Euam conijciens, ait: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Hac de re Ephesios agens Paulus, mysterium hic magnum laritate insinuat, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo.* Omnes enim Patres, imprimis Augustinus, docent maximum hic ab initio mysterium designari, quod in verbi incarnatione & admirabili eius è Virgine Natiuitate contingere debebat. Pater siquidem æternus, nam è costis suis, id est, verbum suum, quod intellectus eius sinu delitescebat, carne nostra mortali cooperuit, idque vnione quadam admirabili. Nam verbum & caro post hanc copulam non nisi vnam hypostasim constituebant, adeo vt Deus factus sit homo, & vicissim homo Deus, & verba illa Adæ vsurpare potuerit, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Non possum autem satis similitudinem hanc demirari, quæ tam scite Verbum carnem factum, & humanitate nostra circumdatum, ossi, quod carni & corpori vnitum esset, comparet.

Eph. 9.

Primo

Primo, ſicuti os vel coſta ſub carne ſemper aut pelle deliteſcit, ita verbum illud Dei, carni humanæ annexum ſemper ſub eadem latitat, corporiſque noſtri denſitate veluti tenebris quibuſdam obſidetur: quo alluſiſſe viſus eſt Pſalmiſta, dum canit: *Qui poſuit tenebras latibulum ſuum*, ac multo apertius Iſaias: *Vere tu Deus abſconditus*, ſub mortali humanæ naturæ pelle deliteſcens. Verbum incarnàtum confertur coſtæ & oſſi Adæ. 1. *Pſal.* 17. *Iſai.* 45.

Secundo, Sicuti oſſa iuxta medicos, natura ſua nullum ſentire dolorem queunt, cum nulla anima ſenſitiua, ſed ſola vegetatiua, prædita ſint adeo, vt quamuis aliquem interdum cruciatum ſentiant, hoc non è natura ſua, ſed propter carnem, cui vnita ſunt, fiat. Ita Verbum Patris ex ſe nullum dolorem aut cruciatum ſentire, nullum laborem perferre, nihil pati, etiam in præſepio poſitum, poterat. Sed penitus impaſsibile erat: adeo vt quidquid hodie in ſtabulo ferat, totoque vitæ tempore paſſurum ſit, carni noſtræ quam ſibi adaptauit, ſit adſcribendum, Vnde in paſsione illius adimpletam illam prophetiam legimus, *Os non comminuetis ex eo*: eo quod os illud Verbi diuini in cruce ſemper integrum & immutabile permanſit, nulli læſioni, aut vulneri obnoxium. 2. *Ioan.* 19.

Tertio, quemadmodum oſſa in corporum noſtrorum compoſitione & compaginatione carnem exteriorem ſuſtentant, vt doctiſsime demonſtrat Ariſtoteles, non ſecus quoque Verbum illud diuinum in paruulo illo, qui hodie naſcitur, inſtar oſsis ſemper ſe geſsit: ipſum namque carnem illius ſuſtentauit, ipſum fuit, quo ſubnixus actiones illas admirabiles, quibus ſalutem noſtram operatus eſt, edidit, vnde Dominus Ieſus 3. Ariſt. 2 de part. anim.

Iesus Christus, velut homo, sibi ipsi, vt verbo Do-
Psal. 17. quens ait apud Prophetam, *Diligam te Domine, &*
verbum æternum, in sempiternum, quia tu es for-
Hebr. 1. *titudo mea*, robur & auxilium meum, *Dominus fir-*
mamentum meum, atque Deus meus, & omnibus in
rebus protector & vindex, qui portat omnia ver-
bo virtutis suæ. Hoc igitur os, verbum hoc, Deus
deniq; ille, humanitatis nostræ carne vestitus, hodie
ventre virginali egreditur, pannis inuoluitur,
& in præsepio reclinatur.

Abac. 3. Totus hic orbis obstupescat, hoc demiretur, hic
præ admiratione mortales deficiant & consternentur.
Abacuc quidem Propheta natiuitatem
hanc & paupertatem verbi Dei demiratus animi
concidit & expauescit: Ita namq; secundum Se-
tuaginta eius verba leguntur, *Consideraui Domine*
opera tua, & expaui, in medio duorum animalium cog-
nosceris, qui medios inter Angelorum choros ver-
sari solebas. Et quis obsecro, non miretur, Domi-
ne, cum te in tanta paupertate nascentem videat,
in stabulo loco palatij, in præsepio loco throni re-
clinatum, in palea loco aulæorum extensum, à pa-
storibus loco purpuratorum stipatum. Quid, Do-
mine mi, quid nasceris in tugurio, viuis in deser-
to, in cruce denique nudus morieris. quis hic non
obstupescat, quis ad tantam tuam paupertatem
non expauescat?

Deut. 11. Admiratur Propheta vile id duorum animali-
um consortium, *In medio duorum animalium cogno-*
ceris, & merito; quis enim hoc vidit vnquam? Si-
mul etiam magnum aliquot mysterium innu-
bat. Vetuit olim Deus agros asino & boue vni-
go copulatis proscindi. *Non arabis in boue simul*
& Asino: Hoc nempe in Messiæ aduentum reser-
uabat

uabatur; videte namq; vt tugurium ſubeat, præſepio ſe admoueat, bouem & aſinum combinet & vni iugo adcopulet, vt vaſtum mundi huius agrũ proſcindat, crucis ſuæ vomere inculta eius arua ſubigat & præparet, quo ſementem Euangelij ſuſcipiant. Quis non obſtupeſcat hæc omnia perpendens, & Deum in præſepio reclinatum videns?

Regina Sabæa, viſa Salomonis maieſtate, miniſtrantiumq; decore & ornatu, adeo obſtupuit, vt Spiritus vltra in ea non remanſerit. Quo quęſo ſtupore eadem fuiſſet perculſa, ſi noſtri Salomonis paupertatem intuita fuiſſet, ſi eum pañis vilibus inuolutum, in fœno iacentem, in duro præſepio reclinatum conſpexiſſet? Si inquam filium Dei in ſtabulo ventis peruio & putido natum, inter animalia conſtitutum vidiſſet? tunc ſcilicet præ ſtupore non fuiſſet Spiritus vltra in ea. 2. *Paral.* 2.

Daniel Propheta cum Angelum ſplendidis indutum veſtibus conſpiceret, in tantum expauit, vt exanimis in terram conciderit, & dixerit, *Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil remanſit in me virium, & quomodo poterit ſeruus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim remanſit in me virium, ſed & halitus meus intercluditur.* Quid? vnius Angeli conſpectus ſi ſanctiſsimum virum potuit percellere, quomodo omnium Angelorum Regis eum paupertas perculiſſet, qui tanta modo in egeſtate, in ſtabulo iacet, medius inter animalia. Merito igitur hic homines ſimul & Angeli obſtupeſcant. *Dan.* 10.

Prodeant iam in ſcenam figuræ veteres, ſed elucidatę, & iam non amplius figuræ. Hodie ſcilicet Arca Teſtamenti ſub pellibus ſita eſt, i. diuinitas ſub humanitatis noſtrę deliteſcit pellibus: quamobrem ad confuſionem noſtrã merito illud Dauidicum

2. Reg. 7. dicum dicere possumus, *Videsne quod ego habito in domo cedrina, & arca Dei posita sit in medio pellium?* &
2. Reg. 2. *illud* Vriæ, Arca Domini in deserto exposita est, & li iniuriæ, ac sub tentorijs militaribus, & dominus meus Ioab super faciem terræ manet. Sanc sc. humanitatis Domini nostri arca, regũ & pri cipum palatijs eiecta, diuersorioque carens, inter buli deserto commoratur: & sumus ille dux Chri stus, carnis nostræ loricam indutus, super duram
3. Reg. 22. in tugurio, inter bouem & Asinum iacet. Hoc Rex Israel, bello decertaturus, habitum mutat, & est, hodie Filius Dei, summus ille regum Rex cho rem, schema, & maiestatem exuit, & alium habitu assumit, cum Deus esset, homo, cum magnus, pa uus; cum opulentus, pauper effectus est, bellum, conflictum cum peccatis, ac Diabolis initurus.

Exod. 4. Hodie manus illa Mosis sinu educta lepra infici tur: id est, hodie filius Dei æternitatis sinu educta dextra illa Patris, formam peccatoris, qui spiri
Isai. 53. tualiter leprosus est, induit; vnde Isaias, *Nos puta uimus eum quasi leprosum.* Obseruauit idipsum Psal
Psal. 76. mographus, dum ait, *Hæc mutatio dextræ excel* Ille siquidem, qui in Angelos exercere dominium solebat, bestijs hodierna die obsequitur; ille qui cœlos & cœlestia habitacula incolere solebat, ad stabulum se recipere compellitur; ille, ad cuius maiestatem & nutum tota terrarum machina tre mere solebat, coram bestijs hodie plorat & cõmi miscit. O rerum vices, ô subitam metamorpho sim! ecquæ Deus bone hæc mutatio! Exclamem igitur cum Psalmographo potero, & cum Patre
Psal. 73. cœlesti expostulare; *Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sinu tuo*, vt eam mundo in summa nuditate manifestes?

Legitur Alexander Macedo, Perside subacta, Per

Persicum etiam habitum assumpsisse, Macedonico tam en cultu nõ omnino neglecto; quo vtriusq; sibi gentis amorẽ & beneuolentiã conciliaret. Ecce potentissimus ille cęli ac terrę Monarcha Christus Iesus, mundi limites ingressus, vt in hominum sese amicitiã insinuaret, eorũq; animos demulceret, humano se more vestiuit, humanũ schema & formã induit, vestẽ inquam discolorem, quæ tum ad diuinitatem, tum ad humanitatẽ referri queat. *Et verbum caro factum est*, & alibi manifestius, *Et habitu inuentus vt homo*; vti ad oculum videre possumus: iacet enim in præsepi pannis inuolutus. *Phil. 2.*

Ionas Propheta cum Niniuen ingressus per plateas ac vicos inclamasset, *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur*; Rex, vt flagellum quod Dominus parabat, auerteret, vrbisq; & regni cladem auerruncaret, purpuram exuit, sacco & cilicio lumbos accingit, cinere & sordibus caput conspergit, omnemq; fastum regium repudiat ac fastidit. Simile quid hodie videbimus, Auditores: Inclamabat siquidẽ æterna iustitia, pereat nefanda illa Adami progenies, vindictam & flagellum perfida illa præuaricatio promereatur, damnetur homo, supplicium contumaces illi luant, & ecce confestim summus ille cœlorum Monarcha loco se proripit, vt Patris furorem & iram mitiget, palatio suo egreditur, SS. Trinitatis thronum deserit, diuinitatis splendorem ac maiestatem exuit; & sacco se humanitatis nostræ cooperiens, ac mortalitatis nostræ cineribus caput aspergens, in præsepio extensus & pannis inuolutus iacet. *Ion. 2.*

Hebræi cum idololatrica mania in præceps acti vitulum aureũ diuinis affeciissent honoribus, eũq; velut libertatis vindicẽ omniũq; bonorũ largitorẽ nequiter adorassent; præcepit Deus, vt in corde *Exod. 33.*

contrito & humiliato ad se conuerterentur, omnem ornatum extrinsecum deponerent, aurum, monilia reijcerent, & cilicijs membra edomarent, si pacato vti vellent numine, quod & ita factum est. Idololatriæ crimen incurrerat homo creatus creatoris loco adornado, diuinamq; iustitiam se prouocauerat; & ecce vnigenitus Dei filius, Patris iram auerteret, furorisq; illius æstū extingueret; magnificentiam illam regiam exuit, omnem maiestatem ad tempus seponit, inq; stabulo pœnitentiæ veste indutus nasci voluit.

Exclamare igitur libere potero, ô ingens humilitas! ô amor ineffabilis! ô paupertas extrema! mutatio penitus admirabilis! vt nimirum qui Angelos inter agere consueuerat, medius inter duas personas esse, in throno gloriæ conside modo instabulo habitet, in fœno & stramine tensus sit, inter bestias agat, & in præsepio teneat. *Heu quantum mutatus ab illo Hectore!* Exp hanc metamorphosim egregie Cyprianus, *Pa culi pro purpura, pro bysso in ornatu regio lacinia runtur*, vt ita humilitatem discemus. Hinc ma eius voluntati satisfacere volens, & eiusdem illo desiderij, *pannis eum innoluit.*

Ser. De Natiui. Christi.

Quatuor de causis homines de Deo conquerebantur. *Psal.* 41. 2.

Quot nobis mysteria declaratis ô pannicul occulta & arcana Sacramẽta inuoluitis! Quat olim de causis homines de Deo conquerebant primo quod esset quodamodo inaccessibilis, nisi magno sudore ac difficultate inueniretur hinc clamabat ad Dominũ Dauid, *Fuerunt mihi cryma mea panes die ac nocte, dũ dicitur mihi quotidie bi est Deus tuus?* Optat ecce, vt Deus humana indutus hominibus se se manifestet. Deinde manus eius nimis essent graues. Ita. n. de *Iob* 3. cõquestus est Iob, *Manũ tuam longe fac à me.* Ter

quod nimis esset in loquendo austerus & durus. Hinc Hebræi dixere Moysi, *Ne loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur*. Postremo, quod tametsi placidum se demonstraret, super thronum tamē plenus maiestate & gloria consideret; vnde Isaias: *Vidi Dominum super solium excelsum & eleuatum, & Seraphim stabant, & clamabant Sanctus*: At desinant iā de Deo conqueri mortales, omnia iam commutata sunt. Annuntiant siquidem hodie Angeli hominibus, *Inuenietis infantem pannis inuolutum & positum in præsepio*. Quasi dicerent, Eia Pastores, nolite iam amplius de Deo vestro conqueri, inuenietis quippe eum non iam in cœlis tonitrua fabricantem, sed vt paruulū vagientem: manus etiam eius iam non amplius graues, aut plumbeæ sunt, sed pannis & lacinijs inuolutæ: non iam solio sublimi sedens conspicitur, sed in præsepi durissimo reclinatus: non iam circumstant eum Angeli, sed bruta animalia. Accedite igitur ad eum, hunc Deum affamini mortales, maiestatem eius nolite perhorrescere, aut manuum illius seueritatem metuere; has namq; mater & totum simul corpusculum pannis inuoluit, & reclinat in præsepio.

Exod. 20. 4.

Isa. 6.

O panni, ô præsepe, ô tugurium penitus admirabile! videte obsecro Auditores, vt generosus ille & inuictus Samson in sinu virginis ligatus & vinctus ludat: nimius erga Dalilam, id est, humanum genus, amor his eum vinculis irretiuit. Quis vmquam crediderit, inuictissime Samson, amore te ita fascinandū, vt fæmineis brachijs stringereris? itane amoris incendium in animo tuo exarsit? Dixit olim nescio quis, *Amare & sapere vix Deo conceditur*; ad eundem quoq; modum dicere possum⁹, amorem Dei erga humanum genus stultitiā & insaniam mundanis hominibus videri. Quod innuit

Iudic. 16.

1.Cor. 1. Apostolus dicens, *Nos a. prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Mundani nempe stultum esse aiunt, summi Dei filium nasci in stabulo, in præsepi vagire, inter bestias plorare, ac deinde in cruce summa cum ignominia emori. Sed quam perperam ac stulte iudicatis! *nam quæ stulta sunt mundi, elegit Deus vt confundat sapientes.* quod nempe vos stultum existimatis, paruulus hic velut sapientissimum & subtilissimum amplectitur.

Iob 38. Hodie quoq; quæstio illa Iob soluta est, *Qui conclusit, inquit, ostijs mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens? cum ponerem vestimentum eius & caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem?* Mare hoc Dei verbum appellare possumus, mare, inquam, à quo omnia gratiarum ac charismatum flumina originem sumunt, & in quod iterum deuoluuntur. Hoc ipsum in vtero virginis veluti repagulis quibusdam coactum fuit ac retentum, & in eodem carnem nostram induit: sed nocte hac egressum & erumpens, perq; omnes mundi sese regiones diffundens, pannis infantiæ obuoluitur.

Noli iam amplius ô Adam Dei vocē veritus sub arboribus delitescere, eo ꝙ nudus sis; aduenit enim qui nuditatem tuam cooperturus est, panniculis quippe suis eam tegere iam cœpit. Ecce aliud: primus ille Adam Paradiso terrestri exactus, mortuorū animaliū pellibus sese vestiuit, quo se mortalē ostenderet: & ecce, ad hunc modum secundus Paradiso cęlesti vltro egressus panniculis inuoluitur; quo demonstret se moriturū, & sindone munda inuoluendū. Quin etiā is ipse, qui modo pannis hic iacet obuolutus, vestibus aliquando nudatus in crucem agetur: & ille qui Cherubim splendore circumcingit, qui lilijs agros vestit, qui auib⁹ plumeas

Gen. 2.

meas veſtes cõcedit, qui operit cœlũ nubibus, non niſi vilibus pannis inuolutus ſerpit in præſepio.

Quid? naſci in ſtabulo, in præſepio deliteſcere? quot hic teguntur myſteria, & quidẽ arcana? Homo namq; cum felicitatis ſuæ & ſplendoris ignorans, brutalem naturam induiſſet, immortalitatẽq; & beatitudine cœleſti, ad quam deſtinatus erat, excidiſſet, mortalis effectus eſt, & miſerrimus: *Homo*, inquit Pſaltes, *cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus* Atque ideo Redemptor hominis mundum ingreſſus, ad ſtabulum diuertit & beſtiarum ſodalitio gaudere incipit. Vnde idem qui ſupra, *Homines & iumenta ſaluabis Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.* Pſal. 48. Pſal. 35.

Laudatur in Euangelio Samaritani pietas, qui hominẽ à latronibus vulneratum & ſpoliatũ equo impoſitum in ſtabulũ duxit, rationemq; illius haberi præcepit. Hæc hodierna die parabola vere cõtigiſſe dicenda eſt, puer hic quem videmus Samaritanus eſt, & quidem benigniſsimus & in miſeros mortales propenſiſsimus: hunc, miſerum humanum genus, à peccato & diabolis, animæ prædonibus, ſpoliatum gratijs, & miſerrime ſauciatum, in ſtabulum duxit, vt ab eodem ſalutem & ſanitatem conſequatur, vulneribus medelam, & gratiarum recuperationem inueniat. Ideo eum Mater reclinauit in præſepio, & exclamare compellor: Luc. 10.

O ſtabulum regium, ô pannos diuinos, ô præſepium aureũ, ac longe ſplendidius & auguſtius quã Romana Capitolia! Equorũ curriliũ p̃ſepia quadraginta millia & duodecim millia equeſtrium erãt Salomoni: at nihil hæc omnia ſunt, ſi cũ Chriſti tugurio & ſtabulo conferantur. Extollit ſplendorem eius omnibuſque regum palatijs anteponit

Serm. 4 in vigilia natiu. Dom. Bernardus, dicens, *Absconde Maria nouis fulgoribus, pone in præsepio, inuolue pannis infantem: nam & ipsi panni diuitiæ nostræ sunt, pretiosiores siquidem pannis Saluatoris omni purpura, & glorioſius hoc præsepio, quam ratis regum solijs, ditior paupertas cunctis opibus, gaudiaque thesauris sæculi.* O meditationem tanto viro dignisſimam. Aliam non minus piam & luculentam

In ſer. quodam. habet de eodem ſtabulo Fulgentius Epiſcopus Ruſpher, *Archelaus* Herodis filius *natus eſt in palatio, Chriſtus in diuerſorio, Archelaus natus in lecto eſt pulcro, Chriſtus autem in præsepio eſt reclinatus, ille pretioſis inuolutus eſt ſericis, iſte viliſſimis inuolutus eſt pannis: & tamen ille contemnitur, iſte quæritur, & inuentus ſimpliciter adoratur.* Id eſt, maiori in pretio ſunt ſtabulum Chriſti, quam Archelai palatium, viles lanuginiæ quam vela byſsina & aulæa aulæ; præſepium illud mucidum, quam ſolia Principum; maioris denique æſtimantur bos & aſinus, quam tota Herodis cohors.

Inſignis meditatio. Egredere igitur anima mea, egredere ſuperbi mundi palatijs, & ſtabuli huius limen ſupplex in terram proſtrata exoſculare: deſcende cum paſtoribus de vanitatũ tuarum collibus, & ad præſepium hoc accede, hic pauliſper morare, & res penetus admirabiles intelliges. Ille namque parumlus qui in præſepio iacet recens natus, qui vix oculo aperit, qui panniculis inuolutus eſt, qui tam tenere vagit & plorat, in quantũ homo, nouit quid quid ſcire poteſt, ſapientiſsimus eſt ac peritiſsimus Platonem confunderet, Ariſtotelem argueret ſcitiæ, Angelos doceret, de illo namq; ſcriptum

Ioan. 1. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre plenum gratiæ & veritatis.* Verum in quantum Deus, tametſi in præſepio iaceat, humeris vniuerſam mundi machinam ſuſtentat, totum orbẽ nu-

mine

mine suo flectit ac moderatur, cœlestes orbes impellit, ventorum habenas remittit & contrahit, denique omnia regit atq; administat. O puer vere admirabilis! inspice obsecro anima, intuere propius & accuratius, ille quem cernis digitulus cœlos cõdidit, illa lingula quuæ nondum fari potest, legẽ quam omnes obseruent, necesse est, promulgauit, ocelli illi semipatuli limbum Patrum penetrant, atq; inspiciunt, quidquid rerum in orbe agatur. *Oculi eius super gentes respiciunt.* O prodigia, ô mira- *Heb. 10.*
bilia, sed heus, secundum me orationis stadium ingressum aduerto, cursum igitur prosequar.

Sane cum omnia quæ in admirabili Saluatoris nostri natiuitate contingunt prodigia perpendo, nullum esse diẽ censeo, qui cum hoc conferri queat, ille namq; omnium pulcherrimus, ille dies nouus ac penitus admirabilis. Quidquid enim hic perspicio, miracula & prodigia sunt, naturę siquidem hic leges & iura violantur, & omnia mysteris scatent. An non enim admirabile est, Dei filium hominis filium fieri? an non portenti simile, eum qui ante omnia sæcula fuit, in medio sæculorum nasci? cum, qui fœcunda Dei patris memoria egressus est, vtero prodire virginali? eum cuius magnitudinem cœlum non capiebat, stabulo contineri? eum qui posuit in sole tabernaculum suum, hodie in præsepio thronum figere? de eo denique, de quo ante occinebatur, *In principio erat verbum*, iam cani, *& Verbum caro factum est*, ô res penitus nouas & admirabiles!

Hodie scilicet omnia mutata sunt: ipsa nempe temporalis in æternitatẽ, seruitus in libertatem, mors in immortalitatẽ, humanitas in diuinitatẽ, peccatũ in gratiam, contemptus in gloriam, paupertas in affluentiam, infirmitas in robur transijt.

O admirabilem metamorphosim! sed audiamus & aliam longe magis admirandam. Hodie siquidem hinc Deus fit homo, immortalis mortalẽ se reddit, impatibilis ad patiẽdum se disponit, qui infinitus est, certis vult limitib. ac finibus circumscribi. Hodie hinc vero homo in Deum transformatur, creatura in creatorem, temporis subditus spatio in æternum, seruus fit Dominus, & qui pauperrimus erat, diuitijs amplissimis donatur. Hodie quinetiam Angeli descendunt cœlo, nouæ in cœlo stellæ collucent, virgo parit, anima quædam creata vnico momento gratia repletur, hodie deniq; Deus per filium nobis locutus est, vt bene obseruauit Apostolus, *nouissime autem locutus est in Filio.* *Heb. 1.*

Quid igitur mirum, totum hodie mundum in admirationem rapi? Vniuersus terrarum orbis Augusti edicto describitur, pax per omnes mundi angulos dominatur, atq; ideo, vt scribit Orosius *Lib. 6 contragentes.* Iani templum ab Augusto occlusum est, vt nimirum Psalmographus veritatem dixisse comprobetur, *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis.* *Sap. 22.* *Psal. 72.* Idem Imp. vetat, ne quis Domini sibi nomen arroget: Tres Magi stellæ ductu ab extremis orbis finib. in Bethleem proficiscuntur, Herodes Ierosolymas tremit, Doctores legis & Scribæ Prophetarum oracula consulunt. Nouus adhæc in oriente Planetes exoritur, pastores Angelicam symphoniam audiunt, bos & asinus infantem proni adorant, arneæ Engaldi flores emittunt, idola ad terram deijciuntur, sol in tres scindi partes visus, fons Romæ oleum scaturit, & in Tiberim sese exonerat, totus orbis prodigijs & portentis plenum!

Diem inquam, qua quidquid olim de Virgine gloriosa iam ab ipso mundi exordio prædictũ est, completum cernimus. Primus humani generis parens

parens Adam è terra virgine formatus est; secundus è Matre virgine nascitur: Primum Isaac sterilis vetula genuit, secundum tenera virguncula: hodie rubus ardet, & non cõburitur: hodie vellꝰ Gedeonis circumcirca irroratur, & tamen non madescit. Hodie Maria porta fuit, de qua in Canticis. O igitur dies felicissima, dies quæ hominibus lætitiam attulit, quod Redemptorem inuenerint, Angelis, quod Dominum nacti sint, Patribus limbo detentis, quod Messiam adueniſſe iam sciant. Quodnam enim illos sensisse gaudium putatis, cum desideratum illum cunctis gentibus natum audiuêre, de illis scripsisse censeo Psalmographum, dum canit, *Vox exaltationis & lætitiæ in tabernaculis iustorum.* Quosdam eorum audire dicentes videor, vt in primis Adamum, Ecce hic arbor vitæ. Ecce hic arca, inquit, Noë, quæ nos omnes diluuio eripiet. Ecce dicit Abraham, seminis mei benedictio. Ecce, addit Iacob, scala cuius vnum cacumen vidi cœlum, alterum terram ferire. Ecce hic, exclamat Moses, rubus meus ardens. Ecce hic, ait Isaias, flos de radice Ieſſe. Ecce hic, subnectit post omnes Daniel, lapis de monte auulsus. His aut similibus inter se verbis illos vsos meditari possumus, sibiq; mutuo de Saluatoris aduentu gratulatos. Hæc scilicet apud limbi incolas exultatio & iubilus.

Gen. 2. *Gen. 20.* *Exod. 3.* *Iudic. 6.* *Psal. 10.*

An non & tu iubilare potes ô homo, & iô pæan concinere, cum videas hodie naturam tuam ad tantam dignitatem euectam? In posterum enim Angeli huic sese submittent, hominibus cultum & venerationem exhibebunt, cum ipsis prius homines honorem exhibuerint. Tantum enim abest, vt Angeli ante hunc diem ad pastores accederent, vt ab ipsis ducibus, regibus, & Prophetis adorari

rari se permiserint. Vnde Abraham, tres vidit, & vnum adorauit. Verum cum post Domini nativitatem Ioannes vnum eorum adorare voluisset, inhibuit ille, & ait, *caue ne feceris, conseruus tuus sum.* Hinc Lucifer, teste Bernardo, inuidiæ suæ & æmulationis sumpsit exordium, & aduersus diuinitatem coniurationem inijt: cum enim reuelatione didicisset. Deum aliquando in humana forma cum hominibus conuersaturum, videretq; sibi eandem sub Deo latitantem adorandam esse iam (quia gem tulerat Pater æternus. *Et adorent eum omnes angeli eius* similiter) secum statuit, cœlo cœlestique beatitudine carere potius, quam Deum incarnatum adorare, hominumq; ideo fœlicitati, ac fori inuidere cœpit.

Gen. 18.

Apoc. 19.

Serm. 17.

in Cantic.

Celebrem igitur hodie cum gaudio Natalē Domini, quia dies hic in causa est, vt iam de illo, de quo canebatur, *lumen de lumine*, canatur, *& homo factus est*; Inualescet in posterum in omnibus mundi academijs verax illa propositio, *Deus est homo*, & conuerso illa, *Homo est Deus.* In posterum siquidem Athenis Deus ille ignotus annuntiabitur, Romæ verū esse cōprobabitur, q; fieri nemo posse existimabat, Virginem peperisse Hierosoly. sermone veniisse Messiā, & per vniuersum terrarum orbem spargetur admirabilis illa filij Dei incarnatio & Christi natiuitas. Dixi Romæ mentionem fore Virginis quæ peperisset, quia Innocentius III. scriptis prodidit Apollinem in templi pacis, quod Romani exstruxerunt, dedicatione, sciscitantibus quando templum hoc interiturum esset, respondisse, quando Virgo sine virginitatis violatione parieret: q; cum Romani fieri non posse crederent, illud æternum fore augurabantur, sed hodiernus Virginis partus ipsum ad solum prostrauit & euertit.

Hæc

Hæc igitur curiosis prodigiorum huius diei indagatorib. dicta sufficiant; satis sit hodie Verbum carnem factũ esse, hodie temporalem filij Dei natiuitatem esse, quæ q̃ proxime ad illam æternam accedit. In hac enim Pater seipsum inspiciens, suiipsius conceptum generat, qui cum accidens esse nequeat (nulla enim accidentia in Deo) manet substantia, cumq; alia substantia quam suiipsius esse non possit (Deus enim simplex est, non compositus) Deus est non secus ac Pater. In illa vero cum vna natura iam indiuiduata sit, seq; supponere cupiat, diuina eam hypostasis sustentat, & eam in se terminans, & subsistere faciens, efficit, vt quoniam vna eademq; persona duabus naturis est insignita, & homo fiat Deus, & Deus homo: Hic scilicet omnium mirabilium abyssus est.

Præterea in hac æterna Dei Verbi generatione & natiuitate manifestum est, diuinã essentiam ad intra tribus personis communicari, tresq; personas in vna eademq; essentia cõmunes esse: verum in illa temporali vnam personam duab. se naturis ad extra communicare, duasq; naturas vni personæ communes reddi: illic Verbũ consideratur increatũ, at hic incarnatum; illic pure Deus & solus Deus, hic Deus simul & homo. Ab æterno nonnisi vnus est Deus, & tres personæ, in tempore vnicus est Iesus Christus, & duæ naturæ. In magno illo æternitatis die, Pater & filius, ac Spiritus S. non nisi vnum creatorem constituunt, ac celebri & admirabili Natalis Domini die Deus & homo vnũ constituunt Redemptorem: in priori omnia naturæ iura violata sunt, tria non nisi vnam efficiunt essentiam, tres qui sunt Deus; tres tamen Deos non statuunt, vna quoque eademq; natura in tribus personis subsistit, aliaq; accidêre admirabilia: In

poste-

posteriori omnia mundi huius iura euertuntur, duab. sc. substantijs in vna hypostasi cõsistentibus, vnâ vero naturâ sine propria substantia subsistente, duobus Esse perfectis, non nisi vnam eandemq; personam constituentibus; alijsque prodigijs miraculisq; accedentibus, quæ quatuor hisce verbis continentur. *Et verbum caro factum est.* O nativitatem prodigijs & mirabilibus scatentem! equidem non vitæ meæ tempore nihil tantopere prædicabor, demirabor.

Vestras quoq; hic partes agite Christiani, in aduentu Messiæ cantate, cum Angelis concinite, verum vos cantui adaptate; iubilate Deo in natalitijs Dei, verbi incarnati mirabilia per omnia diuulgate, merita pusionis nati promulgate, eius gloriam decantate, cum pastoribus eum inuisite, & in stabulo hoc iacentem eum adorate. Hic discite humilitatem, paupertatem, ac mundi cõtemptum, sublimem hanc philosophiam, etiamsi mutus sit, docebit, stabulum ipsum schola est, præsepium suggestus, lacrymę gestus, ipse vagitus eloquentia. Discite præclaram hanc ab hoc Doctore lectionem: & vti varij præceptorum suorum mores & naturam imitati sunt, vt Aristotelis gibbum Peripatetici, Cyri nasum Aquilinum Persæ, ita vos humilitatem, ac cæteras Iesu Christi virtutes, quas hic in stabulo demonstrat, æmulamini.

Curtius li. 5 Alexander Macedo Persidem subiugaturus, magnam niuium vim in itinere offendit, adeo vt agmen retrogredi fuerit coactum; sed cum omnes itineris difficultate perculsos & deterritos videret, equo descendens, primus se in niues coniecit, viam parauit, obstacula remouit; & ecce omnes mox regia constantia animati, eiusque gloriam æmulantes, subsecuti sunt, ac difficultatibus

sese expoſuêre. Reſpicite, ô Chriſtiani milites, ducem veſtrum, regem veſtrum niues calcantem, reſpicite, vt acerrimum frigus patiatur, mũdi vanitates conculcet, humilitatem ac paupertatem cõplectatur. Quis obſecro eum non ſequatur? quis hic honore non ducetur? id eſt, Quis non erubeſcet, ſuperbiam conſectari, & inſoleſcere, cum regem tantum adeo humiliatum cernat? quis mundum ad exemplum Principis ſui non contemnat?

Puer Ionathæ filij Saul dominum per ſaxa & loca confragoſa ſerpentem, quo Philiſtæos inuaderet, magna cum fiducia & conſtantia ſequebatur, armiger quoque Saulis cum dominum gladio incumbentem vidiſſet, eadem temeritate ductus incubuit, & ſuo, ſuiq; tortor & carnifex exſtitit. Et ecce dominus noſter, Princeps noſter, ac Rex noſter Ieſus Chriſtus nos deducit non per montes & rupes, ſed ad ſolam humilitatem, non ad mortem, verum ad vitam, vanitatem, ſuperbiam, diuitias profligare geſtiens; quis vero adeo vecors & iners erit, qui eum ſequi detrectet? ipſe quum paupertatem amet, quis diuitias ambiat; ipſe cum humilitate gaudeat, quis honores mundi deſideret? veſtrum igitur Ducem ſequamini generoſi milites, ac toto vitæ tempore natalitium Domini ac genethliacum concinite. 1. Reg. 14. 1. Reg. 31.

Aequum eſt, ô deſideratiſsime & exoptatiſsime Meſsia, ô vnica ſpes ac deſiderium noſtrum, æternum vt cantemus, cum ipſe ſis, qui toti mundo ſalutẽ attuliſti, cum ipſe ſis, qui humanitatis noſtræ arcam ingreſſus, ab æternæ nos damnationis naufragio eripuiſti; cum tu ſis, qui cum ante & poſt diluuium, id eſt, peccatum vixeris, Eccleſię tuæ vineam plantaſti, eiuſq; vino, id eſt, amore inebriatus,

mortis

mortis somno in crucis arbore, & hodie patien
sopore in stabulo oppressus iacuisti, ac nuditatem
tuam, paupertatem, omniumq; rerum contem
ptum ostendisti; atq; ideo à scelerati Champro
nie, id est, infidelibus, perfidis Christianis, atq; i
eo vniuerso mundo delusus fuisti. O Christe, di
Verbum increatum, & mundo Verbum incarna
tum; Verbum quod fit caro, vt nos Spiritus fe
ciat & Angelos; Verbum quod humanitatem in
duit, nobis vt diuinitatem conferret; quod hu
miliat, quo nos exaltet; quod fit homo, quo nos
efficiat Deos; quod cœlo descendit, quo nos eo
ascendamus, quod in stabulo iacet, nos vt cœlo in
ferat; quod in præsepio reclinatum est, nos vt
regio throno collocet; quod inter animalia con
spicitur, quo Angelorum consortio gaudeamus.
Messia, Christe, ac Domine vere admirabilis, ac
gne, qui in perpetuum celebreris, gratiam obti
nobis concede, vt humilitatem tuam agnoscam
paupertatem imitari, vitæ tuæ seriem sequi valea
mus, vt laudes tuæ nostra sint in posterum carmi
na, tua mirabilia, quæ edis opera, nostra admira
tio, tuæ virtutes nostra imitatio, tuaq; agendi
viuendi ratio nostra disciplina, ac toties Messiæ
& Natalitia Domini in hoc mundo in stabulo ce
decantemus, vt eadem in cœlo quoq; vbi regna
in gloria, aliquando canere valeamus, ad quod
nos perducant Pater, & Filius, & Spiri
tus Sanctus, Amen.

* * *

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

Video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Actor. 7.

FIGVRA.

INnocuus Israelita Naboth, cum perfido Regi Achab, quam à maioribus acceperat vineã nollet cedere, impiæ Iesabelis astu accusatus & circumuentus, regio tandem edicto lapidibus obrutus fuit, & extinctus. Hodie nouus quidam Israelita, Leuita scilicet Stephanus, ob Ecclesiæ, quæ verè Iesu Christi Patris nostri cœlestis vinea est, defensionem nefarie accusatus, perfidæ Synagogæ, quæ gentibus dominatur, iussu & imperio ad lapides condemnatur, & condemnatus occubuit. O iudicium iniquum! ô cruentum martyrium! ô mortẽ nimis ah atrocem! cætera, quæ ad eandem spectant, scietis, si Spiritus Sancti opem inuocaueritis, ac Deiparam solitis verbis saluauerimus. dicamus igitur omnes vnanimi voce. *Aue Maria.* 3. Reg. 23.

Martyrii dignitas.

Tanti semper à Sanctis olim Patribus, Auditores, in Ecclesiis diuinum illud martyrij priuilegiũ habitum est, nihil vt aut excellentius, aut quod maioris meriti foret, in Christiana posse religione reperiri censuerint. Huius opinionis fuit Angelicus Doctor Thomas, qui nimirum Martyrum triumphos, ipsis Confessorum ac Virginum trophæis & coronis, aliorumq; Sanctorum gloriæ longe anteponit. Et merito, hoc namq; & ipse Redemptor mundi Christus olim confirmauit, dicens, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam* *a. 2. q. 12. art. 24.* Ioan. 15.

ſuam ponat quis pro amicis ſuis: hoc porro faciunt gloriosi Chriſti Martyres, qui ob amorem & honorem Dei, & ad zelum ſuum demonſtrandum, vitâ ſuam prodigunt, gladioq; carnificis exponunt. ſunt igitur illi omnium Sanctorum maximi ac perfectiſſimi. Vel dicere forſitan voluit, Charitatem omnium meritorum principium ac fontē eſſe; & quo illa maior eſt & amplior, eo & meritum maius eſt & efficacius; quiq; maiorem in hoc mundo charitatem demonſtrarunt, maiores quoq; in gloria & beatitudine in altero fore. At præclara hæc virtus in martyribus maxime renitet ac ſplendet: *Maiorem namq; caritatem nemo habet, quam vt animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis.* Per tranſennam vocis notare velim animam hic pro vita capi, vt & in aliis verbis, *Qui diligit animam ſuam, perdet eam.* Hæc efficere poſſumus, nobiles illos athletas, quos charitas primos eſſe. quod ita demonſtro. Quid enim in mundo haberi queat generoſius, nobilius, excellentius, aut meritorium magis, quam vitam & ſanguinem vltro prodigere? quid maiori in hac vita mercede dignum?

Martyrū charitas cæterorū Sanctorū charitate maior.

Matth. 16. Chriſtus cum in Euangelio de Apoſtolorum præmio ac mercede ageret, ait, *Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem & filios, aut agros propter nomen meum centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Nobis de illis ais Domine, qui propter gloriam nominis tui vitam propriam relinquent? quas illis dabis reas, quas coronas, quam mercedem conſtituis? Nemo dubitet. Si enim tantum præmium dixerum ſe ſpopondit ijs qui vel domum, agrum, vxorem relinqueret, maiora profecto ſeruauit vitam offerentibus, vt meritum hoc maius eſt & amplius

plius, ita quoque merces illius maior & amplior sit oportet.

Cum Abrahæ Deus olim zelum & amorem vi- *Gen. 22.*
disset, quo vnicum filium Isaac immolare decreuerat, tanti eum fecit, tantique meriti censuit, vt dixerit, *Per memetipsum iuraui, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me benedicã tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli.* Si tanti Deus vnicam Patriarchæ huius voluntatem, obedientiamq; fecit, quanti obsecro faciet promptitudinem Martyrum, qui, vt eidē obedirent, amoremq; suum testarentur, seipsos in Sacrificium & holocaustum, obtulêre? de quibus verba illa Psalmographi vsurpare debemus, *Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis.* *Psal. 43.*

Promisit olim Christus amplissimam mercedem ijs qui in nominis illius honorem, vel vnum aquæ frigidæ calicem pauperi darent; Audiamus promissum: *Et quicunq; potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam.* Vnde efficio: si Dominus propter vnum aquæ frigidæ haustum tam amplam se mercedem daturum promisit, ampliorem profecto dabit eis, qui propter amorem & gloriam nominis illius, omnem suum sanguinem effundent, vitamq; crudelissimo Martyrio finient. ecquæ namq; inter aquam & sanguinē inter eleemosynam & vitam comparatio aut similitudo? an non enim plurimum inter se differunt dare frigidam, & calentem effundere in signum amoris sanguinem? Nihil igitur est quod Martyrum meritis æquiparetur, aut quod maiorem à Deo mercedem exigat. *Matth. 10.*

Sephora Moysis vxor, cum, vt Mariti vitã conseruaret, qui Deum negligentia sua ac tergiuersatione *Exod. 4.*

Allegoria insignis.

tione offenderat, filios circumcidisset, ait, *sponsus sanguinum tu mihi es.* quasi dixisset: Iam reipsa circumcidi, ô marite, quo te affectu prosequerer, filiorum meorum sanguinem in vitæ tuæ defensionem effundendo. æquum iam igitur est, vt reciproco me amore complectas. Si fœmina his apud maritũ verbis ob aliquot sanguinis guttas in circũcisione effusas & propter aliquot doloris aculeos, qui eandem comitabatur, vti potuit, quanto maiori eadem ratione repetere apud Deum, verum animarum sponsum, poterunt Martyres, cum propter illius fidem, honorem, eiusq; gloriæ defensionem omnem sanguinem effuderint, seipsos, non doloribus circumcisionis, sed crudelibus mortis supplicijs exposuerint. Eorum igitur est dicere, *sponsus sanguinum tu noster es*: enim Virgines & Confessores ames, Martyres profecto maiori te amore & affectu prosequi oportet, cum ob honorem & nominis tui gloriam sanguinem profuderint, & venas omnes euacuarint.

Gen. 4.

Initio Geneseos dicitur sanguis Abel innocentis fratre interfecti in cœlum clamare, vt eiusdem meriam clamore excitatus Deus dixerit, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Primus Martyr fuit Abel, idq; in lege naturę; eiusq; sanguinis clamor ab eo tempore designabat, sanguinem Martyrum de terra clamaturũ. & quid? generositatem quandã singularem, animum infractum, caritatem admirabilẽ, patientiam incredibilem, ad hęc meritum infinitum quodque omnia merita antecellens. Quod Euangelica parabola manifestum faciam.

Matth. 13. Martyrũ merita parabola designantur.

Agricola cũ semen in terram iaceret, aliud cecidit secus viam, q̃ volucres cœli comederunt; aliud in loco saxosa & sterilia, in quibus præ humoris defectu exaruit; aliud inter vepreta & dumos, quod quidem excrescens exsurgere non potuit, sub-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

suffocatum est; aliud cecidit in terram bonam & dedit fructum, sed tamen varium, aliud sc. centesimum, aliud sexagesimũ, aliud tricesimũ. Hęc quidem non nisi parabola est, sed quæ veritatẽ tamen aliquam includat; Ager siquidem ille mundũ hunc designat, in quo magnus ille colonus, qui in altis habitat, tot creaturas, de rationabilibus loquor, seminauit; sed omnes in idem solum non ceciderunt: aliæ enim in latam perditionis, infidelitatis, & idololatriæ viam delapsæ, à diabolis, tetris illis auibus, harpijq; rapacibus deuoratæ sunt: Videlicet Ethnici & Gentiles. Aliæ in petram obstinationis, peruicaciæ; & exaruerunt: Iudæos intelligo. Aliæ hæresum spinis & errorum vepribus implicatę crescere quidem cœpêre, sed tandem ab illis suffocatæ excrescere non potuêre. Etiam me tacente intelligetis hic hæreticos designari. Reliquæ vero, quæ in terram bonam cadunt, ipsi sunt fideles, qui in terra Ecclesiæ crescentes fructum adferunt vel tricesimum, vt Doctores, vel sexagesimum, vt Virgines, vel centesimum, vt glorioſi Martyres, qui plusquam cætera Euangelij & Ecclesiæ semina & excrescunt & fructum adferunt. Confiteamur igitur nihil cum martyrio, vel merito, vel dignitate conferri posse.

Gentium Doctor Paulus tanti olim Martyrium fecit, vt cęteris id rebus anteferret, quiq; se Apostolũ prius nominare solebat, cũ carceris sordes, imo delicias expertus esset, compedes tetigisset, eculeos gustasset, relicto magnifico Apostoli nomine, aliud longe magnificentius assumpsit, vincti sc. & captiui, nomen sc. Apostoli Martyris appellationi postponens: *Ego Paulus vinctus Christi*; & *Ego vinctus in Domino*, & in Epistola ad Philemonem ciuem Colossensem, *Paulus vinctus Iesu Christi*. Imitatus sc. no- *Eph. 1. Eph. 4. ad Philem.*

biles huius mundi, qui cum ſolito Baronum, Comitum, Marchionum nomine appellari ſoleant, ducatum aliquem adipiſcantur, relictis prioribus nominibus, nomen ab eo mutuantur: qui enim modo ſe Apoſtolũ Chriſti Ieſu, modo vas electionis, modo tubã Euangelicã, alias Doctorem gentium nominare conſueuerat, cum in proxima ad martyrium via eſſet, cæteros titulos repudiat, & hunc velut eminentiſsimũ & digniſsimũ aſſumit.

Dicta ſunt hæc, & prædicta, quoniam hodie B. Stephani protomartyris ſolennitatem celebrat Eccleſia, qui cum in mortis articulo eſſet, lapidibus ſcilicet ab antiqua & perfida ſynagoga obrutus oculos in cęlum ſuſtulit, & antequam animam redderet, alta voce inclamit, *Video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Hæc mihi hodie ex Epiſtola verba delegi, ad glorioſi huius Martyris præconia decantanda quæ in tria membra diſpertiar: primo ſcilicet de eius Martyrio acturus ſum, deinde de diuino, quod in tormentis ſenſit, ſolamine, poſtremo illius erga inimicos charitatem affectumq́ demonſtrabo, ſimulq́ vos exhortabor, illius vt exemplo iniuriarum obliuiſcamini. Hæc autem ad B. Stephani gloriam, præconiumq́ non parum momenti allatura ſunt.

Actor. 7. Quod ad primum igitur ſpectat, tragici huius ac cruenti Martyrij hiſtoria in Apoſtolorum Actis deſcripta legitur. Surrexerunt ſcilicet quidam de Synagoga quæ appellatur Libertinorũ Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum, qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano: cum vero argumentorum illius efficaciæ, rationum robori, ſpirituiq́ qui in illo loquebatur, reſiſtere ſe poſſe diffiderent, indigne ferentes à Diacono ſibi ora obturari à verbis venêre ad verbera, inq́ vi-

eius conspirantes summiserunt viros, qui dicerent se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen & Deum. Ad lapides itaq; condemnatus fuit, & saxis impetitus occubuit. *Et eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant.*

Hocce porro supplicij genus, quo nullum apud Hebræos erat crudelius, ad solos blasphemos castigandos destinatum erat. Ita namque in Leuitico scriptum legimus, *Qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius & lapidet eum vniuersus populus.* Ipsa porro blasphemia, vt hoc obiter significem, homicidio anteponitur, tanquam peccatum grauius & magis detestandum: de hoc enim solum scriptum est, *Qui percusserit & occiderit hominem, morte moriatur.* de illa vero, *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimat eum omnis multitudo populi.* sola ecce mors homicidis intentatur, sed saxeus imber blasphemis.

Leuit. 24.

Blasphemi olim ad mortem lapidabantur.

Imo vero idem omnino in hos decretum erat supplicium, quod in idololatras. Si mihi autem credere detrectatis, credite Sacræ scripturæ aperte id profitenti, *Si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur, populus terræ lapidabit eum.* Et quoniam idem vtriusque peccati supplicium est, necessario fateri oportet, eandem vtriusq; malitiam & peruersitatem esse: solet enim supplicij grauitas delicti enormitati vt plurimum respondere. Tanta tamen sæculi nostri nequitia est, nihil vt plateis blasphemiâ audiatur frequentius; hæc sc. Gallica eloquentia est, hęc nobiliũ & aulicorum schemata & flores, hęc adolescentium rhetorica. O tempora, ô mores, ô sæculi labem & dedecus! ô agendi

Leuit. 10.

rationem nihil minus quam Christianum! vbinā modo lapides sunt & saxa? vbinam consueta illa supplicia? cur non obturentur fauces illæ tartareæ blasphemias tam horrendas eructantes & cogitantes? sed conglutinemus sermonem abruptum, & intra lineam redeamus.

Ios. 7. Eodem quoq; supplicio contumaces olim milites & imperio parere detrectantes à ducibus inclytis castigabantur. Hinc Iosue dux in obsidione Hierichuntino, vnum è suis nomine Achan filiū Charmi ad lapides condemnauit, quod solus inuicti ducis vrbem deprædare ausus fuisset. omnia vero quæ abstulerat igne consumpta sunt.

3. Reg. 12. Idem etiam supplicium populus iniquis tributorum exactoribus, & harpijs illis regiæ gazæ evigauit. Hinc Aduram, qui super rationes Regis Roboam constitutus erat, sed populum tamen exhauriebat & depascebatur, ab vniuerso populo saxis obrutus exspirauit.

Lapidatio crudelissimum in lege Mosaica supplicium.

Nullum quippe apud Hebræos supplicio lapidum erat acerbius, nullumq; crudelius: adeo, vt cū Dominus pœnas, quibus iniquitatem Israel castigaturus erat, recenseret, lapidationem cæteris anteposuerit: *Iudicabo te iudicijs adulterarum, & effundentium sanguinem, & dabo te in manus eorum, & educent super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & crucidabunt te gladijs suis.*

Ezech. 9.

Hebr. 14. Quin & Apostolus Paulus cum in Epistola ad Hebræos tormenta ac supplicia enumeraret, quæ Martyres præferebant, lapides inter cætera vltima p̄cipua ac maxime crudelia, recēsuit: *Alij vero ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt.* Ipse quoque populi dux Moyses hoc inprimis exhorruit. cum enim populi seditione turbas in se concitatas videret, magno-

magnoq; res suas in discrimine versari cum lacrymis ad Dominum conuersus obsecrauit, hoc vt à se supplicium auerteret: timebat enim ne popul⁹ efferascens lapidibus in se sæuiret, *Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me*; tu igitur me defende, ac protege, eorumq; furorem mitiga. *Exod. 17.*

Stephani patientia admirabilis.

Cæterum supplicij huius crudelitatē magnitudinemq; exaggerare volui, q; hoc ipsum & Protomartyr noster Stephanus subjerit, verum tanto animo ac constantia, nullum vt ex eo tormentum sustinuerit. sed potius omni sentiendi vi priuatus fuisse, visus sit, ac saxa in rosas conuersa: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Quantoq; magis sęuientium rabies inualescebat, tāto & illius robur magis crescebat: quoq; plura tormenta patiebatur, quo & maiores ei cœlitus vires subministrabātur. Prædixerat scilicet de illo, ac de omnibus in genere Martyribus Psaltes, *Mirabilis Deus in sanctis suis. Deus Israel ipse dabit virtutem, & formidinem plebi suæ*, vt tormentis infracta & immobilis persistat. *Psal. 67.*

Atq; ideo sacra scriptura fortitudinē, quæ vna è Spiritus S. donis est, Martyribus adscribit potius, quam cæteris. atq; in primis Apostolus Paulus, qui hoc eos nomine compellat, Martyres *fortes, facti sunt in bello* vitæ huius. Hunc quoq; lectulum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israel ambeunt, omnes tenentes gladios, & ad bella fortissima Mysterij huius abyssum, qui curiosi⁹ indagare voluerit, reperi, & ipso in limine per lectulum illum & thalamū regium, Ecclesiæ statum designari, per fortissimos illos Israel sanctissimos Martyres, qui exercitati ad prælia & certaminib. assueti, sanguinē suum pro Ecclesiæ tuitione, pfuderunt, vitamq; impendere, quam de eiusdem statione decedere maluerunt. Hos Deus velut excubitores constituit, *Heb. 11.* *Cant. 1.*

tuit, arma ijs tradidit, robur & animos submi-
ſtrauit. Iterum hæc ipſa alio loco in Canticis explicata & figurata reperimus.

Cant. 4. Videre quippe licet, vt illic ſponſa turri vnà quaq; communitæ comparetur, quæ ædificata sit cum propugnaculis & munitionibus, ex qua mille clypei & vmbones dependeant, atq; omnis armatura fortium. Per turrim hanc intelligite Eccleſiã per munitionẽ & propugnacula chariſmata, & dona Spiritus S. per clypeos, fidem, fortitudinem, patientiam conſtantiam, & animum, quæ ſunt fortium, id eſt, martyrum, heroum illorum Eccleſiæ armatura.

Num. 1. Iſraelitis cum Chananæis præliaturis, terram promiſsionis armis paraturis, p̃cepit Deus fortiſsimos quoſq; ex vniuerſa multitudine, ac nuclio totius Iſrael vt ſegregarent. Ecce Mandatum, *Tolite ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſrael, centenium virorum fortium ex Iſrael.* Quod olim Moſes deſerto Sinai mandauit, in Eccleſia quoq; ſua quotidie vult obſeruari. Carnem quippe, mundum, diabolos debellaturus, ſimulq; regnum cœleſtibus paraturus, Martyres, veluti populi florem & optimum agminis generoſiſsimos, eligit.

Ioſ. 1. Ioſue, qui populi Dei aliquanto etiam tempore conductor fuit, prælium commiſſurus, fortiſsimos totius exercitus admonuit, vt cæteros p̃cederent, ab hoſte tuerentur, pro aliorũ ſe ſalute diſcrimini offerrent. Vt hoc ipſum propoſito adaptẽ, allegorice omnia capiẽda ſunt. Deus quippe noſter Ieſus erit, armati illi & Herculei, qui præcedere iubebitur, Martyrum imaginem gerent, qui virtute & conſtantia armati cœlitus euocantur, vt Eccleſiæ totius agmen ducant, prælium auſpicentur, inimicorum cornua proterant, inq; fidelium defenſionem arma ſemper velut primipili præferant.

Est

Eius hodierna die euidens exemplum in S. Ste- *Actor.6.*
phano pleno gratia & fortitudine videre est, qui à Deo velut cæterorū fortissimus electus primus in stadium prosilit, saxa transgreditur, vitā, sed non animū, sub glorioso Martyrio amittit. O generose tantorum futurorum pugilum ductor! ô tot Martyrū, qui hoc in bello sequi debent, Princeps! ô generose Christi athleta, qui hodie mortē explodis, qui mundi tormenta exsibilas, qui tyrannorū rabiem eludis, qui seditioni populari solus resistis, & victor ne quidquam frendentibus omnib. euadis.

Iam ad oculum videre licet, quod Poeta olim aliud agens ait:

Ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est *Vir.Aene.6.*
Seditio, sæuitq; animis ignobile vulgus.
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.

Videmus hic enim populum furentem, ad arma concitatum, videmus innocuo parari insidias, Diaconum vinciri, ferro ad palum alligari, lapidibus obrui aerem saxis repleri, furorem vultu emicare, oculos ira scintillare, blasphemias ore nefando egeri, à furore quoq; arma subministrari. Hodie quoq; verum illud Lyrici fuisse comprobatur:

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Quantum n. inimicorum rabies crescit, tantum quoq; & martyris animus, & generosū illi⁹ pectus. Et sane cum infractū hunc Martyrem in tormētis, eiusq; robur nullis tormentis cōcussum conspicio, rupem aliquam in medio mari constitutā, quę fluctuum ventorumq; rabiē exsibilet, vel montem Atho qui trisulcum fulminis telum irrideat; & vt figuras omittam, columnam quādam ferream, aut murum æneum, qui nullam oppugnationem perhorrescat videre videor; verbaque illa Ieremiæ pro-

prophetæ identidem vsurpare compellor, Ego dabo *te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terram: bellabunt aduersum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum, dicit Dominus.* Stephanus profecto noster columna ferrea est, & murus æneus, quem nulla tormenta vincere, aut frangere potuerunt, sed cuius ea tormentis creuit & robur, & fortitudo.

Gen. 8. Arca Noë, ingens illa nauis, per quam totus orbis seruat⁹ est, quo magis à procellis exagitabatur, eo etiã ferebatur altius, & Aquilonari rabiem magis resistebat, cœlo & nubibus inuidiam faciens. Idem de Stephani nostri anima esto iudicium: tormentorum namque pelago hodie fluctuans, quanto magis à cruciatibus & persecutionibus impellitur, tanto & melius eadem suffert, tormenta explodens cœlo q̃ quam proxime accedens: in eo namq; portu constitutus exclamat, *Video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* O egregium pugilem, ac martyrem vere generosum, cui nullus par reperiatur!

Gen. 28. Vidit Iacob dormiens scalam, cuius vna extremitas terram, altera cœlum tangebat, per quam Angeli ascendebant & descendebant. O mysterium nimium vera! Heri admirabilis illa scala Incarnationis toti mundo demonstrata fuit, quæ extremitate diuinitatis suæ cœlum, & altera humanitatis terram feriebat, per quam magni consilij Angelus Iesus Christus, vt eum Isaias vocat, cœlo descēdit, vt cum eo vniuersus cœlestis exercitus: die vero Stephanus eandem velut Angelus ascendit, *Intuentes autem omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.*

Isai. 9.
Act. 7.
Exod. 28.

Inter omnia summi apud Iudæos sacerdotis ornamenta & insignia, eminebat ipsum Rationale, quo

quo pectus illius muniebatur, cum Sancta Sanctorũ ingrederetur, eratq; ex auro mundissimo, quatuorq; gemmarum ordines continebat. Vestra mihi venia liceat Auditores Stephanum nostrũ huic Rationali parẽ dicere, q Domini nostri Iesu Christi pectus exornat, ille nimirum Rationale fuit ex purissimo caritatis auro conflatum, & varias virtutum gemmas & lapides complectẽs. Quot enim hodie eum lapides circumdãt, quot saxa eum cingunt! vnde de ipso illud vsurpare liceat, *omnis lapis pretiosus ornamentum tuum, & in medio lapidum ignitorum ambulasti*, caritateq; ardentium, quantum ad se, sed furore & rabie, quantum ad Iudæos accensorum. O Martyr victorijs turgide, ac trophęis nobilis! ô Martyrum omnium Princeps! ô omnium Ecclesiæ Cæsarum & Alexandrorum primus!

Stephanus comparatur Rationali Pontificio.

Iacob Patriarcha cum in mortis articulo filijs benedicens singulis valediceret, primogenito hæc verba habuit, *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio*. Equidem omnia hæc de Stephano nostro iure vsurpem, & vocem cœlitus audire hodie videor, *Stephanus primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, &c.* primogenitus scil. Martyrum, Ecclesiæ fortitudo, & initium persecutionũ, quas fideles mei passi sunt; tu *prior in donis*, & charismatibus. tu namque primus cœlos apertos vidisti, eris quoq; *maior in imperio*, omnium Martyrum videlicet maximus, summus in gloria, & in regno cœlesti primus. Nemini autem exotica, aut peregrina hæc expositio videatur. quid enim Ruben denotat aliud, quã *videns filium*, quod optime Stephano nostro quadrat, qui cœlo aperto Iesum filium Dei in gloria conspexit, audiamus, qui exclamet, *Video cœlos apertos, & filium hominis sedentem à dex-*

Gen. 39. Item Ruben filio Iacob.

Ezech. 28.

à dextris virtutis Dei. Deinde ille Martyrum omnium, qui Iesu Christi Patriarcharum omnium regis filij sunt, primogenitus extitit. quinimo asserere ausim de ipso versum illū Psalmistæ intelligendū.

Psal. 88. *Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ.* Ille quippe primus est, quem in doloroso diamaro Martyrij puerperio peperit, quē supra Hercules, Cæsares, Alexandros, & Reges vniuersi Dux euexit, ô honor summus & immortalis!

Solent ad summos honores euehi, qui in vrbis alicui⁹ excidio, iam ariete muris deiectis, primi periculo se obijciunt. Hinc Ioab, q⁹ in excidio Ierusalymitano primis vallum conscendisset, totius exercitus Dux à Dauide beneficij memore est declaratus. Ita quo⁹q; Stephanus noster in expugnanda Ierusalem illius cœlestis, quæ nonnisi præliando capitur, (*nam regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*) cum primus periculis se obiecisset Christo, iam aditu parato, Martyrum omnium Princeps, Omniumq; fidelium primus & ductor à summo regum Christo est constitutus.

1. *Paral.* 2. 1. *Paral.* 2. Aminadab, Princeps totius trib. Iuda, is inquam qui in recta linea & sexu masculino à Iuda immediate descendit, vt è libris Paralipom. colligere est, cum vt Rabini veteres ex traditione maiorum, cum ijs Genebrardus edocent, Israelitarum Ægypto exeuntium primus mare rubrum ingressus esset, & cęteros, qui fluctus metuebant, mariq; se committere diffidebant, vt sequerentur, adhortatus esset, omnesque incolumes traduxisset; Dominus beneficij huius & constantiæ memor nomen illius immortale reddidit, familiæ eius regnū dedit posteritatemq; illius sanctam reddidit. Expresit hoc

Psal. 113. Psalmgraphus in Psalmo, *In exitu Israel de Ægypto, &c.* dum ait: *facta est Iudæa sanctificatio eius.* Stephanus

mus, velut nouus quidam Aminadab cum primus in mundi huius, qui velut Ægyptus est, egressu in rubrum Martyrij mare se cõiecisset, post quem innumeræ Martyrum centuriæ ac myriades secutæ sunt, immortale sibi nomen peperit, Deusque memoriam illius ab interitu vindicauit, *In memoria æterna erit iustus*, imo & nomen illi regium tribuit. Stephanus enim Græce aliud non sonat, q̃ corona, ideoque eum, vt omnium Martyrum primum ac Regem voluit haberi, *Excelsum præ regibus terræ.*

Cerui fretum aliquod tranaturi, vt Plinius & alij tradunt, quo in insulas desertas deueniant, hac vti solent industria: q̃ cæteris in robore præstare videtur, primus in vada se conijcit, huic mox alter cornuũ onus imponit, secũdo tertius, tertio quartus, sic de cæteris, atq; ita primi auxilio & ope mare tranãdo ad insulas perueniunt. Quid vetat hanc animalium industriã proposito nostro adaptare? Transuadandum erat procellosum illud Martyrij mare, vt in beatas ac fortunatas insulas ita aditus daretur: & ecce Stephanus, q̃ instar generosi cerui plen⁹ gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo, primus in hunc Oceanum se conijcit, primus suppliciorũ tormentorum q̃; vndas ingreditur, & impetũ earum frangit, huic Iacob⁹ innititur, Iacobo Bartholomęus, huic Petrus & Paulus glorioſi illi Apostoli, atq; ita Stephano agmen ducente & aquarũ impetus retundente, omnes Martyrũ manipuli rubrũ illud mare tranabunt, terram q̃; beatitudinis tandem obtinebunt. Ita namq; de se ipsis testantur. *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* *Psal. 96.*

Ceruorum industria in flumine tranando.

Ipse deniq; Stephan⁹ est, q̃ callosum martyrij tramitẽ facilẽ reddidit, qui prim⁹ vastũ hunc Oceanũ tentauit, q̃ primus iter hoc difficile ingressus est, in Lege naturæ primus Martyr fuit innocuus Abel, *1. Reg. 20.*

1. *Reg.* 22. in lege Mosis primus Achimelech, quem cum octoginta alijs sacerdotibus vestib. sacris indutis Saul Rex nefarie occidit, inter Prophetas Zacharias, inter Apostolos Iacobus in lege Euangelica: atque omnium primus Stephanus mortem oppetijt, saxis pus ictibus obiecit, tyrannorumq; rabiem elusit.

2. *Reg.* 23. Laudatur in sacris litteris summopere Banaias filius Ioiadæ viri fortissimi, q̃ nimirum brumali tempore, cum omnis hominem fortitudo deserere solent deficere, ac manus præ frigore rigere, leonem nihilominus manibus suffocarit. Et est profectò actus quidã heroicus ac singularis fortitudinis argumentum, tam cruentã belluam profligasse, animosque superasse, idq; hibernis diebus, quibus imbecilliores homines videntur, ac velut viribus destituti. Verum si Israelitæ illius fortitudo deprædicanda est, Stephani nostri robur maiorem profecto laudẽ meretur: ecce n. hic alterum Banaiam, qui in media hyeme, & grauissimæ persecutionis tempore, frigidis tyrannidis niuib. omnia coopprientibus, mortem ipsam mori coëgit, crudelissimam illam leænam, vel si ita vultis, Satanam Leonem illum ferocissimum suffocauit, adeo vt eum debellarit, & supplicẽ sibi reddiderit, lapidibus, quos se petebat, obruens. O factum heroicum, ac vere masculum! ô facinus Samsone dignissimum! Audiamus vt opere peracto triumphet, vt victoriam cantet, vt plena voce intonet, *video cœlos apertos & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.*

Stephanus cœlos apertos videt.

Cum martyr itaq; noster palo affixus staret, manus pedesq; vinctus, nudatus, à carnificib. circumuallatus, lapidum imbre perplutus, oculis cœlum versus sublatis, & cor sursum erigens, nouum quo conspicatus clamare cœpit, *video cœlos apertos, &c.* Perinde ac si dicere voluisset, sumite animos

animos, mortales, cæli, qui iam à quinq; annorum millibus occlusi fuêre, modo patent, ferramenta & repagula ablata sunt, cardines & vectes ferrei remoti, nullusq; amplius ante eorum introitum custos, Cherubin cũ flammãti illa romphæa ante Paradisi aditum collocatus abscesſit, liber datur aditus. Video namq; ianuas apertas, & Filium hominis, hominem illum morti aliquando adiudicatũ, qui tanto tempore iratum Patrem sensserat, hominem Verbo vnitum æterno, qui modo Deus est & cœlo continetur, ad dexteram virtutis Dei collocatum, ac proinde supra omnes Angelos, Cherubim, ac Seraphim euectum infinitæq; gloriæ consortem. O conceptus admiratione digniſsimos!

Iacob lapidi indormiens prodigiosam scalam vidit, angelos quoq; in eadem descendentes & ascendentes, aliasq; visiones singulares. Hic vero Martyrũ Patriarcha Stephanus, caput, pectus, totumq; corpus lapidibus habens impeditum, vidit scalam illam admirabilem, quæ ad beatitudinem ducit, quam Christus ipse erexit; videt non Angelos, sed Angelorum Regem Christum, videt cœlos apertos, & gloriam quæ nobis destinata est. An non auditis vt inclamet, *Video cœlos apertos*, &c. *Gen.* 28.

Allusisse mihi videtur ad visionem quam vidit dux Ioſue, quando in prælio constitutus solẽ media die stantem & hærentem conspexit, Domino nimirum voci hominis morem gerente. Stephanus enim, velut alter Ioſue, medio in certamine positus, & lapidum grandinem expertus, solem iustitiæ in summo cœlo stantem videt, eius scilicet virtute constantiaq; in admirationẽ raptum, ipsos quin etiam cœlos aperientem, & omnes spiritus cæleſtes tam inuicti athletæ robur obstupescant, quod ipse testatus ait, *Video cœlos apertos*, &c. *Ioſ.* 10.

Doctor gentiũ Paulus cũ de tribulationib. quæ secũ fideles oẽs paterentur, ageret, tantopere eas exaggerauit, vt dicere nõ erubuerit, Angelos, homines q; ijsdẽ in admirationem raptos fuisse: *spectaculũ facti sumus mundo, Angelis & hominibus.* At Stephanus nõ modo ab Angelis, aut hominibus, omnibusq; creaturis se in Martyrio visum ait, sed ipsum etiam Creatorẽ, Deũ ipsum, eius patiẽtiæ spectatorem fuisse. *Video Iesum*, inquit, *stantem à dextris virtutis Dei*: quam in rem nouos conceptus proferamus.

1. Cor. 4.

Stephani verborum sensus exponitur.

Quando igitur eum hunc in modum clamantem audio, dixisse eum saltem innuisse autumo. Abrumpite vitam hanc carnifices, abrumpite, ictus imminate, saxa duplicate, obruite, sub lapidibus sepelite, ossa hæc confringite; vt nimirum ex carceribus mundi huius egressa, cœlum q; nunc patens conspicio, sine vllo obstaculo ingrediar. Rumpite moras, nolite mortem differre, properare, viam cælum versus adaperite: quænam illa gaudia parata mihi contemplor? *non sunt condigna*, dixit olim Paulus, *passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in cœlis*, quod & Stephanus prius verbis illis, *Video cælos apertos & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*, significauit.

Rom. 8.

Cum lætam hanc vocem percipio, impetus ebullientes quosdam vapores animæ gaudio commio transuersum actæ audire videor, quæ præ deliciarum ac lætitiæ magnitudine exclamet. Sane qui longâ ac diuturnâ tempestate per Oceanum iactati ventis & fluctibus huc illucq; agitati, quum primum vt eminus terram aspiciunt, Terra, Terra, Terra, Terra inclamant: (Cuius rei exemplum Maro in Troianis dedit) cũ enim aliquot annis per mare Mediterraneum & Aegeum errassent, multaque discrimina adijssent, labores plurimos exantlas-

sent,

sent, quamprimum vt Italia se in conspectum dedit, Italiam, Italiam inclamare cœperunt: sæpius nomen rei exoptatissimæ repetentes. Inhærent adhuc Poetæ verba, & eorum clamor,

Italiam Italiam primus conclamat Achates,
Italiam socij læto clamore salutant.)

Ad eundem modum Stephanus, cum longo tẽpore in tormentorum Oceano iactatus, & Martyrij tempestate agitatus esset, eminus terram viuẽtium conspicatus, alta voce inclamat cælum, cælũ, apertum illud eminus video; *Video cælos apertos & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.*

Cum auribus sonus ille insonat, dicere mihi visus est, Quanta, Deus bone, beatitudo mea! & quæ mea gaudia! quanta mea felicitas! qua nimirũ video, quod ante me vidit nemo: video per apertas cæli ianuas Angelos, qui me intuentur, & innuunt, vt fortiter hocce supplicium perferam. Video quin etiam Iesum stantẽ, qui inclamare videtur, Bono animo es Stephane, *per multas tribulationes oportet intrare in Regnũ cœlorum.* Sume animos athleta, sustine saxa, equidẽ crucem sustinui; te quidem lapidibus obruunt, me cruci prius affixerunt: tu vides cælos apertos, ego eosdem tenebris coopertos: tu extra Ierusalem exspiras, ego in monte Caluarię animã exhalaui: tu secus pedes adolescentis Sauli Martyrium pateris, ego in medio latronũ in crucem actus sum. Erit igitur glorioſum, ducẽ tuum imitari, eamdem cum illo sortem subire. Quam in rem egregiæ mihi historiæ in mentem veniunt. Act. 14.

Phocion dux Athenienſis cũ ab ingratâ patriâ ad mortẽ esset condemnatus, videretq; in carcere alium, Tudippũ nomine, simili supplicio adiudicatum, sed qui sortem suam non vsq; adeo fortiter ferret, his eum verbis est consolatus, *Non tibi satis*

est Tudippe cum Phocione mori ? Iisdem mihi verbis Dominus Iesus Stephanum visus est consolatus cũ lapidibus eum obrutum videret: Sume animum Stephane, est tibi non parua futura gloria cũ Christo mori, eamdem cum Filio Dei fortunam subire & sub saxis sepeliri, vti ille in monte Caluariæ cruce exspirauit. Verbis itaq; eum & signis est consolatus: de verbis quidem nullus in scriptura memo, signa autem manifesta sunt, videt enim cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.

Nemo vmquam Sanctorũ vidit quæ Stephanus vidit.

O igitur felix, ac nimium beate Martyr! ô præ cæteris dilecte Deo pugil! nemo enim vmquã Sanctorũ vidit quę hodie tu vides. Omnes enim veteres percurre visiones, & parem non reperies. Noe quidem vidit Arcam, Abraham Angelos, Iacob scalã, Moyses rubum, Aaron virgam, Gedeon vellus, Iosue solem stantẽ, Ieremias virgam vigilantẽ, & Ezechiel Seraphinos, Daniel gigãteę magnitudinis virũ, atq; alij alia: at nemo cœlos vidit apertos, præter Stephanus. O donum singulare! ô prærogatiua regia! ô priuilegium nouum ac nemini concessum.

1. *Cor.* 2.

Vbinam modo es Paule? quomodo his nõ contradicas? dixisti olim, *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Diaconus tamen Stephanus eadem perfecte intuetur, videt cęlos apertos, officinam illam gloria & diuitijs refertam, & quidquid beatitudinis nostrę caput ac summũ est. O aquila, ô lynceus oculus! qui elemẽta visu trãsscendere, planetarum orbes percurrere, & cœlũ empyreum oculis penetrare rimari, nobisq; in eodẽ pręparatá gloriá perspicere dicitur namq; *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.*

Merito oculos in cælũ leuauit, è cælo namq; omne solatium & auxilium expectandum est.

Deus

Dauid Rex in afflictionibus anguſtijs conſtitutus oculos ſe cęlũ verſus direxiſſe ait, *Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis*; item alibi: *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.* Ipſe quoq; Dominus Chriſtus Lazarum reſuſcitaturus in cœlum intendit, quaſi auxilium & opem, ad tantũ tamq; ſingulare miraculũ peragendum, cœlitus imploraturus, *Ieſus autem eleuatis ſurſum oculis dixit.* Ipſa quoq; Machabæorum mater, vt minimum natu in ſupplicijs animaret, ſolaretur q; medijs in ſupplicijs conſtitutum, ait, *peto, nate, vt aſpicias in cœlum, ita fiet, vt non timeas carnificem iſtum.* *Pſal.* 121. *Pſal.* 120. *Ioan.* 11. 2. *Mach.* 7.

Et ſane veriſsimum eſt, ſolum cœli aſpectum, ſolam loci tam amœni contemplationem Therſites in Hercules fortiſsimos commutare poſſe, timidos ad tormenta rapere, conſolari afflictos, eoſque in ſupplicijs reddere inſenſibiles. Ipſe namque Hieronym. Euſtochio Romanæ Virgini ſcribens, ſola hac eam meditatione verum reperire ſolatiũ poſſe ait, *Egredere de carcere, & præſentis laboris tibi ante oculos pinge mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit*: Teſtis huiuſce rei ſit Apoſtolus, qui cum aliquam tantum illius ſcintillam vidiſſet, præ gaudio & admiratione raptus exclamauit, *Domine, quid me vis facere?* anne mundum deſerere, mortem ſubire? Dic igitur num cœleſtis gloriæ meditatio & intuitus magnopere ad animum alicuius confirmandum, aut robur ſuggerendum, conducant! Eius rei exemplum in athleta Stephano hodie manifeſtum eſt: cum enim cœlos apertos vidiſſet, felicitatem q; cœleſtem iam ex parte guſtaſſet, lapidum ſaxorum q; imbrem quaſi inſenſibilis deſpexit, & clamauit, *Video cœlos apertos & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* *Act.* 9.

Quodnã veſtrum hac de re iudiciũ Philoſophi,

quid de hac cœlorũ reseratione dicitis ô Theologi? Quomodo verba illa hyperbolice prolata, *cœlos apertos*, capienda sunt? anne cœli aperiri queunt, anne deduci ac reserari quasi fores? anne nestras aut ianuas habent? nequaquam. Nihil horum in cœlos quadrat; sunt enim corpora incorruptibilia, quæ nec frangi nec aperiri queunt. adeoque quod Stephanus hic ait, non de verâ quadam sione, aut sensibili corporum cœlestium quæ sola sunt & tanquam ænea, apertione intelligendũ

Iob. 37. Iob namq; Propheta ait, *Solidissimi sunt cœli, & tanquam ære fusi*, quod & ipsa confirmat ratio.

Ostenditur cœlos aperiri nõ posse.

Vt enim aliquid per fissuram quamdã cœlestem conspiciatur, magnã sane eandem esse oportet, ne forte visus deficiat humanus, & ipsum videre possit: deinde splẽdidissimi & micãtissimi coloris enim obiectũ visus est. atq; ita inutilis & frustranea hæc cælorum apertio foret, qa cũ cæli diaphani & transparentia corpora sint, res ipsa videretur, etiã sine vlla rima aut fissura; eo modo quo stellæ quæ firmamento affixæ sunt, septem alijs orbibus interpositis & earũ aspectum non impedientibus videmus. Adhæc si hoc se ita haberet, nõ sine miraculo id contingere dicendũ esset: necessarium namq; foret, vel spatium interiectum vacuum manere, q̃ præter communes naturæ leges est, quæ à vacuo nimium quantum abhorret: vel elementa ipsa, extro suo relicto, præter communem rerum ordinem in altum sustolli, ad vacuum illud replendum.

Ezech. 1. *Apoc. 4.* *Matt. 3.* Dicendũ est igitur apertionem hanc veram non fuisse aut realem; deinde cœlos numquam aperiri fuisse: atq; etiam cum in scriptura ijdem aperiri dicuntur, (vt apud Ezechielem, *Cœli aperti sunt, & vidi visiones:* in Apocalypsi quoq; *Ecce ostium apertum est in cœlo:* item apud Matthæum, in baptismo Christi Se-

sti Iesu *cœli aperti sunt.*)id fieri, vel quod simpliciorũ se accommodare velit captui : veluti cum dictum est in diluuio cœli cataractas reseratas, vt ita ingentem pluuiam designaret: vel vt hinc manifestum fieret, eos, quos scribitur cœlum apertũ vidisse, imaginariam quandam visionẽ habuisse vel somniantes, vel vigilantes, per quã ipsis cœli aperti videbantur. Quamquã per hanc apertionẽ splendor quidam præter consuetudinẽ in aëria regione apparens, imaginationiq; quod reuera in rerũ naturâ non existat, demonstrans, intelligi etiã queat.

Visio Stephani nõ fuit vera visio, sed tantum imaginaria.

Atq; ita intelligenda est Martyris nostri visio, firmiterq; tenendum, præsertim accedente ratione, cœlos ei minime apertos visos, sed imaginariã tantũ eorum apertionem fractionemq; oculis illius fuisse exhibitam: ita namq; illos aëris partes feriebant, vt à se mutuo diuisæ & separatæ viderẽtur. quod fieri potest, si partes, quę à se inuicẽ separatæ videntur densiores & lucidiores fiãt, adeõ vt visum sistere & ad se rapere queant, ipse quoq; aër interiect⁹ rarescat. Hoc artificio pictores vtuntur, vt nobis ianuas fenestrasq; demonstrẽt, colorẽ albũ & lucidũ feruiore aliquâ nigredine circa extremitates obscurando. Atq; hunc in modũ cęlorũ apertionẽ in Messię baptismo interpretatur doctissimus Suarez. Sed noua hic difficultas se se offert: neq;.n. solos cœlos se apertos, sed gloriam etiã Dei vidisse ait, *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei.*

Tres sententiæ inter se discrepantes, de eo quod Stephanus viderit gloriam Dei.

Lyranus vir doctissimus, & in expositione difficultatũ biblicarum peritissimus, cũ in hunc locum incidisset, tres opiniones adfert, quę omnes visionẽ hanc Stephani diuersimode exponunt. Sunt enim aliq qui hanc nonnisi de visione mẽtali intelligũt; atq; ita Stephanum non modo Dei gloriam sed ipsam quoq; diuinitatem vidisse, vt & Paulus, cum

ad tertium cœlum euectus est. Atq; huius opinionis fuit Gregorius Nyssenus oratione de S. Stephano, Augustinus serm. 99. de diuersis: qui ait ipsummet Deum, quin & SS. Trinitatem à Stephano visam. Alij hic visionem quandam imaginariã cauunt: docent. n. Deum in Stephani imaginatiua species quasdã proprias, eiusq; essentiam repræsentare valentes efformasse, vt in multis Prophetis fieri comprobatur: atq; hos sequitur multę virscripturę lectionisq; Tostatus. Sunt deniq; & alij, qui hanc visionem tantum corpoream intelligi putant, qua Martyr hic Iesum & hominem tantum vidit; non quod oculi virtutem aliquam habuerint, qua Iesum Christum in cœlo empyreo constitutum viderint, visus sui viuacitate omnes cœlos penetrantem: sed exteriorem quandam effigiem aut imaginem Christi, oculis eius oblatam, huius inusitatę visionis causam fuisse, eo propemodum modo, quo Angeli à facultatibus sensibilibus videre perhibentur: vt hæc tamen effigies ipsa diuinitas, nonnisi per puram quandam repræsentationem fuerit.

Placet hæc sententia doctissimo Caietano, cui & alij celeberrimi Doctores amplectuntur, vt gloriã Dei vidisse non sit, pure & simpliciter Deum vidisse, quia vulgarem illã scripturæ sententiam sequendo. *Deum nemo vidit vnquam*: sed solum claritatem quamdam corpoream, vel splendorẽ exteriorem, Dei simul præsentiam includentem, quam Stephanus per lumen hoc agnoscebat, diuinitatis p̃sentiam ex repręsentatione speciei colligens. Respondet per omnia opinioni huic Sacra Scriptura, quæ sępius loco gloriæ Dei accipit aliquid, quod præstantius & eminentius sit, imo vero vt ingens aliquem splendorem exprimat, gloriam eum Dei interdum appellare consueuit. Atq; imprimis, vt id ma-

3. *Reg.* 8.

id manifestum faciam, tertio Regum legitur templum perfectum à gloria Dei impletum esse, item in Exodo de tabernaculo Mosis, & in Euangelio, de splendore illo eximio, qui pastorum oculos in Iudeæ montibus perstrinxit. Confirmat hoc testimonio suo Hieronym. aitq; *Significat & aliud in scripturis diuinis gloria, cum angustius aliquid atq; diuinus sepræbet obtutibus.* Concludamus igitur, per omnes illas visiones, quib. diuinitas aut Dei gloria visa declaratur, & hanc quam & Stephanum vidisse dicimus, non designari aliud, quam ingentẽ quendam splendorem in medio aëris apparẽtem, qui se oculis illius offerret, qui Deum haud procul abesse significaret. Itaq; hæc, *Video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*, intelligi debere: quod facite, interea ipse ad vltimam orationis partem descendam.

Exod. 40. *Luc.* 2. *Lib.* 3. *c.* 5. *Epist. ad Galat.*

Generosus ille & infractus Martyr cum spiritum iam extremum duceret, contusus & collisus, totoque corpore laceratus, manus in cœlum sustulit, proq; inimicis & tortoribus deprecari cœpit: *Domine Iesu, suscipe spiritum meum, & ne statuas illis hoc peccatum.* Duo à Domino petijt, suam & inimicorum salutem, tamq; hæc quam illa cara ei extitit. O charitas admirabilis, & incredibilis! de inimicorum ecce salute solicitus est, & propriam negligit. Didicerat id à summo illo doctore, q idipsum in cruce moriens, à Patre postulauit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt:* peccatum illorum fateor, ingens est, sed maior eorum ignorantia est, q̃ malitia, putant quippe se latronem, superbum, vinosum, Pseudoprophetã cruci affigere, sed Messiã suum Filium Dei, mundi redemptorẽ occidunt.

Stephanus pro inimicis suis orauit.

O igitur detestãdę inimicitię, ô abominãda vindicta! ô pestilens ac perniciosa iniuriarum memoria!

Inuectio in inimicitias & vindictas.

Matth. 5. ria! anne adhuc dominabimini? adhuc in vsu estis? Iesus Christus pro inimicis deprecatus est, Stephanus iniuriarum obliuiscitur, & tantane alicuius erit audacia & impudentia, qui earum recordetur? Filius Dei & Protomartyr, ac Martyrum Princeps pro inimicis carnificibus supplicat, & homines eosdem oderint, & vindictam de ijsdem mere desiderent? An non in praxim reducetur sententia illa Euangelica, *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros?*

Gen. 49. O furores brutales, ô choleræ tartareę, ô odia ęq; lo exosa, & Diabolo progenita! Hinc Iacob Patriarcha cum in mortis articulo versaretur, omnes filios astantes benedictionem paternam præstolantes videret, Simeonem & Leui acriter castigans dicens: *Simeon & Leui, fratres vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea, maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum, quia dura.* Erant quippe hi pleni iracundia & cholera, iniuriarumq; illarum obliuisci haud quaquam poterant: fuerat hi nimirum, qui Principem Sichimitarũ vindice manu interfecerant, vrbẽ diripuerãt, muris denuauerant, incolas ferro deleuerant, quod in sororem eorum Dinam iniurij extitissent. Quamobrẽ pius ille senex, cum in morte horũ reminisceretur, indignans maledixit illis, *maledictus furor eorum, quia pertinax, &c.* O igitur maledictus furor! ô pertinacia detestanda! ô iram nimis obduratam! Nolebat scilicet Patriarcha ille, filij vt vindictam meditarentur, deq; iniuriarum vltione cogitarent.

Ipse quoq; Pater cœlestis nihil tantopere à suis postulat, quam vt amicitias colant, concordiam inter se seruent, pacẽ & charitatem mutuam, iniuriarumq; obliuionem amplectantur. Hinc factum puto,

puto, quod olim acetabula sibi argentea à Principibus tribuum in dedicatione tabernaculi offerri voluerit. Designabat scilicet hæc figura, tunc cum Deo animam, tabernaculum illud præstantissimum dedicamus, cordis nostri acetabulum eidem offerri debere, vasculum illud amaritudine, cholera, felle, bile, vlciscendi desiderio plenum, ô triste & acre acetum, quam amarum absinthium! Audite, vt hanc à nobis oblationem Deus desideret, *fili, præbe mihi cor tuum*: vt porro demonstraret, acetabuli instar illud esse ait, *mihi vindictam, & ego retribuam*, id est, offer mihi cor tuum, da mihi acetabulum hoc, vindictas illas, iras, indignationes, iniuriarum vltiones, in me transfer furores illos particulares. *Leuit. 7.* *Prou. 23.* *Rom. 12.*

Inter cæteras quas olim leges Deus stabiliuit, erat & illa, *Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino cõsecrare, à vino & omni quod inebriari potest, abstinebunt, acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de vua exprimitur, non bibent*. non tam acetum, quod in vsu hominum est, lex hæc respicit, quam acetum illud spirituale, id est, choleram, & iram, veram cordis acredinem, qua ebriatur, turbatur, & cuius fumosis vaporibus & acrimonia rationis vsus offuscatur. Designat igitur lex hæc, omnes, qui se cultui diuino mãcipant, à fumoso illo vino, quod caput opplet vaporibus, & cor vindictæ cupiditate, animasq; inebriat, sibi cauere, & ab aceto illo teterrimo diligentissime abstinere debere. *Num. 6.*

Cur putatis redemptorem nostrũ Christum in cruce pendentẽ, cum in mortis periculo & vitę termino cõstitutus esset, acetum sibi offerri voluisse, cum præ suppliciorum acerbitate exhaustus plena voce inclamasset, *Sitio*? Indicare voluit, se salutis *Matth. 27.* *Mar. 15.* *Luc. 23.* *Ioan. 19.*

nostræ

noſtræ ſiti laborantem, & propemodum mortuſ
inq; alterum mundum abeuntem, fel & acetum, ut
eſt, lites & rixas, vindictæ cupiditatem, vltioniſq;
ſitim furores & iras, quę in mundo erant abſume-
re, ac ſecum deferre voluiſſe. Quam amaræ ſpon-
giæ acetoq; plenę ſunt, animæ ira ac furore ſatura-
tæ & perpotatæ! eia agite, Ieſu Chriſto eaſdem of-
ferte, delectatur idipſum bibendo, laborat adhuc
ſiti, refici vult, audite quæſo, vt exclamet, *ſitio.*

Cant.4. Sponſus ille in Canticis ſponſæ ſuæ venuſtatem
ac pulchritudinem demiratus, inter cætera aut o-
culos illius eſſe adinſtar columbarum. Columba a-
nimal mundiſsimum eſt, quod felle & cholera ca-
reat: ita anima, quæ per ſponſam hanc deſignatur,
felle & vindictæ appetitu carens, caſtitatem di-
gens, merito laudari, & à Deo diligi ac foueri de-
bet, atq; huiuſmodi cum fuerit B. Stephani, idque
ſingulari Dei priuilegio, merito cœlos apertos vi-
det. Vnde manifeſte colligi poteſt, patere cœlis ijs,
qui pro inimicis Deum deprecantur, iniuriaſque
admiſſas in ſe, facile remittunt. Audite namque, vt
clamet, *Ne ſtatuas illis hoc peccatum.*

Romanæ eloquentię parens, ac Princeps Tullius
cum Q. Ligarium, quod à Pompeij partibus ſteti-
ſet in ſenatu coram Iulio Cæſare dictatore defen-
deret, his apud eum verbis adulando vſus eſt, *Niſi
obliuiſci ſoles, niſi iniurias.* Id eſt, ipſa te trophæa & de
hoſtibus partæ victoriæ admirabilem ac celebrem
reddunt, verum ꝙ inimicis ignoſcas, iniuriarum
obliuiſcaris, cum omnib. in gratiam redeas, longe
te admirabiliorem ac prope Deum conſtituis.
Quando potiori iure de Chriſtianorum Cęſare, de
Martyrum Principe Stephano eadem vſurpem, *ni-
hil obliuiſci ſoles Stephane, niſi iniurias*; inimicis igno-
ſcis, pro perſequentibus Deo ſupplicas, vitam ip-
poſtu-

postulas, qui mortem tibi inferre satagunt. O caritatem penitus admirabilem!

Aristidis in patriam amor.

Immortali præconio Aristidem celebrat Græcia; hic namq; cum ab ingrata patria in exilium actus & iam vrbe egressus esset, genibus in terram prostratis, oculisque ad cœlum erectis deos orauit, ne iniuriam hanc in se innocuũ admissam digna castigatione punirent, aut quid grauius in patriam statuerent. Noli in tuorum laudibus enarrandis insanire ô Græcia: Stephanus namque noster amplius quid hodie præstat: cum enim non modo ad exilium, verum ad mortem crudelissimam condemnatus esset, iam in extremo vitæ constitutus, in genua procubuit, oculos, & cor ad Deum sustulit, ei supplicat, inimicis vt ignoscat, iniuriarumq; admissarum memoriam deponat. Orat enim, *Ne statuas illis hoc peccatum.*

Eia agite Christiani, vt tandem aliquando optatum portum ingrediamur. hæc omnia in vestram vtilitatẽ conuertite, discite obsecro è morte & Martyrio protomartyris huius, qua ad beatitudinem perueniatur via: alij per crucem, per gladium alij, hic per saxa eôdem pertigit. Vera igitur Apostolorum sententia est, *Per multas tribulationes oportet intrare in regnum cœlorum.* Discite, inquam, à generoso illo pugile, à strenuo illo athleta, charitate & clementia pleno, inimicos vestros diligere, ignoscere, qui vos ad iracundiam prouocauerunt, iniuriarum memoriam deponere, lites & rixas euitare, vindictamq; non sitire. Hac namq; ratione datur cœlos videre apertos, & ad beatitudinem pertingitur.

Tu vero ô gloriose & coronate Stephane, Martyrum Patriarcha, Ecclesiæ primogenite, prime fidei nostræ testis, fideliũ honor, gratiam nobis impetra-

tra, tuo vt exemplo & imitatione ad fortiter agendum & patiendum incitemur, & ad virtutum tuarum prototypum vitam noſtram componamus, tu inquã generoſe Chriſti athleta, ſacri Martis pulle, fidelium Hercules, Heroum illorum ſanctorum gloria, infracte, immobilis, inuincibilis qui in fortitudinis ſignum, palmam, ſtrenuam victoriæq; ſymbolum, (quo enim illa plus opprimitur eo, & ſublimius erigitur:) manibus, & coronam capite geſtas, quod & nomine tuo præferas ſignum ſcilicet imperij, dominij, ac regiæ poteſtatis, in ſignum, inquam, eſſe te Martyrum omnium caput ac regem. Tu itaque Deo dilecte, præclaris Sanctis priuilegijs donate, eo quod cœlos apertos videris, quod nulli vnquam ſanctorum datum eſt, ſuccurre, auxiliare nobis, noſtrumq; patrocinium ſuſcipe. Precibus tuis impetra, vt quemadmodum Iudæorum ferocientium ſaxa conſtantia tuâ ſuperaſti, nos quoq; per perſecutionem mundi huius ſaxa cum victoria tranſeamus: & vtpote & vitam & ſanguinem amiſiſti: ita nos, quamuis vtrumque commode præſtare nequeamus, carnalis ſaltem appetitus ſanguinem, concupiſcentiæq; robur amittamus. Deniq; quemadmodum inimicis iniuriam remiſiſti, proq; ijs Domino ſupplicaſti, qui te ad ſupplicium trahebant, ita nos amemus, qui nos odio perſequuntur, benefaciamus malefacientibus, omneſque iniurias, tua potiſſimum imitatione, obliuionis tumulo condamus, vt poſt crudele vitæ huius Martyriũ, cœlos quoque ad tui exemplum apertos videre, & tecum cœleſti beatitudine perfrui mereamur: cuius nos participes efficiat, qui viuit & regnat cum Deo Patre & Spiritu ſancto, Redemptor noſter Chriſtus, Amen.

IN-

IN FESTO S. IOANNIS EVANGELISTÆ.

Hic est discipulus, quem diligebat Iesus. Ioan. 12.

FIGVRA.

IAcob, Patriarcharum veterum decus & ornamentum inter duodecim quos habebat filios, Ioseph minimum natu potissimum diligebat maiorique quam cæteros amore & affectu prosequebatur. Ita Christus minimum natu, Ioannem inter duodecim Apostolos maxime dilexit & fouit. Ille nimirum carissimus illius discipulus, Christi deliciæ, amor Verbi incarnati, ac Messiæ gaudium ac solamen erat, amicitiam hanc & singularis huius amoris nexum, imo prærogatiuas illius ac priuilegia mox exponam, si Pneumatis sanctissimi opem & auxilium, glorioſæq; Deiparę patrocinium postulauerimus. Atq; ideo supplices Angelicam illi salutationem impertiamur, vnanimiter dicentes, *Aue Maria.* *Gen. 37.*

Fuit ea Sanctorum Patrum consuetudo, nullo non tempore ac loco, beneficiorum cœlitus acceptorum recordari, eorumque memoriam semper in animo, vt ita ingratitudinis notam subterfugerent, conseruare. Ita Dauid Rex agere solebat, qui sæpenumero omnes ad beneficiorum diuinorum memoriam excitare gestiens, dicebat. *Venite, audite, & narrabo omnes qui timebitis Deum, quanta fecit animæ meæ.* Idipsum faciebat & Iacob Patriarcha: cum enim Esau frater paruulos illius vidisset, quæsijsſetque cuius omnes hi liberi forent, respondit alter: *Paruuli sunt, quos donauit mihi Deus seruo tuo*, bonorum deinde suorum partem illi offerens, ait: *Accipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donauit mihi DEVS tribuens omnia.* Veteres Patres beneficiorũ Dei semper memoriam conseruabant. *Psal. 65.* *Gen. 33.* Iacob diuinorum beneficiorum memor.

Animad-

Animaduertite quæso, vt cuncta in Deum omnium bonorum datorem & largitorem refundat, eiusq; liberalitatem deprædicet. Esau vero agrestis & barbarus, Deiq; oblitus nihil eidem ascribit, sed ingratitudine plenius ait, *Habeo plurima frater mi, tua tibi sint*: cum dicere è contra debuisset, plurima quoque mihi largitus est Dominus; at, qua eius ingratitudo est, ait: *Habeo plurima.*

Gen. 45. Ioseph Deum agnoscit omnium datorem.

Hanc loquendi consuetudinem seruauit & Patriarcha Ioseph, cum enim ad regnum Aegypti euectus esset, ait: *Deus fecit me Dominum vniuersæ domus Pharaonis, ac Principem in omni terra Aegypti.* Non ait, Pharao constituit me œconomum domus suæ, aut huius me honoris sors compotem fecit, sed hanc dignitatem prudentia promerui mea, sed omnia mihi elargitus est Deus, ipse hanc mihi gratiam præstitit, hæc ab illo profecta sunt, huic denique & non alteri omnia adscribenda sunt. Hinc in Genesi præclarum conceptum legimus.

Gen. 41. Nomina filiorum Ioseph mystica.

Idem Patriarcha cum duos filios haberet, vni nomen dedit Manasses, id est, *obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum.* alteri Ephraim, id est, *crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.* O insignem in viro hoc sanctissimo beneficiorum agnitionem! non satis ei visum est, Deo ob accepta beneficia, pericula depulsa immensas gratias agere, sed filijs nomina, quibus beneficij huius magnitudo designetur, quin etiam imposuit, vt perpetua horum in animo suo viueret memoria, ipsiq; filij hoc nomine accepto ad gratias toto vitæ tempore ob beneficia Patri collata agendas, non secus ac Psalmi excitarentur.

Ios. 2.

Duo illi exploratores, quos Iosue ad vrbem Iericho explorandã misit, mirabili industria & strategemate beneficij à Raab accepti memoriã conse-

vt

uare conati sunt. Nam cum ipsa eos morti eripuisset dixissetq; , *Iurate mihi per Dominum , vt quemadmodum ego misericordiam feci vobiscum , ita & vos faciatis cum domo Patris mei.* Illi mox subintulerunt *Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos , si ingredientibus nobis terram signum fuerit funiculus iste coccineus,& ligaueris eum in fenestra per quam dimisisti nos.* Notate quæso strategema , notate rei proprietatem , signum poni eo loco volunt , in quo beneficium accepêre, vt tanto melius illius recordarentur, ingratitudinemq; eo melius ex animo propulsarent.

Ipse quoque Deus , quando homines huiusmodi artificia reperire nequeunt, eadem demonstrat & vltro suggerit , ne homines sui obliuiscantur, beneficiorumq; memoriam amittant , atq; ita ingratitudinem demonstrent. quod historiâ è libro Iosue demonstrare contendam. Cum populus Israel sicco pede Iordanem transuadasset , & Dominus beneficij huius perpetuum exstare monumentum vellet, Iosue ait, *Elige duodecim viros singulos , per singulas tribus,& præcipe eis , vt tollant de medio Iordanis alueo vbi steterunt pedes sacerdotum , duodecim lapides durissimos , quos ponetis in loco castrorum , vbi fixeritis hac nocte tentoria.* Non vult duodecim hos ex vnica tribu eligi , sed è singulis singulos , vt ita demonstret, beneficium esse commune omnibus, vniuersosq; & singulos eiusdē debere reminisci. Non vult adhęc quoslibet lapides aut vulgares capi , sed durissimos, vt diutius superstes ita maneat memoria ipsaq; recordatio nullo vmquam æuo intermoriatur. Idē & in nouo testamento satis insinuatur: cū enim Dominus in deserto quinq; hominū millia, duobus piscibus & quinq; panibus hordeaceis cibasset : Apostolos quæ superauerunt fragmenta ,

Iosue 4. Deus vult suorum beneficiorum memoriam vigere in animis hominū.

Ioan. 6.

ne perirent colligere præcepit. Cur putemus principem illum munificentissimum tam anxie reliquias has colligi mandasse? an eum illiberalitatis accusabimus? an vt auarũ & tenacẽ culpabimus? nequaquã. Sed ostẽdere voluit, se, vt in rebus necessarijs dandis liberalis est & effusus, ita & in superfluis haud esse prodigũ. vel, summũ illũ principẽ postquam beneficia in nos contulit, miracula nostri causa operatus est, velle, reliquias à nobis colligi, i. eorum semper nos recordari, ac nullo vnquam tempore memoriam eorũ mente deponere.

O ingens Christianorũ ingratitudo! ô summa beneficiorum obliuio! qui postquã mille beneficiorum genera accepêre, vix vnius recordantur, vt ob vnũ aliquas datori gratias agunt. Assuerus Regi cũ curis grauatus, totam noctem insomnem duceret, veterũ annalium monimenta peruolutauit, in quos, quæ à subditis acceperat beneficia, fideliaque eorũ obsequia relata erant: cum diligenter singula euoluisset, magnam erga omnes, quos nondum digna mercede remuneratus erat, liberalitatem ostẽdit. O Christiani, Euangelica lex historia quidã generalis est, & annales, quibus omnia dona & gratię, quas à Deo accepimus, continẽtur. Sed heu quam paucas ijs peruolutandis horas impendimus? quam parum temporis in earum compensatione insumimus? O pudor, ô dedecus & ingratitudo!

Esth. 6.

Sed videte hic, vt Apostolus, Euangelista, Propheta vir penit⁹ admirabilis, quo infamẽ ingratitudinis notã effugiat, donorũq; cęlestiũ memoriã immortalẽ in animo cõseruet, beneficia progenitasq; quas à Domino Iesu Christo accepit, exaggeret. Ait. n. se discipulũ illũ esse quẽ Iesus diligebat, & præ ceteris cõplectebatur. Nihil porro aliud hodiernũ Euangeliũ cõplectitur, *Hic est discipulus quem dilige-*

diligebat Iesus. Vt porro latius hoc deducam, primo sancti huius merita ac prærogatiuas recensebo, ac deinde historiæ Euangelicæ contextum exponam, aurem mihi accommodate, ad rem me accingam.

Ioannes hic, cuius hodie festum & memoriâ celebrat Ecclesia, fuit Zebedæi filius, frater Iacobi Maioris, atq; vnus è duobus, quos mater ambitione flagrans, in Iesu Christi regno cum Israel Rex constitueretur, sublimari voluit, dicens, *Dic vt hi duo filij mei sedeant vnus ad dexteram & alter ad sinistrã.* Inter Apostolos ille quidem fuit natu minimus, sed Euangelistarum summus, quod egregia figura expositit Ezechiel Propheta, vidisse se namq; ait quatuor animalia, sed aquilam cæteris magnitudine præstitisse: *Et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.* Porro quatuor hæc animalia quatuor Euangelistas denotant, inter quos Ioannes per aquilam designatus, cæteris euolat sublimius.

Ioannem vero per aquilam, quæ Imperialis auis est, designari testis est Hieronymus prologo super Matthæum, Augustin. li. 1. de Consensu Euangelistarum ca. 6. & Hom. 1. in Apoc. & Greg. Magnus li. 31. c. 33. Vt enim aquila fulminã, ita nec ille tribulationes aut tormenta exhorruit: vt irretorto & nõ cõniuenti lumine solares radios intuetur, nec splẽdori cedit, ita quoq; ingeniũ Ioannis, quod nubes transcendit, solemq; iustitiæ infracto & pertinaci oculo perspexit, cedere nescíuit. Est namq; ingens illa aquila, quę aduscq; Libanũ montẽ, i. ad summũ diuinitatis euolauit, & magnę illi⁹ cedri medullã i. cor Verbum Patris æterni imbibit, in cui⁹ cognitione tã sublime euolauit, vt nõ cęteros modo Euangelistas sed seipsũ quoq; superarit. Cõcept⁹ hui⁹ formã Ezech. Propheta adaptauit dicẽs, *Aquila grã dis magnarũ alarũ, longo membrorũ ductu, plena plumis*

& varietate venit ad libanum, & tulit medullam cedri.

Cū vero de auibus & volatu mentio inciderit, ne aquila nostra merito illud Psalmistæ occinere possumus, *Ascendit super Cherubim & volauit super pennas ventorū.* Per ipsos Cherubim Augustin. hic scientiæ multitudinem designat, atq; in hunc modū Ioannes omnem scientiā tam naturalem quam supernaturalē, quæ vel Apostolis vel Euangelistis communicata erat, lōge superasse dicendus est. Deum per duos illos Cherubim, propitiatorium alis suis cooperientes, communiter duę in Christo Iesu naturę intelliguntur, super quas summus hic Euangelista sublimi quadam cognitione euolauit. Et pennas has ventorum, Angelorum & Apostolorum scientiam denotari docent plerique, quam idem Euangelista transcendit.

Psal. 17.

Fuit ipse Doctor in omni scientiarū genere versatissimus, edoctus in Spiritus Sancti schola, non Platonis, Aristot. Socratis aut aliorū, sed Iesu Christi discipulus. *Hic est discipulus quem diligebat Iesus.*

Ioan. 21.

O prærogatiua singularis, & honor cū nullo quiparandus! ô incomparabilis discipuli huius felicitas, Iesum præceptorē habuisse! Si n. beatum & felicem existimauit Philippus, quod Alexander filius Aristotelē nactus fuerit; maior profecto discipuli huius gloria & beatitudo est, q̄ Filium Dei magistrū illū Angelorū Doctorem habuerit. Quo merito igitur cum Propheta exclamē: *Beatus quem tu erudieris Domine, & de legē tua docueris eum:* Beatus Ioannes qui in schola tua fuerit edoctus.

Psal. 63.

Scripta Ioannis varia doctrina referta.

O doctum discipulū! & in omni scientiarū genere versatissimū, doctissima illius scripta testificantur, & in primis Euangeliū, q̄ post cæteros Euangelistas scripsit, & ipsū doctissimū ac profundissimū: tres itē illæ epistolæ subtilissimę ac Theologiæ

logiam reconditã ſpirãtes; Apocalypſis illa ꝓfunda, in qua tot Sacramenta myſteriaq; quot verba & apices, vt aſſerit Hieron. Imo tanta illius doctrina fuit, vt ipſimet Angeli teſte Chryſoſtom. multa abſcondita, & abſtruſa ab eo didicerint. Ideo factũ puto, vt Marcus eũ filium tonitrui appellârit. Tam profunde.n. de Deo deq; diuinitate locutus eſt, vt tonitrui potius quã vox humana fuiſſe videatur. Ad q̃ Propheta alludens ait, *Vox tonitrui tui in rota.* nã Euangelicę prædicationis, ac preſertim Ioannis vox tam alte inſonuit, vt tonitruũ quoddã per rotam fremens & per orbẽ terrarum intonans fuiſſe quis dixerit, quãdo in omnẽ terrã exiuit ſon⁹ eorũ.

Epiſt. ad Paulinam.

Mar. 3.

Pſal. 76.

At nondum hic quieſcimus, nã præter ſingularẽ illam doctrinam, habuit & Prophetiæ donũ, quod è ſcriptura adſtrui poteſt. initio enim Apocalypſeos ſcriptum legimus, *Beatus qui audit verba Prophetiæ huius, & ſeruat quæ in ea ſcripta ſunt.* O quẽnam Prophetã! nõ habuit vetus teſtamentũ ſimilẽ: quicũq; enim olim Prophetę exſtiterunt, non niſi eminus Deũ viderunt; hic autem manu eum tetigit, & ſuper pectus ei⁹ recubuit, omnia ab illo hauriẽs quęcunq; Eccleſiæ militanti euentura vaticinatus eſt.

Apoc. 1.

Poteſt quin etiã inter Martyres reẽenſeri: quatuor namq; Martyrij genera ſuſtulit. Primum Dominicę paſsionis tempore, cũ ſub cruce cõſiſteret: hinc quippe patiebatur magiſter, & ipſe illinc: vt quatuor Euangeliſtæ vnanimi conſenſu tradunt.

Quatuor Martyrii genera Ioannes pertulit.

1.

2. Venenum mortiferum bibere coactus quod ad mortẽ violentam referri debet: ita omnis teſtatur antiquitas, & in primis Iſodorus Hiſpalenſis. Hinc pictores calicẽ ei in man⁹ cum colubro affingunt; vel potius, quod Dominus olim ipſi vt & fratri dixerit, *Calicem meum bibetis.*

2.

De patribus noui Teſtamenti.

3. Imperatoris Domitiani tempore in Inſulam Pathmos in mari Ægeo ſitã rele-

3.

relegatus fuit, in qua omnes Apocal. suæ visiones vidit: porro ipsum exiliũ ad mortẽ ciuilem, vt IC. loquuntur, referendũ est. 4. Nono Domitiani anno, cũ Romã Epheso ductus esset, idq; suadente Apollonio Tyaneo Mago, (de quo Philostratus admiranda quædã refert, p̃sertim ea quę Ephesi gesit quando nimirũ Imp. obitus diẽ, dęmone id suggerente, p̃dixit ob q̃ statuam promeruit) Domitiani iussu in feruentis olei doliũ coniect⁹ est, è quo sine vlla læsione aut detrimento, non sine singulari miraculo emersit. Testatur hoc magnus Ecclesiæ Doctor Hieron. & ante eum Tertullian. Apost. Ioannes *posteaquam in oleum igneum demersus nil passus est*: An non hęc quatuor mortis & Martyrij genera sunt.

Lib. de Præscript. hæretic.

Absurdum porro est, Martyris eum nomine indignũ dicere, eo quod vitam non amiserit. Sed contra dicendum. numquam Deum in Sanctorum suorum perniciem aut detrimentum edere miracula: atqui si Ioannes Martyr dici non possit, eo q̃ in supplicijs mortuus non fuerit; ingens illud miraculum, quo feruenti dolio ereptus est, magno illius damno contigerit, atq; egregia Martyrij eum corona priuarit. Huc accedit, quod Ioannes Chrysost. pro huius rei veritate decertans, duobus in locis asserat Dominum Ioanni & fratri eius Iacobo martyrij coronam pollicitum esse, his verbis, *Calicem meum bibetis*: quod nonnisi de martyrio potest intelligi. Adhæc quanta illi facta esset iniuria, et quod dedecus & ignominia foret, cæteris Apostolis Martyrum laurea coronatis soli huic eandem denegatam fuisse? Vere igitur Martyr fuit, ac penitus cœlestis ac diuinus, & quod præ cæteris æstimandum, est *discipulus quem diligebat Iesus*.

Homil. 66. super Matt. & 27 super epist. ad Hebr.

Quis vmquam mortaliũ imo & Angelorũ hoc nomine donatus fuit? Si. n. Paulus, vt Messię dignitatẽ innueret, eumq; Angelos excedere ostenderet,

Hebr. 1.

ait, *Tanto melior Angelis effectus quando excellentius præ illis nomen hæreditauit*: Apost. hic profecto cęteris hominũ & Angelorũ tanto dignior & eminentior dicendus est, quãto glorioſius & nobilius nomẽ, deliciũ. ſ. Christi Ieſus adeptus est. Quin etiã ſi ſapiens olim dixerit, *Melius est nomẽ bonũ quã diuitiæ multæ*; *Prou. 22.* nobile illud Ioannis nomen (*quẽ diligebat Ieſus*) merito omnia hominũ nomina, omneſq; qui in mundo ſunt titulos, dignitate & excellentia antecellet. adeo vt de illo dicere non verear, *Et dedit illi nomen, quod est ſuper omne nomen*: nam poſt Meſsiæ nomen nullum est inter homines aut maius aut excellentius; imo vnum & idem cum illo videtur eſſe.

Solent amici in omnibus rebus ſibi ſimiles eſſe, ipſaq; ſimilitudo vęrę amicitię fundamẽtum est: imprimis aũt Deus omnes quos amat & cõplectitur ſibi eſſe vult quã ſimillimos. Vnde Paulus. *Quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui.* *Rom. 5.* Chriſtus igitur Ioannẽ è toto corde & anima diligẽs, idẽ eũ ſecũ nomẽ habere voluit. In veteri. n. & nouo Teſtã. hoc sẽper Filij Dei & Meſsię nomẽ fuit. nã in Pſalmis legimus, *dilectus quemadmodũ filius vnicornium.* *Pſal. 28.* In Canticis quoq; toties hoc nomine à ſponſa cõpellari ſe gaudet, *Dilectus meus mihi & ego illi*, quin & in Euãgelio ſummi Patris ore pronunciatũ est, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui.* & in Euãgelio de Transfiguratione, *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipſum audite.* Et ecce, delicium illius idẽ nomen ſortitus est, *Quẽ diligebat Ieſus.* Ratio est, q; inter amicos omnia debeant eſſe communia, & paria, idẽ nomẽ, cor idẽ, voluntas vna; ſimilitudo & cõmunio in omni bo. Magni in libris Regum fit amicitia Chuſai Arachitę cum Dauide: hinc cum eius mẽtio fit, dicitur *Cum autem veniſſet Chuſai Arachites, amicus Dauid.* *Matt. 4.* *Matt. 7.* *2. Reg. 16.*

At amor & dilectio, qua Christus Ioannē est prosecutus, longe maior & eminentior est. Quænam enim inter Dauidem & Christum comparatio? quænam inter filij Dei & Regis alicuius amoris similitudo? quid commune habet dilectio Regis terreni, & totius mundi Monarchæ? Ioannes magister à Christo diligitur, *Quem diligebat Iesus.*

Deut. 33. Dixit olim de Beniamin, Moyses, qui Rachelis matris delicium erat, *Beniamin amantissimus Domini inter humeros requiescit.* At potius hoc de Iesu Christi delicio Ioanne dicere poterimus. Fuit ille inter filios Iacob natu minimus, hic inter discipulos: ille inter humeros requieuit, hic super pectus in cœna recubuit. O euidens amoris indicium! ô affectum singularem! quam iucundum porro spectaculum fuit, videre Ioannē inter omnes Apostolos electū, in vltima cœna, supra sacrum Christi pectus, omnis sapientiæ fontem, recumbentem? Quid hoc est, Iesu bone, aliud non habes cui caput inclines quam humeros Ioannis? & ad tantam hominem dignitatem euehi suum vultum in pectus Dei reclinet? An non igitur cum Apostolo exclamare liceat, *quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit huic simile?* & cum cæco, de quo in Euangelio Ioan. 9. dicere, *A sæculo non est auditum*, tam familiariter habitos, vt in eius pectore fessum caput reclinarent?

1. Cor. 3.

Marc. 1. O amor, honor, ô prærogatiua & paradoxa! Ioannes Baptista materno in vtero sanctificatus, in deserto viuēs, quo nullus inter natos mulierū maior exstitit, indignū se existimat, qui corrigiā calceamentorum Messiæ solueret. Maria Magdalena post tot effusas lacrymas, editaq; suspiria ac singultus, secus pedes Domini prostrata iacet nec faciem illius audet intueri. Thomas Apostolus digito vulnera

Luc. 7.
Ioan. 10.

nera illius tangere, aut ſummam cutem perſtringere veretur. S. quoq; Petrus Apoſtolorum Princeps accedere ad illum vix audet, ſed in genua procidens exclamat, *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum.* Ioannes tamen familiaritatem nouam aſſumit, corpus illius ſibi commune reddit, in ſinu illius reclinatus dormit, ſuper pectus illius recumbit, oſculatur, amplexatur, ac mille amoris ei oſtendit indicia. ô noua amoris argumenta! ô familiaritas admiranda! ô dilectio incomparabilis & inaudita! *Luc. 5.*

Sponſa illa in Canticis, quod à dilecto amplecteretur, & ſtringeretur, gloriatur, & gaudens apud omnes ait: *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* At maior profecto Euangeliſtę noſtri eſt gloria, cui maiorem vnigenitus Dei amorem oſtendit, vt ſcil. ab ipſo diligatur, foueatur, ſtringatur, quodq; communes amicitiæ limites tranſcendit, familiariter in ſinu illius recumbat, ô dilectio, cui nulla vnquam par exſtitit! *Cant. 3.*

Iacob Patriarcha, cum lapidi innixus ſomnum caperet, admirabiles viſiones habuit, Ioannes cum Petræ fundamentali, Ieſu Chriſto inquã, inniteretur, mirificas procul dubio reuela iones percepit. Ex hoc nimirũ Oceano tot myſteria hauſit; ex hoc promptuario tantã doctrinam deprompſit, ex hoc Parnaſſo tam p̃clara vaticinia & oracula deduxit; hæc eum academia tam doctũ effecit, vt totus doctrinam orbis obſtupeſcat, dicens, *Hic eſt diſcipulus, quẽ diligebat Ieſus*, quippe ſupra pect⁹ in cœna recubuit Aquila cum oua excludit, pullũ, q ex ouo cordi quam proximo prodit, plus cæteris diligere & fouere ſolet, vt hoc materiæ noſtræ adaptemus, dicendum eſt, cum iuuenis hic diſcipulus corde aquilæ illius, de qua dictum eſt, *ſicut aquila prouocans,* *Gen. 28.* *Plutarch.*

Deut. 32. *ad volandum pullos suos*: tam vicinus sit, non esse mirandum, si tam tenere ab illa diligatur, tam amanter stringatur, si de eo dicatur, *hic est discipulus, quem diligebat Iesus?*

Discipulum ter ac quater beatum! an non enim magnæ felicitatis argumẽtum, Verbo æterno ut vicinum, diuinæ maiestati adeo gratum, mundo deniq; Redemptori adeo familiarem esse, vt in pectoris eius sinus recipiatur? Nihil hæc sunt quæ hactenus diximus, Auditores, aut saltem exiguo admodum, si cum ijs, quæ mox dicturus sum, conferantur. Quidquid enim dictum est, non nisi familiaritatem ordinariam & communẽ referre potest: sed ꝙ modo dicturus sum, communem familiaritatis ordinem longe excedit. Fuit, fuit Ioannes custos, ac veluti tutor Virginis, tutela Deparæ, primus inter Reginæ cœlorũ asseclas & clientes. Huic sc. vni illam Christus moriens legauit ac cõmisit, illius in manus ac potestatem tam nobile pignus, thesaurum adeo luculentum, & tanti margaritam pretij consignauit. Cum n. in cruce suspensus, non nisi duo sua in potestate haberet, quorum illi dispositio libera foret, quæq; vnice diligebat, animã & matrem, illam Patri & hanc discipulo carissimo cõmendauit, quam ille tanto amore & cultu prosecutus est, vt toto vitę tempore eandem nõ deseruerit, eandem circumquaq; prout Ecclesiæ bonũ, & necessitas fideliũ postulabat, secum ducens, vt & in Asiam illam secutus fuerit, vt colligere est ex Epistola quadã synodali è concilio Ephesino ad clerũ Constantinop. missa. Vobiscum igitur statuite, num discipulus ille à Christo fuerit dilectus, cum eum rei tam caræ, matris inquam suæ tutorem, & custodem constituerit?

Si felicitatem suam Ioseph magnifecerit & celebrarit,

brarit, quod quidquid Putiphar Ægypti præfectus posideret, suæ esset commissum fidei, adeo vt non sine admiratione Dominæ dixerit: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate.* quis pro merito honorem ac felicitatem discipuli huius admiretur, cui Dominus Iesus, quod in hac vita habeat carissimum, matrem inquam in tutelam, custodiam ac protectionem dedit?

Iacob Patriarcha cum mortem sibi instare cerneret, vt amorem quo Ioseph filium plus cæteris fratribus diligebat, testatum faceret, hac eum oratione compellauit. Figura. *En ego morior, & erit Deus vobiscum, reducetq; vos in terram patrum vestrorum, do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & in arcu meo.* Quam scite & apposite *Figura* hæc proposito meo quadrat! Iesus Christus Patriarcharum omniũ Rex cum in mortis articulo constitutus esset, vt singularem, quo Ioannem natu minimum præ cæteris prosequebatur, Apostolis testatum faceret, pretiosum illi pignus, Mariam Virginem intelligo, potissimum in tutelam tradidit, q̃ in gladio crucis, & passionis arcu tulerat de manu Amorrhæi, id est, à peccati tyrannide, & captiuitate diabolica, quæ ab Amorrhæis infernalibus descendunt, præseruauit. *Gen. 48.*

Cum Israelitæ terram Ægypti ingressi essent, & iam domum reuerterentur, scyphum argenteum sacco Beniamin natu minimi, Ioseph totius terræ dominus includi iussit; Vestra id venia propositæ materiæ adaptabo, Quod Beniamin inter cæteros Iacobi filios, hoc Ioannes inter Apostolos erat, quippe nonnisi viginti erat annorum, cum Christus à mortuis resurgeret: Virgo autem Deipara erat scyphus ille argenteus pretij *Gen. 44.*

incom-

incomparabilis. ita namq; interpretatur Rupertus locum illum Canticorum : *Vmbilicus tuus crater tornatilis, nullis indigens poculis.* O craterem pretiosum, sed ex argento purissimo, quod puritatis illius ac castitatis symbolum est conflatum! Ille hodie in sacco, id est, in potestate iunioris huius discipuli & non aliorum incluſus reperitur. Amen igitur ad figuræ huius similitudinem & adaptationem aliquid videtur addi posse? Iam quanta discipuli huius dignitas sit, dispiciendum restat.

Cant. 7.

Aman, qui solus inter cæteros Aulicos à Regina Esther ad conuiuium vocatus esset, felicissimum se ac superis parē iudicabat, dixit enim. *Nullum alium Regina Esther vocauit ad conuiuium cum Rege, præter me.* Si vnica ad epulas inuitatio insolescentem Pur- rati huius animum ita commouit & eleuauit, quid de S. Ioanne dicendum est, qui tanto tempore, tamq; familiariter cum Angelorum Regina ipsius Dei matre comedit, bibit, & commoratus est? an non admirabilis ille ac singularis honor est? an non prærogatiua nemini concessa mortalium?

Esth. 5.

Magni fecit Eliæ palliū Elizeus, quod ille magister, cum curru igneo in cœlum subueheretur, reliquerat. Equidē historiæ huic velut figuræ insistens, sacratissimā Virginem velut pretiosum existimo pallium dico, quod Iesu Christi carnem cooperuit, quod eandem texit & conseruauit: ipsa est pallium sub quo vniuersa Ecclesia velut sub vmbra delitescit; sed pallium, qui verus Elias Christus in igneum crucis currum, amore & caritate æstuantem subuectus carissimo suo discipulo, velut amoris & dilectionis tesseram reliquit, hoc porro donū omnia quę reperiri possint dona, pretio & valore antecedit. Exclamem igitur iterum, ô honor singularis! ô nobile pignus in tutela ac protectione habuisse!

4 Reg. 2.

Si de-

Si Dominus benedixerit Obededom Gethæo, quod tribus apud eum mensib. arca Dei diuerterit: quis quæso exprimat, quot gratias, charismata, & benedictiones discipulus ille quindecim annorū spatio, quib. virginem hanc veram arcam fœderis post Christi ascensionē, in custodia ac tutela habuit, receperit? si n. vnica Messiæ salutatione Ioannes Baptista matris in vtero sanctificatus fuit, quantū discipulum hunc ex longa cum Messiæ matre familiaritate & vsu virtutum sanctitatisq; contraxisse credendum est? an non omnib. eum gratijs & charismatib. donatum, an non larga & prodiga omnes in eum manu perfectiones collatas existimemus, cum discipulus fuerit quem diligebat Iesus. 2. Reg. 6. Luc. 1.

Hic me eloquentiā deficere doleo, Auditores, vt huius magnitudinē amoris exponam? vtinā mihi & lingua Ciceronis, Verba Demosthenis, Plutarchia facundia sit, ad dignitatē eius, nobilitatemq; celebrandā! Sed quid? materia vires excedit meas, & eloquentiam. Vnum hoc addam, ad discipuli huius felicitatem deprædicandam: si ad solā Iosue vocem sol in medio axe cursum stitit, ad Eliæ verba ignis cœlitus secundo delapsus est, qui tamen nonnisi de communi sanctorum numero erant, quid ad solum obsecro discipuli huius nutū fieret, si potentiam suam adhibere, priuilegiaq; ad effectum vellet cogere? si enim tanta fuit seruorum auctoritas, quanta amici futura est, & quidem intimi, ac discipuli illius, quem diligebat Iesus? plura hic non adferam, cum ad Euangelicam historiam ipsa me trahat oratio, & eiusdem dispositio. Ioſ. 10. 4. Reg. 1.

Dominus igitur Christus cum S. Petro mortem prędiceret, Martyrijq; futuri mentionē faceret, dicēs: *sequere me*. vt creatorē creatura, dominū seruus, pastorem ouis, præceptorem discipulus, ducē miles Euangelij textus exponitur.

les(idq; non pasſib.corporalibus, vt quidem putauêre Chryſoſt.ac Theophylact.nec moraliter intelligendo, vt ſentit Theodor. Heracleota: ſed per viam mortis & ſemitam crucis, vt Rupertus & alii exponunt) & Petrus hunc in modum intelligens conuerteret ſe, videsq; diſcipulum, quem diligebat Ieſus, diceret: *Hic autem quid?* erat quippe curiosus ſcire, quid huic fieret, & num eandem ſecum ſubiret ſortẽ, aut potius in vita permaneret, *Conuerſus autem Petrus, vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus, & dixit. Hic autem quid?* Varie ac diuersimode verba hæc intelliguntur & exponuntur.

In primis videtur hæc Petri interrogatio nõnullis curioſitatem quandam includere: q; vitium hominib. quodammodo congenitum eſt ac naturale, dum ea, q̃ ad alios ſpectant, ſcire volunt, quæ vero ad ſe, negligunt. Hoc in ſe deplorauit Pſalmiſta, dum gemit, *Et lumen oculorum meorum, & ipſum nõ eſt mecum.* Verbis ait, non ſe quidem cæcutire, ſed oculos in aliorũ ſemper negotia cõiectos habere, ſua vero nequaquã perſpicere poſſe. quaſi diceret, in aliorũ vitijs tam cerno acutum, quam aut aquila, aut ſerpẽs Epidauri⁹, & oculis inunctis mala mea nõ peruideo, imo in ijſdẽ & talpâ & Andabata sũ cæcutio.

Pſal. 37.

Curioſus oculo cõparatur.

Videtur porro ſcite curioſus mihi oculo omnium ſenſuũ principi, viſusq; domino, poſſe comparari: vt enim ille omnia perſpicit, & contuetur, deq; omnibus coloribus diiudicat, ſeipſum vero videre non poteſt: ita curioſus, qui aliena perſpicit acutiſſime, in domeſticis vero cęcutit. atq; ita interpretabor verba illa Pſalmographi, *Oculos habent, & non videbunt*, id eſt, curioſi quidem oculos in capite præferunt, vt aliorum facta explorent, ſeipſos vero & quæ ad ſe ſpectant, intueri nequeunt.

Primus humani generis parens & auctor Adam quam-

quamuis omnibus animalibus nomina idq; iuxta vniuſcuiuſq; naturam & qualitatem, quam ſapiẽtiſsime dederit, ſibi tamen nomen, q; vſquequaq; naturæ reſponderet, indere non potuit; animaliũ quidem cęterorum naturã perſpectam habens, ſuam vero penitus ignorans. Adæ curioſum eſſe ſentio perſimilẽ: qui omnia quidem exteriora videat, aliorum penetralia & adyta rimetur, de alijs facile diiudicet, ſed in proprijs ſtupidꝰ ſit, & viſus obtuſioris, imperfectiones proprias ignorans, ſeq; ipsũ neſciens, ſi hunc in modũ verba Euangelij intelligantur, curioſitatis Petrus culpandus erit, ipſaque Domini reſponſio, *ſi eum volo manere: quid ad te?* acriorem correptionem videbitur includere.

Videtur ex aliorum ſententia petitio hæc inuidiam aliquam, aut leuem ſaltem æmulationẽ præ ſe ferre: cenſent enim Petrum dicẽdo: *Hic autem quid?* immortalitatẽ Ioanni contubernali ſuo inuidiſſe. Quaſi diceret, ſi me ad mortem & crucem deſtinaueris Domine, qd de Ioanne fiet? me moriente anne ille futurus immortalis? me patiente illene à ſupplicio eximetur? ſoluſne ipſe patiar? Deinde aiunt Petrũ tũc cũ Dominꝰ ei diceret: *Paſce oues meas*, id eſt, dũ eũ totius Eccleſiæ caput ac Pontificẽ cõſtitueret, ſociũ non quæſiuiſſe, nec dixiſſe: *hic autem quid?* at cũ ad mortẽ, crucẽ, Martyriũq; vocatur, ſtatim ſociũ in cruciatib. poſtulaſſe, dicendo, *Hic autẽ quid?* id eſt, annon ille quem tantopere diligis in mortis diſcrimine te non ſecus atq; ego ſequetur? anne ſolus ego ad mortem & crucem vocor?

Solatium eſt miſero habere pœnæ ſocium.

Ea nempe eſt hominũ imbecillitas ac peruerſa conſuetudo, honores vt ſolis ſibi cupiãt, in pœnis vero & cruciatibus ſocios exoptent: iuxta vulgatũ illud verbũ, *Conſolatio eſt miſerorum habere in pœnis pares.* Huc non inſulſe facere videtur apologus ille Æſopus vulpecula cum caudam neſcio, quo

Fabula de vulpe.

casu amisisset, vnicum generis sui decus & ornamentum, atq; ideo coram cæteris comparere vix auderet, in sociarum conuentu persuadere cæteris cœpit, vt caudas velut molestas & incedentibus graues, quæque non tantum ornamenti quantum molestiæ & oneris afferrent, præmorderent aut amputarent. Verũ cum illius versutia patuisset, dicere nanimes cœpêre; Nisi ipsa caudâ careres, nunquam nostras vt præscinderemus consuleres, sed nostrum omnium infamiâ ac dedecore tuã velare genitã tollere. Fabula hæc quamuis fabulosa, docet tamen eos semper in cruciatib. socios & affectas deponere. Atq; hæc quidem omnia quam appositissime.

Credere tamen non ausim, Apostolorum Principem atq; omnium fidelium caput, socij sui ac fratris sorti inuidisse, aut æmulatione quadã translatum actum. Alias enim, & maxime in Dominitransfiguratione, contrariũ demonstrauit: cum enim in monte Thabor gaudio & voluptate ebrius gloriæ cœlestis specimen vidisset, sibi soli hanc gloriã non ambiuit, sed Eliã & Mosem eius participes habere voluit; *Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.* non ait se solo locut⁹, *Bonum est me hic esse*, sed numero pluralivsus in communi postulat, charitatis signum demonstrando, *bonum*, inquit, *est nos hic esse.* *Matth.17.*

3. Sunt qui Petri hinc magnanimitatẽ, & ingentem erga proximũ charitatem demonstrari posse putant: q̃ cum ad dignitatem illam euectus esset tantius scil. Ecclesiæ caput, Christi in terris Vicarius, omnium fidelium pastor constitutus, amici sui Ioannis recordaretur, & de eo esset sollicitus à Christo petens, quid illi fieret, num vt Martyr moreretur, vel in vita permaneret: ideoque ait: *Hunc autem quid?* id est, Ecclesiæ mihi tuæ Domine curam trade-

tradidisti, gregem tuũ fidei meæ concredidisti: pastor ouium tuarũ iam constitutus sum & animarũ custos; & quoniam moriturum me pro tui nominis honore prænuntias, scire velim quid me mortuo de ouibus meis futurum sit, quid pastore prostrato oues facturæ? quid membra ablato capite? duce quid occiso milites? sed imprimis quid socio meo, quem tantopere diligis, & quem vt alterum me complector, fiet: *Hic autem quid?* Atq; hæc præ cæteris mihi ridet expositio.

Mundani ad honores euecti suorum obliuiscuntur.

Non imitatus est hic mundanos, qui ad aliquẽ dignitatis gradum euecti, & honores consecuti, aliorũ qui inferioris sortis & conditionis sunt, obliuiscuntur, imo & eosdẽ contemnunt & vilipendunt. Hinc bene tritũ sermone prouerbiũ, *Honores mutant mores.* Verũ peruersa, vt dixi, ea consuetudo est: Aequũ namq; esset, vt qui ad dignitates euehũtur, interdum perpenderent, non tam propter se quam alios, honores sibi cælitus dari, vt nimirum minorib⁹ & pauperib⁹ succurrerent, quosq; iniqua sors humi affigit, ope & auxilio subleuarent suo.

Non ita Ioseph Patriarcha se in honoribus gessit, sed ad totius Ægypti præfecturam euect⁹, suorũ tamen non obliuiscebatur, sed ad fratribus succurrendũ honores sibi collatos opinabatur. Hinc fratribus ait, *Pro salute vestra misit me Deus ante vos in Aegyptum.* Id est, Quamuis me, carissimi fratres ad summum dignitatis gradum euectum, vos autem inopia laborantes cernatis, nolite tamen existimare, vestrum me obliuiscì, scio ad salutem me vestrã à Deo in Ægyptum destinatum esse, nec tam mea quam vestra causa ad honores hos euectum. *Gen. 45.*

Mardochæus quoq; cum neptem suã Esther ad regiã dignitatem destinatam, à Rege Assuero adamatam, eiq; gratam esse cerneret, his eam litteris *Esth. 4.*

compellandam censuit; Agnoscisne Esther cæleste beneficium? summi Monarchæ vxor facta es; sed noli idcirco extolli aut insolescere, aut tuorum extremo in discrimine versantium obliuisci, Nec potes *quod animam tuam liberes, quia in domo Regis es, Sonim nunc silueris*, nec populi tui necessitatem Regiæ maiestati aperueris, vt eidem succurrat; Fata vt inuenient, qua salutem ille inueniat & *per aliam occasionem* ab interitu *iudæi liberabuntur*: & è contra *tu & domus Patris tui* misere *peribitis. Et quis nouit, vtrum idcirco ad regnum veneris*, & regia coniunx factis, *vt in tali tempore* necessitateq; *parareris*, populi tuo clypeus, tutela, ac defensio fores? Ecce vt honores ei datos persuadere conetur, ne suorum, ac imitationem mundanorum obliuisceretur, sed ijsdem eo magis succurreret.

Natura docet magnos minoribus debere succurrere.

Atq; vt cætera omittam hoc ipsa nos docet rerum natura & ordo. Ad quid enim creatos putamus cœlos, vt sc. sibi solis agant & ferantur? nequaquam, sed vt velut causæ generales, rebus inferioribus lumine suo & splendore, motu cæterisq; influxibus succurrant. Ipsa rerum domini, omniumque promptuaria & officinæ, elementa non solis sibi creata sunt, sed vt velut communes patres & generales nutritij omnibus mundi membris adessent, omniaq; producerent. Ignis in sublime elatus omnia calore suo in hoc inferiori mundo conseruat, fouet & nutrit. Aër corpus illud simplex & subtile omnibus, quæ hic viuunt halitũ & respirationem concedit. Oceanus quoq; generalis illa officina aquarũ, semper operatur, flumina hominũ vsibus semper & cõtinuo emittit, qbus reficiat sitientes, & agros fęcundet, communis itaq; totius naturæ caupo est & pincerna. Deniq; terra, illa totius vniuersi dispensatrix, totum mundum nutrit, communes omnibus cibos præparat, nihil sibi seruat

sed omnia apud illam communia sunt. Quæ omnia edocent hominem quo ad maiores dignitates euectus est, eo & alijs se familiariorē reddere debere: q; cum fecerit luculentum charitatis actum & superbiæ quam maxime aduersantē demōstrabit.

Reprehenditur in sacris literis ingens illa ingratitudo œconomi Pharaonis, cui cū Ioseph humanū se & benignū demonstrasset, interea dū ambo in carcere concluſi gemerent eumq; libertate donandū prædixisset, & simul addidisset, *Tantum memento mei, cum tibi bene fuerit, & facias mecuū miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni vt educat me de iſto carcere: quia furtim ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum miſſus ſum*; ille è contra ingratus exstitit nā quamprimū vt carcere exēptus fuit, & pristinā in dignitatē restitutus, benefactoris sui oblitus est, cuius tamē meminisse semper debuerat & numquā sine ingratitudinis nota obliuiſci, *Et tamen ſuccedentibus proſperis, oblitus eſt interpretis ſui.* *Gen. 40.*

Quod Cicero de hominibus olim in genere ait. *Non ſolum nobis nati ſumus, ſed ortus noſtri partem patria: partem parentes: partem ſibi amici vindicant*; ipsum ego de ijs quos fortuna ad maiorem cæteris dignitatem euexit melius dicturus videor, quin etiam pauperum sustentatio, vt sacra profanis adiungam. Ipsa quin etiam charitas, teste Ioanne nostro, vitam vt impendamus, exigit: *In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus noſtris animas ponere*; Quamuis ad honores euecti simus & summo in dignitatis gradu constituti, pauperibus nempe succurrendo, vitamq; propriam ad eorum salutem & commodum impendendo. *In offici.* *1. Ioan. 3.*

Horum de numero erat sponsa illa in Canticis: hanc enim cum Rex in cellaria sua inuitasset,

vt inebriaretur; sodales & socias suas, quo tam beneficij participes redderentur, sponsique praesentia secum fruerentur, etiam inuitauit: *Egredimini,* inquit, *filiæ Sion & videte Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua.* *Cantic. 3.*

Longior in his fui & prolixior, quod similiter Petrus charitatem visus sit erga Ioannem demonstrasse. Cum enim Dominus Petro dixisset, qua mortis se se via sequeretur, significans qua morte clarificaturus esset Deū; statim ille de Ioanne abste subintulit, *Hic autem quid?* Perinde ac si dicere voluisset: Cum honorē quo me affectum is, pro tu nominis gloria moriendo, considero, me, inquit, tā ingratus tibi extiti, corā Iudęis te cū anathemate negaui, qui te in primo impetu cū comprehenderis, deserui, & fuga mihi consului, q deniq; tā cōtumelioſus & blasphemus fui; qd huic igitur & quē tam tenere semper dilexisti, quē vt cor propriū amplectens, qui fidelis tibi semper extitit, usq; ad crucem vsq; te secutus est; & quæsiuit in monumento te iacentem? Si blasphemus & perfidus tantam gloriam consequitur, qualem amicorum optimus promerebitur? O profunda Philosopta!

Designare hic Apostolorū Princeps voluit, eos quos Dominus habet charissimos, maximis quoq; & pluribus ærumnis opprimi & aduersitatibus probari: atq; eas certissima diuini amoris esse argumenta. Hinc Psalmographus, *Potum dabis nobis in lachrymis in mensura*: id est non effundes integra tribulationū in caput nostrum flumina aut oceanos, sed easdem moderaberis & temperabis: atqui hæc rum mensura est, vt qui plus cæteris diligitur, plus etiam affligatur; quiq; Deo carior est, in mundo quoq; maiores persecutiones toleret. Quod figura è libro Exodi deprompta manifestum faciet. *Psal. 30.*

Afflictiones signa sunt amoris Dei erga nos. *Exod. 24.*

Cum

Cum Moyses fœdus inter Deũ & Israelitas iniret, indissolubileq; pactum paciscereturr: vniuersum populum sanguine lustrauit, parte reliqua altare asperſit; *Tulit itaq; Moyses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras, partem autem residuam fudit super altare*, & mox, *Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, & ait, Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.* Denotant nouæ illæ & inusitatæ cærimoniæ, amicitiam Deum inter & homines effusione sanguinis firmari, non quidem Iesu Christi sed eorum, omnia scilicet suppliciorum afflictionumq; genera tolerando. Porro inter bonos & improbos ingens discrimen est, quod hi nonnisi tribulationum sanguine aspergantur, illi vero qui vera Dei Altaria sunt sanguine toti madescant & perfundantur. Atq; hoc est quod S. Petrus voluit innuere: quasi diceret, si ego Domine, cuius tanta fuit iniquitas, Martyrio coronari debeo, quantũ supplicij & tormentorũ hũc maneat necesse est, qui numquã à iustitiæ tramite deflexit: si ipse mortẽ violentã pati debeo; dilectus tuus Ioannes an non crudeliorem mortem subeat oportet? sed pergamus vlterius.

Cum hunc in modum interrogasset Petrus, ita subintulit Dominus, *si eum volo manere, donec veniã, quid ad te?* quibus verbis significabat, Ioannẽ omnibus Apostolis superuicturũ, nec morte violenta nec gladio tyrannorũ, nec crudelitate carnificum hinc abripiendũ: seseq; velle, diutius vt hoc in mũdo cęteris Apostolis morte cõsumptis, cõmoretur. Christi responsum.

Dauid cũ è prælio domũ remeasset, omnes eum sui admonuerunt, domi vt maneret, nec se amplio bellorũ discrimini, aut prælij aleæ committeret, *Non egredieris amplius nobiscum in prælium, ne extinguas lucernam Israel:* te namq; occiso & exstincto v- 2. *Reg.* 21.

niuersus Israel velut in tenebris & densa caligine versabitur. Vt hoc ꝓpositō meo adaptem, existimo Dominū idē ōnino Ioanni, q̄ Eccleſię fax & lucerna erat dixisse? imo noluisse; vt post varia ac cruenta exhausta certamina, post epotū venenū, oleis feuētis doliū, in Insulā desertā relegationē, iterū ꝑliū sese daret, tyrannorū iterū man⁹ experiretur: ne ipso interēpto Eccleſiæ vita & fax exstinguentur. Nā quemadmodū primi mundi incolę, & humani generis fundamenta & propagines, lōgo uuebant tēpore, vt multis procreatis liberis humanū genus propagarent; ita quoq; necesse erat, annua nascentis Eccleſię & in primordio eius, aliquos apostolos diutius hac in vita agere, vt ita Eccleſia ꝓpagaretur, ac plurimi ſpirituales Filij eidē nascerentur. Inter cęteros hac pręrogatiua donatus fuit Ioannes noster, qui vt Eccleſiasticæ historiæ tradunt nonaginta nouē annis, & triginta post Hierosolymorum excidium, ad vsq; Traiani Imperium vixit, vt ipse tradit Hieronymus. Atque ad hanc longæuitatem referri debent verba illa Christi, *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?*

Ætas Ioannis.

Id est, nolo eum Martyrio, sicut cęteri Apostoli, absumi, sed è cōtra volo morte vt naturali exstinguatur. Te quidem Petre, & vos omnes qui hic adstatis qui passionis meę tēpore, veluti effeminatis Therſitæ fuga dilapsi estis & me deseruistis, neu me ad mortē & ad montē vsq; Caluarię seq̄ volustis; ad vsq; mortē mihi iā oportet adhærescere q̄ prius facere detrectastis, iā faciatis pro meo nomine moriendo, atq; ita vestrū in me affectū testemini. Illos vero qui mihi tunc fidelissime adhæserē affuere, vt Ioannes & mater mea charissima, ab huiusmodi mortis genere exemptos volo.

Hæc verba nonnullis causam dedere, dicendi, non-

nondũ Ioannẽ mortũ esse, sed cum Enoch & Elia in Paradiso terrestri seruari sub finẽ vt sęculi iterũ ad vitã redeat, quo AntiChristo insolescẽti õnesq; peruertenti aduersetur, & circumuentos ab eodẽ ad pœnitentiã conuertat. Ratio cui hi potissimũ innituntur, è verbis Apostolorũ petita est: cum enim Dominus hunc in modũ Petro respondisset; exijt sermo inter fratres, q̃ discipulus ille non moritur. Deinde, q̃ promisit illi Apocalypsi Angelus iterum ad vitã eum rediturum, quo populus pœnitentiã annuntiaret, *Oportet te iterũ prophetare gentibus, linguis & multis regibus*. Tertio ex eo quod dixit olim in Euangelio Dominus, *Non transibit generatio hæc donec omnia fiant*: quasi significare voluit, & ex omnib. tũc viuẽtibus fore vnũ nẽpe Ioannem Euangelistã qui non prius moreretur, q̃ omnia fuissent peracta & cõpleta, i. quam iudicij dies adueniisset. Denique, q̃, quemadmodum in lege naturæ Enoch, in lege Moysis Elias, non sunt mortui, sed alio translati, ita Ioannes in lege Euãgelica eodẽ gaudet priuilegio. At debilia admodũ hæc sunt fundamenta, nec vsq; adeo firma aut valida, facillimeq; euertenda.

Ioannes nondum mortuus iuxta aliquorum sententiã.

Apoc. 10. *Luc.* 12.

Sed altera & certior & scripturis conformior opinio est, Ioannẽ vere quemadmodũ cæteri mortaliũ, mortẽ gustasse, & commune omnibus naturę debitũ persoluisse; & quãuis oẽs hæ rationes in speciẽ verisimiles videãtur, satius tamen est & salutarius, eũ vere mortuũ credere, & vna cum anima & corpore in cęlo cũ Beatis regnare. Hoc vt credã, Euãgelistę me verba inducunt; nã cum vidisset Apostolos ideo inter se dissentientes, & opinantes Ioannem nunquã moriturum, hanc vt opinionẽ mentibus eorũ euelleret, mox adiungit, *Et non dixit Iesus, quia non moritur, sed si eum volo manere.*

Probabilius est Ioannem mortuum esse.

Deinde verba illa S. Scripturæ, *Quis est homo qui* *Psal.* 88.

Psal. 88. *viuet, & non videbit mortem?* & illa Pauli, *statutum est omnibus hominibus semel mori.*

Hæc sunt quæ de vita, morte, gloria, prærogatiua sancti huius Apostoli, Euangelistæ, Prophetæ, Doctoris, Martyris, deniq; discipuli, quē diligebat Iesus, dici potuerunt. Cui⁹ tanta sanctitas & dignitas fuit, vt ipsimet angeli, cū adhuc in terra agret, eum vt sodalem & gloriæ consortem, agnouerint, imo illius se seruos profesi sint: hinc in apo-

Apoc. 19. calypsi legitur Angelus quidā ei locutus, *Caue ne feceris, conseruus enim tuus sum.* Quem tantopere etiam Dominus Iesus dilexit, & à quo vicissim tam feruenter amatus est. & si prouerbium verū esse con-

Prou. 12. stat, *Omni tempore diliget, qui verus amicus est*, vere hunc verum Domini amicum appellare decet, qui eum in prosperis & aduersis, in vita & morte, in iuuentute & senectute dilexit. Huncigitur hodierna die inuocemus, vota supplicationesq; nostras illi offeramus, eiusq; preces expostulemus.

O Ioannes penitus admirabilis, præ cæteris sanctis à Deo dilecte, qui inter omnes Apostolos delicię & amor Christi Iesu appellari meruisti, qui hoc inter cæteros Euangelistas, quod inter aues aquila adeo vt sublime euolando soli, i. Deo, diuinitatiq; vicinus factus sis. O aquila Euangelica, de qua Iob

Iob. 39. propheta vaticinans ait: *In arduis ponet nidum suum, in petris manet, & inaccessis rupibus*: in summitate scilicet diuinitatis, & sinu Christi Iesu, qui vera Ecclesiæ petra est requiescens! O cœlo Deoq; dilecte, qui obtinuisti, quod tam enixe olim in Cantico sponsa postulabat, *Pone me vt signaculum super cor tuum.* Domini tui cordi, velut amoris tessera & symbolum, infixus. Tu es ô Beate Ioannes, ad quem recurrimus, tu es cuius hodie opem & auxiliū implo-

ramus. Filij Iacob cum Ioseph fratrem Regi Pha-

raonj

raoni gratum & acceptum esse cernerent, audacter ei locuti sunt, suamque necessitatem exposuêre. Nos filij Iacob, cum te fratrem nostrum hodie *Gen. 44.* in cœlesti aula Regum Regi gratum sciamus, ad te accedimus, opem & auxilium tuum postulamus, tuamq; intercessionem exposcimus, fratrum tuorum preces, ô mitissime Ioseph, noli reijcere, aliquid in eorum gratiam præsta, fac obsecro, vt solius Dei amor, qui semper in animo tuo eluxit & exarsit in nostro quoque perpetuo exardeat, vt nimirum, illum eo, quo olim tu, amore complectentes in altero mundo etiam eo, quo tu eum modo vides, videre valeamus, quod beatitudinis nostræ caput est, ad quam nos sanctissima & individua Trinitas conducat. Amen.

IN FESTO SS. INNOCENTIVM.

Herodes videns, quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, Matth. 2.

FIGVRA.

DAuid Rex, cum Arcam Domini in ciuitatem *2 Reg. 6.* Bethleem, quæ in tribu Iuda, duobus ab Hierosolymis, & viginti à Nazaret aberat miliaribus, & in qua ipse natus erat, conduxisset, varias Deo victimas immolauit, thymiamata plurima accēdit, hostias & sacrificia obtulit. Quam porro præclara hæc figura est ad diram Innocentium stragem declarandam: Vix enim sacra Humanitatis Christi Arca eam ipsam ciuitatem Bethleem intrauerat, quin statim infinitæ victimæ & grex immolato-

rum tener Domino, crudeli Herodis gladio, in sa-
crificium cadat: ipsi inquam innocentes, quos
Herodes rabie & furore accensus hodie obtru-
cari & interfici iubet. Videre videor efferatos car-
nifices, gladio tenera scrutantes viscera, ab-
sis matrum vberibus carissima auellentes pue-
ra, sanguine natare compita matrum eiulatum
lamenta audire, ac variam vbiq; locorum stragem
editam cernere. O triste nuntium! ô crudele ac mi-
serandum spectaculum, ô cruentam tragœdiam
& stragem, tragico dignam decantari cothurno!
Equidem hanc hodierna concione describere de-
creui. Adsis Spiritus paraclite, qui corda fidelium
illustratione superna edoces, tuque ô gloriosa
Deipara patrocinio nobis tuo succurre: interim
dum Angelica te salutione inuocamus. *Ave*
Maria.

Bellum inter Christum & diabolum.

Nullum vnquam crudelius vel immanius ac
metuendum magis bellum exstitit, quam ipsum
quod Christus cum diabolo hoste suo iuratissimo
gessit: cuius origo & causa non nisi immortale sta-
tui potest odiū & inimicitia nullo vnquam tem-
pore conciliabilis, quæq; iam ab ipso mundi pri-
mordio cœpit, & ad finem vsq; illius duratura est.
Vix enim cœlum conditum erat, quin statim inter
se decertare cœperunt, atq; inter se atrocissime de
gladiari: cuius belli successum, & victorias Christi
Apoc. 12. Ioannes in Apocalypsi describit, *& factum est prœlium*
magnum in cœlo, &c. In Paradiso quoque terrestri
iterum congrediuntur, & prælia miscent, atq; in
miscent, vt perenne id bellum fore Deus prædixe-
rit. *Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter semen*
tuum, & semen illius, quæ nullo vnquam æuo finie-
entur.

Apoc. 12. Hoc nonnisi Prophetice pronunciauit Deus, sed

long

longo post tempore Ioannes Euangelista emblematicẽs in Apocalyp. sua expressit. describit siquidem mulierem parturientem, mulierem inquam quæ sole vt chlamyde vestiebatur, lunam vero sub pedibus tenebat, & in capite coronam duodecim stellarum habebat; hanc septiceps, pluribusq; instructis cornibus draco persequebatur: *Et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eius deuoraret.* Ecce ænigmatis huius expolitionem. Mulier hæc virginis Deiparæ sole iustitiæ circumamictæ, imago est, mũdum qui per lunam designatur pedib. calcãtis, deinde virtutib. per stellas significatis coronatæ: hanc Filium Dei vtero gestantem Satan Draco ille tartareus, tot capitibus instructus & cornibus, id est, mille nocendi artibus & strategematis armatus, persequitur, & quamdiu mundi hæc machina consistet, persequetur. Figuræ vt videtis veteris huius belli & inimicitiæ plurimæ vbiq; occurrunt.

Iacob & Esau sese mutuo materno in vtero calcibus impetebant, & semper quoad viuerẽt, inter se contendebãt. Docemur hic Christum & Diabolũ sẽper inter se digladiari, & ab ipsa Natiuitate, ab ipso inq̃ mũdi primordio capitale inter se odium gessisse, & hactenus gerere, ac crudeles inimicitias fouere. Bernard. cum motuũ horum ac discordiæ causam & originẽ inuestigaret, dicit eã à primo instanti, quo Angeli creati fuêre cœpisse. nã cum diuina reuelatione didicissent, Verbum Dei humanam carnem assumpturum, & vnigenitum Patris, hominis redimendi ergo, cœlo descensurum, simulq; iussi essent eundem incarnatum adorare, *Et adorent eum omnes Angeli eius:* Lucifer, superbia, & fastu tumens associatis tibi aliquot eiusdẽ mentis

Gen. 24.

Belli huius causa.

&

& voluntatis Angelis hoc facere recusauit; sed omnes exinde diuinitati aduersantes, ipsam quoq; ambierunt, firmiter secum statuentes, hominem hunc nunquam agnoscere, quasi penitus indignum & à natura sua nimium quantum alienum forent Angelorum naturam humanæ subiectam esse, hominesq; vt superiores agnoscere. Ideo magnam ignominia & infamia cœlo expulsi, & in tartara relegati, omni ratione accedente inuidia, impedire conati sunt, Deus ne humanam naturam indueret, veriti ne ei se submittere, ipsiq; homines Angelicæ dignitati præcellerent, cogerentur.

Atq; ideo quamprimum, vt homo conditus est & in Paradiso terrestri collocatus, eum diabolus aggressus est, & oppugnauit, ita vt expugnatum ad terram deiecerit, eumq; debellans, omnem illius posteritatem inuisibili ictu sauciarit. *In quo omnes peccauerunt, & mortui sunt.* Conabatur quidem nefandus ille sicarius, omnem illam propaginem abolere, è qua nimirum hostis iuratissimus nasci debebat; aut ita saltem corrumpere & inficere vt eam Deus indignam, è qua carnem sumeret, eiusque naturam sibi copularet, iudicaret. Hinc ludens in Euangelio Dominus Iudæis sanguinem suum, & interitum sitientibus, dicebat: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere. ille homicida fuit ab initio.* Ex illo namque tempore varias excogitauit rationes, ad Messiam opprimendum, omnemq; progeniem, è qua nasci debebat, exscindendam.

Rom. 5.

Ioan. 8.

Exod. 2.

Gen. 22.

Conspiratione illa finita aliam eadē ex cauſa Ægypto adornat: cum enim videret Hebræos, à quibus Messiam iuxta promissionem Abrahæ factam, nasciturum sciebat, in Ægypto captiuos detineri; Pharaonem Regem exstimulauit, omnes ma-

mas-

masculos interfici, & in profluentem abijci iuberet, sperans interfectis paruulis Messiæ quoq; aduentum impediendum. Sed aliter visum superis, nam Moses in profluentem coniectus submersioni eripitur, spemq; adfert mundo, Messiam, Satana nequidquam remoram obijciente, venturum, atque æternum Patris verbum carnem nostram assumpturum.

Cum nec hoc videret ad votum succesisse, noua consilia machinabatur: nam furore & rabie percitus Regnum Israël ingressus, impiam Athaliam ex- 4. *Reg.* 11.
citat, & velut in aciem producit, vxorem sc. Regis Ioram, & Ochosiæ Matrem, quæ nescio, quo œstro in transuersum acta suggerente Dæmone, omne semen regium interfecit, & Dauid posteros delere conata est, ad hoc eam Satanas impellebat. Sciebat enim Messiam de familia Dauid, iuxta quod olim ei promiserat Dominus, nasciturum, Verum frustra fuit, diuina namq; prouidentia euasit sicariorum manus Ochosias, filius Ioas, qui auxilio Ioiadæ Pontificis regnum paternum adeptus est.

Neq; ideo tamen animo concidit, nam cum omnia sua machinamenta irrita esse cerneret in Iu- *Esther.* 3.
dæa, longo post tempore Persidē ingreditur, & vnum è præcipuis Regni proceribus, Aman nomine, aggressus, tale ei aduersus Iudæos, è quib. prædictum erat Verbum Patris carnem assumpturū, odium infixit, vt non prius quiescere potuerit, q̄ decretum à Rege Assuero obtinuisset, quo vniuersus Iudaicus populus, qui in eius ditionibus versabantur, morti crudelissimæ addicebatur. *Et literæ signatæ ipsius annulo missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, vt occiderent atq; delerent omnes Iudæos à puero vsque ad senem, paruulos & mulieres vno die.* Sed remoram obiecit Deus, nam Esther Regi-

na

na Regi supplex facta populum ab interitu vindicauit, ac regium diploma obtinuit, quo omnes eorum hostes, & in primis Aman, interficerentur.

An nondum hic rabies eius & crudelitatis ostrum quieuit: verum cum nec hoc ex voto successisset, sed ipsum semen Iacob nihilominus celebraret, nouo strategemate vsus est. Nam cum prænosset filium Dei carnem ex eo assumpturum, impium Antiochum excitat & exstimulat, qui omnem posteritatem Iacob, & in primis Machabæos, qui ex semine regio & Pontificio descendebant, abolere firmiter decreuit. Verum & hæc machina disrupta in auras euanuit, magnoq; suo dedecore. Rex bellum ijs mouere aggressus est: *quia Dominus dissipat consilia gentium, & non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum*, ô crudelia machinamenta! infelices conceptus! crudeles conspirationes! sed sunt profecto & aliæ, longeq; maiores.

Mach. 2.
Sap. 32.
Prou. 21.

Ecce namq; sanguinolentus ille draco, cum sciret, quod maxime metuebat, iam factũ esse, Messiam inquam, in hunc mundũ veniisse, Verbum carnem induisse, in Bethleem quoq; natum esse, hoc denuo, noua quadam ratione furit, insolescit, efferascit, superos & acheronta conciet, atq; omnem lapidem mouet, iraq; & rabie tumens Herodẽ, impedum nequissimum armat, qui paruulos omnes qui in Bethleem & eius finibus erant, interficiat, sperans vnâ cum his Iesum occidendum. O odium incredibile, ô bellum, cui nullum vnquam par exstitit! Tragicum & cruentum hoc spectaculum in Euangelij hodierni theatro exhibetur: audiamus loquentem prologum, *Herodes videns, quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus eius.*

eius. Vt autem ordine triſte hoc argumentum repræſentem, primo, de Chriſti fuga in Ægyptum, deinde de infãda infantium ſtrage & exterminio, quæ duo Euangelij huius caput ſunt, agendum erit. Aures benignas præbete, & lacrymas parate, interea dum lugubrem & luctuoſam hanc materiam proſequor.

Euangelicus contextus & ſenſus hic eſt. Iudææ Rex Herodes, antipatri Aſcalonitæ Idumæi, quem Iulius Cæſar bello Alexandrino confecto, in illo regno conſtituit, & ſenatuſconſulto publice Regem Iudæorum declarauit, filius, cum infantium, qui in finibus Bethleemiticis erant, cædem concepiſſet, Ioſeph Chriſti, vt quidem vulgo exiſtimabant Pater ab Angelo in ſomnis admonitus fuit, vt matrem cum puero acciperet, & in Ægyptum fugeret, quo Herodis crudelitatem experiri non cogeretur, *ſurge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum.*

In hiſtoriæ huius limite ſtupefactus hæreo & maior, cur Ioſepho potius quam Beatiſsimæ Virgini Angelus apparuerit. Et merito mirandum eſt; ſed variæ ſtatui huiuſce rei cauſæ poſſunt. Primo, ne Virgo, audito, tam grande filio ſuo vitæ diſcrimen inſtare, inſolito timore turbaretur; & audiens eum, quem Reges è longinquis regionib. profecti adorauerãt, à rege Iudæorum ad necem quæri, grauiſsimum intrinſecus dolorem ſentiret, fortaſſe etiam ne legatus ille cœleſtis, qui lætiſsimum Virgini de filij Dei Incarnatione nuntium attulerat, triſte iam de filij fuga & exilio afferret. Quare cum triſtes haſce literas matri prælegere non auderet, Patri eaſdem legendas tradidit.

Cur Angelus Ioſepho potius quam Deiparæ apparuerit.

Quid ſi etiã, vt hinc homines diſcerent, familiæ & rerũ domeſticarũ rationẽ fœminis conuenire,

ſed

ſed grauioris momenti negotia ſoli viro quadra-
re! Hæc mihi ratio vſq; adeo non diſplicet. cum
ſciam Apoſtolum Tito præcepiſſe vxoribus & ma-
tronis, vt auctor eſſet, viris morem gerere, rerum-
Tit. 2. que domeſticarum curam habere, dicens: *Tu vero*
loquere, quæ decent ſanam doctrinam: & quæ? *Adole-*
centulas vt filios ſuos diligant, prudentes, caſtas, ſobrias
domus curam habentes, benignas, ſubditas viris ſuis: vbi
notate, domus curam habentes, quia hæc potiſſi-
mum ad vxorem ſpectat.

Deut. 22. Hinc veteri lege vetuit Dominus, mulier ne
veſte virili indueret, nec vir veſte fœminea, inmi-
cere volens, fœminarum non eſſe negotijs ſeſe ma-
ritorum, quæ grauioris momenti eſſe ſolent im-
miſcere, aut virili veſte indui, id eſt, viri, officia
ſubire, & relicta colu gladium aſſumere.

Sapientiſsimum illum Romanor. Catonem tri-
um potiſsimum rerum, cum in extremis eſſet, pœ-
nitebat. Primo, quod aliquot dies in otio trãſegiſ-
ſet. Secundo, quod nauium conſcendiſſet, cum per
terram iter conficere potuiſſet. Tertio quod vxori
arcana aliqua maioris momenti credidiſſet. Do-
ceat tanti viri pœnitentia poſteros, non eſſe cor-
dati aut prudentis viri, fœminam cum de rebus
grauioribus agitur, in conſilium adhibere.

Ob has forſitan cauſas, nuntius ille cœleſtis, tam
prægnans negotium, Chriſti ſcil. tuitionem & cu-
ſtodiam nuntiaturus pręterita Virgine, Ioſephum
adijt. Qui mox vt triſte hoc mandatum audiuit,
ſtrato membra corripit, Virginem admonet, vt
collecto puero in Aegyptum ſeſe conferat: & dicti
In cap. 2. factum, eâdem ambo nocte profecti in Ægyptum
Matth. tendunt. Putat Abulenſis, non ipſa illos nocte qua
Angelus apparuit profectos, ſed paucis poſt diebus
rebus ſcilicet ad iter neceſſarijs comparatis, vel re-

culis suis, quas in Iudæa relinquebant, prout poterant & licebat, vt cumq; dispositis. quod duabus rationibus confirmat. Primâ, quod nempe Ioseph domum & aliquam, licet tenuem & curtam, supellectilẽ haberet, de qua eum prius quam in iter se daret, disponere oportebat, alicui fido amico eandem interea dum abesset credendo. Secundâ, quod honoris sui rationem habere debebat, ne quemquam repentino illo discessu & fuga nocturna, omnibus insciis, neminiq; suorum, imo ne vicinis quidem, valedicendo offenderet: multi namque in deteriorem partem abitum illum occultum interpretati sunt. Quare vt hæc incommoda subterfugeret, aliquot eum diebus, postquam ab Angelo admonitus fuit, adhuc in Iudæa hæsisse oportuit. Sed non euincunt hæ rationes, nec mihi magnus ille scriptor persuaserit, eadem illum nocte non abijsse. Verum sanior & melior sententia est eorum, qui eadem illum, qua responsum accepit, nocte in viam se dedisse credunt. atq; huc posse trahi videntur verba Euangelistæ dicentis, *Qui consurgens*, eadem scilicet nocte, *accepit puerum & matrem eius.* Hæc porro promptitudo & alacritas insinuare videtur, eadem ipsa nocte, imo & eadem hora, illos qua nuntium accepêre, profectos esse.

Ioseph eadem nocte qua Angelus apparet discessit è Iudæa.

Quot hic eos lacrymas profudisse credendum est, quot gemitus edidisse, quoties suspirasse! Tam citone (inquiebat hinc Virgo) fugere te oportet fili charissime ac dulcissime? in exilium proficisci, è patria pelli? mene teneram & iuuenculam in regionem ignotam & barbaram secedere? O subita acrepentina rerum vertigo! Paucis abhinc diebus Reges illum adorarunt supplices, Angeli seruierunt humiles, pastores ad eũ accurrêre propere ipsa

Dolor Ioseph & Virginis in hoc discessu.

re, ipsa quin etiam animalia eumdem vt Deum agnouerunt! & ecce ipsi in eum reges insurgunt, omnes illi mortales insidias struunt. O tristem discessum! ô diem vere infelicem. Itane, (illinc cebat gemebundus Ioseph) Pater omnipotens, nellum illum infantulum recens natum, adhuc vagientem, in tam longinquas oras & ad gentem barbaram & immitem secedere? An non veren ne in media via exspiret, ne laboribus & æruma confectus emoriatur? an non cogitas, quænam in hoc exilio subeundæ difficultates, quot perp rendæ molestiæ?

Gen. 33. Cum Esau & Iacob simul proficiscerentur, ipse que Esau vrgeret Iacob vt properaret, & greg cogeret; respondit Iacob, *Nosti Domine mi quod pa uulos habeam teneros, & oues & boues fœtas mecum quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur u die cuncti greges. præcedat Dominus meus ante faciem suum, & ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro paruulos meos posse.* Si Iacob tantopere de grege suo sollicitus fuit, si laborem itineris animalibus suis grauem exhorruit; vt Iosephi nostri suspirijs meis quoq; addam, eiusq; expostulationibus meas ad iungam, mirari me a q; adeo vniuersum orbem mecum, dico Pater æterne, non maiorem te nihi tui paruuli, innoxij Iesu, agni illius sine macula adeo tenelli & mollis, & ouiculæ illius dulcissimæ, Deiparæ inquam Virginis rationem habere? an non vereris ne hæc omnia in præcipiti illa profu ctione emoriantur?

Quin & cum Angelo hoc expostulabo, deq; eo dem, quando eum dicentem audio, *Surge, accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum*, conquer rat. Quid? quænam hodie illa tua loquendi ra-

tio est ô Angele? quid ais? *Accipe puerum.* quin eum Deum nuncupas? cur eum non agnoscis vt Redemptorem, aut mundi Saluatorem? *Accipe puerum.* O titulos nimium plebeios ac viles, sublimia tamen in se mysteria continentes! Quid eheu! suades, quando hanc fugam suades? anne adeo maturandum est? morane omnis tollenda? an non te paruuli huius miseret? dixisse, meo quidem iudicio debebas. Vade Ioseph, comitante Deo, noli properare, puelli huius rationem habe, vide ne quid ei contingat aduersi. Sed dicis, Fuge, propera, matura, ad iter te accinge, *Surge, accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.*

Alius sociorum tuorum cum Eliæ suggeret, vt Iezabelis Reginæ rabiem declinaret, quæ eum ad mortem quærebat, & quacunque ei ratione insidiebatur, cum eum solatus esset ac dato cibo refecisset, ait, *Surge, commede, & ambula, longa tibi restat via.* Homini perfectissimo & validissimo tam modeste ait, *ambula*, quasi dixisset, ne ita properes Elia, vide ne te defatiges, incede sedato gressu, valetudinem tuam cura: tu vero sine vlla commiseratione ais, *Surge, accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.* 3. Reg. 12.

Siste lacrymas anima, interrumpe suspiria, desine ingemiscere: nihil quippe Angelus hic dicit, quod non cælitus in mandatis accepit: causas inuestigare desine, sed sufficiat tibi Redemptorem tuum ad huc in cunis vagientem, tui seruandi ergo tam longinquum iter suscipere, & quadringentis fortasis passuum millibus à Iudæa distantem Aegyptū in qua septē annis agat, petere. Dixi, fortasis, qa nonnulli, quos Abulensis citat, immēsam inter vtramq; regionē distantiam putant, iter

iuxta libros Moysis & profectionem filiorum Israel ex Ægypto in terram promissionis, quæ hodie Iudæa est, dimensi quam nonnisi quadraginta annorum spatio confecerunt. Verum doctissimus Abulensis eosdem refutat, dum ait Gazam, quæ in Palæstinæ finibus sita est, Cairo, quæ olim Memphis, totius Ægypti metropoli, non nisi septuaginta miliaribus distare, & centum ipsum Ierosolymam, regni Iudaici caput, à meditullio Ægypti.

Sed relicta loci distantia, certissimum est Redemptorem nostrum septem, aut ad minimum quinq; annis in regione illa extranea mansisse, & tot annorum spatio peregrinationem illam consummasse. Atq; hæc est omnium prompemodum veterum Doctorum opinio, vt Ammonij (qui Præceptor Origenis fuit) in harmonia Euangelica, Glossæ ordinariæ, Anselmi, S. Thomæ, Bonaventuræ, Alphonsi Tostati, & aliorum. Equidem ita temporum rationem in eo. Christus trigesimo secundo Herodis anno natus est, atq; eodem in Ægyptum secesit, nec prius redijt, quam ille exspirasset, vt Matthæus tradit; tanto igitur annorum spatio cum Iosepho & Matre in Aegypto hæsit, quantum à trigesimo secundo Herodis anno vsq; ad mortem eius interfluxit: atqui ille trigesimo septimo regni anno extinctus est iuxta Eusebij supputationem. Sequitur ergo Christum non nisi quinq; annis profugum & extorrem in peregrina regione mansisse.

In Matth. cap. 2.
De vita Christi ca. 13. quæst. 19.
in Matt. cap. 2.

Hæc igitur per trasennam dicta sunto; & ad propositum iam meditationem redeamus, videamusq; quam, vt redemptor meus adhuc tenellus totam hinc proficiscatur, quo me & vos omnes, & quotquot viuunt vixeruntq; mortales, in regionem

deducat vbi nulla nox, sed perpetuo dies. Sæpe mecum tacitus demiratus sum cur eum Psalmista nycticoraci comparet aut noctuæ. ita namq; ipse per vatis os de se locutus est, *factus sum sicut nycticorax in domicilio.* Sed iam mirari desino. Noctua enim nonnisi noctu & luna splendente volare solet: imitatus est hanc Redemptor meus; ille enim pene semper volauit de nocte: dum nasceretur, intempesta è cœlo in terram nocte volando descendit, hodie medio noctis conticinio è Iudæa in Aegyptum volat, post triginta abhinc annos quadraginta diebus & noctibus in Palæstinæ deserto volitabit; ac paulo post, itidem sub noctis silentio, in horto oliuarum volabit, ac tunc lugubrem illum & querulum cantum edet, *Pater si possibile est transeat à me calix iste.* Psal. 101.

O igitur vere noctua, ô fili tenebrarum! id est, qui nonnisi nocte & in tenebris volitas. quam eum nocte hac turbatum video, quam grauibus circumquaq; septum difficultatibus & angustijs: ante oculos occurrit iter tam longum ac difficile, à tergo imminet dira Herodis persecutio; hinc pater, illinc mater gementes, eiulantes, casumq; suum deplorantes instant: denique vbique fatigatio, labor, ærumna, molestia, angustiæ, & hæ quidem paruulo vagienti adhuc subeundæ. O cælum, ô terra, ô figuræ!

Moyses vixdum natus erat, quin statim ad necem à Pharaone deposcitur, & in profluentem abijcitur. Ecce verus Moyses noster Iesus Christus, qui in cunis adhuc vagit & plorat, ab Herode ad mortem quæritur, & media nocte in tribulationum afflictionumq; torrentem deijcitur, ac velut profugus in Aegyptum destinatur. Sed? iubet Deus, Angelus denuntiat, igitur parendum est. Exod. 2.

Quid consilij suggeris, ô Angele, iterum vt tecum loquar, Iosepho, cum eum vt fugiat admones? quando in terram incognitam ac barbaram & in regionem extraneam eum destinas?

Quid ais Ioseph, cum ad hoc iter te accingis? Quid cogitas Virgo, quando voluntati diuinæ morem gerendo peregrinationem hanc sine vlla contradictione instituis? itane patiemni filium extorrem in alienas oras secedere? Iacob Patriarcha, quamuis duodecim haberet filios, nonnisi summis suorum precibus fatigatus filium Beniamin in Aegyptum frumenti comparandi gratia voluit dimittere, & tu glorioſa Mater, quæ non nisi vnicum hunc filium habes, itane quam primum sine vlla difficultate permittes, vt tam longinquum iter instituat, & quidem in Aegyptum? An ignoras in Aegypto maiores olim tuos tam graui seruitute pressos? An ignoras huius peruuli delendi ergo, omnes Aegypti primogenitos interfectos; Eheu! sacratissima Mater furorem & rabiem quidem deuitas Herodis, sed illic Pharaonem crudeliorem longe & truculentiorem reperies.

Gen.44.

Sed cessent iam inanes speculationes meæ, omnia hæc mysterio non vacant. erat siquidem hoc in primis necessarium, vt verum fuisse Prophetæ oraculum comprobetur, dum ait, *Ex Aegypto vocaui filium meum.* Et quamuis hoc sensu literali de exitu populi Israel de Aegypto dici & intelligi queat, qui inter omnes mundi nationes, vt Filius Charissimus à Deo fouebatur; allegorice tamen de Iesu Christo intelligendum est, qui postquam diu in Aegypto permansit, post Herodis mortem in terram Iuda à Deo per Angelum reuocatus fuit. Aliquid quoq; innuit Psalmographus,

Ose.2. Christi iter in Aegyptum à Prophetis prædictũ fuit.

Eius

Ecce elongaui fugiens & mansi in solitudine, in Aegypto scilicet, Religionis & cultus Dei experte, idololatria infami, in qua serpentes, Apis, Anubis, Crocodili, aliaq; monstra adorantur: adeo vt vasta & horrida quædam solitudo & desertum monstris plenum ipsa fuisse videatur. Necesse igitur erat, Christum in Aegyptum deferri, vt prophetarum oracula complerentur. *Psal.* 54.

Demonstratur rationibus necessario Christum Aegyptũ ingredi debuisse.

Erant adhæc rationes quædam prægnantes & validæ, quæ Christum in Aegyptum regionem illam barbaram vocabant. Prima, Fuerat Aegyptus olim grauibus & insignibus plagis percussa; necesse igitur, magnum illum medicum eamdem visere, qui passiones morbidas depelleret; vulnera sanaret, & perfectam sanitatem eidem afferret. Secunda, Omnes illius primogeniti olim ab Angelo interfecti fuerant; requirebatur igitur primogenitus creaturarum eamdem ingressus damnum prius repararet. Tertia, Vexauerunt eam tenebræ spississimæ, quæ & manib⁹ potera̅t palpari; oportebat itaq;, solem iustitiæ eidem affulgere, qui tenebras dispelleret, & nouam lucem induceret.

Non igitur frustra Aegyptum ingressus est; aut inanis eius introitus fuit: tradit enim Hieronymus, Christo eamdem intrante, omnia mox idola non sine miraculo ad terram concidisse; quod dudum antea prædixerat Euangelicus Propheta Isaias: *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur omnia simulachra Aegypti à facie eius.* Quod & varijs figuris confirmabo. *Isai.* 14.

Arca Domini cum terram ingrederetur Philistinorum, qui idolis immolabant; Dagon simulacrum protinus ad terram corruit in varias partes comminutum. Ita quoque Christo, verâ Arcâ testa- *1. Reg.* 4.

1. *Reg.* 5. testamenti, hodie Aegyptum ingrediente, non Dagon, sed omnia totius regni idola ad terram cō-

Exod. 12. ciderunt. Et vt filijs Israel Aegypto egredientibus nulla in vniuerso regno domus exstiti, quæ non cladem persenserit; ita Christo Filio summi Patris, hodie Aegyptum intrante, nullum ibidem templum aut fanum fuit, cuius idola non fuerint ad solum deiecta. Cæterum hanc simulacrorum euersionem præter Sacræ Scripturæ & Sancti Hieronymi auctoritatem, confirmant magnæ auctoritatis Doctores, Bonauentura de vita Christi, ca. 12. Dionysius Carthusianus, in Isaiæ capit. 19. Athanasius oratione de verbi incarnatione. S. Cyrillus Hierosolymitan. Catechesi 10. & Origenes Homil. 3. de Diuersis.

1. *Reg.* 20. Iaceant idola in terrā prostrata, & ad Christi fugam nostra se conuertat oratio. Fuit hæc ipsa fuga ante tempore in Dauide præsignata. Hic cum in ciuitatē Naioth in tribu Beniamin in Ramatha sitā venisset, vt eā ab inimicorum obsidio liberaret; fuga sibi cōsulere coactus est, eo q̄ Saul tergo immineret. Quam vere per illam Regis fugam Christi veri Dauid fuga designatur: hic enim cum cęlo in terram Israel, vt eam à dira captiuitate solueret, descendisset, statim vt in murorū illius conspectu fuit, recedere fuga q̄ sibi consulere coactus est, ne in crudeles Herodis manus incideret. An mi vestro indicio figura hęc cum figurato optime concidit? & an non fuga hæc maiori etiam admiratione dignissima est, ac diligentissime sequenda?

Quid est enim, vt, Domino fugiente, & quidem in exteras regiones, innocētes pueri tyrannicę crudelitati victima cadant? q̄d hic est, Domine, vt, occisis militibus dux se p̄lio subducat? anne agnos innocuos mactari, & pastorem procul ab ijs recedere?

dere? Illene Dux est. Pater æterne, quem olim exercitus tui ductorem futurum prænuntiasti. *Ecce testem populorum dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus?* Tune ille pastor es Christe, quem te olim in Euangelio esse dixisti? *Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis: mercenarius autem, & qui non est pastor, videt lupum venientem, & fugit, quia mercenarius est.* Illene dux dicendus, qui fugit, cum in prælium descendendum est, cum manus conserendæ? Illene pastor, qui vbi lupum videt, fugit, oues lanienæ destinat, & se in tutum proripit? O profunda diuinorum iudiciorum abyssus, ô secreta impenetrabilia! Imitatur siquidem paruulus ille cordatum ac prudentem reiq; bellicæ peritissimum ducem, qui cum pedites strenne pugnantes videt, quamuis aliqui, hoste sæuiente, ad terram concidant, non ideo tamen percellitur, aut animum contrahit: sed prælio sese ad tempus subducit, vt equitatum in prælium aduocet, quo cum illo vehementius in arma ruat, & hoste profligato victoriam amplissimam referat. Paruulus ille, sed tamen sapiētissimus, ad eundem prorsus modum agit. Videns enim peditatū suum, id est, innocētes, strenue decertare, quamuis plurimi, tyranni gladio cadant, animo tamen non cōcidit; sed ad tempus in Ægyptum secedit, vt equitatum, nobiles, fortissimos quosq; milites, Apostolos, Martyres, Confessores, Doctores, & Virgines ad præliandum hinc inde sparsos colligat, quib. strenue pugnantibus & inimico suo capitali profligato, victoriam nobilissimam reportabit. Sed iam satis superq; de peregrinatione hac Ægyptiaca locuti sumus, tempus postulat, vt de innoxiorum strage latius agamus, vt initio promisimus. Vos solita me beneuolentia prosequamini, equidem auspicabor.

Isa. 55.

Ioan. 10.

Herodes Rex rabie tumens, & crudelitate efferascens audito, Iesum Christum natum esse, & quidem Regem Israel & totius mundi Monarcham metuens, ne ab eodem regno pelleretur, corona & sceptro priuaretur, & cognito à scribis & legis doctoribus, in Bethleem eum Iuda nasciturum, prout Prophetæ prædixerant, elusum se à magis videns, quibus per Ierosolymam reuertentib. certiorem sè futurum sperabat, adeo commotus est vt præ ira & inuidia, paruulos omnes, qui erant in Bethleem, & omnibus finibus à bimatu, & infra occidi præceperit: sperans scilicet in communi hac strage, & Christum interficiendum, ac tot interfectos dauera, & hunc futurum.

Ierem. 9. Tristem hanc & lugubrem tragœdiam prosecuturus, Hieremię Prophetæ verba mihi videor posse repetere, quib. ille Ierosolymitanum excidium deplorauit, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?* & parodice dicere: Quis caput in Oceanum conuertat, & oculos meos in flumina, vt tot innocentes gladio tyrannico interfectos deplorem?

Thren. 1. Idem Propheta cum stragem Ierosolymitanorum per Chaldæos editam, qui & paruulos ab vberibus maritum auulsos interemerant, describeret, his verbis vsus est: *Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, cum deficeret parunulus & lactens in plateis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.* Quanto potiori iure verba hæc de strage Bethleemitica vsurpem, quam nefarius ille carnifex Herodes circumquaque edidit, dicens: *deficiunt præ lacrymis oculi mei, conturbantur viscera mea*, cum tot paruulos tyranni gladio concidentes, tot tenellos è cunis raptos, & vberibus matrum

matrum auulsos sanguine madentes, vulneribus deformes, vel intra matrum brachia interemptos, vel per agros sparsos video?

Nunquam similem me apud vllum historicum stragem legisse memini, nusquam gentium tot pro Christi nomine occisi traduntur, Menologium Græcorum quatuordecim hic millia interfecta tradit. O crudelitas, ô crudelis impietas! Ioannes centum quadraginta quatuor millia eorum in Apocalypsi enumerat: ne autem in numero qui decepit, multos fallar, eius hic verba producam: *Et vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta millia habentes nomen eius, & nomen patris eius, scriptum in frontibus suis.* Vt autem certo illi constaret, qui nam hi forent, vocem cœlitus audiuit. *Hi empti sunt ex omnibus,* (alijs *hominibus*) *primitiæ Deo & agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei*, O stragem crudelem! ô lanienam inauditam!

De manasse Iudæorum Rege scriptum est, *Impleuit Ierusalem cruore innocentum*: verum hoc de Herode, sicario illo sanguinario, de sanguisuga illo Innocentum, de homicida illo truculentissimo, qui hodie vrbem Bethleemiticam cruore Infantiũ complet, potius dicendum est. Est hoc namque quoddam furoris tyrannici, & regiæ crudelitatis indicium. Vnde Euangelista, *Iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros.* O maledictus furor, ô crudelis ira, quæ tot infantium stragem causatur! Ita olim exclamauit Iacob Patriarcha, auditâ cęde quã Simeon & Leui filij eius in ciuitate Sichẽ patrauerãt, cuius incolas ferro deleuerant, *maledictus furor eorum.* Sed melius ita exclamaturus videor in ira & truculentia Herodis, adeo, vt Augustus Cæsar

4. *Reg.* 2.

Gen. 34.

Macrobius lib. 2. Satur. c. 4.

ſar, illâ auditâ, in qua ne quidem proprio pepercit filio, iocans dixerit: Herodis ſe porcum quam filium eſſe malle, eo quod vt rigidus Iudaicæ legis obſeruator ſues ne quidem tangere auderet, in filium tamen cruentas manus inijcere non verentur.

Iudic. 9. Crudelitas Abimelechi.

Abimelech, filius Gedeonis ducis, cum ſeptuaginta è fratribus occidiſſet, vno ſuperſtite Ioatham, qui in ſpelunca delituit, quo poſtea ad dignitatem ampliorem eueheretur, is inquam tyrannus Sichimitis deinde exoſus fuit, qui eum velut impium ac ſceleratum fratricidam deteſtari & abominari cœpêre. Si ciues illi videntes tot fratrum funera adeo indignati ſunt, ſi tyrãnum exoſi ſunt quod ſeptuaginta fratres iugulaſſet, quo ita regni compos fieret, quis noſtrum quæſo impium Herodem non deteſtetur? quis in illius immanitatem non debacchetur? quis ob illius furores nõ indignetur? qui non ſeptuaginta adoleſcentes, ſed plus quam centum Innocentium millia per ſicarios ſuos hodie iugulari præcepit, quo ſtabilem regni ſedem efficeret. Chriſtus tamen illius rabiem euitauit, quem nimirum Deus ad Iſrael & totius mundi regnum reſeruauit.

Apoc. 12.

O nimis! ah cruentum Principem, ô truculentum Herodem! eius figuram & typum ad oculum videre qui deſiderat, Apocalypſim legat, vbi draco tot capitibus & cornib. minax, mulierem parientem perſequitur, vt cum peperiſſet, filium illius deuoraret. Mulier hæc Eccleſiæ typus eſt, quæ poſt tot eiulatus, & veterum Patrum clamores tandem aliquando Meſsiam enixa eſt, ſed fera illa bellua Herodes, editum perdere, & gladio cõſumere ſatagit. Sed in irritum cadent hæc omnia, eiuſque molimina prorſus inania futura ſunt. Ita namque

è ve-

è veteris testamenti figura augurari licet.

Vetuit olim in Lege Dominus hœdum occidi, quam diu materna adhuc sugeret vbera. Multi summæ auctoritatis doctores modo hoc figuram, modo Prophetiam esse dicunt, omnes tamen vnanimiter de Christo intelligunt, quod agnus ille sine macula aut contagio, cum cæteris innocentib. mori non debuerit, aut quamdiu maternis adhuc ab vberibus pendebat, neu prius, quam ad virilem ætatem peruenisset, ac tum demum morte crudelissima afficiendum. Huius opinionis sunt Augustinus, & S. Thomas. Ipse porro Herodes est, qui hanc tempestatem ciet, id est, qui tot paruulos neci tradit.

Exod.23.

qu.90.in Exodum.

1.qu.102. a.6.

Ionæ Prophetæ mare conscendentis, sed exorta tempestate in mare deiecti, casum hic renouari video. Verus enim Ionas Christus mundi huius mare hodierna die conscendens turbulentam & grauem tempestatem experitur, quæ in Ægyptum vsque eum detulit, atq; hanc Herodes impius concitauit. Vnde vaticinatus Dauid ait: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

Ion.1.

Psal.68.

Ecce hic etiam gladium, quem se in terras inuecturum dixit Dominus, *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Nam à primo Natiuitatis eius die nonnisi de cæde, strage, infanticidio sanguine profundendo fit sermo: ex eo tempore grassari cœpêre carnifices, plateæ natare sanguine, cadauera per agros spargi, lacrymis domus perfundi: Vrbes quoque perturbari, ac noua quadam ratione concitari, reges sibi metuere, Herodes rabie efferascere. quia mox vt viuere cœpit, gladij tortorum sanguine stillantes, per vrbes & agros desæuiêre, innoxi, paruuli ad necem quęruntur, Matrum in brachijs, nutricum ad mamillas, patrum in thalamo, ipsis denique

Ioan.12.

Psal. 78. deniq; cunis obtrũcatur. Adeo vt merito de Bethleem, quod olim de Ierosolymis Psaltes, dici queat, *Posuerunt* satellites Herodiani *morticina seruorum tuorum* Innocentium, *escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ effuderunt sanguinem ipsorum tanquam aquam in circuitu Bethleem, & non erat qui sepeliret.*

Sunt hi primi Ecclesiæ fructus, qui quamuis nondum maturuissent ab arbore tamẽ persequutionum insurgentium violentia auelluntur, aut decutiuntur. De quibus olim locutus videtur Propheta Michæas, dicens: *Præcoces fructus desiderauit anima mea.* Primæ quoq; victimæ Christo immolatæ; ante illius namque aduentum filios suos ad omnem impietatem parentes erudiebant, ac sæpe etiam idolo Moloch vltro immolabant, vt in Psalmis legitur: *Immolauerunt filios suos dæmonijs, & non Deo.* Verum hi vere filij cœlestes, vero Deo in sacrificium offeruntur & immolantur. Quam bene id olim prædictum erat, *Innocentes & recti adhæserunt mihi.* Ita ab Euangelista: *sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum.* & in Apocalypsi. *Hi sunt, qui sequuntur agnum quocunque ierit.* Sed addam & alia.

Mich. 7.

Psal. 103.

Psal. 24.

Matth. 19.

Apoc. 14.

Hodie quoq; prima Ecclesiæ Christianæ fundamenta iacta sunt, vt quidem Isaias olim prædixit de Euangelicæ namq; Ecclesiæ statu vaticinatus ait: *Paupercula tempestate conuulsa, & absq; vlla consolatione, ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris.* Inops profecto & paupercula erat Ecclesia, donec eam Christus ditauit varijs dein hæresum & persecutionum procellis fuit agitata, sed sapphiris fundata conuelli non potuit. Lapis hic teste Plinio, cœli calorem imitatur, aureis item venis & notulis interpolatus est, qui lumen ei & splen-

Isai. 53.

Lib. 37. c. 9.

splendorem admirabilem conciliant, huiusmodi lapidem esse dico Innocentes, qui propria quidem voluntate Martyres non fuêre, sed cœlo volente & disponente, atq; à cœlo, vt sapphiri omnem colorem mutuati sunt. Porro venulæ illæ aureæ sanguinis guttas designarunt, qui effusus magno ijs ornamento fuit, meritumq; incomparabile peperit, veri igitur sapphiri sunt, quibus Ecclesia fundata est: sanguis siquidem cœmentum, caritas & amor calx, corpora & tenella illa membra, lapides maiores & antes, è quibus ædificium Ecclesiæ compactum est. Aliud quod magis ratum sit, adiungamus.

Insignis cõceptus.

Cum ignis aliquis ingens accendendus est, palea prius & festucæ lignaq; minora flammam concipiunt, atq; ita paulatim ille ad ligna maiora progreditur, & magnum parit incendium. Ad eundem plane modum, persecutionum ignis, qui tantum per orbem in iustorum afflictione excitare debebat incendium, hodie ab Innocentibus velut à sulphuratis & festucis incipit, qui paulatim excrescens, ipsa tandem ligna maiora; Apostolos & Papas, alioſq; innumeros Martyres corripiet, omniaq; exurens admirabile tandem incendium, & conflagrationem quocumq; locorum & gentium sparsam excitabit. Atq; huc forsitan respexit Dominus, cum in Euangelio diceret. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat?* Intelligite hoc quomodocunque tandem placuerit, equidem de igne persecutionis commode exponi posse existimo: hunc hodie excitat & accendit Herodes. Quis igitur tantam truculentiam & barbariem non damnet ac detestetur? *Luc. 12.*

Benadad Syriæ Rex cum morbo afflictꝰ grauiter decumberet, & vnum ex optimatibus suis nomine Ha- *4 Reg. 8.*

ne Hazaël cum quadraginta camelis auro onustis ad Helizęum Prophetam in Israel, vt eum de morbo sciscitaretur, destinasset Propheta, vt eum vidit, lacrymari cœpit; quod mala plurima filiis Israel esset illaturus: Cumque diceret Hazaël, *Quid dominus meus flet?* ait, *Quia scio quæ facturus es filiis Israel mala, ciuitates eorum munitas igne succendes, & iuuenes eorum interficies gladio, prægnantes diuides.* Quibus Syrus auditis indignatus ait, *Quid enim est seruus tuus canis, vt faciam rem istam magnam?* Hic obsecro, ponderamus Christiani, si Elizæus, Spiritu Prophetico mala, quæ Hazaël facturus erat præsagiens, fleuerit ipse quoque carnifex his auditis, non hominem, sed canem censuerit eum, qui tantam feritatem exerceret; qui nos à lacrymis temperemus, cum truculentam Herodis tyrannidem oculis videamus? vbi nam modo sunt lacrymæ, suspiria gemitus? an non hunc cane & angue peiorem, furibunda tigride truculentiorem, Pantthera ferociorem existimabimus? *Qui iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &c.*

Horresco referens hæc prodigia. Vidisses in tristi hoc infanticidio sæuientes carnifices, furētes milites, in innoxia illa corpora stricto gladio grassari: hæc parieti illidentes, illa pedibus proterentes ventremq; conculcantes, alia suffocantes. Hos videres è cunis rapi, illos à matrum vberibus auelli, alios à nutricibus violenter extorqueri. Quis talia fando temperet à lacrymis? audiuisses eiulatus lugubrem per vniuersam Bethleem, vidisses miseras illas matres passis crinibus, manib. ad cœlum sublatis, oculis madētibus, gemebundas, eiulātes, per vicos & plateas discurrere, ruere, totaq; vagari vrbe furibūdas, Tigris vt amissis catulis. Præuidens hæc

hæc Propheta cum diceret, *Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus Rachael plorans filios suos, &c.* *Ierem. 31.*

Si mater illa, de qua in libris Regum mentio, auditâ Salomonis Regis sententiâ, qua puer de quo cum æmula contendebat, gladio diffindendus iudicabatur, intrinsecus commota fuit; si Regi ad pedes procidit, ne tam crudeli in innocuum sententiâ animaduerteretur, dicens, *Obsecro Domine, date illi infantem viuum, & nolite interficere eum.* Quē sensisse dolorem animiq; angustias putatis miseras illas matres cum suos coram oculis filios iugulari viderent; & ad supplicium prius rapi, quam casum suum deplorare valerent? an non hoc ad miseras illas exanimandas sufficiat? *3. Reg. 3.*

Si enim Agar Abrahæ ancillæ viscera commota sunt, vbi Ismaelem expirantem vidit, adeo vt morienti adesse noluerit, sed furenti ac lymphatæ similis & vagans, aera clamoribus, gemitibus nemora repleuerit: de qua scriptura ait, *Non videbo morientem puerum, & sedens contra leuauit vocem suam & fleuit.* Quot obsecro lacrymas fudisse, quot planctus & suspiria edidisse, verisimile est matres illas Bethleemiticas, quem in animis dolorem, cruciatum, afflictionemq; sensisse, cum ante oculos charissima sua pignora tam crudeli sacrificio iugulari viderent? *Gen. 21.*

Dum sacrificuli Moloch paruulos viuos idolo suo offerrent, ne parentes, audito eorum clamore, fletu & eiulatu, ad commiserationem commouerentur eosq; manibus occidentiū eriperent, tympanis strepebant & sistris. At nihil horum in Bethleemitica strage & infanticidio peragitur: audiunt siquidem suis matres auribus eorum planctus, eiulatus, ploratus, & miseras nænias, atq; oculis vident ceruicibus eorum gladios inferi: vident viscera *3. Reg. 11. 1. Reg. 25. Ierem. 32.*

scera ferro nudari & sanguine puerili solũ madẽcere. Quem hic dolorem sensisse, quem cruciatum pertulisse credendum est?

Felices animulæ, beata tenella corpuscula, quæ lucis ipso in limine ceu turbo nascentes rosas Christi insecutor sustulit: felices vos iterum ac terno felices voco, qui mundi huius mare vix ingressi, corporis huius naui vix conscensâ, ad portum peueniſtis, & procellas contempſiſtis. O ter beati martyres! hoc enim mihi vos appellare nomen licet: nam quamuis vobis ad Martyrium propter ætatem credendi in Deum defuerit voluntas, tamen buiſtis tamen carnem quam pro nominis eius gloria offerretis. Ita namq; vos allocutus est Augustinus, *Non habebatis ætatem qua in passurum Christum crederetis; sed habebatis carnem, in qua pro Christo passuro passionem sustineretis.* Nec dicendum est, rationis vsum, vt Martyrium sustinerent, ijs annos tempus datum esse, aut discretionem præuenisse ætatem, vt aliqui, quos D. Thomas refutat credere voluerunt: verum ipsa diuina gratia ac fauor cœlestis in effusione sanguinis propriæ voluntatis actum suppleuit, vti in paruulorum baptismo solet contingere. Et quoniam Martyrium, vt idem Doctor ait, vim confert ex opere operato non secus ac Sacramenta; in proprio idcirco sanguine baptizati fuêre, ijsdemq; gratijs donati quæ recens baptizatis conferuntur, quibus tamen rationis vsus, aut propria voluntas, diuina dispensatione cum paruulis, nullo modo necessaria est. Vere inquam Martyres, atq; præ cæteris Martyribus honore & gloria digni: cæteri enim nonnisi ob fidem & gloriam nominis Christi passi sunt, vos vero propter ipsummet Christum, & vitæ eiusdem defensionem. Et quemadmodum capitis

Innocentes vere sunt Martyres.

22. qu. 124. art. 1. ad. 1.

Simile.

in discrimine versante, brachium, occulto quodam naturæ instinctu, ictui se, in illius defensionem obijcit, omniaq; membra periculo se, vt ipsum defendatur, opponunt; Ita quoque Christo vitæ discrimen hodie adeunte, ac mortis in periculo versante, Christo inquam qui fidelium omnium caput atque Ecclesiæ vertex est, ecce Innocentes, diuino quodam instinctu, velut membra quædam pro eiusdem defensione arma capiunt, pro eodem martyrium subeunt, vtq; ei vitam conseruent, suam prodigunt, ac mortem æquo animo patiuntur.

Sed iam desino, Christiani, hora iam elapsa silentium mihi indicit, vtq; finem imponam suadet. Hæc igitur animo insculpta gerite, hæc diligenter perpendite: cogitate quæso fugam dulcissimi Iesu, ac triste illius exilium ac peregrinationem in Ægypto. Videte vt iam inde à teneris vnguiculis, ab ipsa natiuitate vestri causa laboret, vt ab ipsis cunis, ab ipsa infantia pro vobis pati & affligi voluerit. Ita namque de se apud Prophetam locutus est, *Pauper ego sum, & in laboribus à iuuentute mea.* ait *in laboribus*, non *in labore.* fuit enim in labore cum Herodes eum ad necem conquireret, in labore cum matrem laborantem & afflictam, Ioseph sollicitum & anxium, Innocentes sui causa ad necem deposci, & crudeliter iugulari cerneret: Atque hæc omnia ab ipsa infantia; vos tamen nihil pro eius nomine pati, nisi dum grauior ætas ingruit, desideratis. Christus vestri causa ab ipsa natiuitate pati incipit, vos vero omnem pœnitentiam prorsus reijcitis. O ingratitudinem incomparabilem!

Perpendite adhæc, & oculis quodammodo vestris subijcite tristem illam Innocentium stragem & cogitate, vt Samson è maxilla leonis examen pum prodire vidit, ita Christum, è truculenti Herodis manibus, Erimanthio leone crudelioris, nobile illud Innocentium examen, qui veræ quæ apiculæ sunt, eduxisse, quæ hodierna die aluea corporis huius egredientes, aera petunt, vt ad æternã beatitudinem euolent. Laudate igitur tenuos illos pugiles, animum eorum extollite, Martyrium obstupescite, virtutem & fortitudinem imitamini, deniq; eorum preces & auxilium postulate, ac mecum omnes dicite:

O beati Innocentes! ô felices paruuli, primitiæ natiuitatis Filij Dei, fructus præcoces nondũ maturi. O egregij athletæ! qui prius coronam quam comam in capite habetis, qui in sanguine vestro baptizati prius cęlum quã terram tetigistis, prius potiti triumpho quam militiam ingressi. O generosi milites, qui sine conflictu palmam, & sine certamine aureolam promeruistis! O cæli deliciæ! primi flores Ecclesiæ Dei, quos turbo quidam persecutionis, priusquã emarcuissetis, deiecit. O lapphiri rutilantes & splendentes, quos quamuis tyrannus mundo velut quisquilias eiecit, cælorum tamen Rex velut Ecclesiæ suæ fundamenta, delegit. O illustres martyres, qui corpusculorum vestrorum stolas hodie in sanguine agni lauistis, & glorioſi iam in cælo ante thronum maiestatis eius viuitis! pro nobis omnibus apud Deum intercedite, vos, qui Herodis minas & rabiem contemnentes, ad mortem vsq; constantes permansistis. Habemus & nos tyrannos decuplo truculentiores, qui nobis imminent, & comminantur, vestris igitur precibus obtinete vt ijsdem prostratis, victoriam

ctoriam obtinentes, ac triumphum agentes, tandem portum, quem vos feliciter ingressi estis; ipsum inquam æternæ Beatitudinis portum ingredi meamur; ad hunc igitur vitæ nostræ cymbam SS. Trinitas dirigere dignetur Amen.

IN FESTO CIRCVMCISIONIS DOMINI.

Postquam impleti sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, Luc. 2.

FIGVRA.

VOluit olim in veteri lege Deus, vt primo mensis die, quem principium mensium deinde esse iussit, agnus absq; macula, masculus, & anniculus immolaretur, eiusq; sanguis effunderetur: idq; in perpetuum liberationis argumentum, qua Israelitæ ab Angelo exterminatore incolumes, solis Aegyptijs plagam sentientib. seruati sunt. Hodie quoq; totius anni mensium primi est initium, quo Christus Iesus, agnus ille sine macula, diuina ita disponente voluntate, sanguinem suũ pretiosum cœpit effundere; verum sanguinem redemptionis nostræ augurium, salutis nostræ pignus, atq; euidens inimicorum nostrorum ruinæ spirituumq; exterminantium ab anima nostra depulsionis signum & præsagium. Hæ sunt strenæ, quas sani Kalendis Iesus paruulus amicis mittit. O beatæ Kalendæ ô bona ac dextera auguria & strenæ Rege summo dignæ! Pluribus de ijsdem agemus, si solitum SS. Spiritus auxilium, & Reginæ nostræ intercessio, antequam prouehamur in altum, & vela in ventos laxemus, non defuerint. Salutationis igitur Angelicæ strenam vnanimes ad eam destinemus. *Aue Maria.* *Exod. 12.*

Inter omnia legis Mosaicæ Sacramenta nullum

Circumcisio in veteri lege in primis necessaria.

aut nobilius, aut magis necessarium ipsa parvulorum circumcisione exstitit. Cuius decretum iam inde ab ipso diluuio sancitum est, idque, ne fieret, in æternæ damnationis pœnam. Ita namque Abrahæ Patriarchæ Dominus in Genesi legitur locutus, *Infans octo dierum circumcidetur vobis; masculus cuius præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo.* Vnde colligi facile potest, quam necesse foret paruulos circumcidi, cum tam graues minæ incircumcisis intententur. Variæ autem institutionis illius rationes dari possunt.

Gen. 17.

Hom. 40. in Genesim

Lib. 4 de hæres. c. 30.

Prima sit, vt per hanc Filij Dei à gentibus & barbaris dignoscerentur: ita quidem Chrysostomus, *Ex circumcisione*, inquit, *hæc fuit vtilitas, quod ex hoc signo essent Iudæi cognoscibiles, & ab aliis gentibus sequestrarentur.* Item Irenæus, dicens, *Deus, circumcisionem in signo dedit, vt cognoscibile perseueret genus Abraham*: & Epiphanius, Damascenus quoque libro 4. Fidei capit. 26. Hinc est, quod Israelitæ, quadraginta illo annorum spatio, quo in deserto commorati sunt, non fuerint circumcisi. cum enim nullas inter gentes, à quibus eos distingui & dignosci oporteret, versarentur, signum hoc vsque adeo necessarium non videbatur, sed deserto egressi, atq; in medio aliarum gentium commorantes, hoc sese semper signo ab alijs distinxerunt.

Nam vt belli tempore milites, quo à ducibus suis cognoscantur, & ab hoste discernantur, signum quoddam & notam gestare solent, quo item manifestum fiat sub quorum mereant insignibus. Et vt Pastor, cui multæ sunt oues, eas dem signo aliquo notare consueuit, ne cum aliorum gregibus permisceantur, atque ita pereant. Ita magnus ille cæl

cæli Rex iam ab ipso mundi exordio voluit, vt in vitæ huius militia sui notam quamdam & insigne gestarent, circumcisionem scilicet, vt ita alij agnoscerent, sub quo duce aut insignibus hi stipendium facerent: & magnus ille Pastor oues suas hac nota signatas esse voluit, quo eas ab alijs dignosceret: Vnde in Euangelio ait, *Ego cognosco oues meas & cognoscunt me meæ.* Prima, quæ signum hoc gessit, fuit domus Abraham Patriarchæ.

In excidio Ierichuntino domus Raab meretricis funiculum coccineum in signum habuit, quo ab alijs domibus internosceretur; vt nimirum alijs omnibus euersis aut flamma consumptis, sola hæc ab omni clade immunis foret. Non secus quoque Deus, magnus ille regum Rex, à communi illo generis humani excidio, cuius peccatum originale causam appellare possumus, Sanctã illam Abrahæ domum immunem esse voluit, deditque ideo ei signum, funiculum purpureum, ipsam, inquam, circumcisionem, quæ propter sanguinem illic effusum vere purpurea dici potest, atque inde ad omnes fideles sancta hæc consuetudo pertransijt. *Ioſ. 2.*

Filijs Israel, cum Ægyptia adhuc seruitute premerentur, præcepit Deus, vt sanguine agni postes & superliminaria domuum suarum tingerent, quo ab Ægyptiorum domibus dignoscerentur. *Erit autem sanguis vobis in ædibus in quibus eritis.* Erat quidem signum hoc illis in liberationem & distinctionem ab alijs gentibus; circumcisionem tamen aliquo modo designauit, per quam animas suorum ab infidelibus distinctas voluit, ac per quam semper illi se redemptos, & ab alijs populis discretos, veriq; Dei cultui mancipatos esse, agnoscere potuerunt. *Exod. 12.*

Ezech. 9. Præcepit Ezech. Deus, vt per plateas Ierosolymorum incedens, gementium & dolentium super abominationibus, quę ibidem fiebant, frontes signo Thau notaret, quæ vltima littera est Alphabeti Hebraici. Idem institutæ circumcisionis finis videtur. Præcepit namq; Abrahæ eiusq; posteris Deus vt nepotes suos, peccata in vasta mundi ciuitate deplorantes, & qui soli inter omnes populos penitentiã agebant, signarent, non amplius in fronte sed in præputio, magno illo charactere circumcisionis, qui alphabeto, i. lege Mosaica postremus fuit. Sacramentum hoc igitur semper loco signi fuit.

Apoc. 13. Portentosa illa bestia, quæ è profundo maris gradiebatur, septem capitibus & decem cornibus instructa, quæ pedes quidem vrsorum, & fauces habebat leonis, signum omnibus qui eam sequebantur, imprimit, & infaustum ijs charactẽ inurit, Quod monstrum hic cũ suis agit, quo eos melius ab alijs discriminet, longo ante tempore æterna sapientia in populo suo vsurpatum voluit; inter cætera electorum signa circumcisionem instituens, vt tanto eos melius agnosceret. Hactenus quidem figuræ, sed iam exempla producamus.

Gen. 34. Princeps Sichimitarum cum Dinam in matrimonium deposceret, fratres eius patriæ legis gemantes missa legatione responderunt, *Non possumus dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum & nefarium apud nos est.* videtisne igitur circumcisionem signum fuisse, quo fideles & electi ab idololatris distingueretur.

Parentes Samsonis cum viderent filium illicitis alienigenæ amoribus irretitum, his eum verbis *Iud. 14.* aggressi sunt, *Numquid non est mulier in filiabus patrum tuorum & in omni populo tuo, quia vis accipere vxorem de Philisthym, qui incircumcisi sunt?* Permoti

ac

ac si dixissent. nosti Samson nos, qui circumcisi sumus ab incircumcisis, quales sunt Philistijm, quarum filias adamare diceris, toto cœlo distare: non sunt connubia illa honesta, ne dum licita. An non igitur circumcisio signum, quo electi à reprobis dignoscuntur?

Cum Hebræi, deserto egressi, circumcisi iam essent, Deus his ducem Iosue verbis allocutus est. *Hodie abstuli opprobrium Aegypti à vobis.* Id est, Hactenus barbaris Ægyptijs similes exstitistis, adinstar eorum non circumcisi, sed hodie omne hoc opprobrium per circumcisionem abstuli, quæ immortalem vobis apud omnes, qui vos visuri sunt, gloriam afferet, cum vos non barbaros, non paganos, non idolorum cultores, sed veri Dei cultores confitebuntur. Circumcisio igitur semper signum & nota fuit: atq; hæc prima institutæ illius ratio est, iam alteram proferamus.

Circumcisio erat velut fidei professio.

Erat adhæc aperta fidei protestatio, ac publica veræ religionis, & veri Dei cultus professio, qualis modo baptismi sacramentum est. Ita id esse testatur, D. Thomas, quod ab Apostolo Paulo didicerat, dum Rom. 4. ait, *Abraham accepit circumcisionem tanquam signaculum fidei.* Omnis enim qui circumcidebatur, integram totius legis obseruationem hoc ipso profitebatur, vt qui baptismo tingitur, totius legis Euangelicæ. Quod Apostol⁹ Galatis scribens, satis insinuauit, *Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ,* & in primis, quod sacramentum hoc sit signum fidei, quod & ipse credo. nam sine fide impossibile est placere Deo. Atque hanc Dominus semper signo quodam exteriori testatam voluit.

q. 3. qu. 70. artic. 3.

Gal. 5.

Doctissimus iuxta ac sanctissimus Rupertus in Cantica Canticorum commentatus, ait pulchram

illam Abisai Sunamitidem, quæ Dauidi ad calefaciendā membra præ senectute frigida, data erat, dei typum exstitisse, quæ velut filia quædam ortis, sub symbolo circumcisionis, legi Mosaicæ, qua omnia frigida erant, ad ignem charitatis accendendum, & frigida cæremoniarum membra calefacienda, donata fuit. Ecce & tertiam rationem.

Accedit huc, quod ipsa circumcisio signum erat debebat eius quam Christus octauo vitæ die in nello suo corpore pertulit. Ita docet doctissimus

lib. 10. *c.* 8. Galatinus, dum ait, Circumcisionem Moysis non nisi vmbram & typum Euangelicæ fuisse, id est, ius quam Christus suo in mundum aduentu minaturus aduenerat. atq; hoc modo intelligenda

Ioan. 1. sunt verba illa Ioannis, *Lex per Moysem data est, gra & veritas per Iesum Christum facta est.* item Paul.

1. *Cor.* 13. *Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur, quod parte est*: id est, cum lex Euangelica mundo affulserit, Mosaica finem habebit, & quamprimum circumcisio in Messiæ corpore peracta fuerit, prior illa velut imperfecta abolebitur.

Atque hęc omnia hodie completa sunt, legimus siquidem in Euangelio: *Postquam impleti sunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.* Vt Euangelij huius sensum breuiter & ordine exponam, primo de hac Christi circumcisione, deinde de nominis illius Regij & penitus admirabilis impositione agendum erit, ac duobus hisce capitibus strenam, quam hodierna vobis die dare decreui, circumscribam.

Vbinam Christus circumcisus fuerit.

Quod ad primum igitur attinet, Lucas Euangelista cum totius rei seriem referret, ait, Dominum octauo post natiuitatem suam die circumcisum, sed non addit, Quo in loco, aut à quo. De loco cer-

raur

rauit, Hilarius, Pictauorum Episcopus, Aquitaniæ nostræ decus, tantæq; doctrinæ & auctoritatis vir, vt cum in dialogo contra Luciferianos Hieron. mundi tubam, totius orbis deucalionem, & in epistola ad Galatas, Romanæ eloquentiæ torrentẽ, appellare non dubitauit; falsus est inquam, cum in Psalmum CXVIII. commentans ait, in templo eũ fuisse circumcisum. At tantum abest, vt hæc ab omnibus opinio suscipiatur, vt nullam vel minimã veritatis speciem habeat. Puer enim recens natus ante quadragesimum post natiuitatem diem templo inferri non poterat; nam interea temporis templi ingressum, & puero & matri lex prohibebat. Fieri deinde non poterat, vt omnes qui per orbem nascebantur pueri è Iudæis, octauo ad circumcisionem recipiendam die ad templum properarent. nam qui in remotioribus orbis partibus commorabantur, tantillo dierum spatio Ierosolymam venire non volebant. Excipiebantur igitur illi ab hoc itinere, vel, vt verius fortasse, necesse nõ erat, omnes circumcisionis recipiendæ ergo Ierosolymam accurrere: omni siquidem in loco illa peragi poterat. Verum probabilior Epiphanij videatur sententia dicentis, Christum in stabulo, in quo natus fuerat, fuisse circumcisum: in quam & ipse libens concedo.

Quantum vero ad circumcidentẽ spectat; satius est dicere, à glorioſa eum Deipara circumcisum. Ita namq; docent Hieronymus, libro de vera circumcisione, & Bernard. in tractatu, qui dicitur lamentatio Virginis: ipsa quin etiã id suadet ratio: eo quod certus circumcisioni peragendæ minister nõ esset in lege cõstitutus; sed quouis in loco & à quolibet illa peragi poterat. nam quãuis veteris ea legis Sacramentũ fuerit, nusquam tñ scriptũ legitur ad so-

Hæres. 2.

ad solos sacerdotes aut leuitas, cæteris exclusis, quandem pertinuisse, sed promiscue omnibus ad circumcidēdum potestatem factam esse, vt ait quantum Iosue caput Abulensis, adeo vt ipsę etiam mulieres id sibi muneris interdum arrogarent. Sephora namq; Mosis vxor filios suos circumcidit legitur, & sub Antiocho rege matres quæcumque natos circumcidissent, iugulari præcipiebantur.

Exod. 4. Cum igitur ad omnes promiscue circumcisio spectauerit,

1. Malac. 2. etiam matres, verisimile, imo rationi consentaneum videatur, à sacratissima Matre Iesu fuisse circumcisum, tum quod illa nollet aliū Filium Dei tangi & attrectari, tum vero quod minori cum dolore id se facturam putaret, vtpote quæ manus teneriores & molliores haberet.

Ierem. 2. His igitur positis, dicendum est, Christum octauo post natiuitatem die circūcisum esse, sed summa cum admiratione dicendum: adeo vt verbis illa Prophetæ hic vsurpare compellar, *Obstupescite cœli super hoc.* Quid enim? Filius Dei nascitur vt pauper, circumciditur velut peccator, vt seruus redimitur, vt latro cruci affigitur, O paradoxa nouua & inaudita! Hodie igitur verum dixisse Ioannes Baptista putandus est, *Omnis mons & collis humiliabitur*: cum Verbum illud æternum, mons ille vertice montium, in tantum se deiecerit, vt non stare peccatoris sceleribusq; obnoxij, voluerit circumcidi. O prodigia! Hic igitur vere se admirabilem paruulus Iesus reddidit, quod notari à nobis voluit Psalmographus, *Scitote, quoniam mirificauit Dominus Sanctum suum.*

Luc. 3.

Psal. 4.

Quid te opus Domine Iesu circūcidi? hoc adhibeos Adæ, nō vero ad Filium Dei spectat: cōducit circumcisio peccatoribus, non vero innocuo & mundo puriori: circumcidi habent mortales & caduci, tu vero

vero permanens in æternum, & verbum æterni es Patris. Obstupesco & suspicio quidem humilitatem tuam Domine, sed ipsa tua circumcisio me nõ mediocriter offendit. Hæc enim aduersus peccatũ originale instituta est, tu vero nullum vnquã peccatum admisisti. Tu namq; es serpens ille æneus in deserto in sublime sublatus, serpentis quidem figuram habens, nullum tamen in se virus continens, peccatoris quidem habitum & formam assumpsisti, nullum tamen peccati venenum. Vnde vnus ex Apostolis tuis ait: *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati.* Tu quoq; es agnus ille sine macula, cur igitur legi, quæ non nisi peccatores scelerum næuis inquinatos respiciebat, te subijcis? Verissima quidem hæc omnia, anima mea; sed tace, tibiq; persuade, plurimas eum ob rationes circumcidi se permisisse.

Num. 21. *Exod.* 12. *Rom.* 8.

Necesse quippe ac par erat, communi eum Iudęorum legi subijci, qui vniuersam legẽ adimpleturus in mundum venerat. Ita namq; de se ipso corã Pharisæis & Scribis testatus est, *non veni legem soluere, sed adimplere.* Ideo in iurisconsultorum Pandectis scriptum legitur, *Vox digna maiestate regnantis, se legibus obnoxium Principem profiteri*: Et apud Plutarchum in septem sapientum cõuiuio, in quo de optimi Principis conditionibus disceptatur, ille scopũ tetigisse dicendus est, qui ait, Imperio illum ac Priucipis nomine dignissimum, qui se publicis patriæ legib. & institutis subijcit. Christus igitur, vt bonum se principem ostenderet, ijsdem quibus subditi, legibus, imo graui & duræ circumcisionis legi subiectus esse voluit. ipse quamuis esset beatus ille vir, qui non abijt in consilio impiorũ, & in via peccatorum non stetit, sed cuius in lege Domini fuit volũtas, & qui in lege eius meditatus est die ac nocte

Rationes ob quas Christus circumcidi voluerit. 1. *Matth.* 3. *Psal.* 1.

nocte. vnde merito Psalmistæ illud vsurpare potuit: *A lege autem tua non declinaui*: & cum Patre terno expostulare dicens. *Tu mandasti mandata tua custodire nimis.*

Psal. 118. 2.

Deinde circumcisus est, vt circumcisionem aboleret, hancq; legem obseruando, cæteras abroget, & non sine honore cæremonias veteres eliminaret ac sepeliret. Exaltat igitur hodie veterem hanc circumcisionis legem, vt postea repudiet, & mucrone aureo mortem ei infligat: ad imitationem scilicet tedæ, quæ cum propemodum consumpta est, & ad finem vergit, elucet magis, & flammas maiores eiaculatur. Par namque erat, vt quod sub Abrahamo cœperat, sub Christo deiceret; & vt ille figuram, ita hic mysterium ostenderet: vt ille vmbram, ita hic corpus veritatis propagaret. Gladius cum in saxum impingit, obtusus redditur, & prorsus inutilis: ita circumcisionis culter Ecclesiæ petram Christum, quomodo eum Apostolus nuncupat, feriens hebescit, adeo vt nulli vsui in posterum futurus sit ac penitus obtusus. Vsurpare igitur hic scite liceat verba illa Ecclesiasticis, *In carne eius stare fecit testamentum*, eo quod in Christi circumcisione vetus testamentum finem accipere, eiusque leges ac cæremonias repagula sentire, ne vlterius progrederentur, oportebat.

1. Cor. 10.

Eccl. 44.

Cyrillus, vt hanc rationem magis adhuc stabiliret, ait, Iosue mortuo, omnes cultros lapideos, quibus filij Israel circumcisi fuerant, sepulcro eius illatos fuisse; atque hoc signasse, Christo morente, cærimonias illas circumsionis, vel potius vetus illud legis Mosaicæ Sacramentum, exstinguenda, tumuloque eius omnes obseruationes legales tam iudiciales, quam Sacras inferendas. Hodie igitur ad finem vergere incipiunt, lex in extremis

Lib. 4. super Ioan. c. 51.

tremis versatur, & circumcisio ad summum pervenit. Iam adimpletum est desiderium illud sponsæ, dicentis, vtinam: *Aspiret dies, & inclinentur vmbræ.* veritatis namque dies incipit elucescere, & vmbræ legales accedente luce euanescunt. Cant. 4.

Legi se circumcisionis subijcere voluit Redemptor peccatoribus impositæ, suam vt humilitatem demonstraret, & eandem homines edoceret: atque inter cætera quæ exhibuit humilitatis opera, primum hoc merito locum vindicat. Humilis quidem eius natiuitas fuit, cum nascereturin stabulo, in præsepi reclinaretur, atque inter animalia iaceret: honore tamen, & quidem amplissimo illa non caruit; nam auditi sunt illic Angelici concentus, reges è longinquis profecti regionibus eundem adorarunt, stellæ insolitæ exortæ sunt. Maior & illa, cum in crucem actus, spineo serto redimitus, medius inter latrones exspirauit: Sed diuinitas tamen hic etiam eluxit, cum Sol ille mundi oculus deliquium passus est, terra tremuit, cœlum tonuit, & petræ scissæ, ac monumenta aperta. At nihil hic huiusmodi, nonnisi pura & integra hic videtur humilitas: infans videlicet vagiens, singultiens, cruorem emittens, instar peccatoris circumcisus. atque hac humilitate insolentiam ac superbiam Satanæ hostis sui compescit, eiusque manipulos in fugam compellit.

Christi humilitas in circumcisione.

Solet vt plurimum Diabolus tres bellantium turmas sub signis habere, quæ eius nutui parent, eumque vt ducem suspiciunt ac reuerentur. Has in Epistolæ suæ campo explicat Ioannes, *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Has Daniel Propheta egregio emblemate describit, dicens:

Tres Diaboli turmæ.

1. *Ioan.* 2.

Dan. 7. dicens, *Ecce alia bestia similis vrso, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius.* Portentosum hoc monstrum diabolum designat, tres illi dentium ordines auaritiam, superbiam & luxuriam: vorant profecto dentes, quibus miseras animas deuorat. Christus igitur crudelem hunc hostem debellaturus, tresq; hasce animas eneruaturus, Circumcisionis suæ die, tria illis opponit & obijcit, auaritiæ nempe paupertatem, superbiæ humilitatem, sacramenti huius dolores delicijs & carnalibus voluptatibus, quas concupiscentia denotat.

Isa. 17. Præuiderat hæc Isaias Propheta, dum ait, *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & mouebuntur simulacra Aegypti à facie eius.* Per nubem hanc leuem Hieronymus sacram Christi humanitatem designari putat, quæ instar nubis leuis admodum erat, quod nulla peccatorum farcina grauata esset; & ad eius in orbem ingressum omnia vitiorum simulacra cõcurrunt. Quam nefanda porro simulacra sunt, quæ mundani proceres adorant, auaritia, inquam, concupiscentia carnis & superbia! at hæc paruuli nostri in mundi huius Ægyptum introitu, ac præsertim sacræ circumcisionis die, ad terram prostrata sunt; cuius humilitatis abyssus omnia hæc monstra absorbuit.

4. Adhæc circumcidi se passus est, vt verum se hominem demonstraret, hæreticosq;, qui eius humanitatem negaturi essent, conuinceret: refutauit hic voluit, Apellem, Cerdonem, Bardasanem, Manetem, Marcionem, & alios sacrilegos impostores, qui asseruerunt Christum, nonnisi purum Deum esse, nihilq; cum hominibus habere commune, & nonnisi aëreo & phantastico eum corpore indutum fuisse. Sed cũ hodie circumcisionis lanci imposit⁹ est, cultriq; acerbissimos dolores experitur, quales

qualis sit omnibus demonstrat, atq; manifestissimo exemplo se verum hominem esse conuincit.

Fulmen illud Martis Alexander, ille orbis terror, ac regnorum prædo, cum se quodam in conflictu sauciatum cerneret, sanguinisq; guttas in terram profluere, amicis qui eum vt Deũ coluerant, supraq; hominem quid habere crediderant, iratus ait; Anne hæc signa immortalitatis sunt? sanguis ille, vulnera, plagæ, anne diuinitatem innuunt? anne iã credetis Alexandrum hominem non esse: nequaquã, fallimini, fallimini, nã hæc sanguinis effusio veros vos palpones & adulatores fuisse arguit, aut etiam mendaces. Quod Alexander apud suos verbis efficere conatus est, hoc Christus re ipsa nos omnes edocuit, simulq; hæreticos qui aliter sentirent coarguit; nam hodie circumcisus & sanguinem è tenellis suis venulis effundens, manifeste demonstrat, verum se hominem esse, & vere humanitatem cum diuinitate habuisse coniunctã. Plutarch.

Aurum cum fodinis educitur, priusquam excoquatur, & sublimetur, auriq; pretio iudicetur dignum, lydium lapidem aut scalprum subeat necesse est, ne forte adultera quædam nulliusq; pretij materia sit. Iesus, qui inter homines, quod aurum inter cætera metalla, recens sacro Virginis vtero, velut aurifodinâ eductus; circumcisionis hodie cultris subijcitur, & lapidem lydium (nam & cultri hi lapidei erant) subit; vt hinc liquido appareret, num purus esset Deus, ac nihil cum humana natura commune haberet. & ecce dum fit experimentum, sanguinem fundit, verumq; se hominem esse omnibus aperte demonstrat, Adeo vt q; Psalmista olim ait merito dicere potuerit, *Domine probasti me*, omni ratione ac modo, in natiuitate per paupertatẽ; in circumcisione, per cultrum; in Simile. *Psal.* 138.

 passio-

passione, per crucem: *& cognouistime* tibi mortem gessisse, mundoq; demonstrasti, vere me hominem extitisse.

Quando chymicus aliquis lapidem Philosophicum se iam putat inuenisse, secreta quadã metallorũ transmutatione, æs in aurũ, ferrũ in argentum conuertendo, periculũ faciat & probet, necesse est si tunc materia sincera est ac proba, scalpro & fumis nõ cedit; si adultera & fucata, omnis in fumum euanescit. Natura humana verũ iã lapidem Philosophicum inuenerat, quo nullus vnquam melior & eminentior fuit; ex homine sc. fecerat Deum, & Deo hominem. aiunt enim duo magnæ auctoritatis & artis Chymici, *Et homo factus est*, item *& verbum caro factum est*. ô præclara rerum conuersio! Periculum fieri iam erat necesse: Circumcisio, id culter probant: & ecce quam primum euidentissime apparet, nullum subesse fucum, omnia conuenire, & verum hic hominem circumcidi, eadem madutum carne, eodemq; corpore, quale hoc nostrum est, vestitum iam figuram è veteris testamenti archiuis depromptam proferre est animus.

Exod. 28. Deus cum summi olim apud Iudæos Pontificis ornamenta describeret hunc in modũ Mosi locutus est: *Facies laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere cælatoris sanctum Domino, ligabisq; eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram imminens fronti Pontificis.* o mysteria admiranda! ô figuræ mirabilibus, quorum hodie veritatem producitis; refertæ! Iesu Christi humanitas, de S. Spiritu concepta, lamina erat ex auro purissimo conflata, sculpta adhæc & exarata & mirum in modum contusa, *quia exinanuit semetipsum*; & ieiunijs, laboribus, persecutionibus & fatigationibus, *Attritus est propter scelera nostra*. Porro vinculum illud iacinthinum vnionẽ hypostaticam designat, quæ laminam auream cum tiara, id

humanitatē cum diuinitate copulat. Hodie igitur sanctū Domini eidē insculpitur, cum circūcisionis cultro, qui instar scalpelli est, sanctū Iesu nomē par uuli, qui sum⁹ aliquādo sacerdos futurus est, iuxta oraculū Dauidicū. *Tu es sacerdos in æternū secundū ordinem Melchisedech*; fronti inciditur. Atq; hæc omnia, vt hinc manifestū foret, verū eū hominē esse. *Psalm.109.*

Ob has igitur alias q; rationes circūcisionis legi subijcere se voluit: vix.n.natus est, quin sanguinem suū pretiosum offerat in sacrificium. Noe diluuio ereptus, & arca egressus, cœlo statim ob collatū beneficiū gratus exstitit, & Domino in gratiarū actionē victimas immolauit: quo sacrificio diuina maiestas adeo recreata fuit, vt nunquam amplius terræ propter homines se maledicturum promiserit. Quam proposito meo figura hæc quadrat? Ecce verus noster Noë Iesus, vix sacra Virginei vteri arca, post damnationis nostrę diluuiū finitum egressus est quin cęlū intueatur, & in corde contrito & humiliato, oculis q; lacrymantibus, Patri suo cęlesti pretiosum suū sanguinē offerat in sacrificium. *Gen.8.*

Psalmographus hæc omnia præsagiens, & ad Patrē æternū orationem conuertens, hunc in modū locutus est, *Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ.* *Psal.50.*

Solet oculus mundi sol, naturæ q; fax splendidissima, mane & vesperi apparere rubicundior: quod Astronomi serenitatis futuræ prognosticon arbitrantur. Ita quoque verus sol iustitiæ, lucida illa fax, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, sub vitæ suæ auroram apparet rubicundior, & sanguineo rore hic in circumcisione purpurissans: & eosdē colores sub vitæ vesperam in mortis inquā hora, induet, cum in cruce in mōte Caluariæ sanguine perfusus pendebit. Hinc omnis pręsagit & auguratur mundus, serenitatē,

pacem, redemptionem, hominisq; & adeo totius generis humani cum Deo conciliationem instaurat. Iam læta scilicet auguria sanguis hic in circumcisione effusus adfert. Sed pergamus vlterius, & ad producamus.

Simile. Cum tempus nubilum & pluuiosum est, prius quam densę illę nubes, aquarũ vtres, resoluantur & in terram se se effundant, nimbusq; spissior & vehementior ingruat; leuior & rarior quædã pluuia solet p̃cedere. Ita quoq; è corpore Iesu Christi quod penitus diuinum ac cæleste est, ante, quã ingens sanguinis diluuium in passione sese effundat, quo omnia hominum peccata obruantur, minutæ quædã pluuiæ in circumcisione hodierna excidunt, vnde p̃sagire licet aliam longe vehementiorem in passione effundendã, guttulæ iã aliquot effundantur, dẽsior imber & nimbus in Caluarię monte effundetur. Huiusce rei figurã putate visionẽ quã olim Elias Propheta vidit, *Ecce nubecula parua quasi vestigiũ hominis ascendebat de mari, cumq; se verteret huc atq; illuc, ecce cœli contenebrati sunt, & nubes & ventus & facta est pluuia grandis.* 3. Reg. 18. Nã videte vt parua quædã sanguinis nubecula corpore Iesu Christi, q; gratiarum & charismatum mare est, egrediatur, quæ postea in magnam pluuiam excresceret, quam interea dum exspectatis, alios conceptus proferam.

Insignes cõceptus. Mercator aliquis cũ plurimas merces coemere satagit quam primũ vt nundinas ingressus est, plerimos sibi datis arrhis deuincit, vt postmodũ, ad tequã domũ reuertatur, singulis data pecunia satisfaciat. Mercatorẽ hunc imitatus Iesus parum è cœlo in terrã non coemendi, sed totius mũdi redimẽdi, animarumq; nostrarũ cõparandarũ ergo delapsus, quamprimum vt mundi huius mercatum ingressus est, manu in loculos suos insertâ, sanguinem

nem sudat in pignus & arrhas, solutionem integram in aliud tempus differens, vt antequam ad Patrem è mundo abeat, cunctis plene, omni profuso sanguine, vitamq; in redemptionem hominum in cruce offerens, satisfaciat.

Et quoniam mercantium incidit mentio, addo Dominum hanc olim in Leuitico legē tulisse, *si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam & voluerit propinquus eius, potest redimere quod ille vendiderat.* Eheu! Adam protoplastus, opum suarum & gratiarum dilapidator, cælestem possessionem, simulq; omne nostrum ad eam ius vilissimo pretio vendiderat, in eamdem tamen restitui poteram⁹, si solutam pecuniam aliquis è propinquis illius vellet refundere. Plurimos quidem ille propinquos habebat, (omnes enim homines ad eum velut ad caput referuntur) verum omnes extrema inopia laborabant, adeo vt nemo inter eos qui pretiū persolutū refunderet, reperiretur. Ipse quidē Deus opulentus erat & locuples, sed non erat de stirpe & cognatione Adami: Atq; ideo miserię & calamitatis nostræ misertus, homo, quo in hominum familiam adoptaretur, fieri voluit, itaq;, velut vnus è nobis, hæreditatem à longo annorū spacio nobis debitam redimire. Vnde Dauid *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es qui restitues hæreditatem meam mihi*: Et melius ac plenius D. Anselmus, *Conuenebat vt esset qui nos redimeret Deus & homo; homo quidem, vt hominum propinquus esse & pati posset; Deus autem, vt sanctissimæ humanitatis operibus infinitum daret valorem.* Hodie igitur manum crumenæ indit, summam taxat, Redemptionis nostræ opus tractat, debita nostra dissoluit, in hæreditatem nos paternam conatur restituere; sanguinem porro nummorum loco offert, atq; illo

Leuit. 26.

Psal. 15.

Lib. cur Deus homo.

redemptionem noſtram peragit; teſtanturidip-
1. Pet. 1. ſum duo Apoſtolorum principes, *Non corruptibi-*
2. Cor. 16. *bus, auro vel argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſangui-*
ne quaſi agni immaculati &, empti eſtis pretio magno. E-
quis ille amor eſt Auditores, Deum ſoluere pro ho-
mine, creaturæ debita à creatore diſſolui, mane-
piũ ſanguine & vita Domini in libertatem reſtitu-

Chriſtus in circumciſione amorem quo nos proſecutus eſt, demonſtrauit.

Et ſane hęc Ieſu Chriſti circũciſio ingẽs amoris
erga mortales argumentum eſt ac nota, q̃ egregijs
conceptibus, & ſimilitudinibus declarabo, quorũ
hic prim⁹ ſit, ſolent ſtulti illi puellarũ amaſij, quo
earũ beneuolentiam obtineant, grati acceptiq;
ijſdem ſint & in clientes earũ admittantur, colo-
cũ illis colores geſtare, earũq; veſtiendi rationem
quã proxime imitari. Nihil vos hic obſcœnum aut
1. leue cogitare velim, ſed quãuis hoc apud mundi-
nos in vſu ſit, Chriſtũ adhuc paruulũ hoc imitari
voluiſſe naturæq; humanæ amore captũ, vt ſuũ in
eã affectũ inſinuaret, eoſdẽ, quos illa, colores geſta-
ſe: inter quos erat rubicũd⁹ ille circũciſionis, veluti
dilectę inſigne. Hĩc de dilecti ſui amore gloriatur
Cãticis ſpõſa ait, *dilectus meus cãdidus & rubicundus*

Sichimitarum princeps Dinæ Iacob filiæ amore
2. captus, vt eam ſibi in vxorem copularet, ſuumq;
Gen. 34. in eã affectũ teſtaretur, circumcidi ſe, legem Iudai-
cam amplecti, & extremos illos cruciatus, quam-
uis delicijs aſſuetus, perpeti velle ait. Princeps ille
cęleſtis Chriſtus, naturę humanę Adami filię, amo-
re irretitus maiorem ei haud dubie amorem de-
monſtrauit, cũ, vt eius coniugio frueretur, incar-
natus & circumciſus eſt ſanguinemq; ſuũ pretio-
ſum pro eadem effundere voluit, cum rex potẽ-
tiſsimus, ac Deus maxime metuendus eſſet.

Sephora Moſis vxor, cũ illius vitæ conſeruandæ
ergo infantes circũcidiſſet, in magni amoris teſti-
monium dilectionisq; argumentum, mox vt eum
vidit

vidit. *Sponsus sanguinum tu mihi es*, ait, i. Amare me quidē debes, ô Moses, amore cōiugali, iā vero multo magis mihi deuinctus eris, cū tui seruandi ergo, tuiq; ab interitu vindicandi p̄sentissimo, ꝓprios ipsa filios circumciderem, vitamq; illorum sanguinis emissione aperto exposuerim discrimini, quo tuā cōseruarē. Si hoc Sephora argumēto ad amorē erga coniugē demonstrandū vsa est, velut efficacissimo; quāto potiori iure hoc ipsum repetere poterit Christus, & homini velut exprobrans dicere quotidie *Sponsus sanguinum tu mihi es*; i. Quanta tua erga me obligatio est homo, quis meus in te amor & dilectio; cū tui seruandi causa graues circumcisionis dolores subire non dedignatus sim, vixq; in miserū hunc mundū venerim, quin tenellum meū corpusculū incidi sim passus, quo sanguinem in vitę tuę conseruationem emitterem? Quamobrem si me vt creatorem diligere teneris, maiori profecto ratione, vt redemptorem agnoscere necesse est. 3. *Exod.* 4.

Iudęi viso, Christū in Lazari resuscitatione illacrymari, & in fletū prorumpere velut euidētissimo cōuicti argumēto, amorē illius in virū quā primū agnouerunt, quē lacrymando testatū faceret, *Ecce quomodo diligebat eū?* Dicite mihi Logici, q argumētādi formam & modos nouistis, & consequētia optime ex antecedētib⁹ colligitis, dicite inquā cādide, nū synagogici hi argumētentur in debito modo & figura, & nū bene è lacrymis velut antecedēti, sequatur amor vt cōsequēs, & nū bona sit cōclusio, fundit lacrymas in illi⁹ funere, ergo virū diligit, nō meli⁹ argumētabūtur Ecclesię discipuli, & potiori ꝓfecto modo? amor in Christo erga hominē maxim⁹ fuit qa illi⁹ causa sanguinē effūdit, & venas sibi patitur incidi. Sane si lacrymæ cōmunes & aqueæ testes & indices amoris sunt potiori id iure de sanguineis poterit lacrymis affirmari, nam maior haud dubie harū vis & efficacia. 4. *Ioan.* 12.

Ma-

Serui cuiusdam Romani erga Dominum amor.

Magnus sane omnium historicorum iudicio fuit serui illius Romani erga herum suum amor, qui, dum eum à lictoribus ad necem conquiri cognoret, heri vestibus indutis, à lictoribus velut reus comprehensus, hero vitam seruauit, suam vero perdidit, cuius gratitudinis memoriam æneam apud posteritatem statua herus conseruatam voluit. Ex hac dilectione, Iesu Christi amorem quaeso agnoscite. Eheu miserum illud peccati mancipium homo ab æterna iustitia conquirebatur, circumcisioni, morti, damnationiq; perpetuæ adiudicendus. Eius in locum se Christus subiecit, naturæ eius habitum assumpsit, ac serui locum herus suppleuit, *Formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo*. Circumcisionis se gladijs subiecit, vtq; seruo vitam conseruaret, suam vltro libens prodegit.

Ioan. 1. Ecquod amoris indicium! an non igitur ei aeneas statuas, pyramides, in anima nostra ponemus? *Maiorem* enim *charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Cant. 2. O admirabilis dilectio! vere igitur amanti huic verba illa Canticorum adaptari queunt, *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Vere Iesus amore languit, & præ languore tandem emortuus est, amor quippe eum cælo elicuit, in lectum deiecit, in præsepi collocauit, ardore eum corripuit. Quam vehemens Deus bone hic amor est! cælum censet sanguinem ei minuendum esse, atq; ideo in circumcisione vena inciditur; cumq; cultro vulneri faciendo sanguiniq; eliciendo non sufficiat, neue hæc operatio satis sit; alia proculdubio incisio erit decernenda, sc. spinæ capiti, flagra tergo, lateri lancea, manibus claui ad aperiendas venas applicabuntur: & tamen, his non obstantibus, moriatur necesse est.

Sumo

Sume igitur animos ô homo, ecce vt Dominus tuus, Redemptor tuus, Messias tuus sui erga te amoris incẽdium testetur: ecce vt Iesus adhuc parvulus tam tempestiue sanguinem suum in sacrificium offerat, quo Deum iratum placet, & diuinæ te maiestati reconciliet. Solebant Arcades, teste Plinio, quotannis Ioui paruulum immolare credentes, hac ratione diuinam iracundiam auerti. Hæc quidem gentilis erat superstitio: verum hic mysterium aliquod delitescit; Christus n. paruul⁹, vt iram Patris sui æterni in nos cõceptam auerteret, in sacrificium se hodie patitur offerri. Sed iam satis superq; de circumcisione actum est, de regij illius nominis impositione nunc agendum: hoc namq; restabat, q; vbi fecerimus, finem faciemus. *Lib. 8. c. 2.*

Solenne erat Hebræis in circumcisione infantibus nomẽ imponere, vti modo in baptismo Christianorum fieri consueuit, quo hinc demõstretur, vt obiter hoc admoneam, hominis eum nomine indignum, à quo peccatum originale nondum ablatum fuerit: cuius fœditas olim per circũcisionẽ, vt apud Christianos per baptismũ modo eluitur. Atq; ideo Domino circumciso, cœlo volente, nomen Iesus impositum est, *Et vocatum est nomen eius Iesus*, nomen penitus admirabile, quod dudum antea Propheta prędixit, cum vaticinans ait: *Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra!* Nomina apud Hebræos in circumcisione imponebantur.

Scio nullum diuinæ essentiæ conueniens nomẽ posse imponi: cum enim ipsa infinita sit, non potest in mundo nomen, quod digne nominetur, aut q; amplitudini eiusq; æternę maiestati respõdeat reperiri. Docuit hoc me Dionysius Areopagita & Gregorius *Nazianzen. qui hoc similitudine quadam explicat: *sicut fieri nequit, vt hominis paruum os* *De diuin. Nominib. cap. 1.* * *Orat. 9.*

totum Oceanum sorbeat: fieri quoq; nequit, vt item hominis paruum os, aut mens infinitam Dei essentiam nomen aliquo definiat, aut complectatur.

Atq; ideo nomen illud admirabile, & tetragrammaton, apud Hebræos ineffabile erat, cuius hanc rationem dat Galatinus, *Quia Deus trinus & vnus qui omnino ineffabilis est, atq; incomprehensibilis, per hoc nomen significatur: idcirco nomen ineffabile dicitur, &* Dionysius vno velut fasce complectens omnia, Græce ait, ἀνώνυμός ἐστι Θεός.

Lib. 2. c. 10.

Lib. de diuin. nominibus.

Et quamuis hæc ita se habeant, perfectumque Deo nomen dare nequeamus, imperfectum tamen aliquod dare quid vetat? Hinc varijs eum nominib. nominamus ex ingenio efformatis, modo *Sadai* quo illius fortitudo virtusq; declaratur, qua omnia ex se possit efficere. modo *Adonai*, id est, Dominus meus, quod illius potentiam designat. interdum *Cados*, id est, Sanctus: alias nomine illo ineffabili tetragrammato *Iehouah*, id est, ex Epiphanij quidem sententia, Qui erat, est, & semper est. vel vt nonnulli Hebræi teste Galatino, interpretantur, Qui gignit, omnibusq; esse suum elargitur: & alij alijs. Verum nobilissimum & dignissimum omnium est ipsum sacrosanctum nomen Iesus, quod hodie in circumcisione, idq; nutu & directione Patris æterni, impositum prodit Euangelista.

Lib. 2. cap. 10.

Insignis cõceptus.

Nomen illud Iesu nomen nouum est, quod Deus in nouo hoc incarnationis opere voluit assumere. Nam quemadmodum Pontifices Romani, cum ad summũ illum Ecclesiæ principatum promouentur, nomine proprio omisso, aliud nouũ assumunt, vt Clementis, Pij, Gregorij, Bonifacij: Ita quoq; paruulus hic, qui in summũ sacerdotem tandem assumetur, hodie nomen immutat: nam antiquis nominibus relictis, nouum assumit, Pij, Clementis, &

Bon-

Bonifacij, nam Iesu nomen & pietatem & clementiam & bonitatem complectitur.

Solent Reges & Imperatores militares, quando prouincias aliquas subegerūt, ab ijsdē nomen mutuari. Quod ex historijs & annalibus Romanorum satis demonstrari potest. cum n. regnum aliquod aut prouinciam subiugassent, eius quam primum nomen induebant. Sic Scipionum vnus dictus est Africanus, alter Asiaticus, quod ille in inaccessibiles Africæ arenas penetrasset; hic vero Asiam Romano imperio peperisset. Ita quoq; Christus, regum omniū Rex de diabolo & mundo triumphū certissime acturus, nouum penitus nomen assumit, symbolum inquam & testem victorię, ac perpetuum tropæorum futurorum monumentum.

Iacob Patriarcha cum tota nocte cum Angelo luctatus, in femore vulnus accepisset, Israel deinde dictus est. Nouus ille Iacob aliquando cum diabolo ac morte, tota passionis nocte, luctari debebat, & ex eadem lucta sauciatus, vulnere scil. in humanitatis femore accepto, sese proripere: idcirco nomen illud admirabile in augurium triumphiq; significationem, hodie accipit, quo eum Pater cœlestis, Angeli Gabrielis testimonio, donauit, *Ecce concipies in vtero, & paries filiū, & vocabis nomen eius Iesum.* O nomen magnificū, admirabile ac penit⁹ diuinum! Prædixerat idipsum Isaias, *Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis: & vocabitur nomen eius Admirabilis Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri consilij, Princeps pacis.* Vere inquam admirabile, cum in virtute eiusdem reges saluari cupiant, *Deus in nomine tuo saluum me fac.* cum idipsum vniuersum regnum Israel admiretur, ac suspiciat, *In Israel magnum nomen eius*, cum totus id mundus colat & veneretur, *A solis ortu vsque ad occasum, laudabile*

Gen. 32.

Luc. 1.

Isai. 9.

Psal. 53.

Psal. 75.

Psal. 10.

Psal. 101. *dabile nomen Domini.* cum omnes id populi meuant & horreſcant. *Timebunt gentes nomen tuum Domine,* cum ſanctum ſit ac terribile, *Sanctum ac terribile nomen eius.* O nomen iterum admirabile! cum ab eodem omne noſtrum auxilium & ſolamen dependeat, *Adiutorium noſtrum in nomine Domini.* cum ad nudam illius pronuntiationem dæmones in fugam compellantur. *In nomine meo dæmonia eiicient.* cum eius adminiculo cœlitus quidquid petimus aſſequamur; *ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* cum per ipſum iuſtificemur, cœlique velut filij inferamur, *ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Iesu Chriſti.*

Psal. 110.

Psal. 12.

Mar. 16.

Ioan 15.

2. Cor. 6.

Cęterum nomen illud Ieſu adeo diuinum eſt, vt omnia, quæ veteribus in antiquo reuelata fuêre Teſtamento nomina, in ſe comprehendat. Inuenio aliquid Deus ipſe Moſi viſus eſt, dum ait: *Ego Dominus qui apparui Abraham, Iſaac, & Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui illis.* perinde ac ſi dixiſſet, Nemo vnquam meum nomẽ naturale, aut ipſum quod inter nomina mea fert primas, agnouit: ſed veniet tempus quo illud reuelabo, filioque meo quando in mundum venturus eſt reſeruo: nomen quippe eius omnia nomina tranſcendet, atq; per cæteris erit admirabile.

Exod. 6.

Simile. Vnaquæq; nola ſuum ab alijs differentem, iuxta magnitudinem aut paruitatem, ſonum habet: ſed cum omnes deinde in vnã funduntur maſſam, ſingentem quandam campanã conſtituunt, quæ vaſtum quendam ſonitum editura eſt: Non ſecus, omnia diuinitatis, quib. olim appellabatur, nomina non niſi velut nola quædã erant, & non niſi exiguum in veteri teſtamento ſonum edebant: at vbi in vterum Virginis, velut in fornacẽ caritate æſtuantem

tem, omnia simul coniecta sunt, & in vnum conflata: magnum illud nomen Iesus constituerunt, quod cætera omnia sono superans, velut campana princeps, tam alte insonuit, vt per omnia mundi climata exauditum sit, in oriente scilicet & occidente, quin & apud ipsos etiam Antipodes. Confirmat idipsum Rex & Propheta, *A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen Domini.* *Psal.* 112. *Zach.* 14.

Dixi, nomen hoc regiũ cætera in se nomina cõplecti, & benedixi. nam Zacharias argumentũ prębuit, dum ait: *In illa die nomen Domini vnum*, id est, Modo quidem plurima Deo nomina sunt, sed venient tempora, quib. nonnisi vnum nomen habeat, q̃ tamen cætera omnia in se contineat. Quod vero Propheta hic futurũ prædixit, reipsa Paulus vidit completum, ait namq; in Epistola ad Philippenses, *Et dedit illi nomen, quod est super omne nomen*, id est, nomen Iesu, quod inter cætera nomina primas fert, quod præ reliquis nomen magnum appellatur. *Magnus es tu, & magnum nomen tuum*: vere magnum, eius namq; amplitudinis & maiestatis est, vt cætera infinitis ei partib. cedãt, ipsaq; Regũ, Principum, Magnatumq̃ nomina, vnum hoc adorent, *Reges terræ & omnes iudices populi, principes & omnes iudices terræ laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen eius solius.* *Philip.* 2. *Ierem.* 10. *Psal.* 48. *Philip.* 2. *Ibid.*

Tantæ inquam maiestatis auctoritatisq;, vt ad solum hoc caput aperiamus, & ad eius auditum genu flectamus, *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum.* Atq; hæc forsitan sit ratio, q̃ parui reliqua Dei nomina constent, solo namq; verbo nomẽ sibi acquisiuit Creatoris, *dixit, & facta sunt*, ita & de cæteris; at hoc nonnisi per cruciatus adeptus est, *Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit*

altauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. vel quod cætera eiusdem nomina terrorem & metum incutiant: solum hoc nomen dulcedinis, bonitatis, & clementiæ sit. Verum & proprium diuinitatis nomen.

Martinus Doyza, ex ordine Minorum, magnus Hispania propter doctissimas conciones nomen, refert ex Quelamo fol. 77. Vespasiani Imp. tempore Romæ in senatu disceptatū fuisse, quis deorū esset optimus, & quonam ille potissimū nomine maxime cupandus foret. Censebant aliqui, eū potentē, bellacem, & Martiū nominandum, eo, quod eius virtus & potentia cuncta perfringat, alij vero nomen ei diuitiarū dandum putabant, eo q; pecuniæ obediunt omnia. fuêre & alii, qui Deum scientiarū dici eum oportere arbitrabantur, eo q; norit omnia, sed nullū horum conuenire visum est, atq; ideo in varia senatores studia distracti ampliandū censuere. dicebant enim, si Deus armorū; potentię, bellorumq; appellandus sit, quē quęso Deum timidi aut meticulosi habebunt? si diuitiarum, ergo inopes egeni Deo carebunt, & ad quem confugiant, non habebunt. si scientiarū & artium, Oratores & Philosophi felices erūt, nō vero ignari & rudes: q; quia artiū expertes, Dei quoq; expertes futuri sunt, ad quem in necessitatib. confugiant. Cum itaq; hęsitarent anxij, & quale tandē agnoscerēt numē ignorarent, ecce tibi adstantē adolescentē, qu: Dei, qu: cæteri adorarent, imaginē collo suspensam gereret, lateri incisam, quā vnicuiq; mox demōstraret. Pictus erat quidē extensis brachijs, in cuius dextra legebatur, *Promitto*, in sinistra *exspecto*: latus quoq; apertum habebat, adeo vt pateret, cui inscriptum erat, *Remitto*. Circum laterē porro, velut elogium aut Epigraphe, insculptū erat, *Deo clementiæ*. Hanc

cum

cum Senatores imaginem vidissent, dicere cœpêre singuli, hanc veram Dei, quem adorare vellent, imaginem esse, firmiterq; asseuerabant, nullum alium se Deum velle agnoscere, quam qui probis felicitatē & bona promitteret, improbos ad pœnitentiam expectaret, & iniurias in se admissas libēter remitteret, cuiq; nomen, Deus clemētiæ, foret: nomen diuinitati maxime proprium, quodq; omnes ad se, tam bellaces, quam meticulosos, diuites & pauperes, cum doctos, tum indoctos alliciat.

Eheu, antequam Dei Filius humanā naturā assumeret, dubitabant mortales, magis credo, quam Romani, quē inter cæteros sibi Deum deligerent, aut quo eum tandē nomine appellarent. Hinc delegêre sibi Romani Martē, atq; eum armorum, bellorum & præliorum Deum nominarunt; Africani Plutum, & eum diuitiarū præsidem cōstituerunt: Græci Apollinē, quem scientiarum Deum arbitrati sunt, atq; alij alios. sed hominib. ita de Dei nomine & cultu disceptantib. cœlum puellam hodie vniuersis hominibus spectandam proponit, quæ è collo & inter brachia verā veri & æterni Dei ab omnibus adorandi imaginem suspensam habeat. de quo scriptum est, *splendor gloriæ, & figura substantiæ Patris.* Qui deinde laminæ crucis insculptus fuit, brachijs extensis, & manu dextra promissionē bonorum præferens: quippe qui latroni gloriā cœlestem promiserit. *Hodie mecum eris in paradiso:* sinistra vero patientiā, qua peccatorib. pœnitendi tempus indulget: atq; ideo exclamat, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Latus quoq; apertum habet, adeo vt circū cor hoc misericordiæ & clementiæ symbolū insculptū legatur. *Nolo mortem peccatoris,* hinc quoq; cœlitus hodie nomen Iesu ei impositū est, q̄ bonitatem & misericordiā denotat; vt hinc

cuidens

euidens fiat, hunc Deum misericordię & bonitatis esse, quique ab Angelis & hominibus adorari debeat, nomen quod cœlum & terra adorent, suspiciant & venerentur, nomen ipsis Ianuarijs Kalendis Mariæ Filio impositum.

Tamerlanis consuetudo admirabilis in anni primordio.

Solebat Tartarorum Imp. Tamerlanes anni primitias celebritate quadam inaudita condecorare: ipse quippe sacrorum administer, cui ex lamina aurea, maiusculis litteris principis nomen insculptum legebatur, idipsum coram omnib. adstantibus primatibus, & populo magna cum reuerentia, cognitateque pronuntiabat; quo audito omnis semper multitudo in terram quasi maiestate quadam perculsa prosternebat. At hodie nouum quid, sed tamen pene simile contingere videmus: Hæc siquidem dies est, qua cœlum annuam memoriam coit celebritatis, qua sacrum & regium hominum atque Angelorum omnium Regis nomen, magnis characteribus aureæ humanitatis nostræ lamina inscriptum, publice coram Iudæis & Gentib. profertur, quo audito omnes, idipsum reueriti & venerati, in terram genu flectunt, iuxta quod Paulus ait:

Philip. 2. *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum.*

Veterum Romanorum mos.

Primus qui Kalendas Ianuarij in anni principio dedicauit, fuit Numa Pompilius, secundus Romanorũ Rex: primus item qui instituit, vt noui magistratus magistratum, ipsique postea consules consulatum eo die inirent, ac purpurati, præcedentibus fascibus, in potestatis & iustitiæ signum pervrbem incederent. Vnde Poëta: *Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget.* Quanto maiori celebritate hoc die eædem Kalendæ à cœlo, veteribus cæremonijs quam proxime inhærendo, condecorantur? vultenim, vt Dei Filius, in Seruatorẽ mundi electus ab æterno

æterno totius vniuersi dictator constitutus, hodie magistratum ineat, nomen edat, nostræq; humanitatis purpura amictus appareat, sanguine scilicet in circumcisione effuso rubescens; fasces & secures, dominationis & potentiæ datæ symbola, ante eum præcedant. vnde ipse de se ait, *data est mihi potestas in cœlo & in terra.* Matt. 21. At potissimum Kalendis hisce nobile illud nomen Iesu Messiæ impositum est.

Nomen sanctissimum, augustissimum, & maxime venerabile, de quo Isaias ait, *Domine nomen tuũ & memoriale tuum in desiderio animæ tuæ.* Isai. 26. id est, desiderat summopere nomen tuum anima mea, velut perpetuum beneficiorum tuorum monumentum & indicium, Ceterum quotquot vmquam fuêre sancti, nomen hoc maximopere semper admirati sunt & amarunt. Mirum enim quoties id in epistolis suis vsurpauit Paulus; Iesus hîc, Iesus illic, Iesus in omnibus sententijs & periodis. denique vbique: imo & in Actis aperte professus est, ob nominis huius honorem non modo se vincula, compedes, carceres & ergastula, sed ipsam etiam mortem pati velle. Acto. 21. & ne putetis nugas me vendere, eius verba producam, *Non solum alligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Iesu.*

Confitetur in Confessionibus suis S. Augustin. incredibilem se in Ciceronis Hortensio legendo voluptatem cepisse, adeo vt vix satiari posse videretur, sed lectionis tandem tędio affectũ librũ è manibus abiecisse, quod in toto libro disertissimo alioquin, Iesu nominis ne vel minima mẽtio fieret. Lib. 3. cap. 4. & Bernardus in Cantica libere profitetur, omnia sibi hoc nomine iucundissimo non condita insipida fuisse, imo & sorduisse, quin & nauseam ac fastidium peperisse. Vnde vt plurimum dicebat; Ser. 15. in cant.

Ieſu decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In corde nectar cœlicum,
In ore mel mirificum.

Apoſtrophe ad blaſphemos.

Maledicti igitur, ac diris omnibus deuouendi qui ſanctum hoc nomen ore blaſphemo profanat. O deteſtandæ linguæ, quæ toties illud in vanum aſſumitis! O fauces tartareæ, imo & dæmonibus deteriores! ecquod obſecro ſupplicium, tormentum, quis inquam cocytus aut ſtyx hanc irreuerentiã & impietatem expiet? ſi enim Romæ mortis addicebantur, qui Senatus iniuſſu, aut non præſente flamine, per Iouis numen iurabant; ipſi Sacratiſsimi nominis Ieſu profanatores anne impune habebunt? tamne vile nomen hoc habebitur? in ipſum blaſphemi indemnes abibunt? O cœlum ô terra, ô indemnitatem intolerabilem!

Dan. 3. Impius ille Nabuchodonoſor, cũ tres illos Hebræos æſtuanti fornace illæſos exeuntes vidiſſet, edicto cauit, ne quis poſterum in nomen Dei Iſrael iniurius aut blaſphemus exiſteret, & principes Chriſtiani, viſis tot, quæ à tanto iam tempore nomen illud regium & auguſtum edidit, mirabilibus, nullum in maledicos & Dei detractores, in nominis huius blaſphematores ſupplicium decernent aut digna in eos caſtigatione animaduertent? Reges barbari & idolis ſeruientes nomen Dei Iſrael honore proſequentur, & Chriſtiani nomen totius vniuerſi redemptoris indignis habere modis, profanari, ore ſacrilego proferri patientur? Anne hoc religio & pietas permittet? anne hoc fieri poterit?

Homil. 24. Clinias quidã vt Magnus Baſilius teſtatur, tria aureorũ millia cũ conſequi poſſet, iuramento per nomen Dei veritatẽ ſtabiliẽdo, numquã id mentitũ, quamuis abſq; vllo id piaculo facere licuiſſet, voluit

voluit inducere: indignum ratus Christiano, Deũ ob lucellũ aliquod in testem adducere, tantaq; irreuerentia Dei nomen vsurpare. At quantum tempora nostra à tuis discrepant sancte Præsul, quam differunt hominum nostrorum mores à Clinia? Hodie namq; propter aureum, florenum, assem, quadrantẽ, imo meras nugas millies Sacrũ Dei nomen à paruis & magnis, feminis iuxta ac viris, impie ꝓferetur, & sacrilego ore ꝓfanabitur. O vitã religionis expertẽ! ô ętatẽ contaminatissimã! ô sęculũ vitiosissimum! sed finẽ iã facere oportet.

Quid sit spiritualis circumcisio.

Hactenus igitur de sancti nominis huius impositione egimus, ac de circumcisione Iudæis ad salutem necessaria: iam de alio & nouo prorsus circũcisionis genere agendum, prior illa exoleuit & sepulta est, alia dignior ac nobilior succesit, cuius prior illa vix vmbra fuit: illa nonnisi carnalis, hæc penitus spiritualis: illa iam vetita est, hæc omnibus in locis Scripturæ commendata, denicq; paucis vt concludamus, literalis obseruatio desijt, & spiritualis sensus adhuc viuit. illa fugienda, hæc vero sequenda, atq; ecce præclarum huius rei in Deuteron. conceptum.

Deut. 22.

Illic namque scripta legitur lex, cuius hæc sunt verba, *si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidũ auis inueneris, & matrem pullis vel ouis desuper incubantem, non tenebis eam, sed abire patieris, captos tenens filios, vt bene tibi sit, & longo viuas tempore.* Expositio eius hæc est. Sacra Scriptura procera & opaca quædam arbor est, quæ ad cælum vsq; ramos extendat, in ea varij ac plurimi reperiuntur nidi, in quibus mater, id est, obseruatio litteralis, sensum intelligo litteralem, paruulis, id est, sensui mystico & spirituali, incubat; accipiendi sunt paruuli sub alis matris, & mater dimittenda. Abeat igitur

2. 8. q. 102. art. vlt. & in auras euolet cæremonia illa Iudaica, ac spiritualia documenta retineantur. Hunc porro mihi conceptum suggessit D. Thomas de Aquino.

Rom. 2. Est igitur circumcisio quædã spiritualis, de qua loquens Paulus, *Circumcisio*, ait, *cordis in spiritu, non littera*. quæq; in primis necessaria est, quæ non vnicum modo membrum concernit, vt Iudaica, sed omnia & singula, sensus singulos, & facultates animæ singulas; Quæ nihil esse potest aliud, quam dissolutionum refrenatio, vitiorum & prauorum affectuum præcisio. Deus bone, quam hæc necessaria est! Quomodo namq; siluescit & luxuriatur vnea, quando non putatur? quæ sordes in capite congeruntur, si crines non resecentur. Si enim rebellis Absalon comam ita non laxasset, aut in humeros promisisset, non fuisset ei in restim aut laqueum.

2. Reg. 18. Crines symbolum sunt superfluitatum, quas sæpius cultro circumcisionis spiritualis præcidamus, verendum est, ne in eadem nos pericula

Deut. 10. Hierem. 4. præcipitent. Eia igitur, vt veteri more loquamur, *circũcidite præputium cordis vestri*. & verbis Ieremiæ *Circumcidimini Domino, & auferte præputia cordis vestrorum viri Iuda*, præscindite superbiam, resecate, auaritiam, præcidite luxuriam, atq; omnes prauos affectus & concupiscentias auferte. Hoc anno ipsum agite, & feliciter eum expleueritis, atq; e cœlo strenas offerte.

Tu vero puer Iesu, cui nomen hodie impositum est, cui nullum aut in terra aut supra terram simile reperiatur, quod Angelos exornat, homines recreat, dæmones terret; nomen sacrum, diuinum, cæleste, in quo totus orbis, vt docuêre Apostoli, salutem consecuturum sperat. puer plane cælestis, qui mundo hodie pretiosissimam & pulcherrimam strenam misisti, sanguinem inquam pretio-

Act. 4. sum

sum in lucrum, insignemq; tuam humilitatem in exemplum offerens.

O ecquod exemplum, quod vtinam totus orbis imitetur, qui nempe octauo vitæ tuæ die pœnitentiam quo nos ad eandem exstimulares, egisti, tenellum tuum corpus circumcidi passus es, sanguinem effudisti, quo æternæ iustitiæ satisfaceres. Vere igitur per Prophetam tuũ dicere potuisti, *Pauper sum ego in laboribus à iuuentute mea*; nam ab ipsa natiuitate, ab ipso propemodum pastu in cruciatu fuisti, laborasti, passus es. Quamq; merito te Benoni i. filium doloris vocemus, quomodo Rachel filium suum appellauit, quem tamen pater filium dextræ censuit vocandum. Nam quamuis te pater tuus, filium dextræ nuncupet, quod ei in diuinitate æqualis sis, mater tamen Benoni te merito appellare potest, quod filius doloris sis: non quia te ipsa cum dolore pepererit, sed quod nostram ex ea naturam assumpseris, in qua tot dolores & ærumnas nostri causa sustinuisti. Fac igitur puer obedientissime, qui hodie ad legis præceptum circumcisus es, vt ad tui imitationẽ corda nostra circumcidamus, vitia cuncta præscindamus; & quoniam hodie amici amicis strenas mittere solent, & tu tã pretiosam tamq; nobilem hodie mundo dedisti, eamdẽ erga nos liberalitatẽ noli obliuisci, sed vnicuiq; nostrũm eamdem manifesta. Da strenam, ô munifice puer regi nostro Christianissimo, Reginæ illustrissimæ, Delphino huius regni amplissimi hæredi, gratiam inquam tuam & benedictionem cælestem elargire, vrbi vero huic prosperitatem, regno Galliarũ pacẽ mundo vniuerso misericordiam: nobis vero omnibus post circumcisionem spiritualem, æternam beatitudinem concede, quã nobis elargiri dignetur, qui trinus in personis est Deus. Amen. *Psal.* 78. *Gen.* 35.

IN FESTO EPIPHANIÆ.

Cum natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, Ecce Magi ab oriente venerunt, Matth. 2.

FIGVRA.

3. Reg. 10. POtentissimus Regum Salomon mox vt ad regnum Israel euectus fuit regina Saba, ac varij ad eum Reges exteris regionibus profecti, salutatum, regiamq; dignitatem gratulatum venêre, & regijs eum muneribus cumularunt. fuit hoc figurum mysterij quod hodie nobis recolendum proponit Ecclesia. Vix enim verus Salomon Christus natus erat, ad totius orbis monarchiam à Patre æterno destinatus, quin statim ipsa Gentilitas omnium idololatrarum Regina, & tres exteri Principes stellæ ductu, extremo Oriente excitati ad eum adorandum Ierosolymam venerint, aurum, thus & myrrham, munera profecto regia, secum ferentes, quæ in grati animi ac venerationis signum offerunt. Est hoc subiectum vere regium, hodie quoq; sunt regalia, in quibus clamandum est, viuat Rex. Regem quippe natum alij Reges adoratum venerunt, sed Regum Regem, & regibus omnibus imperantem. Vt igitur regiæ hoc subiectum deducamus, ad Virginem Mariam Reginam matrem, inuocato prius paracliti spiritus auxilio, opem postulatum confugiamus, eamq; obtestemur, fauorem suum regium nobis vt demonstret, atq; ideo salutationem illi Angelicam offeramus. *Aue Maria.*

3. Esdr. 3. Disceptarunt olim inter se tres Persici Satrapæ quid ex omnibus mundi rebus fortissimum foret, cum alij alia afferrent, tertius ait fortitudinem regis cæteris præcellere, cuius & auctoritas & potestas sit infinita, & ad cuius nutum omnia concremiscant.

miſcant. Et ſane dum attentius ſententiam huius perpendo, non multum à veritate mihi viſus eſt aberraſſe: nihil enim eſt, quod maiorem potentiam aut fortitudinem præ ſe ferat, quam maieſtas regia; adeo vt quicumque de regibus locuti ſunt, non ſecus ac de mundi columnis naturæ baſibus, ſolibus terræ cæli filijs, Dei vicarijs, diuinæq; maieſtatis hoc in mundo imaginibus locuti videantur.

Imprimis Plato, ille ab omni adulatione alienus, & ſolius veritatis ſtudioſus, diuinum quid in regibus eluceſcere, atque eos nonniſi deos humano in corpore ambulantes eſſe aſſerere non erubuit. Verba eius ſunt hæc, *Rex Deus quiſpiam humanus eſt.* Plutarchus tantus in hiſtorijs, quantus alter in Philoſophicis, non minus Regibus elogium tribuit, *Princeps ſimulachrum eſt Dei adminiſtrantis vniuerſa.* *Lib. de Doct. Princip.*

Poſt duumuiros hos rei litterariæ, prodeat Artabanus magnus ille dux Perſarum, qui idipſum coram Rege Xerxe & Themiſtocle Athenis in Perſidem profugo confirmauit, hac apud eum oratione vſus: Honori Perſis erit Themiſtocles, te apud ſe habere, te inquam qui tantum tibi nomen re bellica & armis peperiſti. Sed ſcias velim, nos hic Græcorum more non viuere; qui Democratiam amant regna exoſi; ſed qui Monarchiam probamus, Regem noſtrum ex animo ac magno affectu amantes, eumq; vt imaginem Dei viuentis, omnia in hoc inferiori mundo gubernantis ſuſpicientes. *Plut. in vita Themiſtoclis.*

Et ſane Reges natiuæ ac veræ diuinitatis imagines ac ſimulacra ſunt: nam vt Deus Eſſe quoddam perfectum, atque omnibus numeris abſolutum eſt; ita Reges ad exemplum prototypi perfe-

ctiſsimos & ab omni animi contagio immunes eſſe oportet. Hinc forſitan Alexander Macedo edictum vetuit, ne quis ſe præter Apellem pingeret, aut alius Lyſippus duceret ære: (quem alij Pyrgotelem nuncupant) quorum ille in pictoria, hic in ſtatuaria arte excelleret. Indignum ſcilicet putabat ac regiæ maieſtati indecorum, vt ipſe Rex aliquid ſe indignum in imagine præ ſe ferret, quod imperita forſitan manus vitium commiſiſſet.

Petrus Crinit. lib. 16. cap. 1.

Reges Olympo monti cõparati.

Hæc fortaſſe fuit ratio, cur Principes aut Reges monti Olympo ſimiles quidam eſſe dixerint: qui cum præ altitudine ab omni impreſſione meteorologica immunis ſit, nullis agitatur turbinibus, nullis impeditur fulminibus, aut procellis exagitatur; quod ita probari aiunt. Spargantur in eius cacumine cineres, in ijſque Characteres effingmentur, ad finem an niſi redieris, eaſdem notas inuenies; quippe quas nullus diſperſerit ventus, aut procella loco mouerit. Ad eundem modum & Reges, qui tantum reliquis hominibus auctoritate, quantum Olympus montibus altitudine præeminet; quorum animæ tranquillæ ſint oportet, iudicia matura, affectus ſine affectu, procul ab omni humanarum perturbationum turbine ſemoti: atq; hoc demum eſt diuinitatem in humana natura quam proxime imitari.

Equidẽ addo, Reges, Dei in terra imagines appellari, nã vt omnipotẽs iuſtitiâ & miſericordiâq; ſũ & vniuersã hãc mũdi machinã moderatur, vnde epiniciũ illud ei cecinit vates, *Miſericordiã & iudiciũ cãtabo tibi.* ita & reges eaſdẽ dotes, q̃bus ſubditos regãt, p̃ferãt neceſſe eſt. Deſignauit hoc apertè in Prouerb. Salomon, varia coaceruãs animalia, & q̃bus boni Principis naturã colligat: *Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit feliciter, leo fortiſſi-*

Prou. 30.

fortißimus beſtiarum, Gallus ſuccinctus lumbos, & aries, & Rex, nec eſt qui reſiſtat ei. Ille ſiquidem Rex prorſus admirabilis ac propemodum Deus quidam in hoc mundo dicendus eſt, qui iuſtitiâ leo, miſericordia agnus, ſollicitudine & vigilantiâ gallus eſt.

Hinc Ægyptiorum reges ſceptrum geſtabant, cuius ſummitati caput ciconię, clementiæ ſymbolum, extremitati hippopotami iuſtitiæ nota, adiunctum erat, quod ſceptrum Oſiris Rex ſemper tenuit. Innuere ſcilicet volebant, reges qui ſummi Dei, iuſtitiâ & clementiâ cuncta moderâtis, ſimulacra & imagines ſunt, velut eiuſdem vicarios, in ſubditos & ſeueros, & benignos eſſe debere.

Caſsius, qui cum coniuratis Cæſarem interfecerat, quod Patriam libertatem perditum iret, cæde peracta nummos ſignauit violâ & gladio inter ramos oliuarum interpoſito. Viola remp. gladius iuſtitiam, & oliua clementiam, quibus ipſa velut vinculo quodam continebatur, deſignabat, adeo vt qui ſine his dominari, aut remp. regere vellet, non Rex aut conſul, ſed tyrannus & prædo dicendus foret. Vtraq; enim virtus ad reip. adminiſtrationem cum primis neceſſaria eſt, ipſaq; iuſtitia ſine miſericordiâ nonniſi mera crudelitas & tyrannis, & miſericordia ſociâ alterâ deſtituta, nonniſi ſtultitia ac ſtoliditas iuxta Chryſoſtomum dicenda: ambæ igitur coniungi ac connecti debent, ac præſertim in rege ac principe. Caſsij ſymbolũ poſt mortem Cæſaris.

Hinc Dominus olim ſummũ ſacerdotem, qui in ſuo miniſterio non ſecus ac Rex quidam præſidet, primo oleo ſacro voluit inungi, deinde ſanguine conſpergi. oleum hoc miſericordię, ſanguis iuſtitię ſignum erat. Quin & populo Regem poſtulante, ſuſcitauit Dominus Aod, qui erat ambidexter: quo facto innuere voluit, eum qui à Domino ad popu- *Exod. 29.* *Iud. 3.*

li regimen deligitur, ambidextrum esse debere, tam iustitia quam misericordia instructum: alioqui si alterutrum desit, mancus ille dicendus est.

Ezech. 1. Quid enim denotasse putatis Cherubinum illum quem Ezechiel Propheta vidit, qui hinc humanam illinc leoninam faciem habebat? aliud nihil, quam naturam Regum & Principū, qui instar Cherubini huius, aliquando faciē hominis ad benignitatem & clementiā erga subditos demonstrandam: aliquando leonis assumere debent, quo iustitiæ severitatem & obseruantes demonstrent, ad improborum delicta, flagitiaq; digno supplicio castiganda.

Reges à Deo stabiliti. Verū Reges non modo Dei imagines sunt, in vestro mundi huius theatro erectę, sed ipsius etiā manib. efformatæ, qui nempe ab eo omnem q̄ in subditos habent, potestatē accepêre. Ita namq; de ijsdem scriptura ait, *per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt*. perinde ac si dixisset. Obedite regibus, honorem & fidelitatem ijs exhibete, ego enim eosdē stabiliui, ego sceptrū ijs in manus tradidi, ego deniq;, qui diadema capiti eorū imposui. Agnoscit hoc ipsum pius ille Rex Dauid, & in grati animi signum ait, *Ego autem sum constitutus Rex ab eo super montem sanctum eius*. Et quoniā hoc ad Christū etiam referri potest, aliud in psalm. 4. habet, quod nonnisi de se intelligi potest: *Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.*

Prou. 8. *Psal. 2.* *Psal. 4.*

M. Aurelij numisma. M. Aurelius Imp. Romanor. hoc ipsum intellexit, hinc numisma cudit, in quo aquilam quæ sceptrum è manib. Iouis vnco raperet, Imperatori q̄ traderet, efformauit: quo emblemate designauit non ambitione se aut malis artibus ad Imperium peruenisse, sed diuina clementia & indulgentia præesse ab ipsis inquam dijs non vero hominibus diadema & sceptrum accepisse.

Rex

Rex quidam Siciliæ, aut Lusitaniæ, non enim rite recordor, Ioannes nomine, cum subditos in se videret insurrexisse, mutauit vexillorum elogia, ijsque quo se cœlitus electum & stabilitum scirent, atque vt verum regem reciperent, verba illa Euangelij inscripsit; *fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes*: quod cum rebelles legissent, suis è contra inscripsêre, *In propria venit, & sui eum non receperunt.*

Lepida de rege quodam Siciliæ historia. *Ioan. 1.*

Hæc in gratiam Regum dicta sunto, ecce enim vt tres hodie Reges ex Oriente ad Regum Regem adorandum properent, quorum iter & profectionem Matthæus describit, dicens: *Cum natus esset Iesus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis regis: Ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.*

Vt hanc vobis ipse hodie graphice depingam, primo dicam, quomodo è longinquis regionibus profecti sint, ac deinde, quomodo regem natum adorauerint: atq; ita concionem hodiernam terminabo, & vela complicabo.

Cum historia huius diei habeat, Magos ab Oriente ductu stellæ venisse Bethleem, & nos inprimis illa respiciat, ad nosque pertineat, æquum est, vt quid proponat, quidue commendet cæteris diligentius inspiciamus. Primo igitur, antequam eos Bethleem venisse, & cœlorum regem adorasse describã, quinam fuerint, disquirere volui, quia alij alia de ijsdem sentiunt, eorumq; iter diuersimode exponunt. sunt enim qui eos Magos, qui Philosophos, qui Reges fuisse dicant. Alij ex Arabia, alij ex Æthiopia, è Chaldæa alij, alij è Persida aut India etiam nonnulli eos venisse volunt. Ab ipsis rem exigam, idque verbis Iosue, quibus Legatos Gabaõ-

Ios. 9. Gabaonitarum allocutus est, *Quinam estis vos, aut vnde venistis?* è Persida aut Arabia? Philosophi an vero reges estis?

Opinio quorundã Reges hos incantatores fuisse. Et sane res difficilis est: plurimi namq; summæ auctoritatis viri, à veritate deuiantes, & sententiæ cuidã exoticæ inhærentes, hos nonnisi sortilegos Astrologos & Magos fuisse, inter quos fuit magnus Augustinus, qui in secunda de Epiph. homilia hos eos nomine appellauit. audiamus eius verba: *Prævalet imperitia in rusticitate pastorum, & imputatur in sacrilegijs magorum.* Et ante eum Origenes, qui contra Celsum scribens, ait, Philosophos hos & astrologos, cum insolitam & nouam hanc stellam vidissent, sortes consuluisse, & incantationes adhibuisse, quo scirent, quidnam astrum hoc portenderet: cumq; cernerent dæmones, Christo prædominante, obmutuisse, statim coniecisse, vt reuera esset hunc quem stella designabat, dæmonib. longe superiorem & fortiorẽ esse: hincq; proposuisse eundem inuestigare, & quocumq; tandem orbis in angulo latitaret, indagare. Idem omnino habet in hom. 13. super numeros. Horum sententiam plurimi alij magni nominis doctores secuti sunt, vt e primis Basilius hom. de generat. Christi Iesu, Iustinus Martyr contra Tryphonem, S. Ignatius Martyr Epistola vx. ad Ephesios, atque alij innumeri quos recenset Angelicus meus Doctor Thomas. Abduxit hos in deuiam hanc sententiam Magi nomen, quæ apud Romanos legibus interdicta erat, ac grauissimis castigabatur supplicijs.

Magi vere reges fuisse. Verum non placet mihi hæc sententia, & quamuis multũ antiquitati tribuam, hîc tamen ab eadem discrepabo, & contrarias partes sequar, dicendo tres hosce magos vere reges exstitisse, non quidẽ è Persarũ Monarchis, quales Cyrus, Darius, Alexander,

der, sed regulos ac Principes, ciuitatum suarum, qualis forsitan fuit regulus ille, de quo Ioannis quarto, ac tres illi amici Iob, qui eum in ærumnis & afflictionibus consolatum venerant, qui in Tobiæ historia reges appellantur.

Plurimi huic opinioni Patres adstipulantur, vt imprimis Tertul. lib. 3. contra Iudæos, cap. 9. Isidorus lib. de passione Domini Leo Papa, S. Hieronymus, Athanasius, Cyprianus, Chrysostom. Hilar. Anselm. Theophylact. & ipse Augustin. qui, agnito errore, principes eos ad fratres in Eremo scribendo, appellare non dubitauit, *audistis sanctissimos reges dominum diligenter quæsiuisse*. Accedit huc & sacræ scripturæ auctoritas, ac præsertim Dauidis vaticinium, *Reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum, & Saba dona adducent*, & Isaiæ: *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui*: Huc quoq; coniecturæ, eæq; certissimæ faciunt. Primo, quod ex Oriente venerint, idq; itinere adeo longo & difficili, & tantis quidem impensis, quibus pannosi Philosophi vix sufficiant. Secundo, quod nouum Regem visitauerint, quod solis Regibus licitum. Tertio, quod thesauros habuerint, quod apud Magos, & Astrologos & Prognosticos vix in vsu. Quarto, quod Herodes eos in carcerem non coniecerit, aut ad mortem condemnarit, cum alium in regno illius præter se quærerent regem. Quinto, ꝙ Herodes Rex Israel eos vt reges agnouerit, & cum ijs velut sui similibus locutus fuerit, dicens vt rege inuento sibi renuntiarent, vt & ipse veniens, adoret eum. Quibus omnib. inductus dicere audeo, quamuis de fide non sit, liberũ quodcumq; visum fuerit credere, præsertim tot coniecturis innixus, Magos hos vere reges, non autem aliquos de triuio exstitisse.

Tob. 2.

Psal. 71.

Isa. 64.

At

At cur Euangelista hoc eos nomine non appellat? cur regiæ huius dignitatis non meminit? cur regum eos titulo non decorauit, præsertim cum hoc in Christi gloriam redundet? rationes vtiq; fuerunt, & quidem pulcherrimæ, quarum hæc prima est. Necesse erat, Regum Rege nato, omnes alios honoribus & titulis suis exui.

Et quemadmodū sol, pulcherrimū illud mundi astrum, diei præses, luminis totius dominus, cum mane exoritur, stellas omnes offuscat, lucemq; eripit. Ita quoq; magnus ille iustitiæ Sol terræ nostræ horizontem conscendens, tantum splendorem edidit, vt reges & principes, mundi huius spectra lumen amiserint, ipse vero solus Rex rutilauerit, cæteris regale nomen subticentibus.

Et quoniam solis mentio facta est, fertur Alexander Mag. bellum Persis inferens, cum Darius ei mediam ei regni partem vltro offerret, gloriæ sitiens æstuans respōdisse: Nec duos in cœlo soles, nec duos vno in regno reges posse consistere. Ablatâ, quæ supernatat ambitione & inani gloria, videtur responsum hoc non inscite proposito nostro adaptari posse: Christus n. naturâ totius vniuersi Dominus & Monarcha, in hoc mundo nascens, omnes corriuales & cōpetitores tituli huius exclusit, cuius regia maiestas in ipso solo comprehenderetur, nemo hoc præter illum nomine in terra dignus existit. sol quippe & regnum non patiuntur parem.

Apoc. 4. Atq; hinc in Apocalypsi sua Ioannes vidisse se ait 24. seniores, coronatos, ante thronum agni stantes, procidebant ante sedentem in throno, & adorabant venientem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas ante thronum, dicentes: *Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem.* Præsignabat aut potius designabat, q; in nati-

uitate

uitate filij Dei, agni illius immaculati contigerat, qui vt magnificum Bethlemitici præsepij thronũ conscendit, omnes mox seniores, id est, mundi reges, maiestatis se suæ pudentes, & coronas deponentes, atq; ad pedes agni abijcientes, eum velut verum & summũ Monarcham adoratum venêre. Ita namq; id prædixerat Isaias, *Et erunt reges nutritij tui, vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* & Psalmista, *In conueniendo populos in vnum reges, vt seruiant Domino.* *Isa.49.* *Psal.110.*

Augustus, audito, cœlestẽ hunc Regem natum edicto vetuit, ne quis Domini nomẽ assumeret. An nõ hinc diuina mirabiliter ꝓuidẽtia elucet? vt nimirũ illo nato, in cui⁹ humanitatis femore scriptũ est Rex regũ, & domin⁹ dominantiũ, nemo eundẽ sibi titulũ arrogaret: atq; hoc lex Aug. Cęs. respiciebat. Hinc igitur factum est, vt Euang. de his agens Principibus regio eos nomine appellare noluerit, sed potius indigniori Magorum. Hæc quidem prima iam secundam rationem proferam. Appellati sunt Magi, non vero Reges, non ꝙ essent incantatores aut maleficijs infames, sed docti ac sapientes: atq; ita interpretatur verbum, *Magi*, Anselm. *Non malefici*, inquit, *sed sapientes Astrologi fuerunt.* Verum ꝙ in Chaldæa & Perside soli Magi ad regnum promouerentur. Quod duorũ testimonijs cõfirmabo, Gentilis & Christiani. Cicero primus sit. *In Persis augurantur & diuinant Magi, nec quispiã rex Persarum potest esse, qui non ante magorũ disciplinam, scientiamq; perceperit.* Hieron. alter, qui in 2. Dan. in hæc verba scripsit, *Magi apud gentem suam sicut Philosophi Chaldæorũ, & ad artis huius scientiam, Reges quoq; & Principes eiusdem gentis omnia faciunt, vnde & in natiuitate Domini Saluatoris ipsi primum eius ortum intellexerunt, & venientes in sanctam Bethleem, adorauerunt puerum stella desuper ostendente.* Oros. 2. *Lib. 1. de diuin.*

Tertia

Tertia vel quod nomen ſapientiæ nobilius regno & ſceptris: quod Salomon confirmat, dicit *Sap. 6.* *Melior eſt Sapientia, quam vires.* item alibi; *Præpoſui* *Sap. 17.* *lam regnis & ſedibus, & diuitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.* vel quod ſatius ſit ſapientem, quam regem dici. per ſapientiam enim reges regnant, vnde ipſa de ſe ait, *Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* Ob hanc quoq; rationem *Prou. 6.* Euangelio dictum eſt, *ſimile eſt regnum cælorum homini regi* vbi *homini* præponitur *regi.* prius enim quam Rex dicaris, hominem & virum te monſtrare *Matth. 22.* neceſſe eſt, ergo magis Sapientem quam Principem: Magi igitur noſtri vere reges fuêre.

Vnde Magi venerint.

Verũ vnde venere? quo ex orbis angulo, climate ex quo mundi cardine? Chryſoſt. eos è Perſide veniſſe exiſtimat, idq; verbis poëtæ inductus:

Hom. 7. in Matth.

Ille penes Perſas magus eſt qui ſidera nouit,
Qui ſciat herbarum vires, cultumq; Deorum.

E contra Iuſtinus Philoſophus & S. Cyprianus putant ex Arabia eos profectos: idq; verba ſcripturæ innuere videntur: *Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent.* Chryſologus & D. Maximus è Chaldæa deſcẽdiſſe volunt. Annales deniq; & hiſtoriæ Indicæ, cum de regno Calecut agunt, ex India eoſdem veniſſe tradunt. Verum verior, & magis vulgata opinio eſt, è Perſide profectos, tum propter nomen Magorum, quod apud Perſas in vſu eſt, tum vero quod Euangelium dicat eos ex Oriente veniſſe: Perſis enim media inter Orientem & Auſtrum ſita, ad orientem tamen pertinere dicitur.

Quo tempore Magi Bethleem venerint.

Iam diſquirendũ reſtat, quonã tẽpore venerint. Epiphanius & alij nonnulli exiſtimarunt, nonnisi poſt bienniũ à Chriſti natiuitate eos in Bethleem veniſſe. his ſ. inducti rationibus prima, q̃ Herodes omnes

omnes paruulos occidi iussit *à bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisierat à Magis.* ergo inquiunt, iam duos effluxisse annos à nato Christo, & ex quo se in viam dedere, à Magis acceperat. Secunda, ipsa Purificationis die paruulum, vt paupercula, Deipara obtulit. Vnde manifestum putant, nondum appuliſſe reges, qui aurum Christo nato obtulerant, quo illa paupertati suæ mederi potuisset. Tertia, venerunt ex Oriente; necesse igitur est iter fuisse longum ac difficile, & plurimos in ipsum menses insumptos.

Sed futiles hæ rationes quæ si cum veritate cõponantur, facile cedant robur illius patinesciæ, prima quidem si examinetur, in fumum euanescet, cum enim Euangelista ait, tyrannum infanticidium iussisse à bimatu & infra, sciendum est id ad maiorem cautelam ab eo factum, vt tanto melius quod intendebat consequeretur. Item secunda. Cum enim sanctissima virgo paupertatis iam inde à primis annis fuisset studiosissima, pauperũ semper vitam consectata est: imo crediderim eam statim ac munera filio oblata accepit, in pauperes illa distribuisse; quamquam alij putent eadem in septenni Ægyptio exilio vsu venisse. Tertia vero nihil cum veritate commune habet: neque enim tantum interuallum locorum est, vt duos in itinere annos consumi oportuerit; cũ tanto totus circuiri orbis spatio queat. Quin & nostra ætate Magellanes, magnus ille Vlysses, vix duorum annorum spatio totum orbem, vtrumque lustrans polum, quamuis varijs in locis adhuc moras haberet, circumnauigauit.

Alij cum prioris opinionis absurditatem vidissent, docuere, Reges hos tam sero quidem in Bethleẽ non venisse, sed biennio ante Natiuitatẽ Chri-

Homil. 2.

sti è patria profectos. Hos inter fuit auctor operis imperfecti, cui succenturiatus videtur & August. Hom. 7. de Epiphan. Alij autem opinati sunt, illā quidem biennio ante illis apparuisse, sed iterum eos distulisse: eo quod stellæ huius exortū curiosius indagare propositum haberent, scire prius cupiētes quid portenderet, quis illius horoscopus esset, quam iter hoc longum instituerent. Sed nullus eorū mihi veritatis scopum visus est attigisse.

Reges nō-nisi post Christum natum è patria discessere.

At verior sententia quam & Ecclesia cum sua sequitur, est, hos Reges ante natum Christum regno non excessisse, sed illo nato, stellam quamprimum apparuisse, quæ natiuitatem illius indicaret, atque tum, primum illos in viam se dedisse, illaque die tertiodecimo post Christum natum die in Bethleem veniisse, adeo vt vix nouem aut decem dies in iter hoc insumpserint. Credibile nam & est, non eadem illos qua stellam vidêre, die, viæ se committisse, cum ea quæ ad profectionem necessaria fuerunt, prius essent comparanda: hæserunt deinde ad aliquot dies Hierosolymis, quo Herodem allo querentur, & à Scribis & Sacerdotibus de nato Rege inquirerent. Quæ omnia si simul conferantur, dicere oportebit, nouem illos aut ad summum decem dies in itinere hę fisse. quod & verisimile videtur: primo, cum non ab extremis Perfidis finibus, sed proximis venerint, adeo vt nonnisi ducentorum miliariorum iter ad summum esse potuerit. perinde cum camelis & dromedarijs, curru assuetis, insederint, qui quamuis grauissimas lecticinas humeris gestent, quadraginta tamen millia passuum in diem conficiunt.

Adhęc, vt reliquorum opiniones vnâ fidelitâte reducantur, dicendum videtur, Deiparā ac Ioseph non nisi quadraginta in Bethleem dies, donec Pu-

Leuit. 12.

rifica

rificationis quæ quadrageſimo, iuxta legis præſcriptũ, die peragebatur, dies adueniſſet, manſiſſe, ac deinde Hieroſolymam *vt ſiſterent eum Domino*, vti Lucas ait, properaſſe. Atqui ex Euangelio colligi poteſt. Ieſum in Bethleem à Magis adoratum. Certiſsimum igitur eſt, ante quadrageſimum à natiuitate diem ipſos adueniſſe. Accedit huc, quod nimis abſurdum videatur dicere, poſt duos primum annos illos appuliſſe, cũ Ieſus Iudæa tunc exularet, & in Ægyptũ iam dudum ſeceſsiſſet. Ipſi tamen in Bethleẽ, & quidẽ recens natũ, cum in præſepio adhuc iaceret, eũ inuenerunt. Imo videtur Euangeliſta innuere vix Ieſum natum fuiſſe, quin ſtatim Magi cum ſuis aduolauerint. *Ecce Magi ab Oriente.*

Hoc namq; aduerbium admirandi, ſenſum illũ, ſicut & alibi alios, videtur includere: vix enim vnquam in ſacris litteris vſurpatur, quin noui ſemper aliquid innuat. Hic enim cum ponitur, *Ecce Magi ab oriente venerunt*, denotat miracula, prodigia, paradoxa, res nouas & inuſitatas, quod Reges Chriſtum adoratum veniant. Eſt enim mirum & prodigio quodammodo ſimile, Reges ad Chriſtum conuerti, eorumq; pietas & religio vere admiranda eſt. Primo quod ingentia imo maxima ſaxa ſint, quæ cum ſemel ſolo proſtrata fuerint, reſurgere & erigi nequeunt. Atq; vt elephas animalium Rex cum ſemel ad terram conciderit, ſeſe in pedes erigere non poteſt; ita de Regibus mundi huius ſentiendum eſt, illos, dum in peccatorum voraginem prolapſi ſunt, non ſine ſingulari miraculo poſſe reſurgere. O caſum metuendum & fugiendum, reſurrectionem vero ſuſpiciendam ac penitus admirabilem!

Reges difficillime conuertuntur à peccatis.

Et veluti orbis Saturnius, omniũ Planetarum ſummus & maximus, omniũ ſe mouet lentiſsime,

adeo vt aliquot annorum millia in cursu con
endo insumat; orbis vero Lunaris, qui omn
minimus & infimus, nouem & viginti diebus c
sum suum peragit: sic de motu spirituali, com
sione inquam animarum etiam sentiendum;
pularium s. conuersionem celerrime & quas
puncto & momento fieri, at Magnatum, ac præ
tim Regum, ac Principum, nonnisi summa cu
ficultate, magnis laboribus & sudoribus. Qu
cum huiusmodi ad Dominum conuertuntur,
velut admirantes vsurpare possumus, vt hic E
angelista, *Ecce Magi ab Oriente venerunt.*

Secundo, Regũ conuersio admirãda ac mag
facienda est, quod ad eorũ imitationem & cæt
conuertantur, subditique vt plurimum ad mo
principũ sese componant. Testis sit Rex ille Ni
uitarum, qui cum ad Ionæ prædicationem pecca
agnosceret, pœnitentiam ageret, vitam in mel
commutaret; subditi eamdẽ mox viam viteq
tionẽ inierunt. Omnes quippe Regum & Magn
tum exemplum sequuntur. Quin & in corpore
illud cęlestibus fieri videmus, primo namq; mo
li sese mouente, omnes alij orbes & corpora m
uentur, idemq; stadiũ decurrunt. Rex inter hom
nes velut primũ mobile dicendus est, qui in qu
se dederit viam, regnũ mox vniuersum & subd
eamdẽ, velut manu ducti, ingrediũtur. Vnde Po
ta, *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

Ion. 2.

Vocationis gentiũ signum fuit aduentus Magorũ.

Prodigium est igitur, videre hodie ex Oriente v
nientes reges, qui Christum in stabulo quæram
proni adorent. Ecce vero & aliud miraculum ho
ge admirabilius. Hi namq; Reges, Gentiles & ido
lolatræ vocationem Gentium ad Euangelũ, qu
toties à Prophetis præsignata fuit, dehgnant. V
dit enim Ezechiel splendidum templum, quod al

Ezech. 40.

Ora

Ortu ingentem habebat portã quæ ſemper patens erat; quo viſo denotabatur, Chriſti Eccleſiam, cuius hoc templum ab ortu patens imago & figura erat, aliquando Gentes ad ſe admiſſuram. Hinc hodie tres illi Magi, oſtio ab Oriente reſerato eamdem ingrediuntur, ait enim Euangeliſta, *Ecce Magi ab oriente venerunt.*

Et quoniam templi mentio incidit, legere in Sacris libris memini, lapides & ſaxa, è quibus ſumptuoſum illud ac magnificum templum Salomonis conſtructum erat, Iudęę fodinis educta, ſed ligna & trabes ac cætera ligna, monte Libano, qui haud procul à Sidonijs & Tyrijs idololatria diſtabat, fuiſſe aduecta. Quo denotabatur, Eccleſiam Euangelicam è Iudæis & gentibus ſimul conſtruendam, quarum hodie primitias in Bethleem cernimus. *Ecce Magi ab oriente venerunt.* 3. *Reg.* 5.

Petrus Apoſtolus vidit olim cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnũ, quatuor initijs ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia; & volatilia, aliaq; animalia immunda. Cum hodie reges hos idololatras, indomita & ferocientia animalia, in Perſidis ſolitudine educata, in Eccleſiæ vas deſcendere video, idẽ omnino cernere me exiſtimo. Erro Auditores, erro, non eſt hoc amplius figura, ſed res ipſa. Hodie quoq; celebres illæ nuptiæ, quibus Chriſtus Eccleſiam ſibi in coniugem copulat, peraguntur, quando nimirum per omnes mundi incolas ad haſce nuptias inuitent, ne dicam compellant. Stella noua legationem obit in Oriente ad conuocandos Reges, Angeli in Iudæa ad inuitandos Paſtores, Principes in ciuitate Ieroſolymitana ad admonendum Herodem, quo ſe ad haſce nuptias præpararent. *Actо.* 10.

Dixi hodie celebres & regales illas nuptias celebrari, & iterum dico, & verum dico. adsunt enim legati à parte sponsæ, qui ex Oriente venêre, qui conuenta & conditiones matrimonij confirment.

Psal. 67. *Venient legati ex Aegypto, Aethiopia præueniet manus eius Deo.* Solent namq; parentes, quum nuptias filij suis aut filiabus, quæ tamen non vsq; adeo æquales sunt, parare & conciliare conantur, eos adhuc tenniores matrimonij vinculo sociare, tum vt crescente corpore crescat & amor, tum vero ne sponsus futuræ sponsæ suæ deformitatem, nævos & vitia agnoscens perspectaq; habens, eamdem auersetur nexumq; matrimonij periurus abrumpat. Imitatus est hoc Pater æternus, filium namq; suum Ecclesiæ pauperculæ & desertæ sociare cupiens, quæ nullam cum illius magnitudine similitudinẽ habebat, à primis eam incunabulis filio despondet, vt nimirum crescente ætate cresceret & affectus; ne fortasse etiam, visâ eiusdem turpitudine ac deformitate, ab eadem fieret alienior. Nosti, infans sapientissime, tu sapientia æterna cum sis, sponsę tuæ defectus, decipi nequis aut falli, sed amore intellectum offuscante, & rationis te lumine priuante, agnoscere te eosdem fingis: & quamuis nulla inter vos sit similitudo, quamuis inquam ipse ditissimus sis, sponsa q; tua pauperrima & omnibus destituta; quamuis ipse pulcherrimus & ipsa turpissima, matrimonium tamen contrahis, & nexum inis, ostendisq; te hodie primis hisce legatis, *tamquam*

Psal. 18. *sponsum procedentem de thalamo suo.* O nuptias, excellentem igitur, felicissimas ac vere beatissimas! exclamet mecum etiam Euangelista. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.*

Gen. 3. *Ecce Magi*, ecce etiam figuræ. Vix enim Adam natus erat, quin omnia eum animalia vt dominum & to-

tius naturæ Principem agnouerint, illiusq; se paritura imperio promiserint. Et ecce secundus Adam Christus vix natus in præsepio reclinatur, quin vniuersa animalia, bruti illi gentiles & pagani, tam qui Orientem incolebant, quam qui in Occidente commorabantur, quique vtroq; sub axe latitabant, ad eum venerint, eum adorauerint, & velut Principem agnouerint. Verum me dicere comprobabunt Euangelistæ verba, *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* Gen. 6.

Vix compacta erat Arca ab eximio illo Naupego Noë, quin omnia in eam animalia se receperint, quo à diluuij rabie præseruarentur. Docemur hîc, Sacram Ecclesiæ arcam à Noe secundo, Christo inquam, vix compactam, quin omnia animalium genera, ethnicos intelligo & cultui falsorum deorum deditos, ad eam confugerint, diluuij procellas declinantia, damnationisq; æternæ rabiē subterfugientia. A solis ortu aliquot venientia intueor, *Ecce Magi ab Oriente venerunt.*

Hæc quidem Theologica sunt & sacra, iam è Physicorum quædam scrinijs depromam. Panthera animal illud ferocissimum, tam iucundum odorem spirat, vt omnia animalia, etiam monstrosissima, quotiescunq; in apertum prodit, odoris suauitate illecta, cauernis prodeant, eiusq; vestigia consectentur. Nos vero relicto quod brutale est, mysticum hinc sensum eliciamus. Christi Saluatoris humanitas eiusdem omnino naturæ est; vix n. in apertos sese naturæ humanæ campos effundit, quin suauissimo omnia odore complet, vt omnes creaturæ, etiā monstrosissimæ, id est, peccatis quam maxime coopertæ, vitiorum antris & speluncis egressæ, incredibili gaudio perfusæ, eumdem quocumque ierit sequantur; adeo, vt quod

Cant. 1. olim in canticis sponsa, dicere queant: *In odorem unguentorum tuorum curremus.* Quam porro prodigiosa monstra cauernis Orientalibus prodeunt, quales idololatræ, quales pagani! *Ecce magi ab Oriente venerunt.*

Magnes ferrum ad se trahere perhibetur, quocumq; etiam loco inueniatur. Hinc Augustinus in libris de ciuitate Dei velut miraculum quoddam narrat, de magnete, qui plurimos ferreos annulos catenæ innexos ad se trahebat. Naturæ hoc miraculum, gratiæ adoptans, dico hunc paruulum magnetis modo naturam assumpsisse. Confirmat 1. Cor. 10. opinionem meam Paulus dum ait, *Petra autem erat Christus*, sed lapis magnes: primus quem attraxit annulus fuit sacra illa humanitas, deinde patres quos montibus Iudææ pellexit, ac mox Magi, quos Oriēte exciuit, vniuersus deniq; orbis quem ad se trahet, adeo vt ingentem in Ecclesia, tum ex Iudæis tum è Gentibus, eamq; indissolubilem catenam confecerit: est scilicet lapis ille angularis, qui vtramque maceriem in vnam conflauit, ex Gentilismo sc. ac Iudaismo nonnisi vnum cœtum constituit, *qui fecit vtraq; vnum.* Ipse quoque hoc Ioan. 12. alludens olim apud Euangelistam ait, *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Annon ingens vis sit oportet lapidis huius, quæ ex vltimo Oriente Reges exciuerit, & in Iudæam duxerit. Narrat hoc velut miraculum Euangelista, *Ecce magi ab Oriente venerunt.*

Ecquæ pueri huius diligentia, ecquæ cura, aut potius amor? Vix enim natus est, quin legatos in vniuersum terrarum orbem destinet, quo mundi aduentus sui certiorem reddat. Stellæ in Oriente apperant, Regesq; commonefaciunt, vt in iter se dedant. Angeli montes petunt, pastoribusq; Iudææ natum

natum Saluatorem annuntiant. Apostoli mox per omnes mundi angulos discurrent, eumq; de Messiæ aduentu certiorem reddent, si dubitetis, audite Prophetæ verba: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* *Psalm.18.*

Isaias Propheta hoc à longe præsagiens, nomina ei imponit, quæ hanc diligentiam ac festinationē satis innuant: *Voca*, inquit, *nomen eius Accelera, festina prædari, quia antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ*: quæ postrema septuaginta ita interpretantur: *Auferet fortitudinem Damasci, & spolia Samariæ*. quod exponens B. August. ait: tum completum esse, quando Magi & Reges illi gentium ab Oriente venerunt, fortitudinemq; Damasci ei obtulere, aurumq;, id est, diuitias & spolia Samariæ attulêre. Porro nomen habet, *Accelera, festina*, & merito quidem cum ab ipsis incunabulis legatos per omnes terræ angulos emittat. *Isa.8.* *Serm.4.de Epiph.*

Quam scite huc quadrant verba illa sponsæ in Canticis, *Ecce iste venit transiliens colles?* è cœlo nimirum empyreo descendens in crystallinum, deinde in primum mobile, hinc in firmamentum, mox in septem planetarum orbes, illos transiliens peruenit in sphæras elementares, illasq; prætergressus in vterum Virginis, ex vtero in stabulum & præsepe saltauit. O ecquis saltus, ecqui colles! Salit etiam vsque in orientem, atque ideo: *Ecce Magi ab oriente venerunt.* *Cant.2.*

Audiamus iterum loquentem sponsam: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus capreæ, hinnuloq; ceruorum*, id est, Quanta sponsi mei diligētia est, ac festinatio! salit in montibus Patriarcharum, Regum & Prophetarum, transcendens cœlorum colles, saliens in montibus *Ibid.*

Sion, Thabor, Caluariæ: tantaq; illius festinatio est vt capreas hinnulosq; cursu exæquet.

Caprearũ & hinnulorũ proprietas.

Hæc Theodoretus verba exponens, ait capream visus esse perspicacissimi: ceruum vero animalia venenatis quam maxime aduersari, adeo vt quam primum atq; editus est, serpentes, aspides, vipreas ac colubros persequatur, anhelituq; suo eadem cauernis & antris educat: Dispicite hic allegoricorũ sensuum indagatores, num Christus paruulus hic vere sit caprea, quanta namq; in eo perspicacia! oculis quippe in orientem vsq; pertingit, queis Magos ad se pellicit. num ceruus quoque dici possit, quippe qui iã inde ab incunabulis, illos dracones, reges inquam gentiles, idololatriæ cauernis solo misericordiæ suæ spiritu exciet. Videte vt eisdem egrediantur. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.*

Iob. 2.

Anne totum me hodie tenebis, ô *Ecce?* noui tã adhuc de te cõceptus ꝓferendi. Tres illi amici Iob qui Tobiæ secundo reges nuncupantur, cum eũ in sterquilinio vlcerib. plenum sedentem conspexissent, lacrymari cœpere, oculis & manib. cœlo erectis, & admiratione nimium quantum perculsi. Et ecce tres etiã Reges Christũ hodie inuisunt, quos credibile est, dũ eum in pręsepio iacentẽ, & intra animalia vagientẽ, in summa inopia & egestate cernerent, perculsos stetisse, & vbertim præ cõmiseratione lacrymatos esse. Innuere hoc videtur Psalmographus. *Reges terræ congregati sunt, conuenerunt in vnum: Ipsi te videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, timor apprehendit eos.* Ac merito quidẽ admirari poterant ac percelli, cum filium Dei, Regem Regum in stabulo inter animalia offenderent.

Psal. 47.

2. Reg. 25.

Inter omnes Dauidis Regis milites palmã & ꝑconiũ tres illi merẽtur, q haustã à cisterna Bethleem aquã, per media hostiũ castra penetrãtes, in spe luncam Odollam sitienti illi attulerunt. At vide-

mus hic non tres milites, sed reges ad Dauidem nostrum Christum in speluncam Bethleem venientes perfracto hostium, id est, falsorum Deorum cultus agmine, gratiæ aquam inde educere.

Nathan Propheta cum ad Dauidē regē ingressus esset, hac eū oratione allocutus est, *Domine mi rex, tu dixisti, Adonias regnet post me, & ipse sedeat super thronum meum? Quia descendit hodie & immolauit boues & pinguia, &c.* Quid auditis Dauid, vocatâ ad se Bethsabee, promissum q; olim fecerat, renouauit, & Salomonē filiū ei⁹, regē ac successorē denuo designauit. vtq; hoc foret euidētius, tres ad se viros vocari iussit, regni fulcra & robora, Sadoc, Nathan & Banaiam, qui per vniuersos regni limites diuulgarēt, non Adoniā sed Salomonē ad paternū soliū euehēdum. quo audito, Adonias & quotquot ei⁹ partes sequebātur, mirū in modū pculsi sunt. Promiserat, Auditores, toties naturæ humanę Pater æternus, ipse quin ēt angelus Marię filiū illius fore regē. *Dabit illi Dominus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternū*: cum q; videret Herodē, nō vero Iesum filiū pacificum, dominari, iurauit, nō illum sed hunc, vti promiserat, regnaturū. Atq; ideo stellā in Orientē destinat, quę tres reges inuictissimos gentium omniū decora & ornamenta ad se vocet, qui verū Salomonem Iesum Christum adorarent, eum q; per vniuersum orbē regem esse promulgarent, munera q; ei & xenia, vt principi summo aç legitimo, non vero alienigenæ Herodi, afferrent. Hinc aiunt, *Vbi est qui natus est rex Iudæorum?* Quo audito Herodes Idumæus, omnisq; eius aula perculsa est, *Turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo.* Annon omnia exactissime conueniunt, & optime coincidunt? sed addam & alia.

3. *Reg.* 1.

Luc. 1.

Isa. 38. 4. *Reg.* 20. 2. *Paral.* 32.

In Ezechiæ regis gratiam decem gradibus solis vmbram

vmbram in horologio retrocedere permisit Deus quod cum Astrologi Babylonij percepissent, Regi eorum audiuissent, ob Ezechiã regem Israel hoc factum, legationem in Iudæam vna cum muneribus destinauit, quæ simul amicitiam illius exposcerent. Arrigite aures & animum Christiani, idipsum & hic contingere videbitis. In gratiam nati Iesu, ideo Deus stellam Magis in Oriente demonstrauit, qui cum ob Messiam natũ, eandem apparere intellexissent, vna cum munerib. eum adoratũ venerunt. Sed non cuncta in hac figura cum figurato sint paria. Legati siquidẽ Regis Babylonij Ezechiã in amplissimo ac splendidissimo palatio, auro & gaza referto, repererunt, Magi vero Christũ in stabulo in summa egestate & inopia. Illis Ezechias diuitias demonstrauit, thesauros aperuit, in ijsq; gloriatus est; at Christus his nonnisi præsepe, paleas & animalia ostẽdit. Hiccine honor est, Saluator mundi, quem regali huic legationi exhibes? itane principes illos externos excipis? sed sistendum hic, nec profundius mysteriorũ horum abyssus penetranda. Sed iam satis superq; primam hanc partẽ prosecuti ad alteram veniamus, & quomodo Principes hi Regem natum adorarint, dispiciamus.

Multũ iam itineris confecerant, & Ierosolymã vsq; peruenerant, palatiũ Herodis ingrediuntur, inquirunt, *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?* Herodes turbatur, & omnis ciuitas cum illo. O rem nouam, sed admirabilem! Paruulum in præsepio vagientem regibus, vrbibus, ipsis quin etiam regnis timorem incutere? Mirabile & prodigij simile videatur, digitos ad luminis vmbrã apparentes regno Babylonico metũ inijcere, ac non vero mirabilius est, paruulum in stabulo iacentem, in præsepio reclinatũ Iudæam vniuersam percellere ac turbare.

Daniel. 5.

Et nunc reges intelligite; si solorum digitorum tanta potentia sit ac fortitudo, quanta totius manus, quanta brachij futura est? si metuant Herodes eiusq; sequaces, quid alios facere par est?

O Iudæi, ô Scribæ, ô legum Doctores & Rabini, itane tremitis & trepidatis in ædib. vestris commorantes, adeo vt foras prodire nõ audeatis? hæccine audietis, & puerum cum illis adorare detrectabitis? Misistis olim legatos ad Zachariæ filium in solitudinem, & ad Messiã vestrum in Bethleem nullos destinabitis? Bene dicitis, idq; iuxta Prophe- 2. *Reg.* 16. *ser.* 56. *de diuersis.*
tas, in Bethleem eum Iuda nasci debere, nemo tñ vestrum credit. Similes estis Achitopheli, qui alijs quidem optime, sibi vero pessime consulebat. Augustin. vero fabris vos comparat, qui arcam Noë compegerunt, qua ille cũ suis diluuio eriperetur, ipsi verò excluderẽtur. O insensati & excæcati Iudæi! ecce Magi, Philosophi, Astrologi, nudæ Prophetiæ Balaã, qui vnus è maiorib. eorum fuit, *Orietur stella ex Iacob*, innixi, regnum & suos deseruêre, longum iter instituunt, paruulũ Messiã adoratum veniunt: & vos, tot Propheticis illustrati vaticinijs & oraculis, domo vestra non egrediemini, vt vbinam locorum inueniendus sit, inquiratis.

Ecce, subierunt iam stabulũ, hoc indicant stãtes præ forib. cameli & dromedarij, de quib. locutus Isaias ait. *Quando fortitudo gentium venerit tibi, inun-* *Isai.* 40.
datio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Ephra. Ecce Mariam proni salutant, ac puerum supplices adorant, *Et intrantes, inuenerunt puerum cum Maria Matre eius.* Non legitur Ioseph in stabulo tunc fuisse: disponente ita temporum vices sanctissimo spiritu, ne imbecilles illi neophyti, in fide non vsque adeo confirmati, illum vt Patrẽ pueri haberent. Hinc etiam colligere possumus, Beatissimam

Dei-

Deiparam dono linguarum à Spiritu S. donatã fuisse: quis enim hos reges excepisset, quis ijs locutus fuisset, quis intelligere, nisi illa, omnium linguarum cognitione illustrata eorũ idioma intelexisset? Præsertim cum Ioseph non adesset, ipse paruulus & linguis & infans esset, nullumq; ad manum interpretem haberent. Sed ad lineam.

Vix intrauerant stabulum Magi, quin confestim proni paruulũ adorarint, omnique illi obsequium exhibuerint, *Et procidentes adorauerunt eum.* Ô regia humilitas ac submissio! Prædixerat hoc olim Isaias. *Erunt reges nutritij tui, vultu terræ adorabunt & puluerem pedum tuorum lingent*, ac tu Psalmista *Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent.* Quanã obsecro de causa, ô Principes tanto puero huic honorẽ exhibetis, cur ita vos submittitis, proni in terrã caditis, aut eum adoratis? vbinam est illa diuinitas, maiestas, vbinã Angeli, vbinam miracula, quæ demiremini? Illene est, quẽ coram Herode regẽ Iudæorum nominastis? Vbinam illius palatium, vbi aula, vbi corporis stipatores & laterones? vbi omnis nobilitas? vbi splendor & dignitas? quid hic præter stabulum, præsepe, animalia, bouẽ & asinum intuemini? quam inops equide

Isa. 49. *Psal.* 71. *Gen.* 27.

Tacendum hic est ô anima, hęc quidẽ exterioribus, sed internis & mẽtis oculis sublimiora & altiora contẽplantur. Sensus exterior paruulum ijs ante oculos ponit, sed fides eum depingit, vt Deũ. Et quemadmodũ senecio ille Isaac cęcutiens & caligans Iacob filiũ, licet in mentito habitu, agnouit. Ita Magi hi quamuis oculi eorum præ lippitudine gentilitatis nimium quantũ caligarent, Deum tñ verum in hominum latentem habitu, & vilib. humanæ naturæ pannis coopertum agnoscunt. Similitudine quadam nota rem notiorem faciam.

Acci-

Accidit interdū reges & Principes in emētito habitu per regni sui, puincias, ne à subditis agnoscātur, oberrare, vt plurimos Frācię Reges olim factitasse historię monumētis proditū est, verū si penitꝰ eorundē & agēdi & loquēdi rationē quis intueatur, videbit quāprimū sublimiꝰ, quid sub vili illo pallio delitescere: manuū siquidē mollities nobilitatē & otiū arguet, verba aulā sapient, omnisq; motꝰ & actus regiā dignitatē, non vero mechanicā artē prę se ferēt. Ecce summus ille Regū Rex cū in fictitio hominū habitu per mundi huius regnū incederet, (*formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo*) naturāq; humanā assumpsisset, reges hi Eoi proprius eū considerātes, eiusq; manꝰ inspiciētes, i. opera illiꝰ contēplantes, quod s. adoretur ab Angelis, ab Herode Rege timeretur, alijsque in rebus potentiam suā declararet, statim iudicāt, nihil hic vulgare, sed diuina omnia ac supra hominū sapiētiā subesse. Deinde verba illiꝰ attendētes & loquelam illā fascinatoriā, qua & omnes in admirationē rapere, ægris mederi, mortuos ad vitā reuocare, ac dæmonib. metum incutere debebat, considerātes, quamprimū censent, hæc omnia aulam, palatium, nobilitatem ac dignitatem regiam spirare.

An non meministis, quā sincere & liquide iudicauerit latro ille in cruce de Christo, quāuis namque eum miserū, plagis liuidū, vulnerib. coopertū, sanguineos stillantē riuos, in crucem, in medio latronum actū, morti proximū cerneret, oculos vlteriꝰ tamen sustulit adeo, vt diuinitatē sese occultantē perspexerit, magnaq; animi constātia dixerit, *Memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Ecquæ illa fides fuit! at non minor Magorū extitit, qui licet nōnisi paruulū pannis inuolutum cernerēt, eundem tamen vt Deum adorant, ac sub illa paupertate laten- *Matth. 27.*

latentem quandam maiestatem agnoscant, & cum Isaia exclamare coguntur, *Vere tu Deus absconditus*

Ecquæ cum paruulo hoc verba habuisse oportuit, quos sermones miscuisse? Innuit aliqua Ieremias dum agit, *Ad te gentes venient ab extremis terræ & dicent, Mendacium possederunt patres nostri, vanitatem quæ eis non profuit.* id est, Ataui & proaui nostri magna in cœcitate & caligine obscura versati sunt, cum vero relicto Deo, idolis immolarunt. Tu enim solus Deus es, tu Deorum omnium summus tu dignus quem vniuersa mundi huius machina adoret, qui vnus es essentia, & personis trinus.

Ierem. 16.

2. Reg. 7.

Cum hæc, pedib. interea oscula infigendo, infigendo, amplexando, salutando, adorando, & eum velut numen, proferunt, oculos circumquaq; rētes loci, in quo nasci voluit, vtilitatē ac paupertatem demirantur, atq; in admirationē rapti verba illa Dauidis, quæ pudore confusus Nathani ad vsurpasse, visi sunt: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita in medio pellium?* Idem pudor Magorum ore verba eadem videtur elicuisse atq; huiusmodi sermonē efformasse. Aequum videtur Domine, in stabulo te nasci, in præsepio reclinari, frigori & aëris inclementiæ exponi, à foeno animalib. seruari, nos autē in regnis nostris palatia splendidissima incolere, delicijs abundare, magna nobilium caterua circumagi? Atria nostra triclinia sunt, aurata sunt, domus nostræ aulæis conuestitæ, tu vero ô summe regum Rex in sordib. volutaris, in præsepio iaces, in palea reclinatus es, in stabulo commoraris. O ingens humilitas nostram coarguēs vanitatem! ô paupertas nostras culpans diuitias! Erramus igitur, insanimus, atq; hoc decendo, *procidentes adorauerunt eum.*

Prudens illa iuxta ac pulcra Rebecca cum pre-

tiosis

tiosis induta monilibus, camelóq; vecta, futurum sponsum, Isaac, magni Abrahæ filium vidisset, protinus descendit: indignum scilicet arbitrata, se superbè indutam camelo insidere, dilectum vero suum peditem iter conficere, Prudentes illi Principes, qui diuitijs & auro onusti, camelisq; & dromedarijs inuecti patriâ egressi erant, cum paruulum Iesum summi Dei filium in terra iacentem, inter animalia in præsepio reclinatum cernerent, statim camelis descendunt, indignumq; censent, Creatorem tanta in humilitate & paupertate nudum incedere, se vero creaturas tantam vanitatẽ, superbiamq; amplecti & consectari. Quamobrem cõfusi & erubescentes, *Procidentes adorauerunt eum.* *Gen. 24.*

At non hîc eorum stetit humilitas, sed postquã animo demisso eum adorarunt, *apertis thesauris obtulerunt ei aurum, thus & myrrham.* credibile porro est hæc eos verba muneribus adiunxisse: Cœlorum terræq; rector ac dominator amplissime, cuius natiuitatem stella magistra didicimus; Regum omnium summe ac prime, benigno quæso oculo munuscula quæ Vasalli Principi suo clementissimo offerunt, intuere, acgrata tibi sint ea & accepta. Thus tibi velut Deo, aurum vt Regi, myrrhã vt Messiæ offerunt; thus diuinitatis, aurũ humanitatis, myrrha sacerdotij tui symbolũ est. Quod Poëta succincte complectens ait,

Aurum, thus, myrrham, regiq; hominiq;, Deoq;
Dona ferunt.

Hæc ad nostram doctrinam dicta sint Auditores; Non enim sufficit his Christum adorasse, sed munera quin etiam offerunt. non satis quippe est, diuinam adorare & credere potentiam, sed charitas etiam exercenda est, eleemosynæq; in pauperes erogandæ, fides & opera plerumq; coniunguntur, Magi & adorant Christum, & munera ei offerunt.

adoratio & misericordiæ opera simul semper progrediantur necesse est. Plurimi siquidem fidem adorationem in ore habent, misericordia vero anima penitus exulat.

Figura. Nullum in veteri lege animal mundum habebatur, nisi quod ruminaret, atq; vngulam bisidam haberet. Ad eundem modum illa demum anima sancta ac pura dicenda est, quæ vngulam bisidam habeat, id est, quæ eleemosynam & charitatem cõfectetur. hæc namq; fissura eleemosynas, aliaq; opera misericordiæ denotat. quarum vero pedes bisidi non sunt, immundæ censeri debent.

Luc. 7. Ficus illa Euangelica, quæ fructu sed non folio carebat, à Christo velut anathemate percussa, quæ primum exaruit. Ita qui fidem habent & non charitatem, qui Deum constanter adorant, proximo vero misericordiã denegant, aridæ ficus sunt, atq; à Deo maledici maledictæq; exarescere, magnã sui infamiã merẽtur. At quotnam, Deus bone, huiusmodi hodierna die reperire est arbores! sed nõ ita profecto Magi nostri feciſſe visi sunt, qui postquam Christum adorarunt, munera quoq; pretiosissima eidem offerunt.

Notandum porro hic est, omnem Deo thesaurum eos aperuisse: vnde discimus, Deo soli omnia nostra, possessiones, bona, & quidquid demum hic habemus accepta referenda esse; ac pessime agere eos atq; erga Deum ingratos existere, qui pauperi sua occludunt, arcis eadem includentes. Considerandum hic item, Christo illos, non autem Herodi, thesauros aperuisse. Multi vero, pro dolor! hodie penitus contrarium agunt, qui scilicet thesauros, diuitias, arcas suas, non Deo vel pauperibus, sed Herodi, mundo, lusui, vanitatibus, inanijs referant. O rem deplorandam!

Hinc

Hinc à Propheta Ezechias Rex castigatus est, q; diuitias, thesauros, similiaq; legatis Babyloniorũ ostendisset. Docentur hic illi ac correptione censentur dignissimi, qui bona sua, diuitias, possessiones, reditus, idololatris Babylonicis, id est dissolutionibus, laruis, lusui, ineptijs, stoliditati mundanæ, & tripudijs demonstrant, id est in res vanas impendunt. At non ita Reges nostri, qui soli Deo thesauros suos reserãt, *Et apertis thesauris obtulerunt ei*, &c. *4. Reg. 2.*

Magna & opaca illa arbor, quã Nabuchodonosor vidit, cuius rami vtrumq; mundi cardinem tãgebant, quæq; frondibus & fructibus luxuriabat tandem excisa fuit eiusq; fructibus animalia saginata. Opulenti & pecunioſi mundi huius, (qui instar ingentis cuiusdam arboris cæteris hominibus videntur, auro, inquam, argento, pecunijs, reditibus onusti; at qui nonnisi in brutales vsus eadem insumunt quo nimirum gulæ & sensualitati alijsq; brutalibus appetitibus satisfaciant) ingens profecto discrimen adeunt, ne instar arboris huius exscindãtur, libro vitæ deleantur, vindicem diuinæ iustitiæ securim experiãtur, itaq; in flammas æternales conijciantur. *Dan. 4.*

Epulo ille Euangelicus, qui loculos euacuabat in delicias, in voluptates, in canes & aues, in vestes splendidas & magnificas, atq; in luxum pecunias prodigebat, non vero in pauperes, aut in lazarum; in inferno tandem sepultus gemuit. Verẽdum profecto est, ne qui similem hoc in mundo vitam ducunt, similem quoq; apud inferos cruciatum experiantur, qui nimirum Reges hos non sunt imitati, qui apertis thesauris suis Christo recens nato obtulerunt aurum, thus & myrrham. *Luc. 16.*

Sed filum orationis iam abrũpamus, eorumq;

Tria in regibus his imitanda sunt.

iter & munera seponamus: quin eos potius imitemur, exemplar eorum quam proxime sequamur. Tria nos illi docent, promptam obedientiam, munerum oblationem, ac per aliud iter in patriam reuersionem. Obedientiam inquam: quam primum enim vt stellam videre, quæ eos ad iter suscipiendum inuitabat, in viam se dedêre. Hos nos imitemur oportet non desunt enim stellæ quæ nos ad Deum vocent, at nos easdem vel non videmus, vel earum nutum aut monita non sequimur. Stellæ siquidem sunt exemplа Sanctorum, vt Leo Magnus ait; sanctæ item prædicationes & inspirationes internę, quibus nos Deus ad se vocet iuxta opinionem Greg. Pontificis. Sed quæ nostra malitia est, oculos occludimus, earumq; ductum sequi detrectamus.

Ser. 3. de Epiphan. Homil. 36. in Euangel.

Munera quin etiam imitanda sunt, & imprimis quod primo aurum obtulerint: hoc symbolum charitatis est, quæ inter ceteras virtutes, non secus atq; aurum inter metalla, prima est. hæc igitur præ cæteris Deo offerenda. nam, vt D. Thomas ait, amor omnium donorum primum est, ac velut nitor, cuius adminiculo & auxilio cæteræ virtutes in scenam prodeunt. Secundum donum thus est, per quod ipsa designatur oratio, quæ animo charitate erga Deum incenso profecta, Deo iucundissimum odorem dirigit, ac velut thymiama gratissimum adolet, quod omnes alios odores longe superet. Vltimum est oblatio myrrhæ, quæ mortem designat, & qua mortuorum corpora condiuntur. Docemur hic, sensus, concupiscentias, voluntatem denique nostram mortificandam esse, ac veluti gladio iugulandam, adeo vt vitam & omnem ergà res mundanas gustum amittat, sequendum hic est consilium Caiphæ Pontificis, qui de Christo morti adiudi-

3. part. qu. 38. art. 2.

adiudicando dicebat, *Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo.* Vt igitur vniuersa sensuum nostrorum multitudo morte eripiatur, vnum hominē mori necesse est; id est, voluntatem, quæ præcipua eiusdem pars est, mortificari: Passiones stirpitus euelli non posse fateor, & radices sensualitatis penitus præcidi posse nego, sunt tamen refrenandæ, ac mortificandæ, & Iesu Christo, in modum myrrhæ, piorum horum imitatione, offerendæ.

Leuitis olim in veteri lege præcepit Deus, omnes vt corporis pilos raderent: noluit eosdem stirpitus euelli, sed tantum abradi. Pili superflua naturæ excrementa sunt & simul figura passionum nostrarum quæ vna cum natura & ætate excrescunt. has non euelli sed sancta mortificationis nouacula abradi, sibiq; in oblationem, velut myrrham quamdam regiam, dari vult Deus. *Num. 3.*

Reditus adhæc Principum horum in patriam imitandus est: nam, teste Euangelista, per aliam viam reuersi sunt in regionem. Venerant siquidem per latam idololatriæ & infidelitatis viam, per regiam vitæ emendationis conuersionisq; viam reuersi sunt. Hoc ipsum nos imitari oportet. cum enim per difficiles illas ac molestas scelerum vias ambitione, libidinibus, auaritia, inuidia & & rancore plenas, per viam illam latam quæ ad perditionem & infernum ducit, ad Ecclesiam accedimus; per aliā redeundum est, & iter gratiæ contritionis, pœnitentiæ insistendum, iter inquam quod recta ad æternam beatitudinem ac gaudia cælestia ducit. Hoc scilicet fecêre Magi nostri, qui per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

Dominus apud aliquem Prophetarū, (Ezechielem puto) præcipit vt quicumq; templum ingrederetur, per aliā portam eodem egrederetur. Sen-

sus mysterij est, vt quicumq; ad cõfessionem accedunt, vel Deo in Ecclesia se repræsentãt, per aliam q̃ intrauerant portam egrederentur, id est, eadem peccata quibus onusti intrauerant, non exportent. Cõtra ac Pharisæus ille Euangelicus, q eadem, qua templum intrauerat porta exijt, domum sc. eadem qua venerat ambitione, fastu, & vanitate grauatus reuersus est. At non ita Reges nostri, viam namque mutãt, peccatores siquidẽ venerant, iusti redierunt, ac per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

Luc. 12.

Et quoniã de reditu verba facimus, gloriosum mihi futurũ est, pios illos Principes in patriam tam lõgo itinere redeuntes comitari, & æquum, ijs suæ conuasantibus, sarcinasq; colligentibus, me meã conuasare; æquum est inquã vt receptui iam canã, vobis vale dicã, & cum Lycurgi facto finem concionum mearum faciã. Hic cum optimis rem. Lacedæmoniorum legib. stabilijsset, variasq; cõstitutiones reip. salutares edidisset, in concione publicè ad populum ait, velle se Delphos, vt de legibus suis Deum consulat, proficisci, sed non prius se interdare velle, quam sancte se omnes, quidquid decretum esset, donec Delphis reuerteretur, obseruaturos iurassent. Quod cum omnes libentissime fecissent, in viam se dedit. Delphos cum venisset, Deum consuluit, num Lacedæmonij, quamdiu leges suas obseruarent, prospere agerent. Acturos respondit Deus nec prius pessum & in deterius abituros, quã easdem neglexissent, & reuera quingentis aut amplius annis quibus sancte easdem & exacte obseruarunt, eorum resp. Græciæ caput & Princeps extitit. Lycurgus autẽ audito tam præclaro oraculo, gratijsq; Deo actis in patriam reuerti noluit, sed fame emori maluit: imo & à morte cineres suos, ne mortuus forte in patriã rediret, in mare spargi voluit.

Plut in Lycurgo.

voluit. vt nimirũ Lacedæmonij, ipſo nec viuo nec mortuo in patriã redeunte, promiſsis ſtãtes, eiuſdem leges in perpetuum obſeruarent, nulloq; vnquam tempore, vti iurauerant, eoſdem violarent.

Equidem Lycurgi exemplo, à longo iam tẽpore conſcientiarum veſtrarũ remp. conſtituere conatus ſum, easq; in optimum ordinem redigere, atq; ideo varias & quidem grauiſsimas leges produxi, non quidem domi meæ natas, aut fornace eductas mea, ſed cœleſtes, diuinas, Deoq; auctore promulgatas. leges quæ mortem, iudicium, infernum, ac gloriam cœleſtem reſpiciunt, ſc. omnibus fatalẽ moriendi legem impoſitã corpora noſtra violenter hinc letho abripienda, cœmeteria tã Reges quã colonos recipere. Deinde oẽs coram ſummo iudice cõſiſtere debere, & in tribunali illo ſeueriſsimo de tota vita rationẽ exactiſsimam reddendã eſſe: infernalia ſupplicia impijs diuinæq; maieſtati repugnantibus ſuſtinẽda, ignem apud inferos paratũ flagitioſis, qui corpora ſimul & animas adurat, & non comburat, quiq; ſemper ardeat, & non conſumatur. Deniq; in nouis & probis gloriã interminabilem in cœlis præparatam vitam perennem, à qua mors exulat, vbi nulla ęrumna, nulla moleſtia, ſed voluptas, deliciæ, iubilus, exultatio, honor nũquam finẽ habiturus. O leges ſanctiſsimas! Adieram oraculum illud veteris teſtamẽti, Salomonẽ, conſulturus, num eæ æque forent, & ad ſalutem conducerent; reſpondit ille, felicem, qui eas obſeruaret, fore, vitamq; nullis peccatis ducturum contaminatam, ſed Angelorum in terris puritatem imitaturum. Ecce reſonſum eius. *Recordare nouiſsima tua & in æternum non peccabis.* Eccleſ. 7.

Cum igitur iam in pcinctu ſim quo à vobis diſcedã, prius diſceſſum inſtituere nolui, quam ſancte

mihi omnes & solemniter iuraueritis, vos harum vsq; in reditum meum, fore obseruantissimos. Et si mortem optare fas esset, equidem libenter eandem subirem, vt, me non amplius ad vos redeunte, promissio ac iuramentum vestrum, quod de obseruandis legibus meis præstiteratis, perpetuum foret.

Acto. 20. Illa fuit valedictio Lycurgi, quam hodie & mihi assumo, cui & aliam Apostoli Pauli, magni illius doctoris & præconis Euangelij per vniuersum orbem, cum Milesijs valediceret, subnecto: *Ecce nunc ego scio, quia amplius faciem meam non videbitis vos omnes, per quos transiui, prædicans regnum Dei; quapropter contestor vos quia mundus sum à sanguine omnium; non enim subterfugi, quo minus omne Dei consilium annuntiarem vobis: attendite vobis.* Non absurdum autem videatur Auditores, si eisdē vos hodie verbis compellem, ab vrbe vestra discessurus, in qua tantoā tempore concionatus sum, & Euangeliū annuntiaui, quiq; ignorem vtrum vos alias visurus sim; Quapropter contestor vos omnes, quia mundus sum & innocuus; si enim sanguis homicidium spirituale, id est, peccatum, inter vos adhuc dominetur, mihi eadem imputari non debent: non enim subterfugi quo minus omnem veritatem annuntiarem, scelera vestra reprehenderem, consilium & voluntatem Dei sincere vobis aperirem. Igitur attendite vobis vitam in melius commutate, ad Deum conuertimini, & diligenter cauete ne quod pater ille familias in Euangelio in agro suo deplorauit (qui cum bonum semen seminasset in agro suo, *venit inimicus homo & superseminauit zizania.*) Ita animarum vestrarum agro deplorare cogar, cum enim hoc illi nuntiaretur, dolore & amaritudine plenus modeste ait, *Inimicus homo fecit.*

Matth. 13.

Quam

Quam graue mihi putatis, foret, poſtquam tot bona ſemina in nobilis parochiæ veſtræ agro ſeminarim (*ſemen eſt verbum Dei*) tot vitia eradicauerim, peccatis denuo ſuccreſcentibus, audire à quoquam, *Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo, vnde habet Zizania?* nonne tot Sanctas conciones eaſq; efficaces inſtituiſti, tot præclaros conceptus produxiſti, toties ad virtutum exercitium Auditores adhortatus es? vnde ergo lolium, paliurus? vnde adhuc inimicitiæ, vindictę deſiderium, auaritia & immoderatus erga diuitias amor, vnde viuit adhuc luxus, libido ac diſſolutio? Quid hic replicem aliud, quam quod paterfamilias gemēs, ait: *inimicus homo*, id eſt, diabolus *hoc fecit*? Satan hęc Zizania ſuperſeminauit. Nolite pati, hocce mihi vt eueniat, hocce vt in vobis videre cogar: vt ſcil. peccatis deſtructis eadem in animis exſurgant, & extirpata repullulent. *Matth.13.*

Hebręorum Dux Ioſue cum ad ſonum tubarum ſacerdotalium vrbis Ierichuntinæ muros deſtruxiſſet, maledixit ei, qui eoſdem reędificare conaretur: *Maledictus*, inquit, *qui readificarit mœnia Iericho.* Toto hoc Aduentus tempore Ioſuam egi, tubaque Euangelica peccatorum muros & propugnacula vitiorum deijcere conatus ſum, & reuera eadem iam ad terram proſtrata puto: quin ē. omne maledictionum genus imprecor ijs, qui eadem reparabunt, & ad priora delicta velut canis ad vomitum, reuertentur. Hoc igitur iam prohibeo, atq; hoc eſt quod imprimis vobis curæ eſſe velim. *Ioſ. 6.*

Deinde immenſas vobis gratias ago, q; ad hanc me cathedram euexeritis, in q; audiendo diligentes & aſsidui fueritis. Vobis quidē hoc gloriæ magnæ fuerit, at me ſingulari ratione deuinxeritis, veſtrā vt vbicumq; locorū pietatem deprædicem,

merita erga me vestra exaggerem, affectum laud. vestraq; in me officia obsequio atq; memoria sempiterna celebrē. Adhæc, si minus forte vobis satisfecerim, vt disertior alius & doctior forsitan satisfecisset, aut si gratus vsq; adeo vobis non exstiterim, aut si me affectus, id est, maior & insolitus feruentis concionatoris impetus extra debitos decori & officij limites interdum abripuit, excusate me obsecro, ac cogitate vehementiores illos ebullientis animi feruores & æstus mihi naturales esse, bonum publicum animarumq; salutem, nullam vero malitiam respicere. Si quid deniq; inter tot argumenta, ac conceptus Theologicos dignum repereritis, dum tempus & ratio postularit, vsurpate, vtilitatem inde aliquam colligite, Deum laudate, omniaq; ad gloriam illius dirigite.

Tu vero ô ęterne Deus solus es, cui omnis honor debetur & gloria: tu es, in cuius nominis honorem laborem hunc suscepi, & ad quem solum omne eius meritum & gloria referenda est. hanc igitur omnem tibi acceptam refero, te laudo, tibi gratias ago, supplexq; rogo, nobis vt gratiam nullo tempore deneges, sed inuiolatam semper eam conserues. Equidem summe Deus, qui instar periti nauarchi totum hoc iter direxisti, efficiam, nunquam vt me ingratitudinis arguas, sed omnem dabo operam, vt singularem hanc quam à te accepi gratiam, digne expendens, in æternum laudes tuas deprædicem. *Benedic* itaq; *anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius.* Tibiq; etiam ô sacratissima, augustissima, gloriosissimaq; Virgo singulares me gratiarum actiones debere profiteor, scio enim, quantum mihi intercessione & precibus tuis vtilitatis accesserit, scio, quam mihi apud filium patrocinio tuo profueris. Exstitisti nimirum ô lucidum

cidum fidus, quod mundi huius mari imperas, in nauigatione hac mea velut cynosura, & nauicula mea sub tuo semper horoscopo hoc in æquore nauigauit, quæ cum modo tam feliciter portum ingrediatur, æquum est, vt tibi etiam ex voto gratias agam, post Deum vt te honorem, laudem, celebrē, decantem, millęq; tibi nominib. maneam deuinctus. O Virgo concionantium Dux, Doctorum tutela, Philosophorum magistra, laudum mearum sacrificium benigno hodie vultu accipe, tuisq; feruentibus precib. mihi impetra, vt cum totum hoc opus ad illius, cuius tu mater es, gloriam tendat, ipse auctor omni vana gloria exclusa, & agnoscens omnia cœlo descendere, suiipsius quoq; salutem operetur, non vero damnationem incurrat, *ne cum alijs*, iuxta Apostolum, *prædicauerit, ipse reprobus efficiatur*. Nunquam hocce mihi quæso accidat infortunium, sed eam quam alios docui viam insistam, viam sc. quæ ad æternam beatitudinem conducit, cuius nos qui omnia nutu suo temperat, & in sęcula sæculorum viuit, Deus, compotes reddat.

IN FESTO PVRIFICATIONIS B. MARIÆ VIRginis.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ. Luc. 2.

FIGVRA.

CVm Anna, Mater illa Samuelis, quæ de numero illustrium veteris Testamenti matronarum fuit, prius sterilis, filium diuinitus impetrasset; obtulit illum Domino, vt seruiret ei in ministerio templi omnibus diebus vitæ suæ; simulque cum oblatione filij, vitulum in gratiarum actio-

actionem immolauit. Hodierna porro die vide hic non Annam, sed Mariam matrem Iesu Chri templum ingredientem; quæ concepto prætera turę ordinem filio, eundem hodie in templum o fert, Patri æterno oblatura, atq; vna cum oblatio ne prolis, par turturum vti lex præscribebat, offer in sacrificium. Hoc est mysterium, quod totus ho die terrarum orbis demiratur, in eo namque sene cantant, viduæ prophetizant, luminaria resplen dent, & cuncta vndequaq; musica & cantu perstre punt. Quare age, anima, vt rem tam admirabilem pro dignitate dicendo explicare queas, accede a lucidam illam lampadem, recurre ad splendidam illum mundi solem, qui quidquid est radijs, illu strat, & cuius splendore omnia coruscant. Atq fortassis magnitudo illa luminis & splendoris a ciem tibi oculorum præstinguat, ac quandam re uti caliginem solares illi radij visui superinducat, ad Lunam potius properandum est, & prius Maria salutanda, cui cum Angelo dicamus.

AVE MARIA.

3 Esdr. 3 Contentio inter tres Persicos optimates.

Fuit olim non modica inter tres Persicos purpu ratos in atrio Darij Regis contentio, quidnam o omnibus quæ in mundo existunt, videtur esse for tissimum. Primus esse dixit vinum, quod summos æque atq; infimos, diuites simul & pauperes sibi subijciat. cui refragatus secundus asseruit, omnia fortissimũ esse Regem, qui quidquid est, vi armo rum potentiaq; concutiat & percellat; cuius ver ba instar legum habenda sint; cuius volũtas decre tum; & cuius vel minimus nutus, præceptum. Tertius verò, qui Zorobabel fuisse perhibetur, di xit esse mulierem; at fortiorem his omnibus vin cam esse veritatẽ: quippe qua nihil in mundo aut

fortius

fortius aut potentius inueniri queat; *ſuper omnia autem vincit veritas.* Verum veſtra mihi venia, viri Perſę, liceat in hunc diſputationis campum ingredi; ſinite me meum quoq; ſymbolum in medium proferre. nondum, mihi credite, veſtrum aliquis ſcopum tetigit, nemo veritatem adhuc reperit. Equidem fortiſsimam omnium eſſe dixerim humilitatem. Illa, illa namq; eſt, quæ Reges potentiſsimos edomat, diabolos coërcet, de Angelis triumphat, Deo arma è manibus eripit, eumq; ſuperat, ac denique mori cogit. Humilitas omniũ fortiſsima.

An non Benadad ad Regis Syrię nuntij, vili ſacco & cilicio induti, Achab Regem, humilitate flexerunt, quẽ armis ſuperare nequiuerant; & eum qui nihil niſi ſanguinẽ, mortem & exitium præ furore & rabie ſpirabat, an non hac agendi ratione manſuetum reddiderunt? 3. *Reg.* 20. Dauid in corde contrito in terram proſtratus, Angelum, qui ferro & gladio in populũ crudeliſsime ſæuiebat, exanimauit. 2. *Reg.* 24. Iob ſedens in ſimeto, ſeſeq; deijciens, ſatanam inſultantem deuicit & proſtrauit. Impius Rex Achab ſeſe coram Domino humilians, eidem multa mala interminati, arma violenter quodammodo è manibus eripuit. 3. *Reg.* 21. An non & te, ô Deus meus! eadem illa humilitas mori coëgit, de quo ſcribitur! *Philip.* 2. *Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem.* O vere admiranda tropæa! Nihil eſt ô humilitas, q̃ cum tua fortitudine aut potentia queat cõparari. Quẽadmodum n. ipſum zero, aut nullo, quod vocant, Arithmeticorum, ex ſe nullum prorſus conſtituit numerum, at alijs numeris appoſitũ eos facit denos, vicenos, centenos, imo & millenos. Ita quoq; & ipſa ex te quidẽ nihil es, inſtar zero; verum vbi te operib. noſtris ſemel accedere contigerit, mox ijs pondus & pretium incomparabile addis. hinc ait

ait Apost. *Pondus humilitatis nostræ.* tu quippe eam præter naturam rectâ ad cœlum subleuas, vt tam æternam promereantur.

Iud. 19. Non ineleganter sane crinibus Samsonis etiam comparari possit humilitas: omnis fortitudo & robur inuicti illius ducis, si forte meminisitis, qui Philisthæos expugnabat, in crinib. sita erant; quibus tamen nihil est in homine, aut vili, aut imbecillius. Ita quoq; omnis animæ nostræ potentia & virtus, qua dæmones expugnamus, & sternimus in sola humilitate sita est, cum nihil tamen in mundo aut contemptum æque aut abiectum. Dauid adolescens, armis & lorica regia grauatus potius quam indutus, ingentem illam molem, spurium illum gigantem non potuit expugnare, & Saulis gener fieri; verũ inermis penitus in aciem procedens, sola funda & lapidibus armatus, pastoritio amictus habitu, & Goliath superauit, & gener Regis factus est. Fuit hoc, Auditores, fuit insigne huiusce humilitatis præsagium, præsagium inquam, è quo liquido appareat, nos armis & insignibus mundanis indutos, superbia s. vanitate, & ambitione infernales illos gigantes minimme vel oppugnare, vel expugnare, aut etiam filios Dei fieri posse, verum humilitatis armis circumdatos, vtrumq; facile nulloq; negotio consecuturos.

Reg. 17.

O sancta & diuina humilitas! ẽt sublimius multo te efferã, & maiori te etiã præconio celebrabo. Etenamq; sentiunt fulmina, ignes, tẽpestates & tonitrua. Etenim *feriunt* vt plurimũ, sicuti olim cecinit Horatius, *summos fulmina montes, Et celsa grauiore casu decidunt turres*; valles autem camporumq; planities intacta relinquuntur. Ad eundem plane modum, diuinorũ iudiciorũ fulmina, sublimia illa superborũ capita (qui mundi huius mõtes fastigiaq; vere

vere nominari possunt) frequentissime feriũt, humiles autẽ & dimisse de seipsis sentientes, intactos prætereunt. Atq; hoc ipsum est, quod insignis ille Philosophus Æsopus olim petenti, quid super æthereos orbes Iupiter ageret, respondit, *Excelsa*, inquit, *humiliat, & extollit humilia*. Hausisti id forsitan sacris è libris Æsope, in quibus scriptum legimus. *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles*. Item: *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit*. Et alio loco: *Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam*.

Præclarũ veteris Philosophi apopht. *Luc.* 1. *Psal.* 117. *Iacob.* 4.

Succinum, rerum naturalium scriptores, omnia festucarum genera ad se attrahere perhibẽt, excepto Basilico, herba sc. quæ Capitalis vulgo nominatur, quæ caput & cerebrum fumosis exhalationibus opplere consueuit. Succinum dicere poterimus Deum, nosipsos vero festucas: trahit nos quidem supernaturale illud succinum ad se, suaq; dona, virtutes thesauroſq; gratiarum omnib. communicat, ac veluti prodigit; non tamen superbis, qui sunt instar Basilici huius, quiq; caput inanibus ambitionis, prauorum affectuum, vanitatum inaniumq; desideriorum fumis oppletum habent.

Mira succini natura. *Scalig. exer.* 140. *num.* 2.

Narrat Onuphrius vet⁹ ille Anachoretes parabolam, quæ huic rei optime visa est quadrare: Arbores sc, olim de feritate hominum, quotidie sese amputantium, & ne altius excrescerent impedientiũ, expostulantes, concilium inter se coëgisse, quo ratio aliqua statueretur, qua huic malo remediũ adhiberi, atq; huic feritati, occurri in tẽpore opportuneq; posset. Cum iam omnium sententiæ rogarentur, & quid quæq; faciẽdum decreuisset, exquireretur, ecce tibi aliquam è sublime nutantib. cedris Libani, velut cæteris eminentiorẽ assurgere, communiq; omniũ voce demonstrare, nullum

Parabola veteris anachoretæ.

ad

ad hominum feritatem impediendam, & resti
in tuto collocandas, præstantius remediũ excog
tari aut suggeri posse, quam si arbores omnes co
muni voluntate ligna denegarent, è quib. ma
bria securiũ edolentur: cum enim illæ manubr
caruerint arbores, ab hominib. nõ amplius amp
tandas. Audita est hæc cũ silẽtio & stupore vnive
sarum: illis a. ob tam inexspectatũ consiliũ in ad
mirationem raptis, ecce tibi ex angulo adrepe
exiguum quendam rubũ, qui in locis humilib
dumosisq; succreuerat, quiq; silentium indicen
audiri postulabat: Ne pergite, inquit, vltẽrius o
cię; neq; enim tam è re nostra hocce cedri consil
quam fortasse arbitramini. nam ab hominib. q
dem securæ esse poterimus, securib. manubrio
carentibus: at à fulmine tutæ quomodo erimu
Non est mihi credite, melior aut præstãtior, ad l
bertatẽ nostram obtinendã, nos ipsas ab homini
violentia defendendas, homines simul & cœli
ludendum ratio, quã non adeo sublime crescend
caput efferre, at per terram potius serpere. Di
num plane consilium, quod animabus nostris o
time conueniat. ipsæ namq; sunt plantæ, planta
Psal. 133. *in domo Domini, in atriis domus Dei nostri*: dæmon
eas amputant & scindunt, nec non omni ration
destruunt & euellunt. Ad hanc itaq; rabiẽ, ad han
feritatẽ immanitatemq; superandam vnicũ pr
fecto consilium est, non adeo sublime excrescere,
aut sese superbiẽdo efferre, at humilia potius vbiq;
sectari. Videlicet hoc ipsum est. quod in Euangelio
Matth. 11. toties Dominus consulit: *Discite à me, quia mit*
Aug. ser. 10. de verb. Dom. *sum, & humilis corde.* Discite à me, vt explicat Au
gust. non mundos è nihilo creare, non mortuos ad
vitam reuocare, non miracula patrare, sed humi
litatem toto animo amplecti.

Idec

Ideo autem humile hoc & exiguum de humilitate loquens fundamẽtum posui, quod hodiernæ diei Euangeliũ nihil nisi humilitatẽ spiret: videbitis namq; hic duo insignia humilitatis exempla, qualia, audacter dixero, in mundo vix vnquã visa aut audita, vnum in matre, & alterum in filio. Mater ipsa purior, mundior, imo perfectior angelis, sese legi Purificationis, ac si de numero immundarum fuisset, subijcit. O admirabilem humilitatẽ! filius autem legislator, & conditor, lege omni superior, legem seruat, sinit se offerri, & vt mancipiũ diuendi. O duplicem humilitatem! *Postquam impleti sunt dies Purgationis Mariæ.* Primo vero de humilitate matris, ac deinde filij eius Iesu Christi verba faciemus. *Luc. 2.*

Quod ad primum quidem spectat: Contemplor hic in limine Euangelij, Virginem expleto quadraginta dierum tempore, quos in stabulo Bethleemitico permanserat, templum Ierosolymis intrantem, dilectum filium *speciosum forma præ filiis hominum*, vlnis gestantem, quo eundem Deo præsentaret, & sacrificium simul ad purificationẽ offerret. Memineritis oportet, Auditores, inter cæteras leges cæremoniales Iudæorũ, & legem fuisse de fœminis, quæ peperissent; vt nimirũ ea quæ mascu- *Psal. 44.*
lum peperisset, septem diebus hominum consortio abstineret; eo quippe tempore immunda habebatur; & octauo deinde die circumcideretur infans, ipsa vero triginta tribus dieb⁹ domo maneret inclusa, nec sanctuarium intraret donec implerẽtur dies purificationis. Quo tempore euoluto, filium ad templum portabat, ac sacrificium Deo pro se offerebat. Lex extat Leuitici 12. capite: *Mulier quæ suscepto semine peperit masculum.* *3. Reg. 10.*

Glorioſa igitur Virgo huic sese legi vltro subij-

Figuræ, quib. introit9 Virginis in templum declaratur.

ciens, cum iam quadriginta è beato ſuo partu dies templo abſtinuiſſet, hodierna die templum, hoſtiã pro purificatione ſua oblatura, ingreſſa eſt. Hodie potens illa Regina Saba, de longinquis regionibus veniens, poſt ompes Prophetas ſc. poſt Patriachas poſt Reges Iuda, intrauit palatium Salomonis, omni diuitiarum & aromatum genere onuſta *filiæ* quidem *multæ congregauerunt, ſibi diuitias*, at tu regnarum filia, ac filiarum regina, deferens pretioſam illam margaritam Euangelicam, redemptorem ſc. mundi Ieſum Chriſtum, *ſupergreſſa es vniuerſas*. Hodie ſcilicet ſplendida illa Luna, quæ quadraginta dierum ſpatio veluti eclipſi quadam laborans, inter paleas, in ſtabulo, ad præſepe Bethleemiticum, obſcura delituerat, completam ſeſe iam & perfectam in medio templi demonſtrauit. Hodie Arca illa fœderis, quæ tanto tempore in caſtris ſub tentorijs & papillionibus inter Philiſthæos habitauerat in tugurio inquam & ſtabulo, interq; animalia ad templum Salomonis delata eſt & ſuper alas Cherubim collocata.

Prou. 31.

3. *Reg.* 8.

Agite nunc animæ, animæ inq̃ ſanctæ, comitemini Virginem ad templũ properãtem, pijs deuotionis paſsibus eam ſtipantes, Videte obſecro, quãta humilitate, quantaq; paupertate filium, ſuum ſimul cõditorem vlnis geſtet: conſiderate, inquã, attentius & ad incomparabilem illam animi ſubmiſsionem, voluntariamq; illam purificationem defixi obſtupeſcite. Non aliter legi ſe ſubijcit, acſi de numero immundarum foret, quæ nullam tamen ex partu maculam contraxerat.

Quid agis, ô virgo, ô nimiũ humilis virgo? quid cogitas? tene hiſce legibus ſubijci? tene feminis peccatricib. commiſceri? Michol quidẽ filia regis, petulantia quadam muliebri, Dauid regi indumẽtis

tis regalibus exuto, ac plebi cõmisto, ante Arcam Domini saltitanti insultauit. at synagoga, subsannans nimirum illa Michol, lõge maiore cum ratione te exsibilare poterit, vbi te vestimentis regijs innocentiæ & iustitiæ indutã, ab alijs mulieribus non viderit discrepare, seruando scilicet purificationem & sacrificium coram Arca fœderis, nempe humanitatem filij tui offerendo.

Tradunt auctores, ô virgo beatissima, Iuliã Augusti Cęsaris filiam, cum quodam tẽpore admonita fuisset, vt fastũ deponeret, superbiam exueret, ac fucum mundumq; muliebrem eliminaret, patrem quippe intolerabilem illum ornatũ diutius ferre nõ posse, magna proteruia & arrogantia respondisse: Pater nõ amplius meminit se Cæsarem esse, cuius nutũ totus orbis veneratur: at ego memini me Cæsaris filiã, ac proinde primã omnium, quæ in mundo sunt reginarum: quare æquum est vt quæ sim exterius quoq; demonstrem. At tu, virgo beatissima, infinitis partibus Iuliam hãc & nobilitate & dignitate antecellis; fuit illa quidem Cæsaris filia. tu vero mater & sponsa Dei,

Sueton. in August.

quæ diuũm incedis regina, Deiq;
Et soror & coniux.

Virg. 1. Æn.

Atq; hæc cum ita sint, filius tamen tuus se circumcisioni vt peccator, & tu te purificationi, vt peccatrix subijcis. Ille se Deum esse oblitus est, & tu te Dei matrem. *Vere tibi*, ô virgo, ait præclare D. Bernardus, *non opus fuit purificatione, sed nunquid filio tuo circumcisione.*

Nunquid, ô superbiens anima, ad tantæ submissionis intuitum erubescis? tu quæ nihil es, & merum nihil, te te effers, iactas, & cœlo caput conaris inferre: & ecce, Virgo hæc, quæ omnibus præcellit, demittit se, humiliat se, & vsque ad infimum se se deijcit

Psal. n. 50.

deijcit? Tu quę peccatis es immersa & quotidie clamitas, *Et in peccatis concepit me mater mea*, superbis, & ecce, quæ sine vlla est macula, de qua totus orbis canit, *Tota pulchra es amica mea & macula non est in te*, se viliſsimam facit.

Obſtupeo humilitatem tuã, ô vere beata, & millies beata Virgo, laudo & deprædico pietatem, ſed offendit me nonnihil iſthæc tua purificatio. faciãt hoc filiæ Adam, faciant id mulieres immundæ, faciant hoc fœminæ peccatrices: te vero Reginam Angelorum Matrem Dei, imo ipſam puritatẽ hoc-ce facere, præter omnem rationem eſt. Nullo vnquam peccati næuo aut venialis, mortalis, etiam originalis, animam ô Virgo coinquinaſti: quid ergo tibi cum hac purificatione? Vixiſti ſemper inſtar Salamandræ, inter flammas peccatorum perpetuo verſata & tamen abſq; vſtulatione vel minima: ad quid igitur hæc purificatio? Fuiſti ſemper viridis ſacra illa laurus, æterno dedicata numini, quę nullo vnquam peccati fulgure vel minimum tacta eſt: ad quid igitur hæc purificatio? Fuiſti arca illa Noë, arca ſcilicet Ieſu Chriſti, quæ ſuper vndas diluuij originalis ſemper natitauit, nec vnquam in peccatorum oceano naufragium paſſa eſt: quid ergo neceſſe fuit purificari?

Figuræ q̃ declarent Virginem à peccatis sẽper immunem vixiſſe.

Quam bene de te, ô Virgo, dilectus tuus dixit, *ſicut lilium inter ſpinas*; *ſic amica mea inter filias*; cum te lilijs ſemper candentibus, cæteras vero filias ſpinas pungẽtibus aſsimilat aperte demõſtrauit, ceteras creaturas rubos eſſe, quarum peccata ſpinarum inſtar pungant: te autẽ ſolam lilium eſſe quod inſtar niuis ſemper cãdet, iucundũ ſemper odorẽ ſpirat, in medio ſpinarũ illæſum manet: & quod, paucis vt dicam, in medio peccatorũ ſine peccato perſeuerat. Inſigne plane hoc eſt encomium. Quid igitur tibi purificatione opus eſt?

Stellæ

Stellæ & sidera, quæ in firmamento defixa sunt, nunq̃ elipsim patiuntur. Tu autẽ, ô Virgo, hocce es firmamentum virtutis diuinæ, de quo olim regius cecinit vates: *Laudate Dominũ in sanctis eius, Laudate eum in firmamento virtutis eius*: cuius virtutẽ & splẽdorem peccata nunq̃ obscurare potuerunt. Ipsa n. olim aliquando dixisti: *Nondum erant abyssi, & ego iam cõcepta eram*. Per quas abyssos mortem, peccatum, damnationemq; æternam denotabas. Ante hæc omnia tu eras concepta, & tamen absq; macula, & peccati næuo cum sis, purificari postulas? *Psal.* 150. *Prou.* 8.

Quid vero ô Simeon, tu qui doctorũ es sacerdos & doctor sacerdotum & legis: hodierna die Virginem hanc legi tuæ subijcis? Quomodo communẽ cæteris mulieribus sortem eam subire cogis? An ignoras lege hac Virginem nostram non comprehendi? loquitur illa de conceptione secundum cõmunem naturæ ordinem, & qua semper reliquæ mulieres concipere consueuerunt: at talis Virginis nostræ conceptio nõ fuit: vtpote quæ nec suscepto semine nec quæ commixtionem virilem, sed spiritu S. cooperante, mater facta est. Omnia namq; in illa præter naturæ ordinem, noua quadam ratione, mirabili & diuino quodam modo cõtigerunt. An non etiam meministi, ô sacerdos & Pontifex, figurarum, per quas Prophetæ illi tui nostrã hanc Virginem præsignarunt? Equidem tibi eas, si forsitan effluxissent in memoriam reducam.

Figura, qua demõstratur virginem immunem à peccatis fuisse.

Præcepit olim Deus Moysi, vt arcã de lignis incorruptibilibus fabricaret ac mũdissimo eam intus & foris auro circũuestiret. Hic, hic porro vides arcã è corpore & anima peccato corruptionique minime obnoxijs compactã, caritate circum vndiq; coopertam: & audebisne illam legi purificationis includere? Salomon thronũ construxit eburneũ, *Exod.* 25. 3. *Reg.* 10.

grandē nimis, eumq; auro splendidissimo vestitum: cui, vt sacræ literæ perhibent, nihil toto terrarum orbe simile vnquam extitit. aperi iam oculos tuos Simeon, & cōtemplare magnificum hunc thronū nō Regis Salomonis, sed Regis Regū Iesu Christi, nō aliunde q̄ ex ebore puritatis, virginitatis & innocētiæ cōpactum: cui simile nihil orbis vnquam vidit: *Nec primā visa est similem, nec habere sequentem.* interea tñ eam legibus & cæremonijs tuis audes cōprehendere, Anne oblitus es magnū illum Orientis Monarcham Asuerum, decreto quodam publico, omnes virgines & puellas forma speciosas per vniuersas regni sui prouincias cōquiri iussisse, atq; inter cæteras puellam Esther, decorā facie, & pulchrā nimis, de stirpe Israel, à Mardocheo auunculo diligētissime educatā, ad Regē perductā fuisse cui⁹ pulchritudo & venustas adeo Regi placuit, vt gratiā in eius cōspectu inuēta, ab eo in vxorē adoptata fuerit, eiusq; capiti diadema regni imposuerit: inq; eius gratiā & Mardochæū à morte, & oēm populū Iudaicum ab internecione liberarit. Ecce tibi hic eam ipsam, Propheta sanctissime, q̄ figurā præsignauit; contemplare formosam hanc Esther, quæ intes oēs filias, quotquot à mundi primordio hactenus fuēre, ita oculis diuini illius, illius veri & æterni Assueri, sola complacuit, vt eam ipsam in sponsam ac reginam adoptarit. Erit, erit eadē illa, quæ hominem perditum, alterum scilicet Mardochæum & naturam humanam, id est, eius populū, ab interitu vindicabit: & tu ab illa ipsa ô Simeon, purificationis debitum audes deposcere?

Esth. 2.

Non est porro, Auditores, his ita rapi necesse, quin animos vestros ad noua adhuc & maiora ēt audienda præparetis: iam n. alia, & nondū audita humanitatis opera, quæ virgo nostra præstitit, declarabo

rabo. Cum iam illa templũ intrasset (quia lege decretum erat, vt ditiores agnum anniculũ in sacrificiũ offerrent, pauperes vero duos turtures, aut duos pullos columbarum) ipsa quæ paupertatis erat studiosissima, de pauperum numero sese reputans, duos turtures in sacrificium obtulit. Quid agis, ô Virgo? anne hoc sacrificium te dignum, dignũ Filio, & dignum Deo? vbi iam thus illud est, vbi illa myrrha, vbi deniq; aurum illud, quod tibi ad præsepe Magi obtulerunt? Dedit ô Virgo, centum talenta Anaxarcho Philosopho Alexander Macedo, ob id solũ quod Alexander esset, Hecatombas dijs obtulit Pythagoras, vnica tantũ figura Mathematica inuenta. Salomon, vnus è maioribus tuis ipsa dedicationis templi festiuitate, immolauit Domino boum viginti duo millia, & ouium centum viginti millia: & tu in tam felici & festiuo omine, in oblatione, inquam, primogeniti tui, Mater Dei cũ sis, par turturũ offeres? ô rem nouã & inauditam! ô insigne miraculum! ô humilem inopiam! ô inopem humilitatem! *3. Reg. 8.*

Vos porro turtures quid denotatis? nõ ignoro turtures, à casta turture offerri debere: scio etiã agnos & bestias terræ, ab hominib. terrenis immolari: at prolem cœlestem & diuinã animalia decebant cœlestia, & huiusmodi ei quadrabãt tutures. Quin & alia nõ mediocria mysteria denotatis auiculæ: tu modo *reuela oculos meos Domine, & considerabo mirabilia de lege tua.* Quando enim vos ô casti turtures, à Virgine ad sui purificationem oblatos conũdero, statim mihi connexionẽ illam duarum in vna hypostasi naturarũ, quas Virgo in vtero gestauit, vt in arbore crucis ac scelerũ nostrorũ expiationem, & totius mundi redemptionem offerrentur, in memoriã reuocatis. Quin & pulchræ il- *Gen. 2.*

Quid turtures significẽt quos Virgo obtulit. *Psal. 118.*

lius Rebeccæ, quæ geminos vno concluſit vtero,
Luc. 13. memoriã refricatis: ac mihi ſtatim in mentem re-
ducitis, hanc eſſe pauperem illam viduã, quæ duo-
Num. 17. bus obulis, hoc eſt duabus naturis in Gazophylacium templi coniectis, magis laudata eſt, quam potentes illæ fœminæ magnas opes theſauroſq; offerentes. Quin & amplius ſignificatis etiam hic terrã illam promiſsionis adeſſe, in qua tandem aliquando præclarus ille & ingens redemptionis noſtræ botrus colligeretur, quẽ in vecte duo viri hoc eſt, naturæ, humeris portauerunt: botrus inquam, qui crucis poſtea torculari exprimendus immenſi pretij nectar exſudabit. Ite vos nunc turtures, iã enim multa ſatis mihi myſteria aperuiſtis: iam tempus eſt, vt hinc vos auoletis, & ego me ad alterum concionis membrum conuertam.

Lex antiqua de primogeniti.

Altera quoq; apud Iudæos lex erat, vt omne primogenitum Deo offerretur & cõſecraretur, cuius legis verba Exodi 13. ſcripta reperiuntur, *Sanctifica mihi omne primogenitum tam de hominibus quam de iumentis, &c.* Inde porro lex ortum habuit, quod ſcil.
Exod. 12. Angelo vna nocte omnes Ægyptiorum primogenitos percutiente, ſoli Hebræorum, diuino beneficio immunes ſeruati ſint. Itaq; Chriſtus mundi, vt gallicè dicam, Delphinus, Mariæ & omnium creaturarum primogenitus, vt Paulus eum vocat, non aliter huic ſeſe legi voluit ſubijcere, quam mater legi puerperarum: atq; ideo eum mater hodie in templum, Deo Patri eundem oblatura portauit.
Epheſ. 1.

Ieſu bone, decus & princeps humilium, an non ſatis eſt & pluſquã ſatis eſt, te hominẽ noſtri cauſa factũ eſſe, in paupertate natum, in ſtabulo loco palatij cõmoratum, in præſepi loco cœnopœi reclinatũ, & ipſa animalia pro ſocijs & domeſticis tuis habuiſſe? denique in illa tua tenella ætatula humi recubu-

recubuisse, an non hoc inq̃ satis est? anne humilius hæcce tua humilitas humiliãda fuit? anne hæc adhuc oblatio faciẽda restabat? Anne hoc vnum tibi ad præceptũ adimplẽdum deerat? Peccantium est, seruorum est, mancipiorũ est, hisce collum legibus subijcere, non qualẽ te reuera confitemur, filij Dei. O felix oblatio! ô ter & amplius beata præsẽtatio! sume animos iã peccator. & tu, ô munde: ecce vobis hic victimã, quę olim in mõte Caluarię immolanda est. Quantum, putatis fuit gaudiũ Isaac, cum gladio iam ceruicibus imminẽte, morte iam vicina, arietem vidit inter vepres cornib. hærentẽ, qui in eius locum sacrificio subijceretur? At quantum nunc tuum gaudium sit oportet, ô peccator, cum sub sanguineo diuinæ iustitiæ gladio, capiti vitæq; tuæ minitante curuatus, prodeuntem hodie è vepribus humanitatis nostræ agnum sine macula vides, qui pro reo iuguletur & immoletur? *Gen. 12.*

Num. 28.

Scitis Auditores, duo in lege veteri sacrificiorum génera fuisse, vnum matutinũ, vespertinum alterum, quod vtrumq; hic videtis offerri: matutinũ scilicet in oblatione pueri Iesu, alterum vero circa vitæ eius vesperã in ara crucis peragetur. O quantũ inter hæc sacrificia discrimẽ est, ô Virgo, quantaq; differentia! Hodie filiũ in medio templi cum gaudio, iubilo & cãticis offers: & ecce post triginta triũ annorum spacium in medio montis Caluarię, ærumnis, tormentis, opprobrijsq; saturatum, immolatum conspicies. Hic illũ vlnis iusti Simeonis stringi vides, tunc eum in laterib, crucis distentum & extentum videbis. Hic eum quinq; argenti siclis redimis, illic ipse quinq; vulneribus sanguinum riuos stillantib. totum mundũ redempturus est. Cuius quidẽ doloris hoc tibi loco senex hic initiũ dedit, dicens: *Tuam ipsius animã doloris gladius pertransibit* *Luc. 8.*

Suet. in Neron.

ibit. Deus bone, quam crudeles hæ sunt minæ! quam tristia præsagia! hisce tu tamen ne minim moueris: in quo te Agrippinæ Domitij Neron matri non absimilem ausim dicere, quæ superbi vt quæ maxime, & magnitudinis filij sui nimiu quantum sitiens, cum oraculum consuluisset, num aliquando filius imperium esset aditurus: eiq; oraculo Deus respondisset, regnaturum quidem, sed in Imperio matrem necaturum, tumore cœca, & auida diadematis, statim subiecit, *Occidat, modo imperet*, materno scil. sanguine manus fœdentur, modo caput eius diademate cingatur. Ad eundem plane modum, cum oraculum illud Propheticum Simeon, tibi vaticinans, prænuntiat, filium tuum non Neronem illum sanguinolentum, sed mitissimum Iesum Christum, toto quidem terrarum orbe regnaturum, sed eius durante imperio, animã tuam doloris gladio (mille inquam vulneribus) transfigẽdam inclamare mihi, velut altera Agrippina videris, *Occidat, modo imperet*: mille ego gladijs transfodiar, mille mortis generibus vita mihi auferatur, modo Iesus filius, & Deus meus rex sit, saluator sit, denique totius orbis redemptor sit.

Ecce tibi Pater æterne, hic oblationẽ, qualis nũ nunquam ab vllo hominũ à tot retro sæculis oblata fuit. Contemplare hic victimã, in qua tibi bene complacuit, & ad quam totus terrarũ orbis à tot annorum millib. anhelauit. Non videbis hic amplius dona Abeli, non oblationes Abrahæ, ecce hic iam filiꝰ primogenitus, filius, videlicet sanctissimæ Virginis, offertur: nõ delectaris altaribus fumantibus, non holocaustis boũ, nõ immolatione taurorum aut ouium, atq; ideo nouum hic sacrificij genus, diuinum plane & omnino admirabile, cõtemplare, *oblationem & holocaustum pro peccato non postulasti.*

Psal. 30.

Iasti: tunc dixi, Ecce venio. Nihil igitur cœlo gratius nostra offerre potuit humilitas, aut nihil patri æterno desiderabilius.

Refertur in Euang. historia, quæ hac abs re non erit admodum aliena. Herodes propter implacabile, quo in Christū ferebatur, odium, omnes pueros, qui erant in Iudæa, & omnibus terminis eius, occidit, vt hac misera infantium strage, innocentem simul Iesum inuolueret. Rex quoque ille æternus Deus, s. Pater, propter immensum, quo filium prosequebatur amorem, in veteri testamento omne sibi primogenitum præceperat offerri, vt inter tot primogenitorum oblationes, dilectus quoque filius semel offerendus accederet. Hodie igitur Pater æterne, sopientur ignes tui, tua hodie ira subsidet, hodie iudicia tua tandem finem accipient, paradisi hodie portæ reserabuntur, hodie mundꝰ coram oculis Maiestatis tuæ gratiam inueniet, aquæ diluuij cessabunt, hodie incendia & maria rubra conquiescēt, hodie deniq; vincula captiuitatis nostræ dissoluentur, & omnes in libertatē vindicabimur, En tibi hic pignus quod offerimus, en tibi satisfactionem nostram: paruulus hic pro toto mundo præstat vadimonium, hunc tibi hodie Virgo in redemptionē pro vniuerso mundo offert & donat. *Matth. 32.*

Prudens illa Abigail, cognoscens Dauidē, in Nabal coniugē grauiter commotum, ad omnem eius substantiam perdendam cum omnibus suis copijs descendisse, illi obuiam processit, oblatisq; cibarijs & cōmeatu, humanis eum verbis allocuta est, dicens: *suscipe benedictionē hanc, quam attulit ancilla tua tibi Domino meo*, qua re illa emolliuit iratum, adeo vt rex suipsius victor, & iracundiam cohibens, harum se iniuriarū memorem nunquā fore iurauerit. Pro dolor! Maior sane fuit ira magni illius Dauidis, *2. Reg. 15.*

uidis, Patris sc. æterni, in stolidum illum & vecordem Nabal, hominem scilicet, & totum mortalium genus: quotidie namque iras suas iudiciaq; sua, vindictas in eum de cœlo detonabat. At occurrit ei hodie Abigail nostra, offert ei panem Angelorum, offert ei proprium & vnigenitum filium: itaq; eum demulcet, vt eum exarmarit veterumq; iniuriarum immemorem penitus reddiderit.

Gen. 33. Agrestis ille & barbarus Esau, cum quadringentis equitib. contra fratrem suum Iacob, ad iniuriam, quæ iam à viginti annis illi facta fuerat, vindicandam descẽdens statim ac faciem Rachelis pauulum suũ Ioseph ei monstrantis, & manu scalam mariti sui Iacob offerentis conspexit, emollitꝰ est, & cum fratre suo in gratiam redijt. Audeamne, Pater æterne, te barbaro Esau assimilare: Verissimũ quidẽ est, accictum te iustitia, stipatũ supplicijs, vallatũ flagellis ad puniendum, aduersus miserum Iacob, hominem scil. descendisse, vt iniuriam quam tibi olim in paradiso deliciarum irrogauerat, hac ratione castigares: at conspecta hodie speciosa nostra Rachele, filium suum Iesum vna cum munusculis, id est, lachrymis, suspirijs, & pœnitentijs miseri huius Iacob, i. hominis offerente, coactes arma deponere, eundem amplexari, gratiâ elargiri, & quidquid prius in te cõmissum erat, magni animi benignitate remittere. Quãtũ igitur debes, ô anima Virgini, filiũ hodie suũ ꝙ te Patri offerẽti! quid porro Patri æterno eum ad te redimendũ offerenti in cruce? Exemplum est in Exodo, ꝙ huius rei illustrandæ non parũ facit: cum Deus Mosen in via interficere decreuisset, ꝙ præceptis Domini nõ vsq; adeo prompte vt par erat, obsecutꝰ esset: vxor eius Sephora his auditis, filiũ suum confestim circumcidit, vt maritum morti eriperet, diuinamq;

Exod. 4.

vltio-

vltionem auerteret: quib. peractis ait Moysi, *Sponsus sanguinum tu mihi es*: ac si dicere voluisset: Moyses, si me diligere tenêris, quod tua sim coniux, iam quidem multo magis, quod ad vitæ tuæ conseruationem proprij filij mei sanguinem effuderim. Age iam anima, hic cogitationes tuas defigito, de his meditationem institue: si Deo s. cultum exhibere teneris, atq; eum perfecte diligere, ꝙ tuus sit sponsus, tuus Pater, tuus Deus, & creator tuus: multo quidem magis, quod sanguinem vnigeniti filij sui pro te effuderit, ꝙ eum cruci supplicijs, morti deniq; ipsi ꝓ peccatis tuis subiecerit. Quis quęso tuus ille amor est, cui omnia hæc veluti pro meritis impendantur, quænam tuæ gratiæ? quænam merita?

Relictis porro, Auditores omnibus hisce figuris videamus, qd hodie in tẽplo peractũ sit. Olim quidem Arca fœderis in templo collocata, ornamentis decorata, ac maiestate Domini & gloria repleta fuit: at hodie res longe sublimior accidit. Intrante quoq; olim arca Domum Domini, omnia cantu & organis personabãt, atq; ipsa omni instrumentorũ genere & hymnis in locũ suum deducta est, at hodie præclara hæc Arca humanitatis Iesu templum intrante, longe suauior & iucundior auditur concent⁹: nihil nisi prophetiæ, nisi laudes, & mirabilia vndequaq; audiuntur. An non videtis octoginta annorum viduam, honorem & obsequium nato Messiæ exhibentẽ! an non auditis veneranda canitie decorũ Simeonem, redemptorem mundi vlnis constringentẽ, iubilo & canticis exultãtem interꝙ lacrymas & gaudia diuinum illud canticum modulantem: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.* Ecce vobis nouum hic Athlantem, brachijs suis illum gestantem, qui humeris potentiæ suæ vniuersam terræ molem sustentat.

2. *Paral.* 7.
3. *Reg.* 7.

Luc. 2.

tentat. Ecce vobis hic cygnum iucundo carmine mortem suam prænuntiantem.

O quanto gaudio, quanta lætitia, quanta iucunditate affectum magnum illum Patriarchae Iacob, iam grandæuum putatis, vbi filium suum Ioseph, quem velut mortuum diu eluxerat viuere & dominari in tota terra Ægypti intellexit? tanto quidem gaudio dicitur delibutus, vt super collum eius irruens, & plenis vlnis stringens, dixerit cum lachrymis: *Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.* Quid faciet igitur venerabilis hic Simeon, vlnis eum amplexans, cuius nutum omnis terrarum orbis pertimescit? qui in hęc tandem verba prorupit: Venisti tandem ô captiuorum redemptor, peccatorum saluator, mortuorum vita salus & iubilus totius mundi. hactenus in ærumnis vitam egi, & amaritudine deduxi canos meos exspectans semper & sperans, vehementer proredemptione Israel sollicitus, nunc vero dimittis seruum tuum iam solicitudine mea liberatus, lætus iam & consolatione repletus, dies meos finiá cupio iam dissolui vinculis mortalitatis huius, vt tam iucundi, tamq; expectati apud inferos nuntij baiulus esse queam. Nunc igitur dimitte seruum tuum Domine.

Fateor, bone Iesu, fateor, cœlum & terram, purgatorium & limbum, totum denique orbem in aduentu tuo exultare: at vero iam multo magis in hac oblatione, qua æterno Patri oblatus es, exultabunt. è qua præsagire licet, te pro mundi redemptione in arbore crucis aliquando offerendum: in qua Patri nos tuo reconciliabis: in qua pro peccatis nostris satisfacies, vbi lytrum pro tota humana natura persolues. Sanguis tuus pretiosus erit aurorum, Caluariæ mons, locus rationum, in quo hoc-

ce pre-

ce pretium persoluetur. Nunc igitur, dimittis seruos tuos in pace, ô lux hominum: iam læti morimur, certi nimirum, Portas cœli, quæ hactenus clausæ fuere, patentes iam nobis & apertas fore, vt gloria cœlesti vna cum glorioſiſsima Virgine matre tua perfruamur, cuius nos compotes reddant Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, Amen.

IN FESTO ANNVNCIATIONIS DEIPARÆ VIRginis Mariæ.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ. Luc. 1.

FIGVRA.

CVm Abraham Patriarcha seruum in Mesopotamiam ad quærendam filio vxorem mittere destinasset, eum potisſimum ad huius legationis functionẽ, qui cæteris & ætate & rerũ gerẽdarum peritia antecedere videbatur, selegit, vt tanto plus ponderis, auctoritatisq; ipsa legatio haberet. Hanc porro figurã hodierna die completã cernere est, video hic namq; à Patre æterno, Angelorũ primũ & præ cæteris perfectiſsimũ, in mundum destinari, vt glorioſiſsimam Virginem Mariam honorificis verbis salutet; eamq; in sponsam ac matrem vnigeniti filij eligat, & adoptet. O vere diuinam & eximiam legationem, cui similis nulla vnquã in mundo extitisse visa est! Iam s. dies illa ad[illegible]nit, ô Virgo, qua infelicis Euę delictum, & errorẽ resarcies; quâ mundo perdito salutem affers, quâ Dei mater efficieris. O felix nuntium! ô lætam ter & amplius legationẽ! hodie quoq; ô mater glorioſiſsima, ac genitrix Creatoris eminẽtiſsima, ad tuas laudes deprædicãdas, myſterijq; huius magnitudinẽ declarandam *Gen. 24.*

randam, tuo nobis auxilio & patrocinio adiis, ne cesse est: quod vt melius à te precando obtinere valeamus, eisdem, quibus te olim hic Angelus verbis salutabimus.

AVE MARIA.

Necesse erat, Auditores, quoniam vnius hominis culpa totum mortale genus perditum erat, & diuino Consilio iam ab æterno ita constitutum fuerat, Filium Dei humanam naturam assumere, & sublime illud mysterium, abyssum illam profundam, Euripum illum tot refluxibus & fluxibus mirabilium subiectum, contingere. Ita namq; id prænuntiauit, & præsagijt Psalmographus in persona Christi Iesu, cum ait: *Sacrificium & oblationem noluisti: aures autem perfeciſti mihi, & holocaustum pro peccato non postulasti, tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatē tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Quasi diceret, Initio magni illius rerum futurarum libri scriptū est, ego, vt carnem humanam assumerem: equidē haud abnuo. Sed ecce paratum me ad descendendum, paratum ad sustinenda supplicia, paratum ad mortem subeundam, paratum ad satisfaciendum pro peccatis hominum; quæ nullis eluenda lacrymis, nullis redimenda sacrificijs, oblationibusque videantur. Psal. 35.

Vix decreuerat Rex Israel Achab aduersus Syriam arma sumere, quin statim mutarit habitum, & purpura & diademate relicto, plebeium amictum sumpserit. Quo edocemur, pūiso ab omni æternitate peccato, & bello aduersus inferos ad hominē redimendū declarato, necesse fuisse, Verbum illud æternū, quod natura vniuersi rex est, habitū mutare, & ipsum relictis regijs diuinitatis insignibus, huma-

humanam formam & habitū assumere decreuisse.

Tradunt rerum naturaliū auctores & medici, tantā imaginationis & apprehensionis in hominū generatione vim & efficaciam esse, vt infans eius, quācunq; mater eum concipiendo in mēte & imaginatione habuit, rei signum aliquod semper præferat: cuius rei euidens exemplum in Genesi legimus, cū oues Iacob virgulas diuersicolores intuitæ, maculosos quoq; fœtus edidêre. Cū igitur magnus ille Pater Filium suum ab æterno generando, eum ex infinita sui ipsius, & omniū creaturarum, quarum omnium caput & princeps ipse homo est, cognitione & apprehensione produxerit; necesse profecto erat, vt filius in se ipso idem præferret, & signum aliquod hominis, quē Pater in mente eum generando habuit, ostenderet. Hinc *Verbum caro factum est*: vt ait Ioannes: *hinc habitu inuentus est vt homo*, vt ait Paulus. *Gen. 30.* *Ioan. 4.* *Philip. 2.*

Imprimis vero sacer ille Domini aduētus, hæcq; eius incarnatio, quoniam homo peccauerat, necessaria erat: nulla enim in mundo creatura, quæ hominum peccatis & delictis apud Deum satisfaceret, præter filium Dei humana carne indutum, apta reperiebatur. Proponite, quæso vobis ob oculos miserum illum Paralyticum, qui triginta octo annos apud piscinam probaticam languens, q; hominem non haberet, qui in eandem illum deijceret, decubuerat. Hic ipse credite Auditores, humani generis imaginē referebat, quod iam à quatuor aut quinq; annorum millibus, ægrum, & paralysi distentum iacuerat, paralysi, inquam, peccati originalis: cum nullus prorsus mortalium, aut nulla creatura, quæ id persanare posset, reperiretur, donec tandem ipse Christus ad nos humana carne circundatus descendit. *Matth. 9.*

4. Reg. 4. Mirum est, & pene incredibile, quonam dolore misera illa Sunamitis vnico filio orbata & quot lachrymis suffusa, ad Elizæum prophetã properarit, eiusq; sese pedibus prouoluerit: cuius ille lachrymis & lamentis euictus puerũ vna cum bactulo ad eius ædes præmisit. Sed cum irritũ esset quicquid ille tentaret, ipsum Elizæum eodẽ se conferre necesse fuit: qui q̃ primum vt eo venit super mortua mẽbra extẽsus procubuit, & manus manibus, os os, pedib⁹ pedes, oculos oculis applicans, sesecq; incuruans, omnia mẽbra calore corporis & halitus sui refouit, & calefacta ad vitam reuocauit. Quam euidenter nobis & manifeste, ô Sunamitis, miserũ mortale genus exprimis, cui⁹ ipsa figuram videris gessisse; eius namq; primogenit⁹ Adã, atq; adeo oĩs eius posteritas, cũ peccato extincta & mortua esset, tantũ ipsa importunis & assiduis precib⁹ apud Deũ, magnum illũ Elizæũ effecit, vt misericordia & pietate cõmotus intrinsecus, tot Giezios, tot Patriarchas, tot Prophetas, tot reges miraculorũ baculo instructos miserit. Sed frustra: nunq̃ n. miserũ illũ mortuũ vitæ restituere potuere: ita vt ipsummet Deũ clamore & eiulatu miseræ mortalitatis excitatũ descẽdere necesse fuerit (clamabat namq; *Psal. 142.* *Inclina Domine cœlos tuos & descẽde*: & alio item loco *Exod. 4.* *Mitte Domine, quẽ missurus es.*) Qui cũ mundũ hunc ingressus esset, domũ scil. in qua mortuus ille iacebat, os suum ori, & oculos oculis applicans, ex eius sese infirmitati accõmodans, è Deo hominem, ex æterno & infinito mortalem efficiens, potentiam minuens, sesecq; incuruans, inclinans, & deijciens, miseram naturam humanam ad vitam reuocauit.

Extremum vitæ periculũ Mardochæo totiq; Iudæorũ nationi certissime imminebat, nisi magnus ille Assuerus pauperculã & plebeiã Esther in coniugem

iugem adoptasset: q̃ ille tanto amore prosequebatur, vt statim à nuptijs cruentũ hoc de omnib. trucidandis Iudæis decretũ, iam iam executioni mãdandũ, reuocarit, Amanum vero Iudæorum hostẽ iuratiss. omnisq; calamitatis Iudaicę architectum & machinatorem è ligno suspẽdi iusserit, Mardochæum quoq; purpura indutũ, regioq; insidentem equo per oẽs vrbis vicos & plateas duci; summisq; afici honorib. mandarit. Scriptura vero subitam hanc rerũ faciẽ, repentinãq; metamorphosim exaggerans addit; *Iudæis aũt noua lux oriri visa est, gaudiũ, honor & tripudiũ*: Miser hic Mardochæus, humanũ genus erat: sane & ni sumus ille Assuerus, Verbũ s. Patris, vilem illã Esther nostrã s. humanitatẽ, sibi in coniugem adoptasset, oẽs haud dubie ad mortẽ adiudicati perijssemus. Hic sc. est Domine, hic est ô sacer Assuere, in mysterio nimirum incarnationis tuæ humanam naturam induendo, vbi ingens ille amor tuꝰ eluxit, vbi infinita bonitas, & benignitas tua immẽsa apparuit. Nam post diuinam hanc copulam sacrumq; connubiũ, diram illã mortis sententiã aduersus miserum mortale genus latã reuocasti, Sathanã velut Amanum mori coëgisti, hominemq; ad sublimes diuinitatis gradus, velut alterũ Mardochęum sustulisti. Tunc nempe hominib. noua lux oriri visa est, gaudium honor & tripudium.

Iustinus & Valerius Maximus, magni vterq; nominis & põderis scriptores, ingentẽ Codri vltimi Athenien siũ regis in patriam amorem, magnis efferunt laudibus. Hic n. cum ingenti hostium exercitu Attica regio debilitata ferro igniq; vastaretur, diffidẽtia humani auxilij ad Apollinis Delphici oraculũ confugit: perq; legatos scisscitatus est q̃nam modo tam graue bellum discuti posset. Respondit illud, nõ aliter Athenas victrices fore, aut bello fi- *Iustin. l. 2. Val. l. 5. c. 6.*

nē, nisi rex ipse hostili manu occidisset. Quod quidem non solū totis Athenienſium castris, sed etiam aduersarijs percrebuit. Eoq; factum est, vt edicerentur, ne quis Codrum vulneraret. Verū ille depositis imperij insignibus, familiarem cultū induit, ac palātium hostium globo se obiecit, vnumq; ex his falce percussum, in cædem suam compulit, cuius interitu, ne resp. concideret, effectum est.

Quam euidenter, & ad oculū nobis hæc historia incarnationis mysteriū repræsentat? Erat quippe mundꝰ turbis grauissimis plenꝰ, plenus bellis, bellis sc. aduersus Deum, aduersus Diabolos, atq; omnia motibus & perturbationibus exagitabantur. Verbum illud Patris toties sacrū illud SS. Trinitatis oracului cōsuluerat, quanam ratione omnes illę turbæ motusq; sedari & cōponi possent, & vera ac stabilis in mundo pax conciliari. Hoc tandē responsum redditū est aliā pacis ineundæ, belliq; cōponendi rationem non esse, q̄ vt ipsum met Verbum mortem oppeteret. Ipse igitur quieti & vitæ subditorum vita sua postposita, ad mortem oppetendam sese præparat: cumq; sciret diabolos, cum quibus bellum gerebat, quiq; tyrannorum more toti mundo imperabant, nunquā ei mortem illaturos, si eum dignoscerent, habitum commutauit, humanā naturam induendo: atq; ita mutata veste cum hoste in diro passionis conflictu decertans, in prima acie, in mediā crucis rabie occubuit: & hactenus à morte eius pax confirmata fuit, q̄ ipsi Angeli in nocte natiuitatis Dominicæ hominib. annunciarunt dicētes, *Et in terra pax hominibus*: eius porro cōfirmatio in cruce peracta est, cum nimirum ipse Dominus exspirans in cruce voce magna clamauit, *consummatū est*: quasi diceret, Omnia nunc peracta sunt, pax iam pacta est, bellum finem accepit iam

Matth. 2.

Matth. 27.

iam turbæ quieuêre; quin & Apostolis eadem statim à prælio confecto denuntiata fuit: *Pax vobis, nolite timere.* Luc. 24.

Quam præclaram huiusce rei figuram in Ionæ Prophetæ historia legimus? Cum enim vehemens in mari tempestas exorta fuisset; ipsaq; nauis qua Propheta vehebatur, ingentib. procellis aquarumque vorticib. concuteretur; & omnes in extremo periculo constitutos sese viderent, ac naufragium iam iam imminens pertimescerent, exclamare Ionas cœpit: *Tollite me, & mittite me in mare, & cessabit mare à vobis.* Primum illud, ô Verbum æternum, ac vere mundi Iona, protoplasti peccatum, tantam in mundi huius pelago tempestatē excitauerat, tanto impetu humanæ naturæ cymbam concusserat, vt generale quoddam & commune damnationis periculum omnes sibi instare pertimescerent. At te, ô admirande Iona, hominū assumēte naturam, & in passionis mare te præcipitem dari sinente (de quo dicitur, *cessauit mare à nobis*) tempestas sedata, ac prior illa aëris serenitas reuersa est. Ion. 1.

Ecce & alium conceptum. Cum Ezechias Rex æger ad mortē vsq; lecto affixus, decumberet, accessit ad eum Isaias Propheta, qui afflictū blandq; cōsolatus est, & vitæ tempus ei à Domino prorogatum nunciauit: q; cum Rex ipse vix crederet, ait Propheta, sese in eiusce rei signum & confirmationem effecturū, solis vt vmbra decem in horologio gradibus retrocederet. Hoc de te narratur, ô homo: cum enim peccati originalis febri vexatus ad mortem vsq; infirmus decumberes, tot ad te Prophetæ, tui consolandi ergo, venêre, q tibi certissime affirmarunt, te ex morbo illo infirmitateq; nō moriturū: & in eius rei stabilimentum, & redemptionis tuæ veritatē, solem iustitiæ, verbum illud 4. Reg 20.

diuinum decem gradibus retrogressurũ, infra nouem se Angelorũ ordines submittendo, & humanam naturam induendo. Hæc sunt læta illa nuntia & solamina, hæ sunt salutationes illæ, quas Angelus Gabriel ad mariam Virginem hodierna die defert: *Missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galileæ.* Quam missionẽ legationemq; vt pro dignitate exponere & enarrare valeamus, de Legato ipsoũ primis deq; eius legatione loquendum est; deinde vero, vt eadem audita sit, & quale respõsum acceperit, aperiemus: inq; duobus hisce polis totã mysterij incarnationis sphæram circumagemus.

Legatus in mysterio incarnationis fuit Angelus.

Quod ad primũ igitur attinet, Legatus & tam sublimis mysterij paranymphus, vnus de Angelorum numero fuit. de substantijs illis intelligibilibus, immortalibus, incorporalibus, simplicibus & semper mobilibus: vnus de numero beatorũ illorum spirituũ tribus hierarchijs distinctorum, & quorum singulæ hierarchiæ in tres ordines, & singuli ordines in mille Angelos subdiuisi sunt. Denique fuit Angelus, vt quemadmodum hominum calamitas & perditio ab Angeli praui molimine duxerat initium, ita quoq; eorum redemptio à bono Angelo exordium haberet, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret. Excitauit olim Tartarus diabolum, qui Euam seduceret, eaq; seducta totum simul mundum calamitate inuolueret; ita quoq; cœlum hodie Angelum ad Mariam Virginem emittit & delegat, qui eam salutaret; eamq; salutando vniuerso orbi salutem afferret. Angelo igitur huius legationis munus concreditũ fuit, quæ paucis quidem verbis & salutationẽ Virginis, & incarnationem Saluatoris, modum simul & ordinem quo humana redemptio peragi debebat, gratiarumq; plenitudinem cõplectebatur.

Non

Non est hîc amplius Cherubim, rhomphæa armatus, ante paradisi ianuã constitutus; nõ est amplius spiritus ille exterminator oẽs Ægyptiorum primogenitos vna nocte interficiens; non est hic Angelus, q ferro accinctus totũ Senacherib exercitum internecione deleuit: non est hic Angelus ille qui gladio euibrato Dauidi eiusq; regno extremũ interminatus est exitiũ. Non est denicq; de illorum numero, qui quinq; florentissimas ciuitates flama & incendio consumpsêre: sed est Angelus, nescio an Archangelus, nescio an de Seraphim numero, q pacem affert, qui nostræ redemptionis tabellarius est, ac Messiam iam iam venturum denunciat. O felicem nuntium! ô fortunatã legationẽ! ô omniũ votis & suspirijs exspectatum legatum! Desinant igitur iam clamare Prophetæ, inhibete iam lacrymas mortales, exultate vos qui in Limbo captiui detinemini; ecce enim, promissus ille in lege Messias, iam iam venturus denunciatur.

Gen. 3. *Exod.* 12. 4. *Reg.* 18. 2. *Reg.* 14. *Gen.* 19.

O Verbum æternũ, itane te humiliari & deijci, vt nostræ naturæ fragilitatiq; velis copulari, eamq; in sponsam tibi seligere? vilis est, paupercula & inops est, nihil habet, plus Patri æterno debet, quam soluendo sit. Considera tecum ac perpende, ô Angelorum Princeps, q vili sit illa stirpe oriunda, quã plebeia eius coditio & prosapia; vide, quænam sit eius origo. Filia scilicet est perfidi & infelicis illius Adam, cuius generatione & prosapia nulla aut deterior aut peruersior excogitari potest; scatet sortibus, infamis est, omnes pene qui ab ea progeniti fuêre, aut latrones, prædones, homicidæ, sicarij, idololatræ, aut adulteri exstiterunt. Quid? vosne sublimes & magnificos Principes eatenus humiliari, vt in eius familiam & stirpem adoptari velitis, & talem filiam ambeatis? omnes namq;

pene maiores eius sceleribus infames Deo pœnas dederũt, & diuinæ seueritatẽ iustitiæ experti sunt: aliqui eorum in Babylonem profugi & exulantes transire coacti; alij in Chaldæã & Assyriam captiui abducti; alij in mari Rubro submersi; alij suspẽdio interierunt, vt Aman; alij incendio consumpti, vt Sodomitæ cũ vicinis; alij terræ hiatu absorpti, vt Chore, Dathan, & Abiron. Quodnam igitur genus despectius, quænam prosapia aut vilior aut infirmior reperiri queat? Quid? tene igitur ô Saluator mundi, tam infames natales ambire, tam humili trunco velle inseri & copulari?

Cum Sampson Philistææ cuiusdam amorib. teneretur, eiusq; parẽtes eum alio mentẽ vt trãsferret, adhortarentur, dicentes: *Nunquid non est melior in filiabus fratrum tuorũ & in omni populo tuo, quam vt accipere vxorẽ de Philistiim, qui incircumcisi sunt*; non aliam in sui purgationẽ rationem attulit, q̃ amore sese eius nimium quantum teneri, & aliam se diligere nequaquam posse. Ad eundem modum verus noster Samson, Dei Filius, statim vt mundum recũmere cõstituerat, naturæ nostræ, vilis s. Philisthææ, amore incensus; omnes SS. Trinitatis personæ, Cherubim simul ac Seraphim, & totus deniq; orbis admiratus est, q̃ cœlum, patriam relinqueret, in qua tamen pulchra illa Angelorum natura, formosa illa filia cõmorabatur, & in regione externa & peregrina miserã Philistæam adamaret, dicens: *Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum*; Ipse vero amore excœcatus aliud responsum non dedit quã magno se erga illam affectu affici, & alium dilectum adamare non posse dicens, *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.*

Iud. 14. Allegoriæ.

Psal. 8.

Prou. 8.

Veni igitur, veni hodie ô Iacob, relinque domũ patris, inclina cœlos, incurua dignitates & titulos illos

illos regios, imminue nonnihil maiestatem illam grandem, deq; throno tuo descende. Incipe iam inopiam & ærumnas pati, incipe nudis iam pedib. soli crucis baculo innixus, Iordanis nostri aquas transudare, atq; instar vilis cuiusdam pastoris in terra aliena, oues & armenta idololatræ Laban, *Gen. 29.* hominis inquam ingrati & perfidi pascere. Duæ te hic expectant sorores, quæ matrimonio tecum copulari gestiunt, Lia videlicet & Rachel, Ecclesia nimirum triumphans & militans; Synagoga inquam & Ecclesia: at, postquam multas oues & greges copiosos congregaueris, duabus stipatus turmis, hominum scilicet & Angelorum, in paternam domum reuerteris.

Veni ô Dauid paupercule & humilis: nullus est *1. Reg. 17.* enim inter omnes Principes Iuda, & Optimates Israël, qui sese Golij Philistæo audiat obijcere. Veni & descende; hæc te trophæa, hæc te gloria, hæc te expectat victoria: at regios prius diuinitatis habitus exuere necesse est, ac peregrini viatoris q; vestibus circumdari, funda q; humanitatis nostræ manus tuas oportet armari; qua armatura insignitus victoriam sine dubio referes, inque mercedem & præmium, non Saulis filiam, sed pulchram illam principem Ecclesiam, sc. vna cum corona & sceptro, non regni Israël, sed totius orbis imperij, in matrimonio habebis.

Veniamus iam ad sermones & colloquia, quæ hodie cum Maria Virgine habuit Angelus. Audite, quid inter se loquantur.

Aue gratia plena. Angelus ad Virginem ingressus, cum esset, qui ab hominibus adorari consueuerat: Virginē quodammodo adorans & reueritus, humiliterq; sese coram ea prosternens, his eam verbis allocutus est: Antequam, ô Virgo, vniuersi hæc

machina conderetur, cum diuina iam mẽte, Adamum per peccatum à gloria excisurum, præuisum esset: simulq; in arcano SS. Trinitatis consilio decretum, Verbũ Patris vt homo fieret, humanamque propter hominem naturam indueret, tu quoque eadem simul opera prædestinata es, quæ eius mater fores. id vero certis quibusdam de causis hactenus dilatum est: at hodie tempus aduenit, illuxit hodie felix illa dies, qua à tot annorum millibus decreta sententia executioni mandata est.

Figura quibus Deipara denotatur. *Cant. 5.*

Hinc ego te plenam gratia, & Oceanum, in quem omnes cœlestium benedictionum riui & torrẽtes sese exonerant, iure meritoq; appello. Tu enim es illa turris Dauid, omni ex parte cõminuta, ex cuius fastigio & laterib. mille virtutum clypei, omnisq; spiritualis armatura dependet. Tu es thronus ille regius, in quo pacificus ille Salomon residebit, quẽ sexaginta fortissimi Israël custodiũt, cui sexaginta inquam Cherubinorũ millia, omniũ cœli primatum primi semper adstabunt. Tu denique es domus illa Sapientiæ, septem fulta columnis, septem Spiritus S. donis innixa. Hinc *benedicta tu inter mulieres*, etiam super omnes omnino viros, super Angelos oẽs, quin etiam benedicta: cuius toties nobis in mundo mẽtio facta est. In ipso namq; Paradiso de te dictum est, *Ipsa conteret caput tuum.* Vix natum quippe peccatum erat, vix dæmon mouerat lacertos, quin statim omnium nostrum in te oculi conijecti, quin oẽs iudicaremus, quod illa Amazon & virago futura esses, quæ cruentum illum Cerberũ, & tricipitem belluam contereres & edomares.

Prou. 7.

Gen. 2.

3. Esth. 2.

Disceptantibus olim trib. Persarum optimatibus, quidnam ex omnib. videretur esse fortissimũ, Zorobabel mihi non multum à scopo aberrasse visus est, dicẽs esse mulierem, an simul te, ô beatissima

sima Virgo, præsignasse. Et sane, tu generosa illa mulieres, quam tantopere Sapiens videre exoptabat, dicens: *Mulierem fortem quis inueniet?* Quasi dicere voluisset, Vbinam fortis illa mulier poterit reperiri? quando generosa illa femina apparebit, quæ nostris malis finem, nostræq; ruinæ restaurationem allatura est? quæ nos pristinæ innocentiæ restituet, & victoriam de tam potenti hoste, quahic noster referet? *Prou. 11.*

Quot illustres te, ô Virgo, mulieres præsignarunt? Iudith inprimis Holoferne expugnato nobilis, & Betuliam obsidio liberans. Esther deinde in magni Regis Assueri, propter pulchritudinem, vxor adoptata, quæ gentem suam exitio & ruina eripuit. Rebecca quoq; magni illius Patriarchæ Abrahæ filiũ Isaac matrimonio accepit, qui ad mõtem vsque immolandus deductus est. De te etiam tot Prophetæ vaticinati sunt, & cum primis vnus è maioribus tuis Dauid Rex; *Audi filia, & vide, inclina aurem tuam, & obliuiscere domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.* Sed relinque ô Angele, hos honorum titulos, & encomijs plenas salutationes mitte, ac procede vlterius, adq; præcipuum legationis tuæ caput descende, nos vero ad alterum concionis membrum. *Iud. 10.* *Esth. 7.* *Gen. 25.* *Psal. 44.*

Ecce concipies, & paries filium. Ecce tua hic verba numero eadem, repetuntur Isaia, *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, Ea ipsa & in libris iudicum præmissa video, cum Angelus matrem Samsonis his verbis alloqueretur: *Ecce concipies, & paries filium; ille erit Nazaræus, & dabit initium liberationi populi Israel.* Egregia profecto rei, de qua agimus figura, Auditores; videmus namque hic etiam Angelum ad Mariam veri Samsonis matrem accedentem, eique filium promittentem, qui redemptionem *Iud. 13.*

nem populo suo sit allaturus. Eadem hic verba dem omnino Legatus, idem penitus mysterium *Ecce concipies, & paries filium*, non quidem aliquem Alexandrum, vt Olimpias; non Cæsarem, vt olim Aurelia; nec Salomonem, vti Bethsabee, sed Iesum Christum qui mortem moriendo destruet, mundum potentia percellet, ac dæmones effugabit: filium inquam, qui salutem reddet ægris, indulgentiam concedet reis, lumen afferet cœcis, vitam restituet mortuis, & paradisi ianuam reserabit captiuis.

Figura. *Iud. 6.* *Ecce concipies & paries filium*: tu scilicet eris vellus illud Gedeonis, verum inquam vellus, in quod Filius Dei, in modum roris cuiusdam cœlestis, descendet. Tu eris ingens illa arca, quam verus Noë, *Gen. 7.* ad omnes omnino mortales à perditionis diluuio liberandos, ingreditur. Tu eris immanis ille cetus *Ion 2. & Aug. ep. 49.* in gratiarum oceano natitans, qui miserum Ionã cœlo profugum, inq; mundi huius mare deiectum excipies, quem cum, non dico triduo, sed nouem mensibus, sacratissimo tuo vtero complexa fueris, tandem in Bethlemiticum præsepe, velut ad littus quoddam eniteris & effundes. Tu deniq; eris *Exod. 2.* illa Pharaonis filia, omnium mundi huius Ægypti mulierum primaria, & princeps, quæ miserũ Mosem in vitæ huius profluentem deiectum, in filium adoptabis; qui vbi adoleuerit, mundum à seruitute Satanica, velut à Pharaonica eripiet, eumq; per rubrum passionis mare deducens, saluum & incolumem in terram promissionis sistes.

Insignis meditatio quomodo se habuerit virgo, Quid ais adhæc ô anima mea? an non in admiratione rapĕris, cum tam expectatum hodie nuntiũ tibi perferri, & tantis virginẽ encomijs audis condecorari? Propone tibi quęso ob oculos Virginem, cum ad eã Angelus accederet, in conclauis sui abdito

dito occlusam, ac sacra illa Isaiæ verba, *Ecce virgo concipiet*, attentius ruminantem, vt omnes vnanimi consensu Patres asseuerant. Audi, vt intra se ipsam dicat: Hem, quænam Deus bone, futura est illa? cuiusnam tanta futura sunt merita, vt mater tua futura sit, quænam obsecro erit illa virgo, cui tanta dignitas, tantaq; gloria pręparata est? Magna profecto fuit felicitas Esther, summo illi omnium regum Assuero, Regi inquam Persarum, matrimonio iunctam fuisse: at longe maior eius futura est felicitas, quæ sponsa simul & mater totius orbis Monarchæ futura est. Erit profecto hæc altera Iuno,

quæ diuûm incedet regina, Deiq;
Et mater coniuxq;.

cum Angelum loquentem audiuit.

Vtinam mihi illam vel nosse contingeret, quanta ei promptitudine, quantaq; sollicitudine, ministrarem? quam diligens illi obsequium, quantum honorem exhiberem? quanto eam cultu & reuerentia prosequerer?

Cum his virgo esset intenta meditationibus, ac de sublimi illo Incarnationis, filij Dei mysterio attentius cogitans, extra se rapta esset: ecce tibi derepente Legatum cœli ingredientẽ, ac nuntiantem, eam ipsam, non aliam Ecclesiam esse, quæ Dei mater fieret, & è qua Deus humanam carnẽ assumere decreuit. Eia age anima mea, hic ingemina stuporem, hic adauge admirationẽ, ac tecum ipsa iudica, num magis q̃ antea Virgo fuerit demirata, cum subito sibi adstantẽ videret Angelum, & his se verbis alloquentẽ audiret? Quid eam hic feciſſe, quid dixisse cogitabis? *Quomodo fiet istud, quoniam virũ nõ cognosco?* Ecquid ais, ô Angele? quinã sunt hi sermones? quænã mihi paradoxa occinis? Noui quidẽ virginẽ parere debere, de incarnationis mysterio nequaquam ambigo: sed quonã modo, & qua id ratione

tione peragi debeat, scire peruelim: dicito quæso *quomodo fiet istud?* quoniã virginitatem meam Deo obtuli: & quamq; Iosepho matrimonio iuncta sim, certo tñ mihi constat certius, nunquam vel minimum ab eo detrimentũ illi inferendum, sed omnẽ eum potius daturã operam, vt videat, ne quod et ab aliquo damnũ afferatur. Nam quẽadmodũ cast⁹ ille olim Ioseph, nullũ Putipharis vxoris honori præiudicium irrogauit, propter honorẽ quo dominum suum prosequebatur: eadẽ quoq; ratione hunc Iosephũ mecum facturum existimo, vt nihil sc. in me audiat admittere, propter eum quo Deum prosequitur, honorẽ & reuerentiã. Quemadmodum etiam Sunamitis illa Abisag, puella pulcerrima, in gremio Dauidis semper dormiẽs, nullũ vnq; ab eo virginitatis detrimentũ passa est: eodẽmodo & Ioseph coniux meus mecum egit. Quomodo igitur hoc fieri posse existimas? Quas hic obsecro abyssos, quã abstrusos penetras recessus ô virgo? quẽ moues lapidẽ, quas difficultates & quæstionũ scrupos, pponis? Hic nempe omnes Angelos facies obmutescere: illud n. *quomodo* verbis commode exprimi potest. Adhuc te loqui opus est, ô Angele, ac plurib. rem verbis exponere, virginiq; omnẽ dubitãdi causã eripere. Dic Angele, dic ô cœlestis legate, *quomodo fiet istud?* sed audi Virgo, quid Angelus dicturus sit. Hac scil. ratione ô Virgo, incarnationis mysterium peragetur: Assumet Verbũ Dei naturã iã nũc indiuiduã, sed nõ subsistentẽ eãq; diuinę suę hypostasi vniet, adeo vt duæ diuersæ naturę in vna combinandæ sint personâ, diuina sc. in propria permanẽte, & humana in diuina. Atq; hæc omnia in sacratis. vtero tuo peragentur. Cui⁹ rei innumeras si luberet, possẽ, pducere figuras. Vidim⁹ in deserto Sinai rubũ ardentẽ, eundẽ vidim⁹, & incombustum

Figura qua incarnationis mysteriũ designatur.

Exod. 3.

buſtum: qua te potiſsimum re cenſeo deſignari, ſacratiſsima Virgo: quæ ſcil. deſertum es, in quo nullum vnquam peccatum, nulla maledictio, nulla viri mixtio reſedit, in qua demum rubum ardentem huius myſterij videre licet, atq; ignem diuinitatis in rubo humanitatis noſtræ ardentem, & hæc omnia ſine vllo concupiſcentiæ ardore, ſine ignis læſione, ſine vllo virginitatis detrimento.

Duos edidit gemellos Rebecca, ô Virgo, Iacob *Gen.25.* ſc. leuem & placidum, & Eſau piloſum & agreſtem. Idē tibi eueniet ô virgo, quæ ſecunda futura es Rebecca: ex ſacratiſsimo nāq; vtero tuo gemini prodibūt, Deꝰ nempe omnib. numeris abſolutus, cuiꝰ Iac. figura extitit: & homo piloſus, & multis impfectionib. deformis factꝰ, quē Eſau repræſentabat. Si memineris ô virgo, Bethuliâ, quæ nunq̄ hoſtili *Iud.10.* manu capta fuit, duę olim mulieres egreſſę sūt. Iudith. ſ. venuſtate ſingularis, & eiuſdē Abra, i. ancillæ ambę in mortē Holofer. cōſpirātes: Ex te vero ô virgo, velut è Bethulia, q̄ nunquam peccatū expugnauit quæq; ciuitas illa es, de qua olim Pſalmiſt. cecinit, *Gloriosa dicta ſunt de te ciuitas Dei*: duę naturę egreſſæ ſunt, diuina ſc. ipſa Iudith longe formoſior, & humana; quæ veluti ancilla eſt; quarū vtraq; armata eſt, vtraq; caput Satanæ, per Holofernē repreſentati, pſcindere paratiſsima, atq; ad mundū captiuitate eripiundū prōptiſsima. Duo quoq; exploratores à Ioſue ad terrā Iericho explorādā miſſi, aliquot dieb. apud Raab meretricē delituerunt. Ad eundē modū, ô ſacratiſsima Virgo, magnus ille Ioſ. Pater æternus, murꝰ Ierichūtis, peccata inquā, & mundi idola deſtruere volēs duos exploratores, naturā ſ. diuinam & humanā mittet, qui aliquot menſibus in ſacratiſsimo tuo vtero deliteſcent.

Quotnā ô paranymphe Gabriel figuras depromis

quibus

quibus virgini mysteriũ hoc declares? Depromunt tibi & vnã ipsi viri, ô virgo. Duo namq; illi ad terram ꝓmissionis profecti, cum ad castra reuertentur, racemũ in vecte, euidens vbertatis argumentum retulerunt: vnde factum est, vt omnes viso tã egregio fertilitatis indicio, miro gaudio efferrentur. Hæc terra promissionis tueris, ô virgo, ad quã duæ naturæ profectæ, meritis ingentib. onustæ redierunt, magnum illum & pulchrum redemptionis nostræ botrum portantes; vnde ingens, omnibus omnino mortalibus gaudium exortum est.

Num. 85. Tres ex his figuris in concione de Purificatione B.V. reperiuntur, sed quoniam hic quoque quadrare videbantur, hic repetitæ sũt, adhibitis etiam tribus nouis, ne quis forte putet, alias non suppetere.

Gen. 8.

Exod. 25.

Quomodo fiet istud? Ex arca Noë, ô virgo beatissima duę aues euolarunt, coruus scilicet & columba, quarum illa in aquis mansit cadauerib. insidẽs & mortuaria cõsectans, hæc cum ramo virentis oleæ ad arcam reuersa est. Docet me S. Spiritus, te illam arcam esse, è qua post nouem menses non duæ aues, sed duæ naturæ, humana nimirum & diuina exibunt: quarum illa in monte Caluarię expirabit; & in sepulchro inter mortuos collocabitur; hæc vero semper victura est, ꝑpetuo olim instar olivæ virẽs. In Propitiatorio, auro mũdissimo incrustato, duo Cherubin visebãtur, sese mutuo versis vultibus respicientes, aliisq; totũ propitiatorium obuelãtes. Designabat hoc te, ô beatissima virgo, quę verum propitiatoriũ es, auro virtutũ coopertum duos aliquando Cherubinos in vtero gestaturam Deum sc. atque hominem, qui se mutuo in vna eademque persona complectentes, & stringentes, reliquis mirabilium operum suorum aliquando cooperirent. Aliam & quidem recentẽ adhuc depromam. Protulit pius ille Samaritan⁹ duos è crumena denarios, quos in medelã curationemq; miseri illius sauciati impendit. Non videor mihi procul, ô Virgo, à vero aberraturus, si opulentã te, magni illius

illius Samaritani Iesu Christi, crumenam esse dixero, è qua duæ naturæ veluti duo numismata proferendæ sunt, quæ in humani generis redemptionem per languidi curationem designatam, impenderentur.

Quomodo fiet istud, ô Virgo? Nestorius quidem & Theodorus aiunt, duas personas accidentaliter sibi vniendas, sed errant toto cœlo: Eutyches vero & Dioscorus penitus his tradunt contraria: duas scilicet naturas in vnam miscendas & confundendas, sed falluntur: hæreticorum hoc est dicere, & non recte de fide sentientium.

Porro veritatem dicit Angelus, atq; ita fides nostra tradit, duas scilicet naturas diuersas, realiter distinctas fore, quæ in vna tamen hypostasi, in vna persona subsistent: non igitur mirum est, ô Virgo, si dixeris, *Quomodo fiet istud?* Neq; enim minor in hoc quam in SS. Trinitatis mysterio latet difficultas in Trinitate namq; tres personæ in vna sunt essentia, & natura: hic vero contraria ratione duæ naturæ in vna hypostasi.

Figura Mathematica, quæ mysterium Incarnationis denotat.

Scio te, ô virgo beatissima, omnes callere scientias, inq; omni artium genere esse versatissimam; ac propterea reuoca in memoriam figuram illam Mathematicorum, quæ incarnationis mysterium ad viuum adumbrat, triangularem illi figuram habent, quam Scalenum appellant, quæ duo latera habet inæqualia, & eandem basim. Ita quoque mysterium hoc triangulare est, tribus constans naturis, anima scilicet, corpore & verbo, sed triangulum Scalenum est, cuius duo latera, natura inquam diuina & humana, inæqualia sunt, vna sc. infinita, & altera finita. O magnam inæqualitatē! & tamen ambæ nonnisi vnam basim, vnam nimirum personam habent. Iam satis superque virgo

sanctissima de tuo *quomodo* me locutum existimo, & tibi dubitanti respondisse.

Quamobrem, *Ne timeas Maria*, Noli metuere sanctissima Virgo: ne timeas quod tibi falsa nuntiem: nihil quippe certius est: hoc ab æterno decretum. Ne timeas Maria peccatum originale, mortale, veniale: noli metuere dolores partus: paries quidem filium tuum in gaudio, & ridens, vt olim Sara peperit Isaac: filius autem tuus nascetur, ridens, vt magnus olim Bactrianorum Rex Zoroastes. Ne timeas, ne sis de perdenda virginitate sollicita: parce metu, Spiritus S. superueniet in te, ille totum hoc opus diriget, illius auspicijs omnia & non eximio sine miraculo peragentur.

Zoroastes ridens natus est.

Sueton. in Cæsare.

Videamus, quid in hanc rem referat Suetonius. Cum Iulius Cæsar nauem conscendisset, ac vehemens tempestas ingruisset, adeo vt nauarchus formidine perculsus expallescceret, ad eum conuersus Cæsar, ait, *Quid times? Cæsarem defers, & fortunam eius.* Iisdem ego te hodie verbis compellabo, ô virgo *Maria. Quid times? Christum defers & fortunam eius.* filium inquam Dei, & gratias eius, merita, corpus, animam, diuinitatem, atq; omnem denique fortunam eius.

Insignis super verbis Deiparæ meditatio.

Sed, ô Beata Virgo, iam satis superq; tecum Angelus ille legatus locutus est, iam aperuit, quod in mãdatis habebat, tempus est, vt vnde venit, reuertatur, expectat responsum, q; ad Regem suum deferat. è te iam, ô Virgo, salus nostra dependet: tibi ecce, iam pretium redemptionis nostræ offertur: si enim id benigne accipias, & Dei petitioni annuas, ecce redempti sumus. Hoc est, hoc inquam est, q; infelix Adam, atque omnis eius posteritas, magna cum infamia è paradiso expulsa, iam à tot annorũ millib. obsecrat, & enixe contendit. Hoc est, quod

Pro-

Prophetæ ac Patriarchæ omnes, quod Reges in limbo terræ captiui detenti, à tot retro annis à te expectant. In te, ô pulcherrima Esther, omnẽ spem suam collocat afflictus ille Mardochæus. In te domus reclinata recumbit. A te ab ore tuo iam dependet miserorum consolatio, captiuorũ redemptio cõdemnatorũ gratia, ac deniq; totius mundi salus. Audite ergo, quid ad hæc virgo responderit.

Responsũ Virginis ad verba Angeli.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuũ. Diutius te nolim morari, ô Angele, iam tempus est, te reuerti, omnes namq; cogitationes meas in admirationem rapuisti. Equidem nonnisi humilis ancilla Domini sum, fiat mihi secundum verbum tuum. Ecce huiusce regi figuram in Regum libris. Cum Abigail se à Dauide rege in vxorem peti intellexisset, in terram se prostrauit, & humiliter respondit: *ancilla Domini mei.* Noua hæc Abigail ijsdẽ hodie verbis vtitur, dicẽs: *Ecce Ancilla Domini:* quasi dicat, Ne me huiusmodi elogijs condecores, ô Angele, ne quæso, matrem Dei appelles: sed hoc vtinam mihi concedatur, vt perpetuum ei & fidelẽ famulatum exhibere queam, ac fida ei ancilla existere. Hoc est responsum, & tanto tempore è cœlo, terra & inferis expectatum est. Iam nuptiæ illæ regiæ, diuinę naturę cum humanitate nostra, in Mariæ Virginis vtero, initæ sunt & peractæ. Omnes iam figuræ completæ, iam omnia veterũ Prophetarum vaticinia verissima fuisse intelliguntur.

1. Reg. 10.

Iam totus tibi mundus, ô sacratissima, augustissima & sanctissima Virgo, propter immensum, quod hodie per te munus accepit, deuinctus est: iam scilicet tempus est, quo te colere & adorare debemus, cum nimirum humilitate nos tua ab omnibus ærumnis & calamitatibus, quas Euæ superbia, & fastus inuexit, liberaueris. Hic scilicet

Patriar-

Patriarcharum vota & suspiria completa sunt. Hic paruus ille lapillus de montibus æternis in sacratissimum vterum, sine vllo humano opere, delapsus est, qui lapillus adeo tandem excrescet, vt magnitudine sua totum sit orbem repleturus. Hodie Dominus nouum creauit super terram, cum tu Virgo, mulier illa facta es, quæ sine vllo viri commercio aut admistione, virum circumdedisti,

Ierem. 31. Filium inquam Dei, quem delicata ac molli carne vestiti, & circumdedisti. Quis te igitur non colat, Virgo, quis non honore prosequatur, quis te non vt matrem Dei agnoscat? Equidem meritorum tuorum magnitudinem exprimere nequeo: tu namque es cœlorum Regina, SS. Trinitatis infans, Domina Angelorum, hominumq; Patrona. Tu es paradisi porta, maris stella, & mundi luna; imo

Cant. 6. vero *pulchra vt Luna, electa vt Sol*; quin etiam sole & luna pulchrior: nunquam enim deliquium passa es. O luna & sol mundi, precum tuarum influxib. nos irriga, meritorumq; tuorum lumine nos illustra, vt postquam te vna cum charissimo Filio Domino nostro & Redemptore, in mundi huius deserto, debito honore fuerimus prosecuti, in supremis sedibus aliquando te videre, ac sempiterna tecum beatitudine perfrui possimus, Amen.

FINIS.

Liber Collegij Soc. Jesv Paderb.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN